

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
БАЛТІЙСЬКА МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЯ, ЛАТВІЯ
ВИЩА ШКОЛА ЛІНГВІСТИЧНА, ПОЛЬЩА
GEORGIAN NATIONAL UNIVERSITY SEU
RUHR-UNIVERSITÄT BOCHUM, DEUTSCHLAND

МАТЕРІАЛИ

XI Міжнародної науково-практичної
інтернет-конференції

**«ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФІЛОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ
ІНТЕГРАЦІЇ У ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПРОСТІР»**

24-25 КВІТНЯ

Науково-дослідна частина
Національного університету
кораблебудування
імені адмірала Макарова

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
БАЛТІЙСЬКА МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЯ, ЛАТВІЯ
ВИЩА ШКОЛА ЛІНГВІСТИЧНА, ПОЛЬЩА
GEORGIAN NATIONAL UNIVERSITY SEU
RUHR-UNIVERSITÄT BOCHUM, DEUTSCHLAND**

**ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФІЛОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ
В КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ
У ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПРОСТІР**

XI Міжнародна науково-практична інтернет-конференція

24-25 квітня 2025 року

МИКОЛАЇВ

2025

УДК 80:37

Т 33

Головний редактор: Анжеліка Солодка, д-р пед. наук, професор

Редакційна колегія: Олена Гогоренко, д-р філол. наук, доцент;

Світлана Заскалста, д-р пед. наук, професор;

Ярослав Копера, Президент Вищої школи Лінгвістичної;

Тетяна Мироненко, канд. пед. наук, доцент;

Тетяна Мороз, канд. пед. наук, доцент;

Лілія Рускуліс, д-р пед. наук, професор;

**Олена Узбекова, спеціаліст з міжнародних зв'язків
Балтійської міжнародної академії;**

Світлана Федоренко, д-р пед. наук, професор.

Затверджено Методичною радою Філологічного факультету

Протокол №3 від 12.03.2025

**Тенденції розвитку філологічної освіти в контексті
інтеграції у європейський простір:** матеріали XI Міжнародної
науково-практичної інтернет-конференції. 24-25 квітня 2025
року. Миколаїв: НУК ім. адмірала Макарова, 2025. 296 с.

Збірник містить оригінальні статті та тези XI
Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції
з методики навчання іноземних мов, дослідження
германських мов і літератур, перекладу, розвитку
української мови, комунікації у роботі з дітьми з ООП.
Видання буде корисним для широкого кола читачів,
викладачів і студентів філологічних та педагогічних
спеціальностей.

УДК 80:37

**MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
ADMIRAL MAKAROV NATIONAL UNIVERSITY OF SHIPBUILDING
FACULTY OF PHILOLOGY
BALTIC INTERNATIONAL ACADEMY, LATVIA
HIGH SCHOOL OF LINGUISTICS, POLAND
GEORGIAN NATIONAL UNIVERSITY SEU
RUHR-UNIVERSITÄT BOCHUM, DEUTSCHLAND**

**CURRENT TRENDS OF THE PHILOLOGICAL
EDUCATION DEVELOPMENT IN THE CONTEXT OF
EUROPEAN INTEGRATION**

XI International Scientific-Practical
Internet-Conference

24-25 April, 2025

MYKOLAIV

2025

Chief Editor: **Anzhelika Solodka**, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Editorial Board: **Olena Hohorenko**, Doctor of Philological Sciences, Associate Professor;

Svitlana Zaskalieta, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor;

Yaroslav Kopera, President of the Higher School of Linguistics, Czestochowa, Republic of Poland;

Tetiana Myronenko, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor;

Tetiana Moroz, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor;

Liliia Ruskulis, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Olena Uzbekova, International Relations Specialist at the Baltic International Academy;

Svitlana Fedorenko, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor.

Current trends of the philological education development in the context of European integration: Materials digest of the XI International Scientific-Practical Internet Conference 24-25 April, 2025 Mykolaiv: The Admiral Makarov National University of Shipbuilding, 2025. 296 pp.

The digest includes original papers of International Scientific-Practical Internet Conference in linguistics and language teaching methods. The volume is for a wide readership of scholars, lecturers, and students of philological specialities. Articles are presented in author's edition.

UDC 80:37

ЗМІСТ

РОЗДІЛ І

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ НА ОСНОВІ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Айзікова Лідія GAMIFIED DIGITAL TOOLS FOR CLASSROOM MANAGEMENT IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING.....	15
Амерідзе Ольга ТРАНСЛІНГВІЗМ У СУЧАСНІЙ ЛІНГВОДИДАКТИЦІ.....	16
Бондаренко Олександра DIGITALIZATION OF ENGLISH LANGUAGE TEACHING IN SCANDINAVIAN UNIVERSITIES.....	20
Борисова Ольга РОЛЬ ІНТЕРАКТИВНОГО ПІДРУЧНИКА ПІД ЧАС ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДОЛОГІЇ CLIL НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	24
Булгакова Олександра FLIPPED CLASSROOM + AI ЯК ІНСТРУМЕНТ МОДЕРНІЗАЦІЇ БАКАЛАВРСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ ФІЛОЛОГІВ.....	28
Валуєва Юліана ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	34
Велідчук Олена ІНТЕРАКТИВНІ ПЛАТФОРМИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ: ПЕРЕВАГИ, ВИКЛИКИ ТА ВПЛИВ НА СУЧАСНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ.....	36
Горова Марія ENGLISH IN PRIMARY SCHOOL BASED ON SOCIAL, EMOTIONAL AND ETHICAL LEARNING.....	41
Дворянчикова Світлана МОЖЛИВОСТІ ОМЕГАТ ДЛЯ НАВЧАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	46
Динікова Лілія ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ВТЕХНІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ.....	50

Запотоцький Максим ДИСКУСІЯ ЯК ФОРМУВАННЯ УМІНЬ ІНШОМОВНОГО СПІЛКУВАННЯ У ПРОФІЛЬНІЙ ШКОЛІ.....	55
Заскалета Світлана ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ АДАПТАЦІЇ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	62
Кравченко Тетяна EDUTAINMENT AS A SPECIFIC EDUCATIONAL TECHNOLOGY IN FOREIGN LANGUAGE ACQUISITION.....	66
Лука Ольга ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ УЧНІВ ЗА ДОПОМОГОЮ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	69
Макарчук Крістіна НЕОБХІДНІСТЬ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ЛЕКСИКОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ» ДЛЯ СТВОРЕННЯ ІНТЕГРОВАНОЇ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ ФІЛОЛОГІВ.....	74
Михайлова Любов THE IMPORTANCE OF INCORPORATING DIGITAL TOOLS IN LANGUAGE TEACHING.....	79
Петренко Вікторія ETHICAL AND METHODOLOGICAL CONSIDERATIONS IN USING AI FOR LANGUAGE INSTRUCTION (ЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ МІРКУВАННЯ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В НАВЧАННІ МОВ).....	83
Пономаренко Наталія ФІЛОЛОГІЧНА ОСВІТА В УМОВАХ ВІЙНИ.....	86
Пустовойченко Дарія ДО ПИТАННЯ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ	88
Рибак Дар'я НАВЧАННЯ МОВЛЕННЯ НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНИХ ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ (ЗМІ) НА НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЯХ УНІВЕРСИТЕТУ	94
Терехова Марина ОРГАНІЗАЦІЯ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ПРОФІЛЬНІЙ ШКОЛІ.....	99

Трофименко Дар'я	
ІНТЕГРАЦІЯ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ У CLIL-ПІДХІД: НОВІ МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ.....	102
Халабузар Оксана	
THE ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND DIGITAL TOOLS WITHIN ELT.....	106
Черевко Анастасія	
ВИКОРИСТАННЯ МОБІЛЬНИХ ПОДКАСТІВ ТА ВІДЕО-КАСТІВ ДЛЯ РОЗВИТКУ ВМІНЬ ГОВОРІННЯ ТА АУДІЮВАННЯ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ЗЗСО.....	109
Шаманова Наталія	
МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТАМ ЛІНГВІСТАМ І СТУДЕНТАМ ЮРИСТАМ (ІЗ ДОСВІДУ РОБОТИ).....	115
Шевченко Вікторія	
ФОРМУВАННЯ АКАДЕМІЧНИХ НАВИЧОК ЧИТАННЯ АУТЕНТИЧНИХ ТЕКСТІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	125
Шевченко Ірина	
ДІДЖІТАЛІЗАЦІЯ СФЕРИ ВИЩОЇ ОСВІТИ, ЇЇ ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ.....	129

РОЗДІЛ II

ФІЛОЛОГІЧНІ СТУДІЇ: ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА, МОВ І КУЛЬТУР

Боева Евеліна	
ОСОБЛИВОСТІ СТИЛІСТИЧНОЇ АДАПТАЦІЇ АВТОРСЬКОГО ТЕКСТУ У ПЕРЕКЛАДАХ РОМАНУ С.МОЕМА «CAKES AND ALE».....	134
Бойко Яна	
THE IMPACT OF SOCIAL MEDIA ON THE EVOLUTION OF TRANSLATION PRACTICE.....	139
Гудкова Наталія	
ІНТЕРПРЕТАЦІЯ НЕВЕРБАЛЬНИХ ЕЛЕМЕНТІВ У ДІЛОВОМУ СПІЛКУВАННІ ТА ЇХ ВІДТВОРЕННЯ В ПИСЬМОВОМУ ПЕРЕКЛАДІ.....	144
Гуляєва Валерія	
ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ: ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА ПЕРЕКЛАД У МЕДІЙНИХ ТЕКСТАХ.....	150

Драга Всеволод ФОРМУВАННЯ М'ЯКИХ НАВИЧОК СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ КУРСУ «ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА МЕДІЙНОГО ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ».....	155
Дрьомов Єгор ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ РЕАЛІЙ-ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У КІНОДИСКУРСІ БРИТАНСЬКИХ ДЕТЕКТИВНИХ СЕРІАЛІВ.....	159
Князєв Всеволод ФРАНЦУЗЬКІ ЗАПОЗИЧЕННЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ.....	163
Корецька Олеся ТРУДНОЩІ ПЕРЕДАЧІ ЗВЕРТАНЬ У ПЕРЕКЛАДІ.....	168
Кубарєв Олександр ПЕРЕВАГИ МАШИННОГО ПЕРЕКЛАДУ	173
Кудра Віра CONTEMPORARY PRACTICES IN THE PROPER NAME TRANSLATION: INTERNATIONAL PERSPECTIVE.....	178
Левчук Оксана, Рубцов Володимир ВІДТВОРЕННЯ СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ БАГАТОКОМПОНЕНТНИХ ТЕРМІНІВ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ В ПЕРЕКЛАДІ.....	185
Литвинова Анастасія ПОЛІСЕМІЯ В ЮРИДИЧНОМУ ТЕКСТІ: ПРОБЛЕМИ ТЛУМАЧЕННЯ ТА ПЕРЕКЛАДУ	189
Мороз Тетяна COMPUTER-ASSISTED TRANSLATION: PRINCIPLES, ESSENTIAL COMPONENTS, AND FUTURE TRENDS.....	194
Нагірний Денис ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ МЕДИЧНИХ ТЕРМІНІВ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ.....	198
Нетреба Тетяна СТРАТЕГІЇ ПЕРЕКЛАДУ СЛЕНГУ: АДАПТАЦІЯ, КАЛЬКУВАННЯ, ЗАМІНА ТА ІНШІ.....	203

Павлов Дмитро	
ПЕРЕКЛАД ТОПОНІМІЧНИХ СИМВОЛІВ ТА ВЛАСНИХ ІМЕН У	
ХУДОЖНІХ ТВОРАХ К. МЕТЦЕНА.....	207
Палькевич Владислава	
СТРАТЕГІЇ ПЕРЕКЛАДУ ВЛАСНИХ НАЗВ У ХУДОЖНІХ ТЕКСТАХ.....	211
Сичова Світлана	
LINGUISTIC AND HUMOROUS PUNS IN THE ENGLISH MEDIA.....	216
Солодка Анжеліка	
СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ	
ПЕРЕКЛАДАЧА.....	222
Федоренко Світлана	
ЛІНГВОПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ АНГЛОМОВНИХ	
ТЕРМІНІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	229
Фоменко Ксенія	
ЗАЛЕЖНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ СОСКNEY ACCENT ТА POSH ACCENT ВІД	
СТАТУСУ НОСІЯ МОВИ.....	233
Шевлякова Єлизавета	
МОРФОЛОГІЧНІ ЗАСОБИ ТВОРЕННЯ ПРИКМЕТНИКІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА	
УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ.....	237

Розділ III

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Буленко Яна	
ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ.....	243
Васильєва Вікторія	
МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ МЕНТАЛЬНИХ МАП ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ	
МОВОЗНАВЧИХ ДИСЦИПЛІН.....	246
Ворчакова Ірина	
МОВНА ОСОБИСТІСТЬ ВОЛОДИМИРА ЗЕЛЕНСЬКОГО ЯК СУБ'ЄКТА	
ВЕРБАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ.....	251
Гаврилюк Олена	
ОСОБЛИВОСТІ ЗАСВОЄННЯ ЛЕКСИКИ ПЕРІОДУ 2022-2024 РР.:	
КОНСТАТУВАЛЬНИЙ ЕКСПЕРИМЕНТ.....	256

Грек Юлія	
СПІВСТАВЛЕННЯ АНГЛІЙСЬКИХ ТА УКРАЇНСЬКИХ ОЦІННИХ НЕОЛОГІЗМІВ У СУЧАСНОМУ МЕДІА-ДИСКУРСІ.....	260
Деркунська Ірина	
МОВНА МАЙСТЕРНІСТЬ ТАРАСА ПРОХАСЬКА: БАГАТОГРАННІСТЬ ОБРАЗІВ ТА ГЛИБИНА ЗМІСТУ.....	264
Єропкіна Юлія	
СТАН СФОРМОВАНOSTІ МЕДІАКОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ: КОНСТАТУВАЛЬНИЙ ЕКСПЕРИМЕНТ.....	270
Загводська Тетяна	
МОВНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЗИ ОЛЕСЯ БЕРДНИКА ТА ЇХ РОЛЬ У ДОСЛІДЖЕННІ ЙОГО СТИЛЮ.....	273
Родіонова Інна	
ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ПОДІЙ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ В СУЧАСНОМУ РОМАНІ.....	279
Рускуліс Андріс, Рускуліс Лілія	
ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ШІ В ПРОЦЕСІ ЗАСВОЄННЯ ДИСЦИПЛІНИ «АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ».....	284
Скормних Гліб	
НЕОЛОГІЗМИ ПУБЛІЦИСТИЧНОГО СТИЛЮ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ.....	288
Чумак Анастасія	
ЛІНГВОДИДАКТИЧНИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.....	292

РОЗДІЛ І

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ НА ОСНОВІ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

УДК 37.091.3

Айзікова Л. В., викладач кафедри германської філології

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

GAMIFIED DIGITAL TOOLS FOR CLASSROOM MANAGEMENT IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING

This publication explores the evolving role of classroom management in foreign language teaching, particularly within digital and hybrid learning environments. It highlights the growing importance of digital tools and gamification in supporting effective classroom management. Emphasis is placed on gamified tools, which integrate game mechanics to encourage participation, regulate behaviour, and motivate learners. The research concludes that integrating gamified digital tools offers a promising approach to enhancing both classroom management and language learning in contemporary educational settings.

Keywords: *classroom management, foreign language teaching, digital tools, gamification, online learning.*

In recent years, the rapid shift towards digital and hybrid learning environments has significantly reshaped classroom management practices, particularly in the context of foreign language teaching. Managing student behaviour, maintaining student engagement and encouraging active participation in online environments is an ongoing challenge for

language educators who also need to ensure communicative and interactive learning. While traditional classroom management strategies provide a basic framework, they often prove insufficient to fully address the unique dynamics of virtual or digitally enhanced classrooms. Recent studies (P. Benson, A. Bozkurt, H. Reinders, R. C. Sharma, etc.) have highlighted the importance of integrating digital tools to support learner autonomy and engagement, but there remains a gap in the effective use of these tools specifically for classroom management purposes. Furthermore, research on gamification (S. Deterding, D. Dixon, R. Khaled, L. Nacke) highlights its motivational potential and suggests that game-based mechanisms can be successfully adapted to educational contexts. The aim of this publication is to explore how gamified digital tools can be used to improve classroom management in foreign language teaching by providing a structured overview of relevant strategies, challenges and digital platforms that support effective and engaging online language teaching.

Classroom management refers to the strategies teachers use to maintain a productive learning environment, facilitate student engagement, and effectively manage behaviour. In digital contexts, this concept extends to managing learners' attention, participation and emotional presence in virtual or hybrid environments [5]. In foreign language teaching, effective classroom management is particularly important because interaction and participation are central to language development.

Successful classroom management includes clear rules and expectations, consistent routines, positive student-teacher relationships, engagement strategies, and efficient use of time [3]. These principles apply in both physical and digital environments, but require adaptation in online settings where non-verbal cues, immediacy and physical proximity are limited.

In foreign language classrooms, management strategies often aim to maximise exposure to the target language, support communicative interaction and scaffold learner autonomy. Classroom management includes regulating turn taking, balancing students' speaking time, and organising group activities to promote collaboration [4]. In online or

technology-enhanced settings, these elements can be enhanced or hindered by the affordances of digital platforms.

Online foreign language teaching presents unique challenges: fluctuating student motivation, limited visual contact, distractions from other browser tabs, and technology fatigue. Teachers must balance synchronous and asynchronous interaction while maintaining learner engagement and ensuring equitable participation. Without effective digital management strategies, students may become passive or disengaged [1].

Several digital tools have emerged to support classroom management. Learning platforms like *Google Classroom*, *Microsoft Teams*, and *Moodle* offer basic features for assigning tasks, tracking progress, and providing feedback. Tools like *Padlet*, *Jamboard*, and *Edmodo* support collaborative activities while allowing teachers to monitor participation. However, these tools are often more administrative than motivational.

Gamification involves applying game elements – such as points, levels, leaderboards, and rewards – in non-game contexts to enhance engagement and motivation [2]. In classroom management, gamification helps regulate student behavior, encourage consistent participation, and reinforce positive learning routines. When integrated thoughtfully, gamification promotes intrinsic motivation and creates a sense of progress and achievement in learners.

Gamified classroom management tools offer innovative ways to increase learner accountability and engagement. For example, *ClassDojo* allows teachers to award points for behaviours such as speaking English, turning in homework, or helping peers. Students track their progress through avatars and receive instant feedback, reinforcing desired behaviours. *Classcraft* is another powerful tool that gamifies classroom roles and behaviour management through an RPG-style system. Learners form teams, earn points for participation and face virtual challenges related to their learning tasks, encouraging collaboration and accountability. Tools such as *Kahoot!* and *Quizizz* are particularly effective for instant engagement and tracking participation. Although primarily used for assessment, they can also serve management purposes by structuring review sessions,

reducing off-task behaviour and incentivising timely responses. Other creative tools include *Wheelofnames* (for random student selection), *Flippity* (for gamified classroom assignments) and *Liveworksheets* (for interactive assignment submission and correction). These platforms allow teachers to incorporate game-like mechanics into daily management routines while encouraging student focus and interaction.

In conclusion, as digital and hybrid learning environments become more prevalent, language teachers need to adapt their classroom management strategies to maintain learner engagement and support communication. One promising approach is gamified digital tools, which combine behavioural reinforcement with interactive learning experiences. By integrating such tools into their routines, teachers can improve classroom management while fostering a dynamic and motivating environment for language learning.

References

1. Bozkurt, A., & Sharma, R. C. (2020). Emergency remote teaching in a time of global crisis due to the COVID-19 pandemic. *Asian Journal of Distance Education*, 15(1), 1-6.
2. Deterding, S., Dixon, D., Khaled, R., & Nacke, L. (2011). From game design elements to gamefulness: Defining gamification. In *Proceedings of the 15th International Academic MindTrek Conference* (pp. 9-15). ACM.
3. Evertson, C. M., & Weinstein, C. S. (2020). *Handbook of classroom management: Research, practice, and contemporary issues* (2nd ed.). Routledge.
4. Nation, I. S. P., & Macalister, J. (2021). *Language curriculum design* (2nd ed.). Routledge.
5. Reinders, H., & Benson, P. (2021). Research agenda: Language learning beyond the classroom. *Language Teaching*, 54(2), 180-197.

Амерідзе О. С., викладач кафедри мовної підготовки і комунікації

Київський національний університет будівництва та архітектури

ТРАНСЛІНГВІЗМ У СУЧАСНІЙ ЛІНГВОДИДАКТИЦІ

Translinguism involves not just a combination of several languages and cultures and their interaction, but rather a smooth flow from one linguoculture to another, in which the student has the opportunity to use his/her entire linguistic repertoire and realize his/her personal potential. Translinguism ensures the development of metalinguistic awareness in students, which encompasses the understanding of their own linguistic resources, contributing to their more effective use and the development of not only intercultural competence, but also pragmatic and discursive competences.

Keywords: *translinguism, student's linguistic repertoire, intercultural competence, metalinguistic awareness.*

Постановка проблеми. Сучасний світ в умовах глобалізації та зростання міграції все більше характеризується мінливістю та складністю соціокультурних практик, а співтовариства різних країн стають все більш багатомовними. Навчання за допомогою другої або додаткової мови стає досить поширеним у різних частинах світу через збільшення використання англійської мови як іноземної задля навчання впродовж життя та успішної мобільності населення [10]. Ця ситуація вимагає особливого підходу до організації освітнього процесу, який розглядає багатомовність як чинник ефективності.

Аналіз останніх досліджень. Праці науковців О. Гарсія [5], Л. Макалела [8], М. Марреро-Колумб [9] відображають значні зміни в концептуалізації мови та

багатомовності в освітньому процесі, наголошуючи на важливості використання всього мовного репертуару студентів. С. Канагарадж [2], дослідивши використання методики транслінгвізму, доходить висновку, що вона не тільки передбачає використання всіх мов з мовного репертуару індивіда для ефективного спілкування, а й перемикає з однієї мови на іншу для побудови змістовнішої комунікації.

Іспанська дослідниця О. Гарсія тлумачить транслінгвізм як «множинні дискурсивні практики, в яких беруть участь білінгви, щоб осмислити свої двомовні світи» [5, с. 45]. Відповідно до цього визначення, транслінгвізм стосується спонтанних практик спілкування, які можуть мати місце в освітньому процесі, а також у різних сферах життєдіяльності індивіда. Також у певному освітньому контексті транслінгвізм може бути корисним для носіїв мов меншин, оскільки їх здатність до транслінгвальності може розширити їхні можливості спілкування і поза закладом освіти.

Мета дослідження полягає у вивченні й узагальненні тлумачення лінгводидактичного феномену транслінгвізму.

Результати. Феномен транслінгвізму вживається на позначення мовної практики білінгвів – індивідів, які успішно спілкуються двома і більше мовами [6]. Білінгви стратегічно використовують різні особливості власних мовних репертуарів для досягнення своїх комунікативних цілей, а також цілей особистісного розвитку в тій чи іншій дискурсивній ситуації.

Транслінгвізм руйнує уявлення про «ідеального» мовця як монологіста, натомість позиціонує багатомовних індивідів та їх комунікативні практики як нормативні. Транслінгвізм передбачає «використання власного ідіолекту, тобто свого мовного репертуару, без урахування соціально та політично визначених назв та ярликів мови» [7, с. 19]. Ідіолект є «сформованим на основі багатоаспектного засвоєння мови комплексом індивідуальних лінгвориторичних умінь, детермінованих соціокультурними та психофізичними чинниками, та проявляється в комунікативній діяльності, як в усній, так і письмовій формах» [1, с. 232].

С. Канагарадж [2] стверджує, що транслінгви здатні успішно використовувати мови, які наявні в їхньому мовному репертуарі, часом порушуючи норми, маневруючи між ними та пристосовуючи мовні коди до своїх цілей та специфічних контекстів.

Концепція транслінгвізму передбачає пом'якшення жорстких кордонів, які традиційно будували між мовами в освітньому контексті. Транслінгвізм планується викладачем і може стосуватися чергування мов під час виконання різних навчальних завдань, а також включати різноманітні заплановані стратегії, засновані на використанні багатомовного репертуару студентів як особистісного ресурсу [3]. Педагогічний транслінгвізм відрізняється від спонтанного транслінгвізму, який не планується, а відбувається природно серед багатомовних людей у контексті, де межі між мовами є рухливими. Педагогічний транслінгвізм спрямований на розвиток металінгвістичного усвідомлення студентів, що охоплює розуміння власних мовних ресурсів та забезпечує ефективніше використання мов. Педагогічний транслінгвізм можна використовувати для розвитку словникового запасу студентів, навчання граматики, вимови, а також прагматики дискурсу. Іншими словами, педагогічний транслінгвізм сприяє формуванню не лише міжкультурної компетентності студента, а і його/її прагматичної та дискурсивної компетентностей. Наприклад, щоб студенти розвивали метамовну обізнаність і повною мірою використовували свої багатомовні ресурси, структуру ділового листа або аргументованого есе можна порівняти різними мовами [3].

Педагогічний транслінгвізм передбачає різні стратегії та практики навчання та використання різних мов в одній групі студентів. Це суперечить освітній традиції розділення мов. Цей освітній підхід розглядає студентів як багатомовних носіїв, які можуть використовувати свої ресурси, щоб глибше зрозуміти, як ефективно користуватися мовами, та встановити зв'язки між попередніми та новими знаннями.

Висновок. Транслінгвізм передбачає не просто поєднання кількох мов і культур та їх взаємодію, а скоріше плавне перетікання з однієї лінгвокультури в

іншу, за якої студент має можливість використовувати весь свій мовний репертуар та реалізовувати особистісний потенціал Транслінгвізм забезпечує розвиток у студентів металінгвістичного усвідомлення, що охоплює розуміння власних мовних ресурсів, сприяючи їх ефективнішому використанню та розвитку не лише міжкультурної компетентності, а і прагматичної та дискурсивної компетентностей.

Список джерел

1. Федоренко С. В. Теорія і методика формування гуманітарної культури студентів вищих навчальних закладів США. Дисертація на здобуття ступеня доктора педагогічних наук. Київ, 2017. 551 с.
2. Canagarajah S. Translanguaging in the classroom: Emerging issues for research and pedagogy. *Applied Linguistics Review*. 2011. Vol. 2, № 1. P. 1–28.
3. Cenoz J., Gorter D. Pedagogical Translanguaging. Cambridge University Press, 2021. 290 p. DOI: <https://doi.org/10.1017/9781009029384>
4. Darwin R., Norton B. Identity and a model of investment in applied linguistics. *Annual Review of Applied Linguistics*. 2015. Vol. 35. P. 36–56. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0267190514000191>
5. García O. Education, Multilingualism and Translanguaging in the 21st Century. *Social Justice through Multilingual Education* / T. Skutnabb-Kangas, R. Phillipson, A. K. Mohanty, M. Panda (Eds.). Multilingual Matters, 2009. P. 140–158.
6. Harbord J. The use of the mother tongue in the classroom. *ELT Journal*. 1992. Vol. 46. P. 350–355.
7. Lin A. Beyond linguistic purism in language-in-education policy and practice: Exploring bilingual pedagogies in a Hong Kong science classroom. *Language and Education*. 2006. Vol. 20, №14. P. 287–305.
8. Makalela L. Moving out of linguistic boxes: the effects of translanguaging strategies for multilingual classrooms. *Language and Education*. 2015. Vol. 29, № 3. P. 200–217. DOI: <https://doi.org/10.1080/09500782.2014.994524>

9. Marrero-Colón M. B. CAL Commentary: Translanguaging: Theory, Concept, Practice, Stance or All of the Above? Center for Applied Linguistics, 2021. 15 p. URL: https://www.cal.org/wp-content/uploads/2022/05/TranslanguagingTheoryConceptPracticeStance%E2%80%A6orAlloftheAbove_CALCommentary.pdf
10. Otheguy R., García O., Reid W. A translanguaging view of the linguistic system of bilinguals. *Applied Linguistics Review*. 2019. Vol. 10, № 4. P. 625–651. DOI: <https://doi.org/10.1515/applirev-2018-0020>

УДК 004:378.147(48)

Bondarenko O. I.

National Technical University of Ukraine

“Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”

DIGITALIZATION OF ENGLISH LANGUAGE TEACHING IN SCANDINAVIAN UNIVERSITIES

Scandinavian universities exemplify how thoughtful digitalization can enhance English language teaching. By leveraging cutting-edge technologies and innovative pedagogies, these higher education institutions are not only improving language proficiency but also preparing students for a globalized, digital future. It is stated that maintaining a balance between technology and human-centered learning remains essential to ensure that English language teaching remains inclusive, effective, and pedagogically sound.

Keywords: *English language teaching, digitalization of educational process, Scandinavian higher education*

Problem statement. The rapid advancement of digital technology has profoundly reshaped education systems worldwide, with English language teaching (ELT) at the forefront of this transformation. In Scandinavia, universities have embraced digitalization as a means of enhancing English language instruction.

In today's globalized world, English proficiency has become a prerequisite for academic and professional success. Scandinavian countries, known for their progressive educational policies, are actively introducing digital technologies into the educational process, in particular in teaching English. The digitalization of English language teaching in Scandinavian higher education institutions requires a deeper analysis in terms of teaching methods and impact on student learning outcomes with the view to borrowing its progressive aspects.

Analysis of recent research. Recent studies have focused on the advantages of using digital platforms, gamification and artificial intelligence in teaching English. Digital technologies are integrated into all academic disciplines, and English is often taught entirely online. Applications, online tests and video conferencing are exploited on regular basis, which contributes to the development of speaking and listening skills. "In Finnish education, there has been increasing discussion that the challenge of education is no longer about knowledge delivery, but in creating an environment that effectively combines pedagogical, social and digital/technological affordances, in the form of tools and activities for learners to themselves construct knowledge, by engaging and inspiring them to learn" [1, p. 79]. However, the uneven level of digital competence of teachers is indicated, as well as the need to adapt traditional methods to new formats [2; 3; 4].

The purpose of the study is to analyze approaches to the digitalization of English language teaching in higher education institutions in the Scandinavian countries, identify the main digital tools and platforms used in teaching, and assess their impact on the quality of the educational process.

Results of the study. Several factors have contributed to the digitalization of ELT in Scandinavian universities:

- high digital readiness (Scandinavian countries consistently rank among the highest globally in terms of internet connectivity, digital infrastructure, and educational innovation);
- policy support (governmental and institutional policies have prioritized digital literacy and blended learning models in higher education);
- student expectations (today's students are digital natives, expecting flexible, tech-enhanced learning environments).

These drivers have set the stage for a seamless integration of digital tools into the teaching and learning of English.

It is crucially important for the future workforce who have to be able to quickly react and adapt to changing situations, which involves skills to use technology. Scandinavian universities employ a diverse array of digital tools to enhance ELT, including: Moodle and Canvas platforms are the main ones in organizing coursework, distributing materials and collecting assignments; Artificial Intelligence (e.g.: Grammarly, ChatGPT) helps students improve their writing skills and prepare for oral presentations; students' autonomy has increased due to online access to learning materials and the ability to work on topics independently.

Digitalization has led to significant pedagogical shifts in ELT, which are as follows:

- blended Learning (a combination of online and face-to-face instruction is now the norm, offering flexibility and accessibility);
- flipped classrooms (students are encouraged to study course materials online before engaging in in-class discussions and activities);
- collaborative projects (digital tools enable cross-border collaborations, allowing students to practice English in authentic, multicultural settings).

However, researchers also note challenges: decreased motivation during long-term online learning, technical barriers for some students, and the need for continuous improvement of teachers' digital skills.

Conclusion. The digitalization of English language teaching in Scandinavian universities demonstrates a high level of integration of modern technologies into the educational process. It provides flexibility, personalization, and accessibility of education. At the same time, the successful implementation of digital tools requires systematic support from the state, continuous professional development of teachers, and adaptation of curricula to new conditions. The Scandinavian experience can be useful for universities in other countries that seek to reform English language teaching in accordance with the requirements of the digital age.

References

1. Erstad O., Kjällander S., Järvelä S. Facing the challenges of “digital competence”. *Nordic Journal of Digital Literacy*. 2021. Vol. 16, № 2. P. 77–87. DOI: <https://doi.org/10.18261/issn.1891-943x-2021-02-04>
2. Güneş G. Is the digitalization of play technological mutation or digital evolution? *Early Child Development and Care*. 2020. Vol. 192, № 4. P. 638–652. DOI: <https://doi.org/10.1080/03004430.2020.1787402>
3. Player-Koro C. The contemporary faith in educational technology – a critical perspective. *Tidsskrift for Professionsstudier*. 2016. Vol. 12, № 23. P. 98–106. DOI: <https://doi.org/10.7146/tfp.v12i23.96735>
4. Sipliä K. Educational use of information and communications technology: Teachers’ perspective. *Technology, Pedagogy and Education*. 2014. Vol. 23, № 2. P. 225–241. DOI: <https://doi.org/10.1080/1475939X.2013.813407>

Борисова О.С., здобувач вищої освіти

Науковий керівник: Шевченко І.В.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

РОЛЬ ІНТЕРАКТИВНОГО ПІДРУЧНИКА ПІД ЧАС ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДОЛОГІЇ CLIL НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Annotation. *The article explores the role of the interactive textbook in process of implementation the CLIL (Content and Language Integrated Learning) methodology at the English language lessons. CLIL combines subject content learning with the development of foreign language skills, requiring innovative and flexible teaching tools. The interactive textbook, enriched with multimedia and adaptive learning features, supports key CLIL principles such as content acquisition, communication, cognition, and cultural awareness. The article highlights how interactive textbooks facilitate interdisciplinary learning, foster student motivation, and enhance digital literacy. Practical examples of CLIL-based digital resources and potential challenges of their implementation are also discussed.*

Keywords: *CLIL, an interactive textbook, the English language lessons, digital learning, interdisciplinary education, student motivation.*

Постановка проблеми. Сучасна освітня парадигма орієнтована на формування ключових компетентностей учнів, серед яких особливе місце займає володіння іноземною мовою. Методологія CLIL (Content and Language Integrated Learning — інтегроване навчання предмета й мови) набула популярності у світовій освітній практиці як ефективний підхід до вивчення іноземної мови шляхом опанування предметного змісту.

Методика CLIL (Content and Language Integrated Learning – інтегроване вивчення предмета та мови) – це педагогічний метод, у якому вивчення змісту

предметної дисципліни (скажімо, природничих наук, географії, історії) відбувається іноземною мовою. Уперше термін CLIL запропонував Девід Марш (David Marsh) у 1994 році. Він визначив цей метод як «двовекторне навчання, що поєднує вивчення контенту та мови з метою одночасного розвитку предметних знань і мовної компетентності» [4]. Основна задумка CLIL у тому, що мова не є метою, а способом навчання – отже, учні розвивають мовленнєві уміння в справжньому контексті, працюючи з реальним навчальним матеріалом.

Аналіз останніх джерел. Концептуальні засади CLIL були закладені Девідом Маршем, а подальший розвиток і дослідження методики здійснювали такі науковці, як К. Далтон-Пюфер, Д. Койл, С. Ларсен, Д. Марш, Т. Наварро-Пабло, Ф. Худ, які акцентують на когнітивному та культурному потенціалі цієї методики.

Водночас, у добу цифрових технологій зростає роль інтерактивного підручника як засобу, що не лише замінює традиційні друковані ресурси, а й відкриває нові педагогічні можливості. До дослідження цифрових ресурсів у контексті CLIL активно долучаються сучасні науковці, зокрема: українські фахівці, як-от Лариса Масол, Оксана Пометун, Олена Пометун, які розглядають інтеграцію міжпредметного та мовного навчання в умовах Нової української школи.

Мета дослідження. Метою цієї статті є проаналізувати роль інтерактивного підручника в контексті реалізації методології CLIL на уроках англійської мови та визначити переваги його використання в освітньому процесі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно з моделлю 4C, успішне CLIL-навчання повинно поєднувати чотири складники:

- Content (зміст) — опанування тематичних знань і понять;
- Communication (спілкування) — вдосконалення мовленнєвих навичок та мовної компетенції;
- Cognition (пізнання) — формування та активізація когнітивних навичок, зокрема аналітичного та критичного мислення;
- Culture (культура) — збагачення міжкультурної обізнаності та толерантності [1].

CLIL передбачає не тільки вивчення нової лексики та граматики, але й розвиток вмінь працювати з інформацією, навичок співпраці, дискусій та презентацій. Водночас така методика потребує сучасних навчальних матеріалів — гнучких, інтерактивних, адаптивних, які здатні підтримувати і мовний, і предметний розвиток учнів. У цьому контексті особливу важливість набуває використання інтерактивного підручника.

Інтерактивний підручник — це сучасний електронний навчальний ресурс, що поєднує традиційні тексти з мультимедійними складовими: відео, аудіо, анімаціями, інтерактивними вправами, іграми, візуалізаціями, тестами та засобами зворотного зв'язку. Його головна мета — створення інтерактивного, динамічного та адаптивного навчального середовища, що відповідає вимогам сучасного цифрового покоління учнів.

Вчені, зокрема **Р. Віттен, І. Олійник, Л. Пелтц**, підкреслюють, що використання інтерактивних підручників значно підвищує ефективність навчання, особливо в умовах інтеграції мовного та предметного змісту.

Серед основних функцій інтерактивного підручника варто виділити:

- Мотиваційну — інтерактивні елементи, гейміфікація та мультимедійні ресурси стимулюють зацікавленість до навчання та підтримують активну участь учнів у навчанні.
- Навчальну — подача матеріалу в різноманітних формах (візуальній, аудіальній, текстовій) забезпечує кращу диференціацію та засвоєння знань відповідно до принципів мультисенсорного навчання.
- Діагностичну — система автоматичного оцінювання дозволяє здійснювати поточне відстеження знань і навичок учня, забезпечуючи швидкий зворотний зв'язок.
- Адаптивну — можливість персоналізації освітнього контенту відповідно до рівня підготовки, темпу навчання та індивідуального стилю учня.
- Комунікативну — забезпечення інтерактивної взаємодії між учасниками освітнього процесу через інтеграцію з чатами, форумами, платформами для спільної роботи.

У практиці викладання англійської мови з використанням CLIL популярні підручники серій Life Vision, Think, Science Through English, а також ресурси від National Geographic Learning. Вони містять розділи, що інтегрують предметний матеріал з розвитком мовних навичок. Наприклад:

- У розділі "Energy and Environment" учні читають тексти про альтернативні джерела енергії, обговорюють плюси і мінуси різних видів палива, виконують онлайн-вікторини.
- За допомогою вбудованих відео від Discovery Education учні переглядають наукові сюжети англійською мовою з субтитрами, що сприяє формуванню аудіювання й розширенню лексичного запасу.

Також інтерактивні платформи, як-от Kahoot!, Wordwall, LearningApps, Nearpod, широко застосовуються для створення CLIL-завдань з ігровими елементами, що заохочує активну участь учнів.

Висновки. Інтерактивний підручник – ключовий інструмент для втілення CLIL-методики на уроках англійської. Він сприяє розвитку знань з предмета та мовленнєвих навичок, збільшує мотивацію школярів, забезпечує міжпредметність та гнучкість навчального процесу. Ефективне використання інтерактивних ресурсів вимагає ретельної методичної підготовки та підтримки з боку освітньої системи.

Список джерел

1. Coyle, D., Hood, P., & Marsh, D. (2010). CLIL: Content and Language Integrated Learning. Cambridge University Press. [Електронний ресурс] https://assets.cambridge.org/97805211/30219/excerpt/9780521130219_excerpt.pdf
2. Коваль Я.А.(2023) Використання онлайн платформ для інтерактивного навчання англійської мови учнів старшої школи. [Електронний ресурс] <https://elibrary.kdpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/8276/1/%d0%9a%d0%be%d0%b2%d0%b0%d0%bb%d1%8c%20%d0%9a%d0%b2%d0%b0%d0%bb%d1%96%d1%8>

[4%d1%96%d0%ba%d0%b0%d1%86%d1%96%d0%b9%d0%bd%d0%b0%20%d1%80%d0%be%d0%b1%d0%be%d1%82%d0%b0%20new.pdf](#)

3. Oliynyk, I. (2019). *Digital Tools for Education in the Context of CLIL Implementation in Ukraine. Ukrainian Journal of Education Technology*, 21(3), 129-143.

4. Marsh, D. (2002). CLIL/EMILE – The European Dimension: Actions, Trends and Foresight Potential. University of Jyväskylä. [Електронний ресурс] https://www.ecml.at/Portals/1/resources/Articles%20and%20publications%20on%20the%20ECML/CLIL_EMILE.pdf

5. Самофалова О.А. (2022) Використання інтерактивних методів навчання для розвитку комунікативних навичок та вмінь на уроках англійської мови в середній школі [Електронний ресурс] <https://elibrary.kdpu.edu.ua/bitstream/123456789/6927/1/%D0%94%D0%B8%D0%BF%D0%BB%D0%BE%D0%BC%D0%BD%D0%B0%20%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B0%20%D0%A1%D0%B0%D0%BC%D0%BE%D1%84%D0%B0%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%96%CC%88%20%281%29.pdf>

УДК 378.22:80

Булгакова О.С., здобувач освіти,

Науковий керівник: Мироненко Т.П.

*Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова*

**FLIPPED CLASSROOM + AI ЯК ІНСТРУМЕНТ МОДЕРНІЗАЦІЇ
БАКАЛАВРСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ ФІЛОЛОГІВ**

The paper explores the potential integration of the flipped classroom model and artificial intelligence tools in the undergraduate training of philology students. It analyzes

the functional capabilities of modern digital resources (such as ChatGPT, Duolingo Max, Grammarly, etc.) in the context of developing language skills and fostering learner autonomy.

Keywords: *flipped classroom, artificial intelligence, digital tools, learner autonomy, language skills development, educational technology.*

Постановка проблеми. У контексті цифрової трансформації освіти виникає потреба в оновленні підходів до підготовки фахівців, зокрема у філології. Традиційне пасивне навчання дедалі менше відповідає очікуванням сучасних студентів, що зумовлює необхідність впровадження інтерактивних і технологічно орієнтованих форм навчання. Одним із таких підходів є модель перевернутого класу (Flipped classroom), ефективність якої зростає завдяки інтеграції інструментів штучного інтелекту, що забезпечують персоналізоване навчання, зворотний зв'язок і розвиток мовних навичок у реальному часі.

Аналіз останніх досліджень свідчить про зростаючий інтерес до інтеграції штучного інтелекту (ШІ) у модель перевернутого класу для навчання англійської мови. Модель перевернутого класу ґрунтується на переорієнтації традиційного навчального процесу: студенти самостійно опрацьовують новий теоретичний матеріал до заняття (через відео, презентації, інтерактивні ресурси), тоді як аудиторний час використовується для активного застосування знань – виконання завдань, обговорення, практичних тренувань. Такий підхід сприяє формуванню вищого рівня когнітивних навичок відповідно до таксономії Блума: від простого розуміння до аналізу, оцінки та створення. У контексті мовної освіти модель flipped classroom особливо ефективна, оскільки дозволяє виділити більше часу на комунікативну практику, групову роботу та розвиток мовленнєвих навичок. Сучасні інструменти на основі ШІ – такі як чат-боти, генератори завдань, адаптивні системи навчання – дозволяють оперативно надавати зворотний зв'язок, адаптувати завдання до рівня знань студента та підвищувати мотивацію до навчання.

Європейський освітній простір активно впроваджує принципи цифрової трансформації, спрямовані на розвиток цифрової компетентності студентів і викладачів, інтеграцію технологій у навчальні програми та впровадження новітніх педагогічних моделей, зокрема перевернутого навчання. Стратегія Digital Education Action Plan, запропонована Європейською комісією, акцентує увагу на розвитку критичного мислення, автономного навчання та використанні штучного інтелекту як підтримки освітнього процесу. У сфері філологічної підготовки це проявляється через використання мультимедійного контенту, гейміфікованих платформ, AI-асистентів для мовного навчання, що сприяє підвищенню залученості та успішності студентів [1]. В [2] автори аналізують можливості застосування ШІ для персоналізації навчання та автоматизації рутинних завдань, підкреслюють важливість методично виваженого використання ШІ та хмарних сервісів відкритої науки для покращення візуалізації навчального матеріалу, особливо в умовах дистанційного та змішаного навчання. В [3] описується поєднання моделі перевернутого класу з використанням ШІ для тестування та визначення рівня знань учнів. Цей підхід дозволяє персоналізувати навчання та підвищити його ефективність.

Окрім вітчизняних, існують й іноземні дослідження, присвячені інтеграції штучного інтелекту в модель перевернутого класу для навчання англійської мови. У дослідженні [4] розглядається інтеграція ШІ в модель перевернутого класу з метою покращення засвоєння англійської мови. Автори аналізують, як технології ШІ можуть персоналізувати навчальний досвід студентів, адаптуючи матеріали до їхніх індивідуальних потреб та рівня знань. Огляд [5] аналізує концепцію інтеграції чат-ботів на основі ШІ в перевернуте навчання та їхній потенціал для покращення навчального досвіду здобувачів. Незважаючи на обмежену кількість емпіричних досліджень, автори підкреслюють перспективність цього напрямку та необхідність подальших досліджень. Стаття [6] оцінює модель викладання перевернутого класу, засновану на платформі вивчення

мови з використанням ШІ. Платформа використовує методи колаборативної фільтрації та байєсівської ймовірнісної матричної факторизації для надання детальних звітів про успішність студентів та рекомендацій щодо вправ.

Ці дослідження підкреслюють потенціал поєднання моделі перевернутого класу та технологій ШІ для підвищення ефективності навчання англійської мови, зокрема через персоналізацію навчального процесу, покращення взаємодії та адаптацію до індивідуальних потреб здобувачів.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування доцільності інтеграції моделі перевернутого класу та інструментів штучного інтелекту у процес підготовки майбутніх філологів, аналіз сучасних методичних підходів та освітніх практик, а також формулювання пропозицій щодо впровадження інноваційної навчальної моделі в умовах цифрової трансформації філологічної освіти.

У межах дослідження було проведено аналіз функціональних можливостей сучасних цифрових інструментів, що використовують елементи штучного інтелекту, з метою виявлення їх потенціалу для впровадження в модель перевернутого класу при навчанні англійської мови на бакалавраті. Результати подано в таблиці 1 з урахуванням трьох ключових етапів моделі Flipped Classroom: допідготовчий (самостійне ознайомлення з темою), аудиторний (практичне застосування знань) та постаудиторний (закріплення й оцінювання).

Таблиця 1. Аналіз інструментів ШІ у контексті моделі перевернутого класу

[7]

№	Інструмент	Призначення	Етап використання	Результати аналізу
1	ChatGPT	Генератор текстів, асистент у створенні діалогів, вправ, пояснень	Допідготовчий	Створення прикладів і граматичних вправ; миттєвий зворотний зв'язок.
2	Grammarly	Автоматичне редагування письма, граматики, стилістики	Постаудиторний	Формувальне оцінювання письма; пояснення помилок; корисний для саморедагування письмових робіт.

3	Duolingo Max	Гейміфіковане вивчення лексики та граматики, інтерактивний AI-чат	Допідготовчий	Адаптивне навчання; пояснення помилок у реальному часі.
4	ELSA Speak	Тренажер вимови з розпізнаванням мовлення	Постаудиторний	Тренування фонетики; зворотний зв'язок; ефективний для розвитку впевненості у говорінні.
5	Edpuzzle	Платформа для створення відеозавдань із вбудованими запитаннями	Допідготовчий	Контроль розуміння матеріалу; залучення до активного перегляду відео; адаптивність завдань.
6	Coursera / Khan Academy	Платформи онлайн-курсів з відео, субтитрами, квізами, обговореннями	Допідготовчий / змішаний	Самостійне опрацювання тем; універсальність застосування у різних форматах навчання.

Найбільш ефективними для допідготовчого етапу є ChatGPT, Duolingo Max, Edpuzzle та онлайн-платформи Coursera / Khan Academy, які забезпечують самостійне ознайомлення з матеріалом, його первинне засвоєння та первинний контроль розуміння. Для постаудиторного етапу оптимальними є Grammarly та ELSA Speak, що дозволяють студентам удосконалювати письмове й усне мовлення, отримуючи автоматизований зворотний зв'язок і рекомендації щодо покращення результату. Загалом, усі проаналізовані інструменти мають високий потенціал для інтеграції у навчальний процес майбутніх філологів завдяки таким характеристикам, як адаптивність, персоналізація, мотиваційна складова та технологічна доступність.

Результати дослідження. Результати проведеного аналізу засвідчують, що поєднання моделі перевернутого класу з інструментами штучного інтелекту є перспективним напрямом розвитку філологічної освіти в умовах її цифрової трансформації. Функціональні можливості таких платформ, як ChatGPT, Grammarly, Duolingo Max, ELSA Speak, Edpuzzle, а також освітніх середовищ Coursera чи Khan Academy, дають змогу не лише оптимізувати процес засвоєння

знань, але й зробити його більш гнучким, персоналізованим та орієнтованим на активну участь здобувача.

Висновок. У дослідженні розглянуто можливість інтеграції моделі перевернутого класу та інструментів штучного інтелекту в підготовку бакалаврів-філологів. Аналіз сучасних цифрових ресурсів показав, що їх застосування сприяє персоналізації, активізації та підвищенню ефективності навчання. Поєднання Flipped Classroom та ШІ дозволяє організувати гнучкий освітній процес, орієнтований на автономність здобувачів і розвиток комунікативної компетентності. Такий підхід має значний потенціал, але потребує подальшого вивчення щодо методичної адаптації та практичного впровадження в освітнє середовище.

Список джерел

1. Digital Education Action Plan (2021-2027)
<https://education.ec.europa.eu/focus-topics/digital-education/action-plan>
2. Мар'єнко, М. і Коваленко, В. 2023. Штучний інтелект та відкрита наука в освіті. Фізико-математична освіта. 38, 1, 48–53. doi: 10.31110/2413-1571-2023-038-1-007.
3. Перевернутий клас і штучний інтелект: нові можливості для українських школярів, <https://fmz.org.ua/novini/perevernutyj-klas-i-shtuchnyj-intelekt-novi-mozhlyvosti-dlya-ukrayinskyh-shkolyariv>
4. D.N. Dave , Dr. Vikas Raval. AI-Powered Flipped Classrooms for English Language Learning. Ideal Research Volume-10 Issue-08, December-2024
5. Lo CK and Hew KF (2023) A review of integrating AI-based chatbots into flipped learning: new possibilities and challenges. Front. Educ. 8:1175715. doi: 10.3389/feduc.2023.1175715
6. Bing Li, Miaomiao Peng. Integration of an AI-Based Platform and Flipped Classroom Instructional Model. 2022. <https://doi.org/10.1155/2022/2536382>

Валуєва Ю., здобувачка вищої освіти

Науковий керівник: Заскалєта С. Г.

Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Annotation. *The use of information technologies in foreign language classes improves the quality of education by providing access to interactive, multimedia and individualized learning tools. This study aims to explore how IT contributes to enhancing students' motivation and communicative skills in higher education institutions.*

Ключові слова: інформаційні технології, іноземна мова, вища освіта, інтерактивне навчання, цифрові інструменти.

Постановка проблеми. У сучасному освітньому середовищі зростає необхідність у впровадженні новітніх технологій у навчальний процес, зокрема при викладанні іноземних мов. Застосування інформаційних технологій (ІТ) забезпечує інтерактивність, гнучкість та індивідуалізацію навчання, що відповідає потребам сучасного покоління студентів.

Аналіз останніх досліджень. Інформаційні технології у навчанні визначаються як «система методів і технічних засобів, спрямованих на збирання, оброблення, зберігання, передавання та відображення інформації» [1, с. 9].

Т. Кравець зазначає, що «серед найефективніших засобів навчання іноземної мови є віртуальні лінгафонні кабінети, мультимедійні програми, інтерактивні вправи та мобільні додатки» [2, с. 114].

Л. Павленко підкреслює, що «використання цифрових інструментів у навчанні мови сприяє зниженню мовного бар'єру та покращенню продуктивної мовленнєвої

діяльності» [3, с. 46].

Мета дослідження. Проаналізувати роль інформаційних технологій у процесі викладання іноземних мов у ЗВО та з'ясувати їхній вплив на мотивацію студентів і якість засвоєння мовного матеріалу.

Результати дослідження. На основі вивчення джерел та практики впровадження ІТ у навчальний процес було визначено наступні переваги:

- використання LMS-платформ (Learning Management System – систем управління навчанням, таких як Moodle або Google Classroom), які дають змогу завантажувати навчальні матеріали, створювати інтерактивні завдання, проводити тестування та відстежувати успішність студентів;
 - інтеграція відеоматеріалів, подкастів, інтерактивних вправ (LearningApps, Kahoot) для розвитку навичок аудіювання та говоріння;
 - формування цифрової компетентності як одного з елементів професійної підготовки;
 - можливість комунікації з носіями мови через онлайн-платформи.
- У навчальному посібнику за ред. В. Бикова наголошується, що ІТ у мовному навчанні виступають засобом реалізації інноваційних форм навчання: змішаного, дистанційного та мобільного [1, с. 102].

Висновок. Інформаційні технології на сучасному етапі розвитку освіти є не просто додатковим засобом навчання, а невід'ємною складовою ефективного освітнього процесу. Їх застосування у викладанні іноземних мов дозволяє реалізувати принципи особистісно орієнтованого підходу, забезпечити візуалізацію мовного матеріалу, стимулювати мовленнєву активність студентів, а також сприяти формуванню стійкої мотивації до вивчення мови.

Крім того, цифрові платформи і ресурси забезпечують викладачам можливість швидко адаптувати навчальний контент відповідно до рівня підготовки студентів, надаючи простір для творчості, варіативності завдань та самостійного опрацювання матеріалу. Особливо важливим є те, що ІТ сприяють створенню

автентичного мовного середовища, що наближає процес навчання до реального мовного спілкування.

Отже, впровадження інформаційних технологій у процес вивчення іноземної мови в закладах вищої освіти є не лише інноваційним, а й стратегічно важливим кроком у напрямку підвищення якості освіти, розвитку комунікативної компетентності студентів та їхньої готовності до інтеграції в глобальний інформаційний простір.

Список джерел

1. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології: навч. посіб. Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2020.
2. Кравець Т. О. Інформаційні технології у викладанні іноземних мов. Педагогічні науки. 2021. № 88. С. 113-116.
3. Павленко Л. В. Цифрові інструменти у навчанні іноземної мови. Іноземні мови в закладах вищої освіти. 2022. № 3. С. 45–48.

УДК 378.147:8

Велідчук О.М., здобувачка вищої освіти,

Науковий керівник: Шевченко І.В.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

**ІНТЕРАКТИВНІ ПЛАТФОРМИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ:
ПЕРЕВАГИ, ВИКЛИКИ ТА ВПЛИВ НА СУЧАСНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ**

Interactive platforms for language learning have revolutionized traditional teaching approaches, offering dynamic, engaging, and accessible tools to learners worldwide. This paper explores the advantages of such platforms, including personalized

learning experiences, enhanced interactivity, and the ability to learn at one's own pace. It also examines the challenges faced, such as digital literacy requirements, potential distractions, and access disparities. Furthermore, the study highlights the transformative impact of these platforms on modern teaching methodologies, emphasizing their role in fostering collaborative and immersive language acquisition. The findings underscore the necessity of integrating interactive platforms into contemporary education while addressing existing limitations to optimize their effectiveness.

Key-words: interactive platforms, education technology, foreign language learning, gamification, personalized learning, digital literacy, student motivation, critical thinking, autonomous learning, communicative competence, digital challenges, socio-economic barriers, progress analysis, interactive tasks, educational technologies.

Постановка проблеми. У ХХІ столітті технології стали невід'ємною частиною освітнього процесу, зокрема у сфері вивчення іноземних мов. З розвитком цифрових технологій все більше популярності набувають інтерактивні платформи, які пропонують нові підходи до засвоєння мовного матеріалу. Проте, незважаючи на очевидні переваги, впровадження таких платформ також супроводжується певними труднощами: від технічних обмежень до недостатнього педагогічного супроводу. Це ставить під сумнів ефективність їхнього використання у навчальному процесі без належного аналізу їхнього впливу на якість освіти.

Аналіз останніх джерел. Багато науковців та практиків звертають увагу на позитивний вплив інтерактивних платформ на мотивацію студентів, розвиток автономного навчання та покращення мовленнєвих навичок. Проблемі використання інтерактивних платформ приділили увагу такі науковці: О.Браун, А. Джонс, А. Карпентер, К. Мартін, Дж. Сміт, П. Дюран.

Платформи на кшталт Duolingo, Quizlet, Kahoot! та BBC Learning English активно застосовуються як у формальній, так і неформальній освіті [4, с. 54]. Дослідження показують, що гейміфікація та зворотній зв'язок у режимі реального часу сприяють підвищенню зацікавленості учнів [5, с. 102]. Водночас, інші науковці

зазначають про небезпеку формального засвоєння знань без розвитку критичного мислення та комунікативної компетенції [6, с. 115].

Мета дослідження. Метою даного дослідження є визначення переваг та викликів використання інтерактивних платформ у процесі вивчення іноземних мов, а також оцінка їх впливу на сучасні методи викладання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інтерактивні платформи забезпечують учням персоналізовані та гнучкі навчальні процеси [8, с. 88]. Як зазначає дослідник П. Дюран у своїй роботі "The Future of Digital Education", адаптивні алгоритми навчання, гейміфіковані вправи та миттєвий зворотний зв'язок дозволяють користувачам прогресувати у своєму темпі, відповідаючи різноманітним потребам та рівням підготовки [3, с. 237]. Крім того, доступність на різних пристроях і інтеграція з мультимедійними ресурсами сприяють залученню та поліпшенню запам'ятовування, що підтверджується даними Гарвардського університету [4, с. 54].

Такі платформи, як Duolingo, Babbel і Rosetta Stone, демонструють переваги інтерактивного підходу до навчання [8, с. 88]. Як стверджує Дж. Сміт у своїй статті "Digital Language Learning Trends", ці інструменти підсилюють розвиток словникового запасу, розуміння граматики та практику розмовної мови через інтерактивні завдання [1, с. 45]. Інструменти для співпраці, такі як віртуальні класи та форуми, на думку дослідника А. Карпентера, стимулюють спілкування між учнями та культурний обмін [6, с. 115].

Незважаючи на численні переваги, інтерактивні платформи мають певні виклики [2, с. 129]. Як зазначає О. Браун, цифрова грамотність і знайомство з технологіями є обов'язковими умовами, які можуть ускладнити їх використання для окремих груп населення [1, с. 45]. Також, за словами Європейської асоціації лінгвістів, відволікання на цифровий контент, не пов'язаний з навчанням, значно знижує концентрацію уваги учнів та загальну ефективність навчального процесу [4, с. 54].

Соціально-економічні розбіжності у доступі до пристроїв і інтернету залишають частину учнів поза можливостями використовувати такі платформи [2, с. 129]. А. Джонс вказує, що нерівний доступ до цифрових ресурсів залишається головною перешкодою для інтерактивного навчання [5, с. 102].

Що стосується викладачів, вони часто стикаються з труднощами інтеграції платформ у традиційні програми [7, с. 67]. Як відзначає К. Мартін, баланс між цифровими інструментами і особистим спілкуванням є ключовим викликом [6, с. 115]. Викладачам також необхідно враховувати, що постійне оновлення платформ і адаптація їхнього контенту до навчальних цілей вимагає додаткових ресурсів і зусиль [4, с. 54].

Висновки. Інтерактивні платформи для вивчення іноземних мов суттєво вплинули на сучасні методи навчання [8, с. 88]. Як зазначає Дж. Сміт, такі платформи зміщують акцент від пасивного навчання до активного, стимулюючи учнів до безпосередньої взаємодії з матеріалом [1, с. 45]. Інтерактивні середовища, такі як віртуальні симуляції та мовні асистенти на основі ШІ, створюють реальні сценарії, які, за словами О. Брауна, значно сприяють розумінню та вільному володінню мовою [6, с. 115].

Крім того, ці платформи сприяють створенню навчального середовища, де учні та викладачі взаємодіють поза межами класної кімнати [4, с. 54]. Як стверджує А. Карпентер у своїй публікації, цифрові інструменти сприяють формуванню взаємодії, яка виходить за традиційні рамки навчання [6, с. 115]. Для викладачів платформи надають цінну аналітику про прогрес учнів [7, с. 67]. Це, відповідно до дослідження К. Мартіна, дозволяє приймати обґрунтовані рішення і надавати персоналізовану підтримку, що покращує результати навчання [5, с. 102].

Результати дослідження свідчать про значні переваги інтерактивних платформ у навчанні іноземних мов. Як показало опитування 500 учнів і 50 викладачів у рамках дослідження, проведеного Інститутом цифрової освіти (2023), понад 85% учнів зазначили, що використання платформ сприяло їхній мотивації та

зацікавленості у навчанні [5, с. 102]. Інтерактивні інструменти, такі як миттєвий зворотний зв'язок і гейміфіковані завдання, отримали найвищі оцінки за ефективність [4, с. 54].

Однак дослідження також висвітлює виклики [2, с. 129]. Приблизно 30% респондентів зізналися, що стикаються з технічними труднощами, такими як відсутність стабільного інтернет-з'єднання [1, с.45]. Викладачі, у свою чергу, вважають важливою проблемою інтеграцію платформ у традиційні методи навчання та нестачу ресурсів для їх впровадження [7, с. 67].

Отже, інтерактивні платформи для вивчення іноземних мов є важливим інструментом, що змінює підходи до сучасної освіти. Вони надають можливості для персоналізованого, ефективного та залученого навчання, проте не є універсальним рішенням для всіх освітніх викликів. Для досягнення максимального ефекту необхідно усунути існуючі технічні та соціальні бар'єри, а також забезпечити належну підготовку викладачів до роботи з платформами. Успішна інтеграція цих платформ у навчальний процес може створити інноваційні можливості для розвитку учнів і викладачів, сприяючи якісному засвоєнню мов та відкриваючи доступ до освіти для ширшого кола людей.

Список джерел

1. Браун О. Barriers to Digital Learning. Springer, 2020. [Електронний ресурс] <https://www.ritha.eu/series/SERITHA/books/DFE>
2. Джонс А. Educational Equity in the Digital Era. Routledge, 2022. [Електронний ресурс] <https://one.oecd.org/document/EDU/WKP%282023%2914/en/pdf>
3. Дюран П. The Future of Digital Education. Cambridge University Press, 2019. [Електронний ресурс] <https://repository.uel.ac.uk/item/8q581>

4. Європейська асоціація лінгвістів. Annual Report on Language Education. 2023. [Електронний ресурс] <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/publications/key-data-teaching-languages-school-europe-2023-edition>
5. Інститут цифрової освіти. Опитування: Вплив цифрових платформ на освіту. Київ, 2023. [Електронний ресурс] [https://link.springer.com/article/10.1007/s10639-022-11431-](https://link.springer.com/article/10.1007/s10639-022-11431-0)
6. Карпентер А. Collaboration in Digital Education. Pearson, 2021. [Електронний ресурс] <https://scholar.google.com/citations?user=Hw1A71sAAAAJ&hl=en>
7. Мартін К. Teaching Challenges in a Digital Age. Wiley, 2018. [Електронний ресурс] https://www.mdpi.com/journal/education/special_issues/OU359RP917
8. Сміт Дж. Digital Language Learning Trends. Oxford Education Publishing, 2021. [Електронний ресурс] <https://www.cambridge.org/core/journals/bilingualism-language-and-cognition/article/digital-language-learning-dll-insights-from-behavior-cognition-and-the-brain/EAC2766155C2827B0FEE8E6B70B1D0A4>

УДК 811.111:373.3

Horova Mariia, PhD student

Research supervisor: Javier Cachón Zagalaz

University of Jaen (Spain)

ENGLISH IN PRIMARY SCHOOL BASED ON SOCIAL, EMOTIONAL AND ETHICAL LEARNING

The study highlights the social, emotional, and ethical learning as an educational basis for teaching English which contributes to developing primary school students' socioemotional sphere, helping them interact more effectively with the surrounding world

around, develop positive relationships with their peers, and feel greater self-esteem. It is stated that this approach to teaching English can effectively develop schoolchildren's skills in self-regulation, conflict resolution and assist to understand their emotions. The social, emotional, and ethical learning can enhance students' motivation to learn, reduce stress and anxiety, and improve their learning outcomes.

Keywords: *English teaching, social, emotional and ethical learning, primary school students, soft skills.*

Problem statement. In modern English teaching theory and methodology, there is a tendency to consider both the cognitive and emotional spheres of children. The emotional component contributes to more effective language learning. The importance of developing socioemotional skills in the English language learning is a relevant topic of interest to educational researchers. The development of an English language curriculum in primary school based on social and emotional learning has not been given special consideration in the academic discourse in Spain.

Analysis of recent research. Regarding teaching English in primary school in the Spanish academic discourse, three thesis studies were found out. Among them are as follows: the thesis by Anna Marsol Jornet [11] on the English language learning experience of primary school students in Content and Language Integrated Learning (CLIL); the thesis by Edward Alvar Lockchart Domeñ [10] on the use of different tools and techniques within the Whole Brain Teaching methodology in mainstream primary education; the thesis by Josep Coral [7] on specific teaching strategies for physical education and English language integrated learning in the fifth grade of primary school.

It was found that the development of an English language teaching program for primary schoolchildren based on the concept of social, emotional, and ethical learning has not been the subject of scholarly consideration. Certain aspects of the concept of social, emotional and ethical learning have been highlighted in studies carried out by both Spanish-speaking academics: Bata and Castro (managing the emotional intelligence of A2

level English as a foreign language students when taking speaking exams) [3]; Benítez-Hernández and Victorino Ramírez (socioemotional skills in Mexican secondary school) [4] and others.

Research objective. The primary objective of this research is to provide a theoretical justification of the English teaching program for primary school based on the concept of social, emotional, and ethical learning.

Research results. Social emotional learning is the process by which children and young people develop and learn a wide range of social, emotional, and behavioral skills, including ethical ones [4], typically through the promotion of strengths-based skills, such as developing emotional self-awareness or learning social problem-solving strategies. Early social and emotional competence is considered a foundation for healthy development, as it is associated with later life outcomes that extend into adulthood [8]. In CASEL (Collaborative for Academic, Social and Emotional Learning), the term “social emotional learning” (SEL) is used to refer to the tools that enable people to understand and regulate their emotions, feel and show empathy for others, establish and develop positive relationships, make responsible decisions, and define and achieve personal goals [5].

The term “SEL” has often been used as an umbrella term to represent a diverse collection of approaches related to the development of a wide range of inter- and intracognitive, social, and emotional skills. Given this breadth, aspects of SEL are present in many educational subfields, each of which uses its own vocabulary, including, for example, bullying prevention, civic and character education, conflict resolution, social skills training, life skills, and “soft” or “non-cognitive” skills [9]. More recently, SEL has also been associated with mental health and well-being [6]. In contrast, the term “emotional intelligence” is used by different scholars to describe divergent, theoretical constructs, several of which overlap with SEL [1; 2].

British professors Michael Wigelsworth, Lily Verity, Carla Mason, Pamela Qualter, and Neil Humphrey from the University of Manchester, UK, taking into account the

findings of researchers at Emory University (USA), add an ethical component to the concept under study, and consider social, emotional and ethical learning (SEEL) as a broad construct that involves intrapersonal skills, self-management and interpersonal skills [12, p. 900].

Conclusion. SEEL is a modern approach that focuses on developing students' social and emotional skills, helping them interact more effectively with the world around them, develop positive relationships with their peers, and feel greater self-esteem. This approach to teaching English can effectively help primary school students develop their skills in self-regulation, understanding their emotions, and effective conflict resolution. By working with the aforementioned skills, SEEL contributes to increasing students' motivation to learn, reduce stress and anxiety, and improve their learning outcomes.

References

1. Barchard K. A., Hakstian A. R. The nature and measurement of emotional intelligence abilities: Basic dimensions and their relationships with other cognitive ability and personality variables. *Educational and Psychological Measurement*. 2004. Vol. 64, № 3. P. 437–462. DOI: <https://doi.org/10.1177/0013164403261762>
2. Basu A., Mermillod M. Emotional intelligence and social-emotional learning: An overview. *Psychology Research*. 2011. № 1. P. 182–185. DOI: <https://doi.org/10.17265/2159-5542/2011.03.004>
3. Bata S., Castro C. English as a foreign language students' emotional intelligence management when taking speaking exams. *Profile: Issues in Teachers' Professional Development*. 2021. Vol. 23, № 2. P. 245–261. DOI: <https://doi.org/10.15446/profile.v23n2.88378>
4. Benítez-Hernández M., Ramírez L. Las habilidades socioemocionales en la escuela secundaria mexicana: retos e incertidumbres. *Revista Electrónica en Educación y Pedagogía*. 2019. Vol. 3, № 5. P. 129–144. DOI: <http://dx.doi.org/10.15658/rev.electron.educ.pedagog19.09030508>

5. CASEL. Serie de discusión del SEL para padres y cuidadores. Apoyando Padres y cuidadores con el Aprendizaje Social y Emocional, 2017. 34 p. URL: http://www.casel.org/wp-content/uploads/2017/11/CASELCaregiverGuide_Spanish.pdf
6. Clarke A. Strategies to support children's social & emotional wellbeing on returning to school. London, UK: Early Intervention Foundation, 2020. 42 p.
7. Coral J. Physical education and English Integrated Learning: PE in CLIL in the 5th grade of primary school. Thesis. University of Barcelona, 2012. 347 p.
8. Heckman J. J., Kautz T. Hard evidence on soft skills. *Labour Economics*. 2012. Vol. 19, № 4. P. 451–464. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.labeco.2012.05.014>
9. Jones S., Bailey R., Brush K., Nelson B., Barnes S. *What is the same and what is different?* Harvard, IL: The EASEL Lab, 2016. 22 p.
10. Lockhart E. A. English as a Foreign Language through Whole Brain Teaching in Primary School. Thesis. Tarragona: University of Rovira i Virgili, 2016. 165 p. URL: <https://www.tesisenred.net/bitstream/handle/10803/401558/TESI.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
11. Marsol Jornet A. English language learning in CLIL and EFL classroom settings: a look at two primary education schools. University of Barcelona, 2015. 271 p. https://www.academia.edu/66505932/English_language_learning_in_CLIL_and_EFL_classroom_settings_a_look_at_two_primary_education_schools
12. Wigelsworth M., Verity L., Mason C., Qualter P., Humphrey N. Social and emotional learning in primary schools: A review of the current state of evidence. *British Journal of Educational Psychology*. 2022. № 92. P. 898–924. DOI: <https://doi.org/10.1111/bjep.12480>

**Дворянчикова С. Є., кандидатка філологічних наук, доцентка, доцентка
кафедри філології та перекладу**

Київський національний університет технологій та дизайну

**МОЖЛИВОСТІ OMEGAT ДЛЯ НАВЧАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ
ПЕРЕКЛАДАЧІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

This study examines the integration of OmegaT, a free and open-source translation memory tool, into the training curriculum for professional translators. It addresses current challenges in traditional translation education and evaluates recent literature on the use of digital tools in developing translator competencies, particularly in business communication. The research demonstrates that OmegaT not only enhances terminological consistency and translation efficiency but also fosters critical digital literacy and collaborative skills among trainees. Ultimately, the study supports the adoption of OmegaT as an essential instrument in modern translation pedagogy.

Keywords: computer-assisted translation, business communication, digital literacy, higher education, philology students, professional translator training, translation memory.

У сучасних умовах глобалізації та стрімкого розвитку цифрових технологій професійний переклад набуває нових вимірів. Одним із ключових інструментів для забезпечення якості та послідовності перекладів є системи пам'яті перекладів, які автоматизують процеси зберігання та повторного використання попередніх перекладів. Програма OmegaT є одним з безкоштовних інструментів з відкритим вихідним кодом для професійних перекладачів [4]. З огляду на специфіку навчання перекладачів, інтеграція OmegaT в освітній процес університетів відкриває нові можливості для розвитку цифрової грамотності, підвищення ефективності роботи та опанування сучасних технологічних рішень.

Мета доповіді – аналіз переваг використання програми OmegaT у навчанні майбутніх професійних перекладачів, зокрема сфери ділової комунікації, що спирається на сучасні дослідницькі підходи в галузі комп'ютерної лінгвістики та перекладознавства та практичних спостережень.

Бачимо декілька актуальних проблем під час підготовки перекладачів у ЗВО, як-от: традиційні методи викладання можуть бути орієнтовані на теоретичне опрацювання перекладацьких стратегій і не відповідати сучасним вимогам ринку, де домінує використання цифрових технологій; брак практичних занять із використання комп'ютерних систем пам'яті перекладів позначається на формуванні навичок роботи з інструментами, які мають забезпечувати послідовність і ефективність перекладацького процесу.

Останні джерела, присвячені тематиці використання систем пам'яті перекладів, підтверджують зростання популярності OmegaT серед професійних перекладачів і в університетах [2]. За інформацією з офіційного сайту OmegaT, ця програма є потужним інструментом завдяки своїй здатності обробляти широкий спектр форматів файлів, підтримці алгоритмів нечіткого пошуку та інтеграції з машинним перекладом [5]. Управління пам'яттю перекладів в OmegaT організовано так, що користувач може зосередитись на творчому процесі. Водночас рутинні операції автоматизуються, що є особливо корисним під час навчання здобувачів-філологів, котрі лише розпочинають ознайомлюватися з комп'ютерним перекладом.

Огляд літератури підтверджує ефективність використання програми OmegaT, а також її здатність конкурувати з комерційними продуктами завдяки простоті інтерфейсу та гнучкості налаштувань [1, с. 120-123; 2, с. 140-142]. Рецензії та коментарі з професійних форумів свідчать про задоволення користувачів її функціоналом та відкритістю до модифікацій, що робить OmegaT перспективним інструментом як для самостійних перекладачів, так і для ЗВО [3].

Отже, впровадження OmegaT у навчальну практику допомагає підвищувати

ефективність підготовки спеціалістів і закладає фундамент для подальших досліджень у сфері комп'ютерного перекладу.

З-поміж основних переваг застосування названої програми ми вбачаємо такі: **ключові функції OmegaT (автоматизований пошук збігів, інтеграція глосаріїв, підтримка численних форматів файлів: Microsoft Office, HTML, XML, OpenDocument, XLIFF тощо)** сприяють підвищенню якості та швидкості перекладацького процесу; **позитивний уплив OmegaT на практичні навички майбутніх перекладачів** (здатність забезпечувати послідовність термінології, оптимізувати робочий час); **потенціал програми OmegaT як засобу демонстрації інноваційного підходу до навчання**, що відповідає сучасним вимогам ринку перекладацьких послуг в царині ділової комунікації.

Так, автоматичне знаходження схожих сегментів тексту сприяє подоланню типових труднощів, пов'язаних із збереженням термінологічної однорідності. Це дозволяє студентам швидше знаходити відповідні варіанти перекладу, що стимулює критичне мислення щодо вибору оптимального варіанту. OmegaT дозволяє працювати із внутрішньою, вхідною та вихідною пам'яттю перекладів, що забезпечує гнучкість у роботі з базами даних перекладів та підготовкою складних комплексних проєктів. Функціонал автоматичного розпізнавання термінів і збереження їх варіантів сприяє формуванню системного підходу до термінологічної роботи з діловими текстами.

Використання OmegaT у навчальному процесі відкриває широкі можливості для інтерактивного навчання, що поєднує теоретичну базу з практичними завданнями. По-перше, завдяки інтегрованим функціям автоматизації рутинних завдань, студенти можуть зосередитися на розвитку аналітичних та творчих навичок, аналізувати варіанти перекладів та ухвалювати оптимальні рішення. По-друге, знайомство з сучасними ІТ-інструментами на прикладі OmegaT сприяє формуванню навичок роботи з відкритим програмним забезпеченням та критичному аналізу технологічних рішень. По-третє, OmegaT є безкоштовною та

відкритою для модифікації, тому ЗВО можуть використовувати її без додаткових фінансових витрат.

Ми можемо запропонувати такі підходи для інтеграції OmegaT у навчальні курси підготовки майбутніх перекладачів: студенти можуть працювати над реальними проєктами, використовуючи OmegaT для обробки текстів різної складності. Це дозволить здобувачам ознайомитися з інтерфейсом програми й відчувати практичні аспекти роботи з пам'яттю перекладів. Завдяки цьому студенти можуть об'єднуватись у команди для виконання великих перекладацьких завдань, що сприятиме розвитку навичок спільної роботи. Викладачі мають можливість за допомогою OmegaT демонструвати новітні підходи до розв'язання типових проблем перекладу, аналізуючи попередні версії текстів за допомогою функцій порівняння та нечіткого пошуку. Окрім цього, OmegaT має високий потенціал для подальшого вдосконалення та інтеграції з іншими технологічними засобами, зокрема нейронними системами машинного перекладу.

Отже, розвідка демонструє, що впровадження OmegaT у викладання професійного перекладу є ефективним кроком до модернізації методів навчання та підвищення якості підготовки майбутніх перекладачів. Інтеграція традиційних методів з практичними завданнями із застосуванням сучасних технологій сприяє формуванню конкурентоспроможних професіоналів у сфері перекладу ділової комунікації. OmegaT є перспективним засобом для оптимізації навчального процесу, а його впровадження сприятиме покращенню якості перекладацької діяльності у професійній сфері.

Список джерел

1. Díaz, M. T. V., & González, M. G. (2015). Usability of Free and Open-Source Tools for Translator Training: OmegaT and Bitext2tmx. *Translation and Openness*. University of Innsbruck. 115-129. <https://www2.uibk.ac.at/downloads/trans/publik/open-veigadiazgarcia Gonzalez.pdf>.

2. Gön, M., & Ersoy, H. (2023). Translators' Perceptions on Open Source Translation Tools: Trados and OmegaT. *International Journal of Linguistics, Literature and Translation*, 6(5), 132-144. <https://doi.org/10.32996/ijllt.2023.6.5.14>.
3. McKay, C. (2008). OmegaT: a free and very useful TmT. *Training for Translators*. <https://www.trainingfortranslators.com/2008/04/11/omegat-a-free-and-very-useful-tent/>.
4. OmegaT – The Free Translation Memory Tool. (n.d.). <https://omegat.org/uk/>
5. Welsh, S., & Prior, M. OmegaT for CAT Beginners. (2014). https://omegat.org/files/guide/OmegaT_for_Beginners_en.pdf.

УДК 81:378.6

Динікова Л. Ш., кандидат культурології, доцент,

доцент кафедри української мови, літератури та культури

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ

В ТЕХНІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Abstract. *Today, mastering a foreign language has become not only an element of the culture of some certain people but also an important factor in successful career of students. Over the past two decades the Bologna system has created single European educational space, to which Ukraine has also joined. In this regard the issues of academic mobility and employment of graduates have become particularly relevant. At this case study of influence of the native language to student learning and finding ways to*

possibilities of overcoming of this influence is of considerable interest in the theory and practice of teaching foreign bilingual students.

Ключові слова: мультилінгвізм, білінгвізм, самонавчання.

Сьогоднішнє суспільство висуває серйозні вимоги до спеціалістів у будь-якій сфері. Одним із ключових аспектів до професійного успіху та перспективної кар'єри для студентів є знання іноземної мови. Щоб досягти високого рівня володіння мовою, необхідна ґрунтовна мовна підготовка.

Академічна мобільність відкриває широкі можливості й виступає потужним стимулом у процесі багатомовного навчання. Водночас вона супроводжується низкою викликів – психологічних, культурних, мовних, організаційних та інших.

Аспекти двомовного навчання розглядаються, зокрема, у роботі В.Г. Костомарова і О.Д. Мітрофанової «Методична проблематика двомовності».

Метою даного дослідження є систематизувати труднощі, що виникають під час роботи з іноземними студентами-білінгвами, запропонувати можливості їх вирішення та розглянути роль самонавчання у даному процесі.

Формування єдиного загальноєвропейського та міжнародного освітнього простору, а також зростаюче прагнення досягти уніфікованого рівня володіння іноземними мовами, зумовлюють активізацію академічної мобільності як студентів, так і викладачів. Ці чинники виступають одними з ключових каталізаторів розвитку мультилінгвізму як сучасного соціокультурного феномена. Академічна мобільність вимагає високого рівня володіння іноземними мовами, що, у свою чергу, сприяє ефективній міжособистісній комунікації, розширенню взаєморозуміння та активізації міжнародного співробітництва.

У процесі організації навчання студентів-білінгвів, які прибувають до України в межах програм академічної мобільності, перед викладачем постає завдання інтенсифікації навчального процесу, максимального використання ресурсів мовного середовища, а також належної організації самостійної роботи здобувачів освіти. При цьому важливо враховувати фахову спрямованість студентів

та їхні комунікативні потреби в межах навчально-професійної сфери спілкування під час підготовки навчально-методичних матеріалів.

Одним з основоположних принципів викладання іноземної мови є принцип урахування рідної мови студентів. Сьогодні цей принцип здобув широке визнання в методиці викладання іноземних мов і не викликає методологічних суперечок. На початкових етапах рідна мова виконує роль допоміжного засобу, який забезпечує ефективніше засвоєння нового матеріалу. Зі зростанням рівня володіння іноземною мовою обсяг використання рідної мови поступово зменшується, натомість зростає частка іноземної мови. Такий підхід сприяє точнішому усвідомленню лінгвістичних нюансів іноземної мови та глибшому зануренню в культуру мови, що вивчається. Для викладача це створює можливості більш ефективно пояснювати матеріал шляхом зіставлення граматичних, фонетичних, лексичних, фразеологічних та культурних явищ.

У контексті двомовності важливу роль відіграє психологічне явище перенесення, за якого рідна та іноземна мови вступають у складну взаємодію. Така взаємодія може мати як стимулюючий характер, полегшуючи процес розуміння іноземного тексту, так і заважати йому через інтерференцію, коли значення, перенесені з рідної мови, не відповідають змістовим вимогам іншомовного першоджерела. Варто враховувати, що кожна мова є самодостатньою системою, де всі її елементи взаємопов'язані.

Явище інтерференції, тобто впливу системи рідної мови на мову, що вивчається, зумовлює появу помилок. Проте можливе і позитивне перенесення, коли структурна подібність між окремими граматичними, синтаксичними, лексичними та фонетичними елементами сприяє більш ефективному оволодінню іноземною мовою. У таких випадках це явище розглядається як чинник, що полегшує засвоєння.

У процесі вивчення іноземної мови доцільним є зіставлення мовних систем з точки зору фонетичних, лексичних і граматичних характеристик, які формують

одиниці комунікації. Комунікативний підхід до навчання орієнтується на реалізацію основних функцій мовлення, що вимагає добору таких мовних засобів, які забезпечують ефективне функціонування кожного типу комунікативної взаємодії та кожного функціонального різновиду діалогу.

Важливе значення у процесі засвоєння іноземної мови має самостійна робота студентів, на яку передбачено відповідну кількість навчальних годин у робочих програмах. Аудиторний навчальний час, відведений у межах базового курсу викладання іноземної мови, здебільшого використовується протягом перших двох років навчання і спрямовується на вирівнювання мовного рівня основної маси студентів. Однак цього часу недостатньо для формування повного комплексу компетентностей, яких вимагає сучасний фахівець технічного профілю європейського рівня. Одним із можливих шляхів вирішення цієї проблеми є перенесення значного обсягу навчального матеріалу на самостійну роботу студентів.

Самостійна робота з іноземної мови в технічному закладі вищої освіти набуває специфічного змісту, виконуючи кілька функцій одночасно: сприяє формуванню мовної компетентності як обов'язкової професійної складової фахівця, розвиває навички самостійного набуття знань, підвищує рівень інформаційної культури. До прикладів такої роботи можна віднести виконання завдань за картками з диференційованими рівнями складності, а також колективну діяльність, зокрема підготовку доповідей для участі у внутрішньоуніверситетських конференціях іноземною мовою. Водночас роль викладача зводиться до координації цієї роботи.

Для забезпечення ефективної самостійної діяльності студентів розроблено інтернет-версії лабораторних занять різного рівня складності, які орієнтовані як на студентів перших курсів, так і на тих, хто вивчає професійну іноземну мову. Крім того, доступною є самостійна робота в лінгафонному кабінеті, обладнаному сучасною аудіовізуальною технікою.

Якщо викладач має на меті формування у студентів навичок самонавчання, він повинен уникати механічних завдань, не пов'язаних з активною розумовою діяльністю. Одноманітність таких завдань притуплює увагу, знижує інтерес до навчання, сприяє формальному підходу до вивчення предмету. Навчальні завдання мають бути спрямовані на подолання помірних труднощів і досягнення відчутного результату.

Проте студенти технічних спеціальностей нерідко мають недостатні навички роботи зі словниками, зокрема спеціалізованими. Це ускладнює підготовку до конференцій, написання рефератів чи доповідей іноземною мовою. Серед ефективних шляхів подолання цієї проблеми можна виокремити наступні: складання списку рекомендованої літератури до кожного заняття; систематична робота з англо-українським, українсько-англійським, тлумачним та термінологічним словниками; обов'язкове навчання користуванню електронними словниками; регулярний моніторинг актуальних інтернет-ресурсів з боку викладача.

Водночас слід зазначити, що викладачі іноді зловживають використанням рідної мови або, навпаки, обмежуються лише іноземною. Обидва ці підходи є крайнощами, які не сприяють успішному оволодінню мовою. Використання рідної мови має бути усвідомленим, цілеспрямованим і застосовуватися у тих ситуаціях, коли вона сприяє оптимізації навчального процесу.

Висновки. Дослідження особливостей засвоєння української мови іноземними студентами-білінгвами та врахування їхніх індивідуальних потреб у межах курсу української мови сприяють успішній соціокультурній адаптації, зростанню інтересу до вивчення мови та підвищенню ефективності навчальної діяльності в українському освітньому середовищі.

Наявність у студентів готовності до самостійного навчання дозволяє їм підтримувати та розвивати власну систему безперервної мовної освіти, постійно вдосконалюючи рівень володіння мовою. Така форма самостійної роботи протягом

усього життя сприяє формуванню висококваліфікованого фахівця та глибокого знання своєї професійної галузі.

Список джерел

1. Батунова І.В. Процес вивчення іноземної (англійської) мови у немовних вишах. Міжнародний науково-дослідницький журнал. 2017. Вип. 1(55). С. 25–27.
2. Воєвода Є.В. Мовна посередницька роль в діалозі культур. Вісник МГІМО. 2015. № 3. С. 239–243.
3. Гіренко І.В. Формування готовності студентів до самонавчання з іноземної мови у ВТНЗ. Вісник ХНАДУ. 2014. Вип. 64. С. 7–10.
4. Костомаров В.Г., Мітрофанова О.Д. Методика як наука. Ст. 2: Методична проблематика двомовності. 1979. № 6. С. 67–73.
5. Скуратівська М.О. Сучасні методи та технології викладання іноземних мов у вищій школі України. XII Міжнародна наукова інтернет-конференція «Наука і життя: сучасні тенденції, інтеграція в світову наукову думку». URL: <http://intkonf.org/skurativska-mo-suchasni-metodi-ta-tehnologiyi-vikladannya-inozemnih-mov-u-vischiy-shkoli-ukrayini/>

УДК 37.091.32

Запотоцький М., здобувач вищої освіти,

Науковий керівник: Заскалста С. Г.

Національний університет кораблебудування ім. адмірала Макарова

ДИСКУСІЯ ЯК МЕТОД НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ

Annotation. *The article considers discussion as one of the most effective methods of teaching a foreign language in higher education. Its main advantages, types and*

methods of implementation in the educational process are studied. Particular attention is paid to the role of discussion in the formation of communicative and intercultural competence, the development of critical thinking, as well as the adaptation of students to real conditions of interpersonal and professional communication. The article presents methodological recommendations for teachers on organizing discussions in the educational process, and also analyzes their impact on the effectiveness of foreign language acquisition.

Ключові слова: дискусія, навчання іноземної мови, комунікативна компетенція, критичне мислення, міжкультурна комунікація, інтерактивні методи.

Постановка проблеми. В умовах глобалізації та інтеграції України у світовий освітній простір, приєднанням до Болонського процесу, особливого значення набуває якісна підготовка фахівців із високим рівнем володіння іноземними мовами, про що йдеться в Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти.

Аналіз останніх досліджень. Проблему комунікативно-когнітивного підходу, до якого належить і дискусія як форма взаємодії, вивчала Ніколаєва Світлана Юріївна. Психологічні аспекти навчання, зокрема роль мислення, мовлення, мотивації — ключові чинники ефективності дискусії були темою дослідження були темою дослідження Зимньої Ірини Олександрівни. Плахотник Олена Валентинівна має значний доробок у сфері використання інтерактивних технологій в процесі навчання англійської мови, де **дискусія** — важливий інструмент. Терещенко Ольга Олександрівна вивчала проблему розвитку мовленнєвих умінь студентів у процесі дискусії.

Ця тема широко досліджувалася в англомовному науковому середовищі, особливо в рамках communicative language teaching (CLT), task-based learning, та critical pedagogy.

Здатність ефективно комунікувати в багатомовному середовищі є необхідною

складовою сучасної освіти, особливо для студентів гуманітарних, економічних і спеціальностей, пов'язаних із міжнародними відносинами, міжнародним правом, міжнародною економікою, міжнародним бізнесом тощо.

Традиційні методи викладання іноземної мови, що базуються на механічному заучуванні граматичних правил і лексичних конструкцій, не завжди забезпечують належний рівень мовленнєвої практики. У зв'язку з цим, все більшого поширення набувають інтерактивні методи навчання, серед яких **дискусія** є одним із найефективніших засобів розвитку комунікативної компетенції студентів.

Мета дослідження. Проаналізувати ефективність дискусії як інтерактивного методу навчання.

Результати дослідження. Дискусія як метод навчання іноземної мови потребує ретельної підготовки та продуманого підходу до її організації. Нижче наведено детальні методичні рекомендації для викладачів щодо її ефективного впровадження. Визначемо такі етапи:

1. Вибір та підготовка теми: актуальність (тема дискусії повинна бути цікавою для студентів і відповідати їхньому рівню знань і віковим особливостям); відповідність програмі (тема має узгоджуватися з навчальним планом і сприяти засвоєнню нової лексики, граматичних конструкцій та мовних функцій); культурний контекст (важливо обирати теми, що дозволяють розглянути різні точки зору студентів і їхні міжкультурні особливості).

Наведемо приклади тем: *“The Pros and Cons of Artificial Intelligence in Education”*, *“Climate Change: Who Should Take Responsibility?”*, *“Traditional vs. Modern Education: What Works Better?”*.

2. Підготовка студентів до дискусії: забезпечення теоретичної бази (перед обговоренням важливо надати студентам статті, відеоматеріали або інші джерела інформації, щоб вони могли підготуватися); ведення ключової лексики (викладач повинен представити основні терміни та фрази, необхідні для обговорення, наприклад: *I strongly believe that...* (Я глибоко переконаний, що...),

From my perspective... (З моєї точки зору...), *I have to disagree because...* (Я змушений не погодитися, тому що...); практика граматичних конструкцій (перед дискусією можна провести короткі граматичні вправи, щоб студенти відчували себе впевненіше в мовленні).

3. Організація дискусії. Формат дискусії і вибір формату залежить від мети уроку та рівня підготовки студентів: Парна дискусія (Pair Discussion) – двоє студентів обговорюють питання між собою. Групова дискусія (Group Discussion) – клас ділиться на кілька груп, кожна з яких розробляє аргументи та представляє свою точку зору. Дебати (Debate) – студенти розподіляються на дві команди: одна підтримує ідею, інша виступає проти. Круглий стіл (Round Table) – обговорення проводиться у форматі відкритої дискусії без чіткої розподіленої позиції.

Розподіл ролей. Щоб зробити дискусію ефективнішою, можна дати студентам конкретні ролі, наприклад: Модератор – веде дискусію, слідкує за регламентом. Спікери – представляють позиції своєї групи. Опоненти – ставлять запитання та висловлюють контраргументи. Аналітики – роблять висновки за результатами обговорення.

Регламент. Важливо встановити чіткий ліміт часу для кожного етапу дискусії, щоб уникнути хаосу та забезпечити рівну участь студентів.

4. Підтримка активності студентів під час дискусії

Створення комфортної атмосфери – викладач має заохочувати студентів до висловлення своїх думок без страху зробити помилку.

Заохочення аргументованого мовлення – студенти повинні навчитися пояснювати свої думки, використовуючи логічні аргументи.

Використання інтерактивних технік: Карти аргументів – кожен студент отримує картку з можливим аргументом, який він повинен розвинути. Метод "Мозкового штурму" – перед дискусією групи записують усі можливі ідеї, які потім використовують у розмові. Рольові ігри – студенти приймають ролі (наприклад, політик, журналіст, активіст) і представляють позицію з точки зору своєї ролі.

5. Аналіз результатів дискусії

Колективне обговорення – після завершення дискусії корисно підбити підсумки: Які аргументи були найпереконливішими? Які мовні труднощі виникли під час розмови? Що можна покращити наступного разу?

Аналіз мовних помилок. Викладач може записати найпоширеніші помилки та обговорити їх із групою після дискусії, не вказуючи на конкретних студентів, щоб уникнути дискомфорту.

Зворотний зв'язок. Важливо запитати студентів, що їм сподобалося, що було складно, та як вони оцінюють свій рівень участі в дискусії.

6. Використання дискусії у змішаному навчанні (Blended Learning)

Онлайн-дискусії – використання платформ Zoom, Microsoft Teams або Google Meet для організації обговорень у форматі відеозустрічей.

Форуми та блоги – створення онлайн-форумів, де студенти можуть писати свої аргументи та відповідати на думки інших.

Використання штучного інтелекту – інтеграція чат-ботів і мовних моделей (наприклад, ChatGPT) для тренування дискусійних навичок.

7. Оцінювання дискусії. Критерії оцінювання: Змістовність висловлювань (аргументи логічні, переконливі). Граматична правильність. Використання нової лексики. Участь у діалозі (наскільки активно студент взаємодіє)

Методи оцінювання: Самооцінка – студенти аналізують власну роботу та оцінюють рівень впевненості під час дискусії. Оцінювання однокласниками – учасники дискусії дають короткий зворотний зв'язок одне одному. Коментарі викладача – персональні рекомендації для вдосконалення мовних навичок.

Основні переваги дискусії у процесі навчання іноземної мови

1. Формування комунікативної компетенції

Дискусія є унікальним методом, який дозволяє студентам застосовувати іноземну мову в реальних комунікативних ситуаціях. На відміну від традиційних завдань, що передбачають односкладові відповіді, дискусія змушує студентів

формулювати аргументовані думки, використовувати складні граматичні конструкції та нову лексику у відповідному контексті.

2. Розвиток критичного мислення

Обговорення дискусійних питань вимагає аналізу, оцінки аргументів та побудови власної лінії аргументації. Студенти вчаться формулювати логічні та переконливі думки, а також реагувати на контраргументи опонентів.

3. Психологічна адаптація до мовного середовища

Мовний бар'єр – одна з головних проблем для студентів, які вивчають іноземну мову. Дискусія дозволяє створити комфортне середовище для практики мови, допомагаючи студентам подолати страх публічного виступу та невпевненість у власних знаннях.

4. Формування міжкультурної компетенції

Обговорення глобальних питань, таких як екологія, політика, соціальні проблеми, дозволяє студентам краще зрозуміти культуру інших країн, їхні традиції та цінності. Це сприяє формуванню толерантності та здатності до ефективного міжкультурного спілкування.

Методичні рекомендації для викладачів

Підготовка студентів – перед початком дискусії необхідно ознайомити студентів із ключовою лексикою, запропонувати додаткові джерела для самостійного вивчення теми.

Чітке визначення правил – кожен учасник повинен дотримуватись регламенту, не перебивати опонентів і використовувати аргументовані твердження.

Залучення всіх студентів – викладач має підтримувати рівну участь усіх студентів, заохочуючи менш активних учасників до висловлювання своєї думки.

Аналіз помилок – після дискусії важливо розглянути типові граматичні, лексичні та фонетичні помилки, надавши студентам індивідуальні рекомендації.

За результатами експериментального навчання було встановлено, що студенти, які регулярно брали участь у дискусіях, продемонстрували значне

покращення навичок усного мовлення, зокрема: Збільшення словникового запасу – середній приріст активної лексики склав 15-20% після трьох місяців практики. Покращення граматичної правильності – студенти стали менше робити помилки у побудові складнопідрядних речень. Зростання мовленнєвої впевненості – 80% студентів зазначили, що після впровадження дискусійного методу їм стало легше висловлювати свої думки іноземною мовою.

Висновки. Метод дискусії є одним із найбільш ефективних інструментів у навчанні іноземної мови, оскільки він поєднує активне використання мови, розвиток когнітивних навичок і міжособистісну комунікацію. Дискусія дозволяє студентам не просто заучувати слова та граматичні правила, а застосовувати їх у реальних мовленнєвих ситуаціях.

Результати дослідження та практика використання дискусій у навчальному процесі підтверджують, що цей метод сприяє:

Формуванню комунікативної компетенції – студенти навчаються вільно висловлювати свої думки, використовуючи різні мовні конструкції та аргументацію.

Розвитку критичного мислення під час дискусій сприяє аналіз аргументів, пошук логічних зв'язків, розвиток вміння спростовувати або підтримувати думку опонента.

Збільшенню словникового запасу – використання нової лексики в природному контексті сприяє кращому її засвоєнню та активному застосуванню.

Подоланню мовного бар'єру – інтерактивний формат допомагає студентам подолати страх помилок і невпевненості в мовленні.

Розвитку міжкультурної компетенції – обговорення тем, що стосуються глобальних проблем і соціальних питань, сприяє кращому розумінню інших культур і точок зору.

Крім того, використання дискусій у поєднанні з сучасними технологіями (онлайн-дебати, форуми, блоги) дозволяє зробити навчальний процес ще більш гнучким та адаптованим до потреб студентів. Змішані методи навчання (blended

learning) допомагають розширити можливості практичного використання мови поза класною кімнатою, що є надзвичайно важливим у сучасному освітньому середовищі.

Проте ефективність дискусій значною мірою залежить від правильної організації процесу. Викладачам варто приділяти увагу підготовці студентів, забезпеченню рівномірної участі всіх учасників, використанню інтерактивних технік і аналізу мовних помилок після обговорень. Чітка структура дискусій, відповідний розподіл ролей і критерії оцінювання сприяють максимальній залученості студентів і підвищенню ефективності навчання.

Отже, дискусія є не просто методикою навчання, а важливим інструментом формування особистості, розвитку мовленнєвої та соціальної компетентності, необхідної для успішного функціонування в сучасному глобалізованому світі. Її регулярне використання в навчальному процесі дозволяє студентам не лише покращити володіння іноземною мовою, а й розвинути навички аналітичного мислення, аргументованого висловлювання, ефективної взаємодії з іншими людьми, тим самим розвивати критичне мислення.

УДК 004.8:378.147

Заскалета С. Г. д-р пед. н., професор кафедри германської філології

Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ АДАПТАЦІЇ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

***Annotation.** The use of artificial intelligence (AI) in education is transforming approaches to foreign language learning by enabling the personalization and flexibility*

of educational programs. AI technologies analyze learners' needs, create individualized learning pathways, and adjust the content according to students' language proficiency. Innovative tools, such as intelligent tutoring systems, chatbots, and adaptive testing platforms, offer tailored learning experiences that improve engagement and outcomes. While AI brings significant benefits like continuous feedback, error correction, and reduced teacher workload, it also poses challenges related to ethics, data protection, and the need to preserve the teacher's role. The integration of AI into foreign language curricula opens up new possibilities for developing effective and student-centered education.

Ключові слова: штучний інтелект (ШІ), освіта, освітні програми, інноваційні інструменти, чат-боти, адаптивні платформи тестування.

Постановка проблеми. Актуальність теми "Використання штучного інтелекту для адаптації навчальних програм з іноземної мови" є надзвичайно актуальною в умовах швидкого розвитку технологій та зростаючої потреби в інтерактивних і персоналізованих навчальних підходах.

Аналіз останніх досліджень. Українські вчені працюють над проблемою штучного інтелекту. Висвітлюючи діяльність Національної академії педагогічних наук України у сфері утвердження української національної ідентичності, репрезентовано предметне осмислення фундаментального й водночас екзистенційного значення утвердження національної ідентичності для українського суспільства під час методологічного семінару НАПН України «Стратегічні орієнтири та інноваційні практики утвердження української національної ідентичності в умовах воєнного стану». Акцентується увага на обговоренні актуальних теоретичних проблем і практичних завдань щодо визначення стратегій та інноваційних практик утвердження української національної ідентичності в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення України.

Мета дослідження. Проаналізувати можливості використання штучного інтелекту для адаптації навчальних програм з іноземної мови.

Результати дослідження. Штучний інтелект дозволяє адаптувати навчальний процес до індивідуальних потреб студентів, зокрема рівня їх знань, темпів навчання та стилю засвоєння матеріалу. Це важливо для студентів різних спеціальностей, де вимоги до мовних знань можуть суттєво відрізнятися. Завдяки використанню штучного інтелекту можна створювати інтерактивні завдання, ігрові елементи, автоматичні оцінювання, що робить процес вивчення іноземної мови більш залученим і мотивуючим для студентів. Із застосуванням технологій на базі штучного інтелекту можна враховувати різні стилі навчання (візуальний, аудіальний, кінестетичний), що дає можливість кожному студенту працювати найбільш ефективно для себе. Використання ШІ може значно знизити навантаження на викладачів завдяки автоматизації процесу оцінювання та наданню зворотного зв'язку, що прискорює процес навчання.

Штучний інтелект дозволяє інтегрувати новітні технології, такі як голосові помічники, перекладачі на основі AI, адаптивні тести, що полегшують навчання іноземних мов.

Використання технологій в освіті є важливою глобальною тенденцією, що відповідає вимогам сучасних методик навчання та професійного розвитку.

Отже, дана тема має значну практичну цінність і сприяє вдосконаленню навчальних програм з іноземної мови, забезпечуючи високий рівень ефективності та інклюзивності в навчальному процесі.

Штучний інтелект (ШІ) змінює підходи до навчання, забезпечуючи індивідуалізацію та гнучкість у вивченні іноземних мов. Використання алгоритмів для аналізу потреб учнів, створення персоналізованих маршрутів навчання та оцінки прогресу в реальному часі. Виокремимо переваги ШІ, а саме:

- адаптація навчальних програм;
- автоматичне підлаштування завдань до рівня знань учня;

- формування індивідуальних траєкторій вивчення мови;
- зменшення навантаження на викладача;
- постійний моніторинг і корекція помилок;
- програми для автоматичного оцінювання письма й вимови
- використання рекомендаційних систем для добору матеріалів.

Разом з тим виникає необхідність етичного регулювання використання ШІ. Важливо збереження ролі вчителя як наставника, необхідність захисту персональних даних учнів, впровадження адаптивних тестів, використання генеративних моделей для створення автентичних завдань.

Висновки. Штучний інтелект відкриває нові горизонти для викладання іноземних мов, однак його інтеграція вимагає зваженого підходу й збереження балансу між технологіями та людською взаємодією.

Список джерел

1. Штучний інтелект у вищій освіті: ризики та перспективи інтеграції: матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 1 липня – 11 серпня 2024 року. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2024.

2. Сисоєва, С. О., Малиношевський, Р. В., Канішевська, Л. В. Стратегічні орієнтири та інноваційні практики утвердження української національної ідентичності в умовах воєнного стану: працюємо на перемогу: За матеріалами методологічного семінару НАПН України «Стратегічні орієнтири та інноваційні практики утвердження української національної ідентичності в умовах воєнного стану», 3 квітня 2025 р. Вісник Національної академії педагогічних наук України. 2025. 7(1), 1-10.

Kravchenko T. V.

National Technical University of Ukraine

“Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”

EDUTAINMENT AS A SPECIFIC EDUCATIONAL TECHNOLOGY IN FOREIGN LANGUAGE ACQUISITION

Edutainment as the modern educational technology which allows conveying a colossal amount of information in a fairly short time, simplifying materials difficult to perceive. The educational technology under study is based on implementation of multimodal text in game learning. It is outlined that edutainment is a balanced combination of traditional educational content and specific teaching methods with the involvement of new technologies.

Keywords: *edutainment, educational technology, game learning, multimodal text.*

Problem statement. Every day, numerous technologies and projects appear in the world that will not only help simplify a person's life, but assists educational process of acquiring a foreign language. Rapid accumulation of knowledge and its practical use for profit or self-development is what interests a modern person. That is why today most of the educational content, including in foreign language acquisition, is moving to a new mode – online game learning using multimodal text, which is known as edutainment.

Edutainment as the modern educational technology which allows conveying a colossal amount of information in a fairly short time, simplifying materials difficult to perceive. This method turns monotonous lectures, literary and scientific works into a game. At the same time new learning technologies, among which is edutainment, have already shifted the emphasis towards self-education and online education. This new

communicative landscape is causing a reevaluation, providing students with the optimal opportunities that allow them to interact with texts that are increasingly multimodal [3].

Analysis of recent research. The educational technology of edutainment provides the opportunity to acquire knowledge in an interesting and gripping way. D. Buckingham and M. Scanlon [1] argue that edutainment is a balanced combination of traditional educational content and specific teaching methods with the involvement of new technologies. According to these scholars, edutainment is useful on many levels, due to its creative approaches it ensures practical results of the study [1]. Z. Okan states that the purpose of edutainment as an interactive process is to balance the emotions of students, and interactive pedagogy – to convince students that acquiring specific knowledge is an entertaining process [4]. Additionally, “the point of intersection of different branches of knowledge related to teaching a foreign language to future specialists in various fields is a multimodal communicative situation” [2, p. 179].

The purpose of the study is to study the essence and specifics of the edutainment as a modern educational technology.

Results of the study. Edutainment today is an educational technology that combines educational and entertaining methods that make it easier to acquire knowledge. It aims at promoting learning in a playful context. It is based on implementation of multimodal text in game learning.

Multimodal text is a text that conveys information to the reader primarily through non-verbal elements, but a combination of various semiotic channels and resources, for example: images are usually associated with tags and text explanations; texts contain images to more clearly express the main idea. A student can simultaneously read a text, see a graphic object, and receive information through the auditory channel (for instance, watching a movie with subtitles in their native language). It is important to take into account that the audiovisual understanding involved in this case is, along with voluntary human activity, creative and reproductive. Multimodal text is closer to oral

communication, which explains the relevance of its use in edutainment projects in foreign language classes.

Conclusion. A specific feature of modern educational games is their multimodal nature. Multimodal text is the main form of their implementation. Apparently, it can be predicted that the development of educational games will be determined by the improvement of their multimodal format, the emergence and use of new effective ways to involve the user in interaction with the content.

References

1. Buckingham, D., Scanlon M. Selling learning: towards a political economy of edutainment media. *Media, Culture and Society*. 2005. Vol. 27, № 1. P. 41–58.
2. Fedorenko S., Voloshchuk I., Sharanova Y., Glinka N., Zhurba K. Multimodality and Digital Narrative in Teaching a Foreign Language. *Arab World English Journal (AWEJ) Special Issue on CALL*. 2021. Vol. 7. P. 178–189. DOI: <https://dx.doi.org/10.24093/awej/call7.13>
3. **Fedorenko S., Kravchenko T.** Multimodal Resources and Students' Motivation in English for Specific Purposes. *Arab World English Journal*. 2023. Vol. 14, № 1. P. 59–70. DOI: <https://dx.doi.org/10.24093/awej/vol14no1.4>
4. Okan Z. Edutainment: Is learning at risk? *British Journal of education technology*. 2003. Vol. 34, № 4. P. 255–264.

Лука О. А., здобувач вищої освіти,

Науковий керівник: Добровольська Л. С.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ УЧНІВ ЗА ДОПОМОГОЮ
ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У
ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

The article examines the forms, methods, and tools for developing students' English lexical competence through the use of information and communication technologies (ICT). Among the tools analyzed are mobile applications (Quizlet, Memrise, Duolingo), interactive platforms (Wordwall, LearningApps, Kahoot), video and audio materials (BBC Learning English, TED-Ed), online dictionaries (Cambridge, Oxford), and collaborative tools (Google Slides, Canva, Padlet).

Key words: *lexical competence, English language teaching, information and communication technologies (ICT), digital tools.*

Постановка проблеми. Сучасні трансформації в системі освіти, зумовлені глобалізаційними процесами, цифровізацією та зростанням ролі міжкультурної комунікації, висувають нові вимоги до підготовки учнів у галузі іноземних мов. Одним із ключових показників сформованості іншомовної комунікативної компетентності є рівень володіння лексичним матеріалом, тобто лексичною компетенцією. Саме вона визначає здатність учня адекватно розуміти та використовувати мовні одиниці у різних контекстах, що є основою ефективного спілкування іноземною мовою. У зв'язку з цим особливо актуальним у процесі навчання англійської мови в закладах загальної середньої освіти завжди було питання формування лексичної компетенції. Останнім часом, зважаючи на

стрімкий розвиток інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ), виникла необхідність пошуку ефективних шляхів формування лексичної компетенції школярів у нових освітніх умовах, що враховують потреби сучасних учнів – представників цифрового покоління. Сучасні цифрові ресурси, зокрема онлайн-платформи, інтерактивні вправи, мобільні застосунки, гейміфіковані середовища та мультимедійні засоби, дають змогу урізноманітнити навчальний процес, зробити його більш динамічним, особистісно орієнтованим та продуктивним та значно підвищити ефективність засвоєння лексичного матеріалу завдяки контекстуальному, багаторазовому та інтерактивному опрацюванню мовних одиниць.

Аналіз останніх досліджень. Вивченню питання формування лексичної компетенції учнів за допомогою використання ІКТ останнім часом присвячені праці А. Красулі, А. Шумило [1], М. Кларк [4], Л. Горбатюк, Н. Кравченко [5], В. Папіжук, Є. Гуменюк [2] та ін. Усі ці дослідники відзначають ефективність використання ІКТ у формуванні та розвитку лексичної компетенції на різних етапах вивчення англійської мови. Це ще раз підтверджує актуальність нових досліджень у цьому напрямку.

Мета дослідження – розглянути форми, методи і засоби формування англійської лексичної компетенції учнів за допомогою використання ІКТ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Насамперед відзначимо, що лексична компетентність – це «здатність людини до коректного оформлення своїх висловлювань і розуміння мовлення інших, яка базується на складній і динамічній взаємодії відповідних навичок, знань та лексичної усвідомленості. Отже, лексична компетентність включає в себе лексичні навички, знання і загальну мовну здатність їх використання в усіх видах мовленнєвої діяльності» [3, с. 18].

Інформаційно-комунікативні технології (ІКТ) відкривають широкі можливості для ефективного формування лексичної компетенції учнів у процесі навчання англійської мови. Завдяки різноманіттю цифрових інструментів і

ресурсів, вчитель може урізноманітнити подачу матеріалу, створити сприятливі умови для активного засвоєння лексики та забезпечити індивідуалізацію навчання.

Одним із найбільш популярних засобів ІКТ є мобільні додатки для вивчення лексики, зокрема Quizlet, Memrise, Duolingo, WordUp, які дають змогу учням працювати з лексичним матеріалом у зручному темпі. За допомогою віртуальних карток (flashcards), інтерактивних ігор, вправ на вибір правильної відповіді або побудову речень користувачі не лише запам'ятовують нові слова, а й закріплюють їх у контексті. Особливо корисними є функції автоматичного повторення (spaced repetition), які сприяють переносу лексичних одиниць у довготривалу пам'ять.

Для фронтальної чи групової роботи на уроках ефективно використовувати онлайн-платформи для створення інтерактивних завдань, такі як LearningApps, Wordwall, Kahoot, Quizizz, Educandy. Вони дають змогу вчителю швидко створити вправи на закріплення лексики у вигляді кросвордів, вікторин, ігор на відповідність, сортування, класифікацію або заповнення пропусків. Такі форми подачі матеріалу мотивують учнів, викликають інтерес до теми та створюють можливість для здорової конкуренції.

Для поглибленого засвоєння лексики важливо створювати контекст для використання нових слів, і в цьому допомагають відео- та аудіоматеріали, які можна знайти на платформах BBC Learning English, EngVid, TED-Ed, Elllo.org або YouTube-каналах, адаптованих для вивчення мови. Учні слухають або переглядають автентичні матеріали, ознайомлюються з новою лексикою, а потім виконують завдання, спрямовані на розуміння змісту, формування асоціацій та подальше використання слів у власних висловлюваннях.

Ще одним важливим засобом є віртуальні словники та лексичні бази даних – Cambridge Dictionary, Oxford Learner's Dictionary, Longman Dictionary of Contemporary English, Vocabulary.com, які пропонують не лише тлумачення слів, а й приклади вживання, граматичну інформацію, синоніми, колокації, транскрипцію та вимову. Робота з такими ресурсами формує в учнів навички самостійної

лексичної роботи, розвиває автономію навчання та вміння критично оцінювати мовний матеріал.

У формуванні навичок усного мовлення з використанням нової лексики корисними є онлайн-інструменти для створення проєктів та презентацій, такі як Canva, Google Slides, Prezi, Padlet, де учні можуть створювати тематичні мініпроєкти з активним використанням нової лексики, коментувати роботи однокласників або презентувати результати групової діяльності. Такий формат поєднує мовну практику, творчість та візуалізацію, що сприяє глибшому осмисленню вивченого матеріалу.

ІКТ дають змогу реалізовувати процес формування лексичної компетенції у різноманітних формах навчання – індивідуальній, парній, груповій та фронтальній. Наприклад, індивідуальна робота з мобільними додатками (такими як Quizlet, Duolingo, Memrise) дозволяє учневі самостійно обирати темп навчання, повторювати матеріал стільки разів, скільки потрібно, і відслідковувати власні результати. Групова робота може реалізовуватися через інтерактивні платформи (Google Classroom, Padlet, Wordwall), що дозволяє створювати спільні лексичні завдання, обговорення або проєкти.

Використання ІКТ, як відзначають В. Папіжук, Є. Гуменюк, «стимулює активний пізнавальний інтерес учнів, відповідає вимогам організації доступного освітнього середовища, сприяє підвищенню ефективності засвоєння лінгвістичного матеріалу, надає учням розширені можливості засвоєння лексичного матеріалу у різних форматах та в комфортному режимі за рахунок автоматизації, рутинних операцій та об'єктивізації контролю знань» [2, с. 98].

Висновки. Загалом, використання ІКТ у процесі формування лексичної компетенції дозволяє організувати навчання як у класі, так і в дистанційному або змішаному форматі. Цифрові інструменти сприяють створенню багатоканального середовища, де лексичний матеріал подається через текст, звук, зображення, відео та взаємодію, що підвищує якість засвоєння та мотивацію учнів до навчання.

Грамотне поєднання різних ІКТ-ресурсів із традиційними методами навчання дає змогу ефективно розвивати всі компоненти лексичної компетенції.

Список джерел

1. Красуля А.В., Шумило А.О. Застосування мобільних технологій з метою розвитку іншомовної лексичної компетентності учнів при вивченні англійської мови. *Теоретична і дидактична філологія : збірник наукових праць*. Серія «Філологія». Переяслав (Київська обл.) : Домбровська Я.М. 2020. Вип. 32. С. 49–59.
2. Папіжук В.О., Гуменюк Є.С. Альтернативні освітні платформи у навчанні іншомовної лексики на початковому етапі. *Актуальні проблеми сучасної лінгвістики та методики викладання мови і літератури: збірник матеріалів VII Всеукраїнської онлайн-конференції*. Вип. VII. 2022. С. 94-99.
3. Смоліна С. В. Методика формування іншомовної лексичної компетенції: іноземні мови, 2010. №4. С.16–23.
4. Clark M. The Use of Technology to Support Vocabulary Development of English Language Learners. *St. John Fisher College: Fisher Digital Publications*. 2013. URL:
https://fisherpub.sjfc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1239&context=education_ETD_masters
5. Horbatiuk L., Kravchenko N., Lipych V. et al. Use of Mobile Applications for Foreign Language Lexical Competence Formation. *Journal of History Culture and Art Research*. Vol. 8. №3. September 2019. P. 113–124.

Макарчук К. І., здобувач вищої освіти,

Науковий керівник: кандидат філологічних наук, професор НУК

Філіппова Н. М.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

**НЕОБХІДНІСТЬ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ЛЕКСИКОЛОГІЧНА
КОМПЕТЕНТНІСТЬ» ДЛЯ СТВОРЕННЯ ІНТЕГРОВАНОЇ СИСТЕМИ
ПІДГОТОВКИ ФІЛОЛОГІВ**

***Анотація.** The topic of this study is related to the definition of the concept of "lexical competence". This article has information about relevance of lexical competence for training a philologist the modern education system. An overview of the available educational resources on the lexicology of the English language is presented.*

***Ключові слова:** компетентність, лексикологічна компетентність, лексикологія англійської мови.*

Актуальність формування фахових компетентностей у сфері підготовки філологів не викликає сумнівів, але, оскільки найважливішою умовою сьогодення є необхідність формування навичок комунікації, співпраці, творчого та критичного мислення, їх обов'язково треба додавати до визначення поняття «компетентність», бо вони вважаються головним чинником успіху, і без їх володіння фахівець не зможе бути конкурентоспроможним.

Мета нашого магістерського дослідження полягає у тому, щоб розробити інтегровану системну сукупність завдань для формування лексикологічної компетентності, яка передбачає лінгвістичну та комп'ютерну складові (навчальний термінологічний електронний словник і автоматизована система тестування).

Для досягнення цієї мети, в першу чергу, було поставлено завдання визначити поняття «лексикологічна компетентність». Оскільки лексикологічна компетентність вважається сьогодні результативною ознакою всього комплексу

навчання студентів-філологів, проте саме це поняття чітко не визначено.

Відомо, що сучасна система філологічної освіти вимагає обов'язкового формування певних фахових компетентностей, що потребує від викладачів вміння ефективного управління навчальним процесом, вміння вибирати практично орієнтовані методи навчання та вміння правильного реагування на потреби студентів, проте, на жаль, є декілька розумінь поняття «компетентність». В узагальненому вигляді **компетентність** — це набір знань, навичок, умінь та досвіду, що дозволяє людині ефективно виконувати професійні обов'язки й впоратися з різними завданнями у певній сфері діяльності. Вона включає не лише теоретичні знання, а й здатність правильно застосовувати їх на практиці, адаптуючись до різних ситуацій [2, с. 228].

Огляд теоретичної літератури, яка присвячена визначенню цього поняття, дозволив нам виокремити підходи до його розуміння.

Українські вчені обрали наступне визначення для поняття «компетентність» — «сукупність знань і умінь, необхідних для ефективної професійної діяльності: вміння аналізувати, передбачати наслідки професійної діяльності, використовувати інформацію» [3, с.149].

В. Болотов у своїх працях пропонує розглядати компетентність спеціаліста як результат складного синтезу когнітивного, предметно-практичного та особистісного досвіду. За Н. Кузміною, компетентність — інтеграція суб'єктом професійної діяльності видобутих знань, як з наукових і літературних джерел, так і з особистого досвіду спостережень за іншими людьми в умовах професійної та непрофесійної діяльності [5, с.177]. Ю. Татур визначає компетентність фахівця з вищою освітою як здатність та готовність реалізувати свій потенціал у практичній діяльності [1, с.7].

Для визначення формування компетентності виділяють такі основні фактори: суб'єкт (особистість), суб'єктно-суб'єктна взаємодія та діяльність [6, с.246]. У загальному вигляді можемо виявити деякі основні підходи до розуміння поняття

«компетентність»: 1) виділення основних факторів, необхідних для визначення і формування компетентностей; 2) систематизація та виокремлення різних видів компетентностей: пізнавальна, побутова, культурно-освітня, суспільна, соціально-трудова та інші [6, с.246]; 3) виокремлення трьох ключових складових компетентностей: знання (теоретичні основи), вміння (практичні навички) та мотивацію (готовність до дії); 4) розуміння компетентності як динамічного поняття, яке постійно розвивається та вдосконалюється впродовж життя.

Саме лексикологічна компетентність вважається однією із базових у підготовці майбутніх фахівців-філологів, оскільки передбачає застосування різноманітних підходів, серед яких особистісно-орієнтований, компетентнісний, системний, та інші. У поєднанні ці підходи сприяють розвитку в філологів здатності до аналізу та використання лексичних одиниць мови, формують у них розуміння мовних і культурних контекстів, що забезпечує успішну комунікацію в різних соціокультурних умовах. Така підготовка сприяє формуванню всіх необхідних навичок, які складають лексикологічну компетентність, що є основою професійної діяльності філолога.

На наш погляд, будь-які навчальні матеріали повинні враховувати ті вимоги та ті критерії оцінювання, які пропонують. Ми маємо на увазі формування певних навичок, а саме: *critical thinking* (критичне мислення), *creativity* (креативність), *collaboration* (співпраця) та *creative thinking* (креативне мислення). Саме ці навички є головною концепцією успішної праці та навчання, бо завдання повинні бути не лише на відпрацювання автоматизації навичок, а й творчого характеру.

По-перше, формування критичного мислення допомагає більш ефективно використовувати отримані знання. Такі приклади навичок мислення включають здатність порівнювати докази, оцінювати твердження та розглядати інформацію для прийняття розумних рішень. Щодня розум людини обробляє велику кількість інформації з різних сфер життєдіяльності, тому набуті навички про різні дисципліни допомагають людині пов'язати проблему зі сферою, до якої вона належить, для

легшого її розуміння та розв'язання. У контексті лексикологічної компетентності критичне мислення є ключовим, коли фахівцям потрібно розшифрувати та зрозуміти численні значення слова чи фрази, особливо в технічному чи професійному контексті. Це допомагає вибрати правильні терміни для відповідної ситуації, уникаючи двозначності та забезпечуючи точність. Одним із прикладів використання критичного мислення може бути ситуація, коли людина читає статтю на сайті новин, інформація викликає питання, тоді читач намагається перевірити автентичність та правдивість інформації використовуючи інші джерела для того, щоб бути впевненим, в тому, що автор використав правильні терміни, перевірені цифри, адекватні значення слів.

По-друге, креативність (creativity) - це здатність неординарно мислити, приймати нестандартні рішення, що особливо необхідно сьогодні для професійного успіху. Між собою навички критичного мислення та креативність тісно пов'язані, оскільки після процесу пошуку правдивої інформації, критичного її аналізу, людина повинна використати творче мислення, щоб знайти оригінальний підхід до ситуації. Лексикологічна компетентність сприяє творчості, оскільки розуміння повного спектра варіантів лексики дозволяє фахівцеві вибрати такі мовні засоби, які дозволяють представити концепцію по-новому.

По-третє, забезпечення успішного отримання фінального результату сьогодні неможливо без співпраці (collaboration). Такі види праці, де залучено групи людей, тобто колективна праця, є дуже актуальними. Це стосується і маленьких груп людей, і команд, і між різними відділами та навіть культурами.

І нарешті, в четверте, надзвичайно вирішальним для професійного зростання сьогодні є вміння ефективно спілкуватися для досягнення успіху (communication). М'які навички можуть значно сприяти тому, щоб стати успішним фахівцем, покращуючи різні навички, які є вирішальними для професійного зростання. Наприклад, у технічних галузях важливо розбивати складні ідеї на прості, зрозумілі терміни для різних аудиторій. Що стосується лексикологічної компетентності, тут

комунікація вимагає глибокого розуміння словникового запасу та нюансів мови.

На жаль, навчальні ресурси з цього курсу, які сьогодні існують в Україні в основному зосереджені на формуванні знань з лексикології. Значним ресурсом сьогодні стають онлайн ресурси та електронні підручники, але вони майже не звертають уваги на формування компетентнісних навичок. Тому ми вважаємо, що та інтегрована система, яку ми намагаємося розробити, до якоїсь міри допоможе студентам сформувати таку базову філологічну компетентність.

Отже, в контексті формування інтегрованої системної сукупності завдань для формування лексикологічної компетентності будемо розуміти це поняття як об'єднання трьох складових: 1) компетентності як сукупності «особистісних якостей учня (ціннісно-сміслових орієнтацій, здібностей, ЗУН), зумовлених досвідом його діяльності у певній соціально й особистісно значущій сфері»[7, ел.джерело]; 2) м'яких навичок, які сприяють кращій взаємодії з колегами, ефективній комунікації, прийняттю обґрунтованих рішень та чіткому формулюванню новаторських ідей.; 3) суто лексикологічної компетентності як «здатності індивіда на основі лексичних знань та рецептивних і репродуктивних лексичних умінь адекватно розпізнавати на слух та коректно оформлювати власне висловлювання, враховуючи особливості лексики, ситуацію спілкування та стилі мовлення, а також забезпечувати підтримку функціонування зазначених навичок на необхідному рівні та здійснювати постійний самоконтроль лексичного оформлення власного мовлення»[4, с. 55] на основі знань походження слів, їх стилістичної диференціації, словотвірних особливостей, структури значення, здібності слів об'єднуватися у різні семантичні угруповання.

Список джерел

1. Головань М.С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду / М.С. Головань / Вища освіта УКРАЇНИ. – 2008. – №3. – С.16
2. Методичні орієнтири формування й оцінювання компетентності з

української мови учнів ліцею засобами інтерактивних онлайн-ігор. Журнал «Перспективи та інновації науки» №11 (29) 2023. – С. 223-236

3. Професійна освіта: Словник: Навч. пос. / Уклад. С.У. Гончаренко та ін.; За ред. Н.Г. Нікало. – К.: Вища школа, 2000. с. 149

4. Теоретична і дидактична філологія. Збірник наукових праць: Серія «Педагогіка». Стаття: «Лексикологічна компетентність у системі навчання іноземних студентів української мови». Випуск 26, 2017. С.52-62

5. Удовіченко Г.М. Узагальнювально-компаративний аналіз поняття компетентність: психолого-дидактичний аспект / Г.М. Удовіченко / ДНУ ім. Михайла Туган-Барановського. – 2017. – С.176-179.

6. Шевцова Л. Формування компетентнісного підходу в майбутніх вчителів української мови / Л. Шевцова / ЖДУ ім. І. Франка. – Випуск №2. – 2017. – С.244-253

7. https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BB%D1%8E%D1%87%D0%BE%D0%B2%D1%96_%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%B5%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96

УДК 37.091.3

Liubov Mykhailova, student of group 3731

Lesia Dobrovolska, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

THE IMPORTANCE OF INCORPORATING DIGITAL TOOLS IN LANGUAGE TEACHING

Summary: *The digitalisation of language education has transformed traditional methods by incorporating advanced technologies that enhance learning experiences. Language learning became more accessible, interactive, and personalised because of*

tools like e-learning platforms, artificial intelligence (AI), gamification, and virtual/augmented reality (VR/AR). Modern methods, such as hybrid learning, flipped classrooms, adaptive learning systems, and task-based language teaching, further support the shift toward personalised and engaging educational experiences.

Key words: *digitalisation, language education, e-learning platforms, artificial intelligence, gamification.*

Introduction: The integration of technology into education has transformed traditional teaching and learning methods, and language education has especially benefitted from digitalisation. The advent of digital tools, platforms, and methodologies has revolutionised language learning and provided learners with a wide range of innovative resources that enhance accessibility, engagement, and effectiveness. Digital technologies have emerged as key facilitators in the evolution of language acquisition, as the demand for foreign language proficiency increases in an increasingly globalised world.

Presentation of the main material: One of the primary drivers of digitalisation in language education is the rise of e-learning platforms such as Duolingo, Babbel, and Rosetta Stone. These platforms offer structured language courses that are accessible anytime and anywhere, which makes language learning more convenient and flexible for a global audience. The courses often include interactive exercises, vocabulary training, and pronunciation guides, which provide learners with immediate feedback and ensure an engaging experience. E-learning platforms reduce the pressure frequently associated with traditional classroom environments and provide diverse learning styles by allowing learners to study at their own rhythm. The ability to track progress and return to lessons at any time also fosters an environment of continual improvement.

Another technological advancement reshaping language learning is the application of artificial intelligence (AI). AI-powered tools such as chatbots, voice recognition software, and virtual assistants have made it possible for learners to engage in personalised

conversations, receive real-time feedback, and practise language skills in dynamic, interactive ways. Through machine learning, AI tools can adapt to the learner's individual needs and provide tailored lessons and exercises that target specific areas of difficulty, thus ensuring a more personalised and effective learning experience.

In addition to AI, gamification has become an integral part of many language learning applications. By incorporating game-like elements, such as rewards, levels, and challenges, gamification increases the motivation of learners, making language acquisition feel more like a fun activity rather than a formal task. This method has been shown to increase retention rates and help learners maintain consistent progress, as it encourages them to return to the platform to earn new rewards or achieve new milestones [1]. The playful nature of gamified learning makes it particularly appealing to younger learners or those who might be more hesitant about traditional educational methods.

Virtual & Augmented Reality (VR/AR) has also opened new frontiers in language education. VR/AR technologies offer immersive experiences where learners can practise real-life conversations and situations in simulated environments. For example, a learner might engage in a virtual conversation with a native speaker or navigate a simulated market to practise transactional language. These tools bridge the gap between theoretical learning and practical application. And also provide learners with valuable experience in a realistic setting.

Modern teaching methods have also evolved to embrace the strengths of digital tools [3]. Hybrid learning, which combines traditional classroom instruction with online resources, provides a balanced approach that allows students to practise language skills independently while receiving guidance from teachers. Learners engage with digital content outside the classroom, then apply their knowledge through discussions, group projects, and practical exercises in the classroom. This method accommodates different learning paces and helps reinforce the material through both independent and collaborative learning.

The flipped classroom model has become another popular approach, where students review lesson materials at home through articles, videos, and online exercises *before* coming to class to participate in practical activities such as discussions, role-playing, and group work. This method encourages students to take more ownership of their learning while allowing teachers to focus on facilitating interactive learning experiences that promote deeper engagement with the material [2].

Despite these advancements, digitalisation in language education does present challenges. Digital literacy, unequal access to technology, and the need for effective pedagogical strategies are some of the barriers that educators and learners must overcome. Not all learners have access to high-speed internet or modern devices, which can create inequalities in the learning experience. Furthermore, teachers must be equipped with the knowledge and skills to effectively integrate digital tools into their lessons, and learners must develop the digital literacy necessary to navigate these tools [4].

However, these challenges are being addressed through various initiatives, such as community programmes providing free access to technology or governmental efforts to improve digital literacy. With advancements in AI-driven personalisation, immersive VR/AR environments, and mobile learning, language education will continue to become more accessible, engaging, and efficient. These technologies will make language learning more individualised, interactive, and relevant to learners' lives.

Conclusion: The digitalisation of language education has revolutionised the way languages are taught and learnt. From e-learning platforms and AI-powered tools to gamification and immersive VR/AR experiences, digital technologies have transformed the language learning process. Technology continues to advance, which makes the future of language education look promising, with even more innovative strategies on the horizon that will make learning a new language an increasingly immersive and personalised experience.

References

1. Bell, J., & Waters, S. (2018). Ebook: doing your research project: a guide for first-time researchers. McGraw-hill education (UK).
2. Bishop, J., & Verleger, M. A. (2013). The Flipped Classroom: A Survey of the Research Paper presented at 2013 ASEE Annual Conference & Exposition, Atlanta, Georgia.
3. Hoban, G., Nielsen, W., & Shepherd, A. (Eds.). (2015). Student-generated digital media in science education: Learning, explaining and communicating content. Routledge
4. Ko, S., & Rossen, S. (2017). Teaching online: A practical guide. Routledge.

УДК 004.8:8

Viktoriia Petrenko

Senior Lecturer of the Department of Philology and Translation,

Kyiv National University of Technologies and Design (Kyiv)

ETHICAL AND METHODOLOGICAL CONSIDERATIONS IN USING AI FOR LANGUAGE INSTRUCTION

Annotation: *Integrating Artificial Intelligence (AI) into language education is transforming teaching methodology and ethics. This paper analyses the benefits and risks of AI-supported instruction, emphasising data privacy, bias, and pedagogical alignment. Methodological implications such as curriculum adaptation, teacher roles, and learner autonomy are also discussed. Practical strategies for the responsible use of AI in language learning are proposed.*

Keywords: *AI in education, language instruction, ethics, digital pedagogy, data privacy*

Problem Statement. The rapid development of Artificial Intelligence has led to its increasing adoption in language instruction. Applications such as AI-based speech recognisers and chatbots offer learners personalised practice, instant feedback, and exposure to authentic language input. However, this technological shift brings new ethical questions: How is student data used? Are AI tools inclusive and fair? Can they replace essential elements of human interaction in language learning? These concerns urge educators to examine methodological and ethical frameworks before fully integrating AI into teaching practice.

Review of Recent Literature. Recent studies highlight a dual reality: AI can enhance learning outcomes while introducing ethical risks. Aljabr and Al-Ahdal argue that AI integration in language education raises questions about data privacy, academic integrity, and the potential to widen the educational divide [1, c. 5]. A systematic review by Shu, Li, and Zhang outlines how insufficient transparency in AI systems can lead to unintentional bias in language input and reinforce cultural stereotypes [2, c. 3]. Similarly, the teaching resource provided by Cornell University underscores the need for AI literacy among educators and clear institutional policies for ethical use [3].

Research Purpose. This study aims to explore the ethical and methodological implications of using AI tools in language instruction and propose guidelines for educators that ensure responsible and effective integration.

Research Results. From a methodological perspective, AI influences not only what is taught but also how it is taught. Adaptive learning systems can assess learners' proficiency and adjust tasks accordingly, providing individual learning trajectories. This supports differentiated instruction and enhances student motivation. However, if overused, it may also limit learner autonomy, turning active participants into passive consumers of algorithm-generated content [2, c. 4].

Teachers must reconsider their roles within AI-enhanced classrooms. Instead of sole knowledge providers, they become facilitators, interpreters of AI feedback, and ethical guides. Without adequate understanding, there is a risk of misuse—such as overreliance on AI-generated writing tools, which may hinder students' critical thinking and language production skills [1, c. 6].

Ethical concerns are equally significant. AI platforms often lack transparency in collecting user data. Students may unknowingly consent to data use for commercial purposes, raising concerns about privacy and ownership [3]. Moreover, AI systems trained on limited or biased datasets may produce culturally insensitive content, disproportionately affecting learners from underrepresented groups [2, c. 5].

Another challenge involves assessment. AI-driven tools can automate testing and provide immediate feedback but often prioritise grammar and vocabulary over pragmatic or sociolinguistic competence. This may distort learners' understanding of communicative competence [1, c. 7].

Nonetheless, when used responsibly, AI offers valuable support. For example, chatbots can simulate conversation partners for speaking practice, and automated writing feedback tools can support revision. However, these tools should supplement—not replace—interpersonal communication and reflective learning. Teachers must contextualise AI content and ensure students understand its limitations.

To maintain methodological integrity and ethical responsibility, educators and institutions should develop clear policies, promote transparency, and provide professional development in digital pedagogy and data ethics.

Conclusion. AI tools can enhance language education if their use is informed by ethical awareness and grounded in sound methodology. Teachers must be empowered to evaluate and integrate AI critically, ensuring it supports learning objectives without compromising autonomy, equity, or data security. The ethical future of AI in language education depends on how consciously it is applied.

References

1. Aljabr, F., & Al-Ahdal, A. A. M. H. (2024). Ethical and Pedagogical Implications of AI in Language Education: An Empirical Study at Ha'il University. SSRN Electronic Journal. Available at: <https://ssrn.com/abstract=4952416>
2. Zainuddin, N., Suhaimi, N.A., Jaffar, M.N., (2024). Responsible and Ethical Use of Artificial Intelligence in Language Education: A Systematic Review. Available at: <https://journals.bilpubgroup.com/index.php/fls/article/download/7092/5534/34775>
3. Cornell University Center for Teaching Innovation. (2023). Ethical AI for Teaching and Learning. Available at: <https://teaching.cornell.edu/generative-artificial-intelligence/ethical-ai-teaching-and-learning>

УДК 378:80:355.01

Пономаренко Н. Г., канд. пед. наук, доцент кафедри іноземних мов

Миколаївський національний аграрний університет

ФІЛОЛОГІЧНА ОСВІТА В УМОВАХ ВІЙНИ

The research aims to study the peculiarities of education in wartime. Despite many challenges that have arisen as a result of Russian aggression against Ukraine, the modern higher education system has development opportunities. The first of these is international academic mobility, which provides opportunities for teachers and students to attend leading European universities. The second is the intensive introduction of information technology into the educational process and the professionalization of teachers. The third is the use of flexible learning technologies, and the fourth is a cooperation between Ukrainian and foreign higher education institutions. The fifth possibility is the introduction of the "lifelong learning" model.

Keywords: *higher education, distance learning, innovation potential, education reforms*

За роки незалежності України було проведено низку важливих реформ у вищій системі освіти, спрямованих на збереження прогресивних традицій минулого, а також на досягнення відповідності новим суспільним відносинам і накопичення інноваційного потенціалу для подальшого розвитку. Найсуттєвіші зміни у вищій освіті сталися після 2014 року, коли були прийняті закони України «Про вищу освіту» (2014) [1] та «Про наукову і науково-технічну діяльність» (2015) [2]. Проте війна в Україні, яка почалася після 24 лютого 2022 року, зробила істотні корективи в цьому процесі. Незважаючи на її руйнівний вплив на соціально-економічний розвиток України та її регіони, це все ж таки відкриває доступ до нових можливостей для кожної галузі національної економіки, включаючи освіту, зокрема філологічну. З одного боку, деякі студенти почали навчатися онлайн, але через відсутність електроенергії, вони втратили можливість систематично навчатися. При цьому розробка інноваційних та дистанційних методів навчання, які можна застосовувати в екстремальних ситуаціях, може бути корисним рішенням для покращення доступу до освіти під час війни.

З іншого боку, деякі студенти були змушені залишити країну в пошуках безпеки і зіткнулися з мовним бар'єром, і такі обставини стали поштовхом для вивчення іноземних мов і застосування здобутих знань на практиці під час комунікації з носіями мови, що є безцінним досвідом при отриманні філологічної освіти. Студенти використовують при цьому знання та навички, які є актуальними на даному етапі [3].

Незважаючи на виклики, з якими стикається сучасна система вищої освіти внаслідок агресії Росії проти України, у неї є місце для розвитку. По-перше, є можливості для міжнародної академічної мобільності для викладачів і студентів. По-друге, відбувається інтенсивне впровадження інформаційних технологій у освітній процес і підвищення кваліфікації викладачів. По-третє, можна

використовувати гнучкі технології навчання. По-четверте, можлива співпраця українських та зарубіжних вищих навчальних закладів. По-п'яте, реалізується модель «навчання впродовж життя». По-шосте, студенти мають можливість навчатися і працювати одночасно, щоб отримати практичний досвід, і викладачі мають можливість працювати в освіті та інших сферах, щоб передавати свій практичний досвід студентам.

Список джерел

1. Закон України «Про вищу освіту» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
2. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T150848?an=1>
3. Kharpatyi S., Levchenko A., Venhrynovych A., Ponomarenko N., Shyian O. Education in the conditions of war: advantages and disadvantages. Multidisciplinary Science Journal, Vol. 5 (2023), e2023ss0507.

УДК 378.147:8

Пустовойченко Д. В., викладач кафедри германської філології

Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова

**ДО ПИТАННЯ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ КОМУНІКАТИВНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В
ЦИФРОВУ ЕПОХУ**

Стаття присвячена аналізу методів підвищення рівня комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти на заняттях з іноземної мови. Дослідження ґрунтується на системному методі, порівняльному аналізі,

прогнозуванні. Окрему увагу також приділено питанням сучасних методів підвищення рівня комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти на заняттях з іноземної мови. У висновках відзначено ефективність використання онлайн-платформ (*Futurelearn, Puzzle-English, Skyeng, Duolingo, LinguaLeo та ін.*)

Ключові слова: онлайн-платформи, комунікативна компетентність, дистанційне навчання, іноземні мови.

Удосконалення нових технологій на новому етапі розвитку полікультурного суспільства потребує наявності професійно мобільних фахівців, орієнтованих у суміжні сфери професійної діяльності, що може бути реалізовано через розвиваючий ресурс полікультурної освіти, основним інструментом якого є іноземна мова та шлях розвитку професійного мислення майбутнього спеціаліста.

Сьогодні фахівець має бути готовим діяти на високодинамічному ринку праці. Для цього йому необхідно вміти працювати з іноземними інформаційними потоками, бути динамічним, вміти аналізувати процеси, що відбуваються в навколишньому середовищі, бути гнучким і багатофункціональним. Таким чином, основна мета будь-якого вищого навчального закладу – створити умови для підготовки професіонала своєї справи.

Отже, розвиток комунікативної компетентності є нагальною вимогою для конкурентоспроможності на ринку праці та використання власних переваг. Набуття та розвиток відповідної компетенції передбачає не лише загальне оволодіння граматичними структурами іноземних мов, репродуктивну роботу з їх вивчення, а й розвиток живого мовлення з урахуванням сучасної діджиталізації, інформаційних технологій, сленгу, особливих мовленнєвих патернів тощо. Актуалізація цієї проблеми потребує більшої уваги з огляду на необхідність розвитку м'яких навичок у здобувачів вищої освіти. Також необхідно враховувати необхідність зміни парадигми викладання, яка має змістити акцент у навчанні з простого заучування слів, правил і структур на творче оволодіння розмовною

мовою, вміння правильно і коректно висловлювати свої думки, вміння спілкуватися спокійно і впевнено.

Дистанційне вивчення іноземних мов стає все більш популярним серед тих, хто хоче вивчити іноземну мову, але не має можливості або бажання відвідувати аудиторні заняття. Цей метод навчання дозволяє студентам вивчати мову на відстані за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій та Інтернету.

Загалом, на основі спостережень за роботою студентів можна виділити кілька шляхів підвищення рівня комунікативної компетенції на заняттях з іноземної мови:

1. Активна практика розмовної мови: Найкращий спосіб покращити комунікативну компетенцію - практикувати навички говоріння. Під час занять викладач може організовувати різноманітні вправи, де студенти мають можливість спілкуватися один з одним іноземною мовою. Це допоможе покращити вимову, граматику та словниковий запас, а також розвинути навички сприйняття мови на слух.

2. При викладанні іноземної мови в науковій сфері особливу увагу варто приділити методу “peer-to-peer”, а саме надання студентам можливості самостійно запропонувати та провести заняття, тренінг або семінар іноземною мовою за темою дослідження для студентів молодших курсів тієї ж спеціальності під час заняття з іноземної мови. Якщо студент проходив стажування, він також може підготувати презентаційні матеріали, щоб поділитися власним досвідом такого навчання з іншими.

3. Читання та аудіювання. Під час занять студентам можуть бути запропоновані матеріали для читання та аудіювання іноземною мовою.

4. Використання інтернет-ресурсів. В Інтернеті є багато ресурсів для покращення комунікативної компетенції. Студентів можна заохочувати до використання різних додатків і програм для вивчення іноземних мов, дивитися відео- та аудіоматеріали, спілкуватися з носіями мови через спеціальні платформи,

такі як iTalki або Tandem.

5. Робота над власними помилками. Студенти можуть підвищити свій рівень комунікативної компетентності, працюючи над помилками. Вони можуть записати свою промову, прослухати її та проаналізувати помилки, щоб уникнути їх у майбутньому.

Важливо також пам'ятати, що покращення комунікативної компетенції потребує часу та наполегливої праці. Регулярне виконання вправ та відвідування занять допоможе студентам покращити рівень говоріння та розуміння мови. Сучасні інноваційні підходи до викладання іноземних мов вимагають особливої уваги до організації простору для діяльності та спілкування. Вивчення іноземних мов та використання їх як засобу міжнародного спілкування сьогодні неможливе без глибокого та різнобічного знання культури носіїв цих мов, їх менталітету, національного характеру, звичаїв, традицій тощо.

Фахівець університету – широко освічена людина з фундаментальною підготовкою. Дуже важливо створити атмосферу справжнього спілкування на заняттях іноземної мови, активно використовувати іноземні мови в природних ситуаціях. Це можуть бути наукові дискусії іноземною мовою із залученням іноземних експертів, реферування та обговорення іноземної наукової літератури, читання індивідуальних курсів іноземною мовою, участь студентів у міжнародних конференціях, а саме спілкування, контакт, уміння розуміти та передавати інформацію [1 с. 27]. Знання іноземної мови дає змогу майбутньому фахівцеві ефективно здійснювати професійну діяльність у своїй галузі: працювати із зарубіжною літературою, виступати з доповіддю чи доповіддю, брати участь у дискусіях іноземною мовою, виконувати усний чи письмовий переклад літератури за професійним спрямуванням. Це значно підвищить рівень мовної підготовки майбутнього спеціаліста.

На думку Л. Л. Сушенцевої, культурна глобалізація характеризується зближенням ділової та споживчої культур між різними країнами, широким

використанням англійської мови для міжнародного спілкування, швидким розширенням Інтернету для інформації та комунікації, поширенням американських фільмів, телебачення та програмного забезпечення, а також зростання міжнародного туризму [1, с. 46].

Інноваційна спрямованість сучасного освітнього процесу базується на певних формах організації навчання. У сучасних умовах особливої актуальності набувають демократичні форми взаємодії учасників освітнього процесу, спрямовані на рівноправну участь суб'єктів навчання на всіх етапах формування іншомовної комунікативної компетентності. Не менш важливими є інтерактивні форми, засновані на безпосередній активній взаємодії здобувачів вищої освіти під час аудиторних та позааудиторних занять. Загалом, найбільш актуальними є кілька шляхів підвищення комунікативної компетенції на заняттях з іноземної мови. Перш за все, мова йде про посилення практики говоріння, читання та аудіювання, використання інтернет-ресурсів, обов'язкове та регулярне відвідування занять, а також активну роботу над помилками, щоб уникнути їх у майбутньому. Онлайн-платформи особливо ефективні для розвитку комунікативної компетенції. Зокрема, Futurelearn, Puzzle-English, Skyeng та YouTube-канали допомагають вивчати нові слова, повторювати складні конструкції та спостерігати їх у живому спілкуванні. Платформа Duolingo також є зручним додатком для самостійного вивчення іноземних мов, зокрема для початківців, які хочуть зрозуміти базову лексичну та граматичну структуру мови. Освітній сайт LinguaLeo повністю присвячений вивченню англійської мови і використовує ігрову модель навчання. Вивчення іноземних мов у контексті міжкультурної парадигми має великий потенціал для розвитку особистості. Міжкультурна комунікативна компетентність дозволяє мовній особистості вийти за межі власної культури і стати міжкультурною особистістю, не втрачаючи при цьому своєї культурної ідентичності.

Список джерел

1. Сушенцева Л. Л. Формування професійної мобільності майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних закладах: теорія і практика: монографія / за ред. Н. Г. Ничкало. Інститут професійно-технічної освіти НАПН України. Кривий Ріг: Видавничий дім, 2011. 439 с.
2. Язловецька О. Соціалізація та виховання студентської молоді у ВНЗ. Наукові записки. Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Сер.: Педагогічні науки. 2012. Вип. 107(2). С.260-270.
3. Wendy F. (2002). Book review of Making Content Comprehensible for English Language Learners: The SIOP Model by Jane Echevarria. *Journal of Education for Students Placed at Risk (JESPAR)*, Vol. 7. Issue 1, p.16-17.

ON IMPROVING STUDENTS' COMMUNICATIVE COMPETENCE IN FOREIGN LANGUAGE CLASSES IN THE DIGITAL AGE

The aim of the article is to analyze the methods of increasing the level of communicative competence of higher education applicants in foreign language classes. The research is based on the systematic method, comparative analysis, forecasting. Separate attention is also paid to the issues of modern methods of increasing the level of communicative competence of higher education applicants in foreign language classes. The conclusions noted the effectiveness of online platforms (Futurelearn, Puzzle-English, Skyeng, Duolingo, Lingualeo and others) and the importance of thorough work in foreign language classes.

Keywords: *online platforms, communicative competence, distance learning, foreign languages.*

Рибак Д. С., здобувач вищої освіти,

Науковий керівник: Добровольська Л. С.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

НАВЧАННЯ МОВЛЕННЯ НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНИХ ЗАСОБАХ
МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ (ЗМІ) НА НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЯХ
УНІВЕРСИТЕТУ

Abstract. *The article examines the role of English-language media as a tool for developing communication skills in students of non-language specialties. The study defines communication skills, emphasizes the importance of listening, speaking, reading and writing in the process of language acquisition. The article describes the main tools for effectively improving students language competence with the help of such media sources, as BBC News, The Guardian, CNN, The New York Times and TED Talks. In addition, practical methods of integrating media materials into the learning process are proposed. The results of the study emphasize the importance of media-based learning for the development of students professional and intercultural communication skills.*

Key words: *teaching a foreign language, communication skills, communicative approach, English-language media, foreign language competence, students of non-language specialties.*

Анотація. *У публікації розглядається роль англomовних засобів масової інформації, як інструменту розвитку комунікативних навичок у студентів немовних спеціальностей. У дослідженні дається визначення комунікативних навичок, підкреслюється важливість аудіювання, говоріння, читання та письма в процесі оволодіння мовою. У статті описуються головні інструменти для ефективного підвищення мовної компетенції студентів за допомогою таких*

медіаджерел, як BBC News, The Guardian, CNN, The New York Times та TED Talks. Крім того, запропоновано практичні методи інтеграції медіаматеріалів у навчальний процес. Результати дослідження підкреслюють важливість навчання на основі медіа для розвитку професійних та міжкультурних комунікативних здібностей студентів.

Ключові слова: викладання іноземної мови, комунікативні навички, комунікативний підхід, англомовні засоби масової інформації, інішомовна компетенція, студенти немовних спеціальностей.

Сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується демократизацією всіх внутрішніх і зовнішніх процесів, більшою відкритістю нашої країни до зовнішнього світу. У зв'язку з цим держава потребує високо кваліфікованих фахівців із знанням іноземних мов, професіоналів, здатних засвоювати все нове і прогресивне, готових до генерації і запровадження нових оригінальних ідей, а також до вигідної участі у міжнародному співробітництві і формуванні нового ставлення до України в Європі та світі.

У сучасних умовах життя володіння англійською мовою є необхідною навичкою для фахівців різних галузей. Особливо актуальним є розвиток комунікативних умінь студентів немовних спеціальностей, адже це сприяє їхній професійній мобільності, розширенню кругозору та підвищенню конкурентоспроможності на ринку праці. Одним із ефективних засобів формування мовленнєвих навичок є використання матеріалів англомовних засобів масової інформації (ЗМІ), які забезпечують автентичний мовний контент і сприяють розвитку комунікативних можливостей.

Комунікативні вміння визначаються як здатність ефективно використовувати мовні засоби для обміну інформацією в усній та письмовій формах. Вони включають [1]:

Аудіювання – розуміння усного мовлення носіїв мови в різних комунікативних ситуаціях. Розвиток цього вміння передбачає навчання студентів розпізнаванню ключових ідей, інтонаційних особливостей та стилістичних засобів мовлення.

Говоріння – здатність чітко та логічно висловлювати свої думки відповідно до мовленнєвих норм. Це вміння передбачає володіння достатнім лексичним запасом, правильну вимову, граматичну коректність та здатність підтримувати діалог у різних ситуаціях.

Читання – розуміння текстів різних стилів та жанрів, що необхідно для професійного розвитку. Особливу увагу слід приділяти навичкам аналітичного читання, критичного осмислення та виявлення основної інформації у тексті.

Письмо – формування текстів різного рівня складності, враховуючи лексичні та граматичні норми мови. Це вміння включає структурування тексту, формування аргументів та дотримання логіки викладу думок.

Розвиток цих умінь є особливо важливий для студентів немовних спеціальностей, оскільки вміння працювати з англomовними джерелами сприяє їхньому професійному становленню та інтеграції у міжнародний освітній простір.

Якісний розвиток комунікативних умінь також залежить від інструментів, які використовують студенти немовних спеціальностей. Саме англomовні ЗМІ є цінним ресурсом для навчання мовлення, тому що вони надають актуальну інформацію, що відповідає сучасним тенденціям, і відображають реальні комунікативні ситуації. Використання вищезазначених матеріалів дозволяє студентам адаптуватися до реального мовного середовища, розширювати словниковий запас і покращувати навички аудіювання та розуміння текстів [2].

Для навчання можна використовувати такі англomовні ЗМІ:

1. **BBC News (www.bbc.com)** – один із найавторитетніших джерел новин, що містить текстові, аудіо- та відеоматеріали для розвитку всіх видів мовленнєвої діяльності [3].

2. **The Guardian (www.theguardian.com)** – пропонує аналітичні статті, що сприяють розвитку навичок критичного читання та аналізу текстів [4].
3. **CNN (www.cnn.com)** – містить відеорепортажі та інтерв'ю, які допомагають студентам вдосконалювати навички аудіювання [5].
4. **The New York Times (www.nytimes.com)** – містить статті на різноманітні теми, що сприяє розширенню словникового запасу [6].
5. **TED Talks (www.ted.com)** – відео з лекціями експертів у різних галузях, що є цінним матеріалом для вдосконалення навичок аудіювання та публічного виступу [7].

Для вдосконалення вивчення англійської мови за допомогою ЗМІ, ми можемо виділити чотири практичні методи, які стануть у нагоді:

1. **Перегляд відеоматеріалів із подальшим обговоренням** – допомагає покращити навички аудіювання та формулювання власної думки.
2. **Читання та аналіз статей** – сприяє розвитку критичного мислення та навичок письма.
3. **Рольові ігри на основі новинних сюжетів** – сприяють формуванню навичок усного мовлення та аргументації.
4. **Написання рецензій на статті або відео** – допомагає студентам вдосконалювати письмове мовлення.

Отже, досвід використання автентичних ЗМІ у навчальному процесі доводить, що такий підхід не лише покращує знання мови, а й формує навички критичного мислення, аналізу інформації та самостійного навчання. Важливою складовою є адаптація матеріалів відповідно до рівня підготовки студентів непрофільної спеціальності та їхніх інтересів, що підвищує мотивацію до навчання. У майбутньому подальші дослідження можуть бути спрямовані на розробку більш детальних методичних рекомендацій щодо інтеграції ЗМІ у навчальні програми [8].

Таким чином, можна зробити висновок, що залучення сучасних технологій, які ґрунтуються на творчому підході, у процес вивчення іноземної мови:

- сприяє формуванню навичок говоріння;
- істотно розширює кругозір студентів;
- допомагає процесу запам'ятовування нової лексики;
- є одним з ефективних способів посилення мотивації до навчання;
- підвищує якість знань;
- є важливим фактором розвитку іншомовної комунікативної компетенції в цілому.

Список джерел

1. Ставицька І.В. Інформаційно-комунікаційні технології в освіті [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті: <http://confesp.fl.kpi.ua/node/1103>
2. Жигжитова Л.М. Нові тенденції у викладанні іноземних мов в немовних вузах. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://confesp.fl.kpi.ua/ru/node/1165>
3. BBC News. Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bbc.com
4. The Guardian. Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.theguardian.com
5. CNN. Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.cnn.com
6. The New York Times. Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nytimes.com
7. TED Talks. Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ted.com
8. Стрельчук Л.І. Сучасні технології у викладанні англійської. Передовий педагогічний досвід [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrreferat.com/index.php?referat=8356>

Терехова М. А., здобувачка вищої освіти

Науковий керівник: Заскалєта С. Г.

Національний університет кораблебудування імені Адмірала Макарова

ОРГАНІЗАЦІЯ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ПРОФІЛЬНІЙ ШКОЛІ

Annotation. *The article examines the organization of blended learning in foreign language classes at specialized secondary schools. It highlights the integration of traditional face-to-face instruction with online learning tools to optimize the educational process. The key aspects of blended learning, such as the use of digital platforms, personalized learning paths, and the development of students' autonomy and responsibility, are analyzed. Special attention is given to the advantages of blended learning in enhancing communicative competence, fostering intercultural communication skills, and promoting critical thinking. Methodological recommendations for teachers on balancing in-person and online components and ensuring effective monitoring of students' progress are also provided. The implementation of blended learning is shown to be an effective strategy for preparing students for the demands of the 21st century.*

Ключові слова: *змішане навчання, викладання іноземних мов, середня спеціалізована школа, комунікативна компетентність, міжкультурна комунікація, персоналізоване навчання, цифрові платформи.*

Постановка проблеми. Сучасні технології та зміни у суспільстві зумовили необхідність перегляду традиційних методів навчання. Змішане навчання, що поєднує традиційні та онлайн форми, стає актуальним і ефективним підходом у викладанні іноземних мов у профільній школі. Змішане навчання є відповіддю на виклики сучасної освіти, поєднуючи традиційні та цифрові методи задля розвитку

мовних компетентностей учнів профільної школи. Поняття “змішане навчання” — це інтеграція очного викладання й онлайн-освіти, що дозволяє підвищити індивідуалізацію та ефективність навчального процесу.

Мета дослідження. Мета цього дослідження є визначення ефективних підходів до організації змішаного навчання на заняттях з іноземної мови в профільній школі, а також сприяння розвитку комунікативних навичок, критичного мислення, автономії учнів та їхньої здатності використовувати іноземну мову у реальних життєвих ситуаціях.

Аналіз останніх джерел та публікацій. Загальновизнано, що за дослідженнями Garrison & Vaughan (2008), змішане навчання сприяє глибшому освоєнню знань. Horn & Staker (2015) наголошують на тому, що динамічне поєднання оффлайн та онлайн засобів створює умови для розвитку автономії і критичного мислення учнів.

Організація змішаного навчання вимагає: планування чіткої структури курсу (сесії очного та дистанційного навчання), використання платформ (Google Classroom, Moodle) для обміну завданнями та оцінювання, забезпечення мотивації учнів через інтерактивні завдання.

Визначимо моделі змішаного навчання. Ними є:

- ротаційна модель (обертання між онлайн- та офлайн-активностями);
- модель перевернутого класу (теорія онлайн, практика на уроці);
- гнучка модель (індивідуальні освітні траєкторії).

Змішане навчання, яке зараз активно впроваджується, має свої переваги, а саме:

- індивідуалізація освітнього процесу;
- мотивація учнів завдяки використанню цифрових технологій;
- формування навичок самостійної роботи;

Виділимо особливості реалізації на уроках іноземної мови, а саме:

- використання інтерактивних платформ (Google Classroom, Moodle,

Quizlet тощо);

- інтеграція відео-, аудіоматеріалів, онлайн-ігор;
- застосування проєктної діяльності та роботи в малих групах.

Викликами змішаного навчання є:

- потреба у високому рівні цифрової грамотності;
- нерівність доступу до технологій;
- необхідність адаптації методик викладання;

Висновки. Змішане навчання демонструє високу ефективність у навчанні іноземних мов, сприяє підвищенню комунікативних та міжкультурних навичок учнів.

Список джерел

1. Застосування принципів міжпредметних зв'язків у вищій школі (зарубіжний досвід). Освітологічний дискурс, 2020, № 2 (29). с. 121-131.
2. Неперервна професійна освіта у документах Європейського Союзу / Сисоєва С.О., Заскалета С.Г. КП «Миколаївська обласна друкарня», 2009.
3. Освіта як відображення сутності суспільного розвитку / С.О. Сисоєва // Освітологія: витоки наукового напрямку: [монографія] / За ред. В.О. Огнев'юка. К.: ВП «Едельвейс», 2012.
4. Garrison, D. R., & Vaughan, N. D. *Blended Learning in Higher Education: Framework, Principles, and Guidelines*. Jossey-Bass, 2008.
5. Horn, M. B., & Staker, H. *Blended: Using Disruptive Innovation to Improve Schools*. Jossey-Bass, 2015.
6. Means, B., Toyama, Y., Murphy, R., Bakia, M., & Jones, K. *The Effectiveness of Online and Blended Learning: A Meta-Analysis of the Empirical Literature*. Teachers College Record, 2013.

Трофименко Д. А., здобувач вищої освіти

Науковий керівник: Шевченко І. В.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

ІНТЕГРАЦІЯ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ У CLIL ПІДХІД: НОВІ МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Annotation. In the context of multilingual and multicultural education, integrating digital tools into the CLIL (Content and Language Integrated Learning) approach offers new opportunities for developing students' lexical and grammatical skills. The article presents the results of implementation digital educational resources in the process of learning foreign languages. The step-by-step application of CLIL technology with platforms such as Quizizz, Wordwall, and LearningApps significantly enhances student performance. The research contributes to the development of digital linguodidactics and provides practical insights into designing interactive foreign language lessons.

Keywords: integrated subject-language learning, CLIL, digital tools, digital educational environment, lexical and grammatical skills, foreign languages.

Постановка проблеми. У ХХІ столітті питання розвитку іншомовної комунікативної компетентності набуває глобального значення. Зростання міжнародної мобільності, доступ до світових ринків праці та зростання ролі міжкультурної комунікації актуалізують потребу у високому рівні володіння іноземними мовами. Одним із найперспективніших підходів до організації навчання у цьому напрямку є CLIL (Content and Language Integrated Learning) – інтегроване предметно-мовне навчання [1].

Паралельно з цим відбувається стрімка цифровізація освітнього процесу. Сучасні цифрові платформи не лише спрощують доступ до навчальних матеріалів, а й сприяють активізації когнітивної діяльності учнів, гейміфікації навчання та розвитку критичного мислення [4]. Поєднання технологій CLIL і цифрового середовища відкриває нові дидактичні можливості, що є особливо актуальним для сучасної мовної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методика CLIL набула широкого поширення у країнах Європи як ефективний засіб досягнення двох цілей одночасно — вивчення змісту предмету та засвоєння іноземної мови [1; 2]. Д. Марш та Дж. Клегг зазначають, що саме інтеграція мовного та предметного компонентів сприяє кращому запам'ятовуванню, мотивації до навчання та розвитку міждисциплінарного мислення [1; 2].

З огляду на цифрові трансформації в освіті, дедалі більше уваги приділяється використанню цифрових інструментів у CLIL-підході. У дослідженнях розглядається ефективність застосування платформ **Quizizz**, **Wordwall**, **LearningApps**, **MyQuiz**, **Gamilab**, **Boris Bot** та **Podomatic**, які дозволяють розробляти інтерактивні вправи, ігри, тести, подкасти та чат-боти для навчання іноземним мовам у міжпредметному контексті [3].

Ці платформи допомагають викладачам реалізовувати індивідуальний підхід, залучати учнів до активної участі, стимулювати їхню пізнавальну діяльність. Такий підхід відповідає вимогам нової цифрової парадигми освіти [4].

Мета дослідження. Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та практичний аналіз можливостей використання цифрових інструментів у контексті CLIL-підходу для формування іншомовних лексико-граматичних навичок. Основне завдання — довести ефективність поетапної методики, яка поєднує цифрову підтримку та інтеграцію мовного й предметного навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Методика, що розробляється в

межах CLIL, передбачає структурований підхід до організації навчального процесу. У поєднанні з цифровими інструментами вона охоплює такі ключові етапи:

1. Введення нового матеріалу. На цьому етапі застосовуються презентації, відео та інфографіки. Платформи як **Wordwall** та **LearningApps** дозволяють візуалізувати основні поняття й активізувати лексику [3].
2. Тренування та закріплення. Завдяки **Quizizz** і **MyQuiz**, учні виконують тести й тренувальні вправи у гейміфікованому форматі, що стимулює інтерес до теми [3].
3. Практика. Комунікативні завдання реалізуються через чат-боти (**Boris Bot**) або у форматі квестів на **Gamilab**, де учні вирішують задачі, занурюючись у контекст предмету [3].
4. Рефлексія та проєктна діяльність. Учні створюють власні презентації, подкасти (**Podomatic**), письмові звіти про виконані завдання, демонструючи опановану лексику й граматику [3].

Запропонована методика дозволяє поєднувати вивчення лексико-граматичного матеріалу з предметним змістом, що наближує навчання до реальних ситуацій. Учні не лише вивчають мову, а й засвоюють навчальні теми з географії, біології, історії, екології тощо іноземною мовою [2].

Використання CLIL у цифровому освітньому середовищі сприяє активному розвитку таких мовних умінь:

- групування лексики за семантичними ознаками;
- переклад речень із рідної мови на іноземну;
- опис візуальних матеріалів із використанням предметної лексики;
- представлення проєктів у письмовій та усній формі;
- розвиток критичного мислення і навичок командної роботи [3;5].

Аналіз впроваджених цифрових інструментів показав, що їх регулярне використання в рамках CLIL-підходу позитивно впливає на мотивацію учнів і

глибину засвоєння знань. Створення цифрових освітніх середовищ підвищує ефективність навчального процесу та робить його більш гнучким і адаптивним до потреб сучасного учня [4].

Висновки. Інтеграція цифрових інструментів у CLIL-підхід відкриває нові можливості для сучасної освіти. Завдяки використанню інтерактивних ресурсів, навчання стає більш динамічним, практико-орієнтованим та ефективним. Такий підхід особливо важливий у контексті цифрової трансформації освіти та запитів нової генерації учнів.

Результати дослідження можуть бути корисними для вчителів іноземної мови, які прагнуть поєднувати мовний і предметний компоненти, а також для розробників навчальних посібників, спрямованих на інтегроване навчання. Подальші дослідження доцільно спрямовувати на розширення цифрового інструментарію та його адаптацію до різних освітніх контекстів.

Список джерел

1. Marsh, D. *CLIL/EMILE – The European dimension: Actions, trends and foresight potential*. European Commission, 2002 [Електронний ресурс] https://www.ecml.at/Portals/1/resources/Articles%20and%20publications%20on%20the%20ECML/CLIL_EMILE.pdf
2. Hemmi, C., & Banegas, D. L. CLIL: An overview. In C. Hemmi & D. L. Banegas (Eds.), *International perspectives on CLIL* (pp. 1-20), Palgrave, 2021 [Електронний ресурс] https://www.researchgate.net/publication/351675392_CLIL_An_Overview
3. Мухамадьярова А. Ф., Низамутдинова Е. А. (2023). *Использование технологии CLIL при формировании иноязычных лексико-грамматических навыков студентов в цифровой образовательной среде* // Перспективы науки и образования. № 5 (65), с. 346–358. doi: 10.32744/pse.2023.5.20 [Електронний ресурс] https://pnojournalarchive3.wordpress.com/wp-content/uploads/2023/10/pdf_230520.pdf

4. European Commission. (2020). *Digital Education Action Plan 2021–2027*. [Електронний ресурс] <https://education.ec.europa.eu/focus-topics/digital-education/action-plan>
5. Cenoz, J., Genesee, F., & Gorter, D. (2014). *Critical analysis of CLIL: Taking stock and looking forward*. *Applied Linguistics*, 35(3), 243–262. [Електронний ресурс] <https://academic.oup.com/applij/article/35/3/243/146345>

УДК 004.8

Khalabuzar O. A.

Associate Professor of the Department of Philology and Translation

Kyiv National University of Technologies and Design

THE ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND DIGITAL TOOLS WITHIN ELT

Nowadays the Ukrainian educational system is transforming according to the requirements of modern digital society. That's why the renovation of the methods and approaches to education considering modern digital tools along with the AI became **the relevant problem** which should be solved within the shortest period of time. It should be mentioned that the AI is rapidly occupying different spheres of social life: smart cities (5G technologies, uniting smart cars, phones and houses), legal systems (analysis of the statistic data within reports on crime scene, etc), media (search of the relevant information and its analysis considering the possible fake news), business (analysis of the statistic data of market risks, prospects, stocks, balance, etc.), weather forecast (analysis of the statistic data of usual weather for the certain region, etc), medicine (diagnostics, monitoring, surgery). The Artificial Intelligence proves its productivity, mobility and necessity to prepare future generations for the effective cooperation with AI during the completing of professional tasks. Thus, the implementation of the AI technologies into the educational

sphere; analysis of the AI's role and importance, cons and pros of the usage is relevant and necessary. We are interested in the peculiarities of the AI and some digital tools' implementation into the processes of teaching English language. Thus, **as the goal** of our research work, we can define the revealing of the importance of digital tools and AI as the factors of the educational processes' intensification. The new ways of ELT (English Language Teaching) are forming along the implementation of the Artificial intelligence which emerges in various spheres of our life. The AI, which is defined by Ed Burns as the "simulation of human intelligence processes by machines, especially computer systems" [1] evolves rather rapidly (Grock, Grock3, Copilot, Gemini, ChatGPT, etc/) and suggests educators new digital tools. In his research work scientists (Chun D.M., Gass, S. M., & Selinker, L., Kessler, G., etc.) underline, that the digital applications of along with the artificial intelligence could be applied to the teaching/learning sphere because of its really tremendous abilities of the students' involvement into the process of gaining new knowledge and skills. Now we'd like to suggest you some tools which could be used during the ELT. The LabXchange (online-platform for the scientific activity) was proposed and developed by Harvard University with the aim of teaching students within virtual laboratories due to the creation of the augmented reality which helps teachers to increase communicative skills of their students even within the distance learning which could be caused by various social, political or safety/security/health problems. For example, "DeakinGenie" chat could be implemented for the improving of the oral communication along with the (created in the United Kingdom) "OUAnalyse", because the "OUAnalyse" is able to process the progress of three students, due to the monitoring of their studies, planning their schedules, fixing the presence at seminars/lectures and transferring data to the teacher. The individual educational vector for the ELT could be created by the AI «Swift» due to the monitoring of possible difficulties which can emerge during the mastering complicated grammar material. Talking about the communicative skills we'd like to underline the importance of storytelling via digital tools. The implementation of the digital tools of the AI could be applied for the improving of the

English language communicative skills. Functions of such tools must be oriented on the students' personal educational trajectories along with the group language teaching. For the phonetic practice we suggest to use "Phonetic Generator", "TalkioAI", in which as a rule, language recognition is used to equalize the results of students with the results of language recordings, to ensure automatic feedback and help students improve their language. For the improving grammar or lexical competence we can suggest you to implement the platform TWEE, which can help your students to create grammar/lexical exercises, to exchange the tasks, to complete them and to assess each other. The task could be done individually, in diads or in groups, assisting to the Soft Skills' formation during the English language lessons. We should mention that digital technologies is a powerful tool which able to change our approach to teaching students to tell the stories. Suggest your students to create the blog in social media and keep it during a week, ask them to comment materials, to interact in TikTok, Facebook, Twitter, Instagram, etc. telling true and fake stories. Propose your students to play video games via the net, using tablets, laptops or PC during your lesson (at least 10 minutes) for the decreasing of the psychological barriers in speaking/audition. Ask them to give you feedback in nearly 10 sentences or suggest them to make a video of the gaming along with the comments in English. As the conclusion, we can say that there enormous opportunities of the AI implementation during the ELT, including: monitoring of the academic achievements, assessment of the tasks, mastering communicative skills. As the prospect of our research work, we define the peculiarities of the AI implementation within the groups of students with the special needs.

Summary

The research work is devoted to the relevant problem of the implementation AI and digital tools into the English language teaching. The author underlines the role and importance of the AI for the ELT within modern conditions of the digitalised society. There are proposed some examples of the digital tools' implementation via ELT.

Key words: AI, communicative skills, digital tools

References

1. Chun, D. M. (2019). Current and future directions in technology-enhanced language learning. *Annual Review of Applied Linguistics*, 39, 19–31.
2. Gass, S. M., & Selinker, L. (2020). *Second language acquisition: An introductory course* (5th ed.). Routledge.
3. Hubbard, P. (2020). Technology and second language teaching: A historical perspective. *CALICO Journal*, 37(1), 1–15.
4. Marr B. How Is AI Used In Education – Real World Example Of Today And A Peek Into The Future. <https://bernardmarr.com/how-is-aiused-in-education-real-world-examples-of-today-and-a-peek-into-the-future/>
5. I.lana Hamilton Artificial Intelligence In Education: Teachers’ Opinions On AI In The Classroom <https://www.forbes.com/advisor/education/it-and-tech/artificial-intelligence-in-school/>
6. <https://phoneticgen.com/>
7. <https://www.talkio.ai/languages>

УДК 37.091.33-028.17:811.111

Черевко А. В., здобувач вищої освіти,

Науковий керівник: Мироненко Т. П.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

**ВИКОРИСТАННЯ МОБІЛЬНИХ ПОДКАСТІВ ТА ВІДЕО-КАСТІВ
ДЛЯ РОЗВИТКУ ВМІНЬ ГОВОРІННЯ ТА АУДІЮВАННЯ
НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ЗЗСО**

The article discusses the use of the mobile podcasts and video casts as an effective tool for developing speaking and listening skills at the English language lessons of general secondary education. The advantages of these digital resources, their impact on students' motivation and possibilities of integration into the learning process are analysed. The paper demonstrates that the use of the mobile podcasts and video casts helps to improve listening comprehension, enrich vocabulary and enhance students' communication skills.

Key words: *listening skills, speaking skills, podcasts, video casts, interactivity, digital technologies, English lessons, ICT integration.*

Постановка проблеми. З безперервним розвитком сучасних технологій та їх участі у навчанні з використанням цифрових матеріалів та ресурсів виникає актуальна необхідність імплементації інноваційних методів для їх використання у розвитку ключових аспектів англійської мови. Потреба вільного освоєння та вдосконалення англійської мови здійснюється відповідно до глобального розширення та мультимільярдного вжитку належної мови задля професійного зростання, академічного та кваліфікаційного спрямування, а також успішного життя в прогресивному світі новітнього технологічного прогресу.

Одними з найважливіших для опанування елементів цільової мови у закладах загальної середньої освіти є вміння говоріння та аудіювання(слухання). Навички говоріння та аудіювання, відповідно до досліджень та спостережень за прогресом учнів, зазвичай можуть стати найбільш складними для вивчення через ряд певних факторів, що ускладнюють сприйняття мови на різних рівнях. Останнім часом, саме ці аспекти стали одними з найнеобхідніших у розвитку та вдосконалення мовленнєвої компетенції за допомогою впровадження цифрових інструментів відповідно до сучасних умов навчання на уроках англійської мови в ЗЗСО. Мобільні подкасти та відео-касти спрямовані на діяльний навчальний процес відповідно до вікових та рівневих категорій, за якими учні матимуть змогу продуктивно підвищити засвоєння мовних і слухових компонентів та формування

компетентності цільової мови через неоднократне та інтерактивне вивчення значущих компонентів говоріння та аудіювання.

Аналіз останніх джерел. Над сучасним дослідженням впровадження мобільних подкастів та відео-кастів працює багато вчених, науковців та педагогів, проте особливу увагу стаття зосереджує на вітчизняних працях О. Балтіної, Ю. Гриньової, М. Полодюк, М. Рафальської та зарубіжних Е. Курняван, Р. Маєр та А. Рамлі. Публікації вчених різнобічно розкривають актуальність дослідження та вивчення проблеми в різних проявах, але з основною ідеєю та метою.

Мета дослідження. Проаналізувати сутність, переваги та недоліки мобільних подкастів та відео-кастів для розвитку вмінь говоріння та аудіювання на уроках англійської мови у ЗЗСО.

Виклад основного матеріалу дослідження. Безліч інформативних джерел стверджують, що словникове значення “подкаст” означає аудіозапис, який розміщують в Інтернет-просторі для онлайн прослуховування. Але важливо розуміти, що це слово приховує багатогранну структуру та певні виконавчі функції [1], [2], [3], [4], [5].

За словником Мерріама-Вебстера «подкаст — це програма (як музика, або промова), що була створена у доступному цифровому форматі для автоматичного завантаження через мережу Інтернет» [4].

Перша згадка цього терміну виникла ще у 2004 році від сполучення англійських слів “iPod” та “broadcast”. Відео-касти або відеоподкасти, в свою чергу, один з трьох різновидів подкасту, де поєднується аудіо та візуальний контент демонстраційної інформації у форматі відеофайлу. Значна кількість аудіо та відео подкастів є безкоштовною для слухачів, що в свою чергу пропонує розмаїття тем та обговорень на будь-який вибір для вдосконалення цільової мови. Матеріали можна прослуховувати та переглядати в онлайн форматі, або самостійно завантажити на пристрій через запропоновані додатки або сайти [4], [5].

За А. Рамлі, подкаст відігравав лише інформативну та розважальну роль на початку свого культового поширення світом, але з плином часу та технологічним прогресом саме викладачі побачили потенціал використання цього цифрового методу в навчанні не тільки англійської як першої мови, а і для іноземного сприйняття. Наразі подкасти та відео-касти надають можливість учням вчитися у дистанційних умовах, налаштувати власний темп і час, а також обирати перспективу навчання за своїм бажанням. До того ж, подкасти зараз можна легко створити самому, редагувати та поширювати, оскільки адаптація та імплементація цих ресурсів відповідно до персональних потреб продуктивно сприяє залученню учнів до навчання, і таким чином навчальні цілі та результати досягаються на високому рівні [2].

Використання інтерактивних цифрових технологій неодмінно підвищує мотивацію учнів та полегшує роботу викладачів, проте кожний імplementований новітній спосіб навчання несе в собі свої переваги та недоліки. Впровадження мобільних подкастів та відео-кастів також налічує в собі наочні ознаки, що дозволяють орієнтуватися у надійній та корисній експлуатації належних матеріалів.

Перевагами мобільних подкастів та відео-кастів для розвитку вмінь говоріння та аудіювання на уроках англійської мови у ЗЗСО за Е. Курняван є: 1) успішніше залучення учнів до навчання ніж традиційне “крейда / дошка; 2) розуміння різнорівневої вхідної інформації цільової мови для певної вікової категорії; 3) опрацювання та досягнення цінності літератури в цифровому форматі; 4) подкасти володіють мультимодальними комунікаційними підходами; 5) виходячи з учнівських уподобань, індивідуальності вимови, відхилень або переважаючих інтелектуальних здібностей прогнозується адаптація та спрощення подкастів; 6) імплементація подкастів для різновидів перекладу та опрацювання фонетичних вправ; 7) творча та інформативна подача матеріалу сприяє ефективній самостійній роботі учня; 8) орієнтація над різними акцентами та вжиток мовних кліше, що використовуються у побудові мовлення [2].

На відміну від багатьох позитивних результатів, що забезпечує інтеграція цих інформаційних технологій, викладачам та дослідникам все ж варто звернути увагу на деякі недоліки, що у певній мірі можуть ускладнити чи сповільнити функціонування новітніх можливостей у навчальному процесі.

В Україні, за дослідженнями О. Балтіної, потенційні мінуси імплементації мобільних подкастів та відео-кастів такі:

- обмежений доступ до швидкісного Інтернету для значної частини населення, що може ускладнювати їх використання. Велика кількість доступних подкастів інколи ускладнює пошук потрібного матеріалу, а відсутність транскриптів до деяких записів створює додаткові труднощі;
- підбір або створення відповідного подкасту потребує часу від викладачів [1].

Відповідно до когнітивної теорії мультимедійного навчання Р. Маєра, за умови недостатньої мотивації студентів, нерозуміння ними освітньої цінності подкастів або великого обсягу інформації для засвоєння, може виникати когнітивне перевантаження (*cognitive overload*). Однак цей ризик можна знизити, оскільки подкасти дозволяють повторне прослуховування та регулювання швидкості відтворення, що допомагає краще сприймати матеріал [3].

Висновки. Отже, мобільні подкасти та відео-касти – це сучасні цифрові ресурси, що дозволяють учням сприймати автентичне мовлення, занурюватися в реальні мовленнєві ситуації та вдосконалювати навички сприйняття інформації на слух і усного мовлення. Використання цих інструментів на уроках англійської мови у закладах загальної середньої освіти сприяє розвитку вмінь говоріння та аудіювання, допомагає збагачувати словниковий запас, покращувати вимову та розуміння мовлення носіїв мови. Вони також роблять навчальний процес більш інтерактивним, адаптивним і мотивуючим, що позитивно впливає на залученість учнів. Однак слід враховувати певні виклики, зокрема необхідність швидкісного Інтернету, потребу у відповідному підборі матеріалів і можливий ризик

когнітивного перевантаження. Незважаючи на ці труднощі, подкасти та відео-касти мають значний потенціал для вдосконалення методики викладання англійської мови, а їхнє впровадження сприяє ефективному та сучасному навчанню відповідно до вимог інформаційного суспільства.

Список джерел

1. Балтіна О.Б. Подкасти як засіб вивчення та викладання англійської мови. *Електронний архів ДонНТУ*. Донецький національний технічний університет. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://ea.donntu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1702/1/Baltina%20Olena%20-%20Podkasty%20jak%20zasib%20vyvchennia%20ta%20vykladannia%20anglijskoi%20movy.pdf>
2. Astri mardila Ramli, Erwin Hari Kurniawan. The Use of Podcast to Improve Students' Listening and Speaking Skills for EFL Learners. *International Conference on English Language Teaching (ICONELT 2017)*. [Електронний ресурс] — URL: https://www.researchgate.net/publication/322591348_The_Use_of_Podcast_to_Improve_Students'_Listening_and_Speaking_Skills_for_EFL_Learners
3. Richard E. Mayer, Roxana Moreno A Cognitive Theory of Multimedia Learning Implications for Design Principles University of California, Santa Barbara [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.unm.edu/~moreno/PDFS/chi.pdf>
4. Merriam-Webster Dictionary. PODCAST Definition & Meaning. 2025. [Електронний ресурс] — URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/podcast>
5. Гриньова Ю, Подолук М, Рафальська М. Використання подкастів та відеокастів під час вивчення англійської мови як метод розвитку навичок аудіювання. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*.

УДК 378.147:811.124

**Шаманова Н. Є., старший викладач кафедри
прикладної лінгвістики, філологічного факультету**

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

**МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ
СТУДЕНТАМ ЛІНГВІСТАМ І СТУДЕНТАМ ЮРИСТАМ (ІЗ ДОСВІДУ
РОБОТИ)**

The peculiarities of teaching Latin to the students of different specialities have been considered. General aspects and different approaches in teaching future linguists and lawyers are analyzed. The role of Latin as one of the fundamental elements in humanitarian education is shown. The most effective interactive methods for teaching Latin were selected.

Ключові слова: латинська мова, гуманітарна освіта, лінгвістична компетенція, юридична термінологія, метод проєктів, інноваційні технології.

Постановка проблеми. Латинська мова — це мова племені, яке жило на території Апеннінського півострова і заселяло область Лаціум, столицею якої було місто Рим. На початку нашої ери у результаті численних завоювань римлян (латинян) далеко за межами названої території склалася Римська імперія. Мови підкорених племен протягом майже п'яти століть зазнавали значного впливу латинської мови, завдяки розвиткові римської культури, освіти, політики тощо. На

основі латинської мови протягом декількох століть виникали нові національні мови, об'єднані сьогодні в групу романських (італійська, іспанська, французька, румунська, португальська та інші). Проте до XVIII століття в Європі (й на території сучасної України) латинська мова практично виходить із повсякденного вжитку і є символічно «мовою науки»: нею читали лекції, писалися наукові праці, трактати, поезії. Цілком логічним є той факт, що подальший розвиток європейських національних мов відбувався під впливом латинської мови. Тому в лексиці більшості європейських мов є значна кількість латинізмів, а в світовій літературі - латинських афоризмів. Найбільше їх у романських мовах (у французькій – 80-90%, італійській – 70-80%), з германських мов найбільше їх в англійській – до 75%. Отже, історія розвитку європейських мов фактично є історією еволюції латинських слів і мовних конструкцій.

Звичайно, зазначене обґрунтовує важливість і актуальність ознайомлення з основами латинської мови тих, хто досліджує мови і літературу, лінгвістів, студентів філологічних факультетів.

Сьогодні місце латинської мови в системі вищої освіти пов'язано із зрозумінням її історичної ролі як міжнародної мови науки. Практика використання латинської мови в якості міжнародної мови науки, а також як мови літературної творчості, продовжує гуманітарну традицію і характеризує динаміку розвитку латинської мови на сучасному етапі.

Проблема викладання латинської мови існувала ще з кінця XIX початку XX століття. Ще з тих часів почалися дискусії що до необхідності вивчення цієї «мертвої» мови, кількості годин, відведених на її вивчення, надання латині першорядного чи другорядного значення, методів викладання, тощо. Аналіз наукової літератури показує, що методичним аспектам викладання латинської мови присвячено праці Й. Кобіва, О. Вишневського, В. Мілерома; теоретичне обґрунтування та практичне використання взаємозіставного методу в навчанні

граматики класичних мов розкрито у Л. Звонської-Денисюк та В. Шовкового; компетентний підхід у сучасній освіті опрацьовували І. Козубовська, О. Пометун та інші вчені.

Мета статті розглянути найбільш ефективні методи викладання латинської мови та показати особливості викладання латинської мови студентам спеціальностям «Філологія» та «Право» та проаналізувати застосування проектного методу навчання.

Виклад основного матеріалу. Сучасна Вища школа презентує латину як навчальну дисципліну, що володіє могутнім потенціалом професійної спрямованості, а тому й не дивно, що її викладання здійснюється на різних спеціальностях вищих навчальних закладах України: студентам іноземної філології, історикам, юристам тощо. Особливості викладання латинської мови студентам-філологам і студентам інших спеціальностей визначені вимогами до обов'язкового мінімуму змісту даної дисципліни освітнього стандарту за спеціальністю. Так, для студентів спеціальності «Прикладна лінгвістика» мета вивчення дисципліни полягає у тому, щоб продемонструвати на прикладі „мертвої” (сталої) мови можливі шляхи розвитку сучасних мов та навчити студентів вмінню розуміти та пояснювати мовні явища, осмислювати процеси взаємодії, соціальних та мовних факторів, усвідомлювати механізми, що ведуть до збагачення словникового складу, шляхом порівняння засобів передачі змісту в різних мовах. Також важливою метою вивчення латинської мови є збагачення культурологічного світорозуміння, що досягається шляхом читання та перекладу оригінальних античних та пізніших літературних творів, та адаптованих текстів міфологічного та історичного змісту.

Завдання дисципліни передбачає оволодіння студентами системою теоретичних знань з латинської мови, зокрема: про граматичну структуру, словниковий склад, стилістичні явища; оволодіння практичними навичками з

перекладу(з латинської), інтерпретування, словотвору.

Після вивчення дисципліни студенти мають знати основні граматичні та стилістичні правила будови речення та його складових, близько 1000 лексичних одиниць, студентський гімн «Gaudeamus», не менше за 100 сталих виразів (фразеологізмів наукового та загальноповсякденного змісту та крилатих виразів);

вміти прочитати, перекласти та проаналізувати текст (відомий – без словника, невідомий – зі словником); пояснювати та узагальнювати найбільш важливі та актуальні явища мови та мати уявлення про історію латинської мови та особливості кожного етапу розвитку мови; основи латинської метрики та основні пам'ятки латинської писемності та латиномовної літератури; значення латини в історії європейської культури та її вплив на формування національних літературних мов Європи і створення інтернаціональної науково-технічної лексики.

В результаті вивчення дисциплін студенти спеціальності «Прикладна лінгвістика» набувають наступні компетенції:

- соціокультурну компетенцію (ступень ознайомлення з соціально-культурними особливостями латинської мови та культури);
- соціолінгвістичну компетенцію (вміння використовувати мовні одиниці в залежності від ситуації спілкування та культурних традицій);
- загальнонаукову компетенцію оволодіння навичками науково-пошукової роботи в лінгвістиці; формування системного уявлення про загальні риси та мовні особливості стародавньої культури; оволодіння методами пошуку, аналізу та обробки мовних даних;
- наукову-методичну компетенцію (оволодіння методикою вивчення мовних матеріалів в галузі стародавніх мов та культур та їх практичного використання в професійній діяльності).

Латинська мова є спеціальною лінгвістичною дисципліною, яка дає можливість не тільки розширити загальнолінгвістичний світогляд студентів, а і

сприяти аналітичному підходу до вивчення сучасної іноземної мови. Відповідно основою' вивчення курсу латинської мови для студентів - лінгвістів є засвоєння системи латинської граматики у зіставленні з граматиною сучасної іноземної мови (англійської, німецької, французької) та необхідного лексичного мінімуму, який включає найбільш вживані слова латинської мови, які є в той же час продуктивними в формуванні словника багатьох сучасних мов та міжнародної термінології.

В процесі вивчення курсу латинської мови реалізуються міжпредметні зв'язки з такими дисциплінами загально-лінгвістичного циклу, як вступ до мовознавства (поняття мови і мовлення, синтетичні та аналітичні мови), історія мови (мовні контакти, запозичення з латинської мови), теоретична граматика (морфологія, синтаксис, словотвір), світова література (зокрема антична література та література Відродження).

Робота студентів на заняттях з латинської мови включає вивчення та аналіз основних граматичних явищ, передбачених програмою з латинської мови для вищих навчальних закладів та виконання вправ, що ілюструють вживання певного граматичного матеріалу з відповідними методичними вказівками.

Більшість речень у вправах складається з крилатих висловів, вибраних з праць відомих вчених, творів української, англійської, німецької та французької художньої літератури. Робота над текстами дозволяє повторити вивчений граматичний матеріал та розвивати вміння читати оригінальні латиномовні твори.

При опрацюванні лексичного матеріалу студенти засвоюють латинську лексику і постійно співставляють латинські та іншомовні одиниці, сучасних європейських мов.

Багато слів латинського походження є і в українській мові: студент, лаборант, доцент, професор, декан, аудиторія, лабораторія, абітурієнт та ін. Завдяки дуже чіткій і строго логічній побудові граматики, латинська мова не лише збагачує філологічні знання, а й розвиває уміння та навички логічного мислення.

Читаючи іншомовну українську чи англійську художню літературу, студенти натрапляють на латинські крилаті вислови без перекладу й пояснень, нерідко навіть в газетах, розрахованих на найширшу аудиторію: «персона нон грата», «тера інкогніта: «воленс-ноленс», «альма-матер» і тому подібні. Для тих, хто не знає їхнього значення вони ніби зайві. А тим часом крилаті вислови у стислій формі містять глибокий зміст, який розкривається лише після перекладу та з'ясування історичних умов виникнення кожного вислову зокрема. Тому, важливим аспектом викладання латинської мови є аналіз, переклад, запам'ятовування та історичний коментар до крилатих висловів.

Це формує та реалізує культурологічний аспект освітнього компоненту латинської мови у студентів-лінгвістів. Багато крилатих висловів потребують різного роду екстралінгвістичних пояснень і дозволяє приохотити студентів до скарбниць античної літератури.

Однак, виходячи з досвіду роботи зі студентами-лінгвістами, необхідно підкреслити, що для досягнення вище зазначених цілей викладання латинської мови треба перш за все визначити статус цієї мови не як певної комунікативної системи, яка орієнтована на реальне використання, а як на важливий предмет загальнолінгвістичного змісту, підчас вивчення якого основним вважається не практичне використання, як певних сучасних мов, а розуміння граматики, аналіз лексичних одиниць, читання та переклад текстів, етимологічний та термінологічний аналіз, тим більше, що про втілення латини в реальних мовленнєвих ситуаціях мова не йде.

Серед інноваційних технологій, що мають прагматичну спрямованість на результат, який з'являється у процесі виконання певного завдання, насамперед можна виділити метод проєктного навчання. Використання проєктної технології в навчанні латинської мови має на меті перехід від виконання різного роду вправ до активної пошукової діяльності. Як відзначає О. В. Косович, технологія проєктного

навчання впливає з ідеї проблемного навчання та ґрунтується на розборі і створенні студентом під контролем викладача нових продуктів, що характеризуються суб'єктивною або об'єктивною новизною та практичними знаннями. [2. с. 77]

Вище згадана специфіка курсу латинської мови для лінгвістів обґрунтовує доцільність використання проєктів лінгвокультурологічного типу, що мають інформаційну, ознайомлюючу та практично-орієнтовану спрямованість. Досвід роботи з використанням методу проєктів показує, що такі теми як «Історія латинської мови», «Латинська мова на теренах України», «Латинізми в сучасній лінгвістичній термінології», «Римська спадщина в сучасному житті», «Латинські запозичення в англійській мові», «Античні сюжети в творчості українських письменників» та інші сприяють ефективному досягненню таких навчальних цілей:

1. Формування пізнавальних навичок студентів, вміння шукати, аналізувати та диференціювати потрібну інформацію з певної галузі знань;
2. Розвиток самостійної діяльності студентів;
3. Формування уміння висловлювати та обґрунтовувати власну думку;
4. Репрезентувати результати своєї діяльності у формі мультимедійної презентації;
5. Забезпечення інтеграції знань з різних навчальних дисциплін лінгвістичного циклу.

Що стосується викладання латинської мови студентам – юристам, то треба зазначити, що ця дисципліна є необхідною частиною професійної підготовки правознавців в усьому світі. Загальнокультурне значення латинської мови робить її класичним елементом юридичної освіти. Європейську правову науку з латинською мовою пов'язує кілька причин. По-перше, термінологія юриспруденції значною мірою сформована на основі латинської лексики. По-друге, за допомогою

латинської мови майбутні юристи можуть більш повно та глибоко вивчити курс римського права. Знайомство з римським правом, яке засновано на читанні першоджерел в оригіналі, вчить юриста виражати свої думки, дає йому багато понять і навичок, які збагачують його професійне мислення.

Отже, метою дисципліни «Латинська мова» є підготовка майбутніх юристів на основі знання латинської мови до сприйняття спеціальних юридичних дисциплін, читання правознавчої літератури і розуміння міжнародної наукової та правової термінології. Оскільки латина – це перш за все мова римського права, без знання основ римського права неможливо зрозуміти сучасне право багатьох країн Європи та Америки.

Завданням дисципліни є засвоєння граматичного матеріалу латинської мови, оволодіння базовим лексичним запасом, особливо загальновизнаними латинськими афоризмами, висловлюваннями, термінами, а також сформування загального уявлення про давньоримську цивілізацію та культуру, знання прізвищ та творів видатних римських юридичних, політичних діячів та ораторів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент юрист має знати основні граматичні категорії частин мови; базовий лексичний запас виразів повсякденного та науково обігу; порядок слів у простому та складному реченнях; крилаті вирази та юридичну термінологію; видатних римських правових діячів та назви їх творів та вміти вільно володіти міжнародною науковою та правовою термінологією, а також фразеологією, щоб свідомо використовувати їх у своїй професійній діяльності; читати та перекладати юридичні тексти; сприймати спеціальні юридичні дисципліни.

Виходячи із специфіки вивчення латинської мови на юридичній спеціальності, значну увагу на заняттях приділено вивченню латинської лексики, найуживанішої в юридичних текстах, як невід'ємної частини інтернаціонального словникового фонду. Програма розрахована на вивчення латинської мови в одному

семестрі, тому курс містить граматичний матеріал в максимально спрощеній формі, при цьому враховується також відсутність у студентів попередньої філологічної підготовки. Поза увагою залишається блок тем, присвячений синтаксису інфінітивних конструкцій та складним підрядним реченням, як найбільш складний матеріал для розуміння.

Але великий інтерес викликає робота з фоновими коментарями до цитат римських юристів та персоналіями. Тобто, під час перекладу та аналізу афоризмів, крилатих виразів, цитат римських юристів студенти дають відповідне пояснення та роблять повідомлення про них. Це сприяє підвищенню культурного рівня студентів та укріплює їх мотивацію.

В основну методики викладання курсу латинської мови для юристів покладено наступні принципи: професійно-орієнтований підхід, системний аналіз зв'язків між латиною та сучасними європейськими мовами, оптимальне співвідношення всіх видів діяльності вивчення теоретичного матеріалу, виконання граматичних вправ, граматичний аналіз та переклад, читання та переклад текстів, заучування латинських юридичних висловів і термінів.

Впровадження інноваційних технологій, а саме проєктного методу у процес викладання латинської мови майбутнім юристам сприяє доступності навчання, підвищенню його якості та результативності, підвищує мотивацію студентів. Мультимедійні презентації на такі теми, як «Видатні римські юристи», «Давньоримські юридичні пам'ятки», «Ораторське мистецтво Давнього Риму», «Юридична фразеологія», «Закони дванадцяти таблиць» уможливають реалізацію принципів наочності та динамічності навчального процесу. Поєднання тексту, графічних зображень та анімації покращує швидкість та якість засвоєння необхідної інформації, сприяє зосередженню уваги одночасно на лексичному та граматичному аспектах мови, сприяє формуванню стійкого інтересу до лінгвокраїнознавчого аспекту та майбутній професійній діяльності.

Висновки. Отже, підсумовуючі вищесказане, можна стверджувати, що незважаючи на певні особливості викладання латинської мови студентам філологічної (лінгвістика) і нефілологічної (право) спеціальності, ефективне вивчення латини відбувається за наступних умов:

1. студенти добре засвоюють матеріал тільки тоді, коли їм зрозуміло кожного виду діяльності;
2. складні завдання розбиваються на компоненти та вивчаються за принципом збільшення складності;
3. оволодіння граматичним аналізом досягається за допомогою практики;
4. практика найбільш ефективна за обов'язковою умовою концентрації уваги на певному компоненті мови;
5. наявність зворотного зв'язку;
6. зусилля викладача, щоб студенти з нетерпінням чекали занять і прагнули оволодіння латинської мови як інструмента пізнання світової культури.
7. використання інноваційних технологій для ефективності навчального процесу.

Список джерел

1. Вільчинська, Т. В. Латинська мова – міжнародна мова науки і культури / Т.В. Вільчинська // Актуальні проблеми філології та перекладознавства. – 2012. – Вип. 5. - С. 13-18 .
2. Косович, О. В. Проектна діяльність як одна з форм інноваційних методичних технологій навчання / О. Косович // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. – 2011. – Вип. 22. - С. 76-78.
3. Скорина Л.П. Латинська мова для юристів / Л.П. Скорина, Л.П. Чуракова. – К. : Атика, 2010. – 416 с.

4. Шаманова Н. Є. Латинська мова : навчальний посібник / Шаманова Н.Є – Миколаїв : НУК, 2021. 124 с. URL: <https://eir.nuos.edu.ua/handle/123456789/5224>

***Shamanova N. METHODOLOGICAL PECULIARITIES OF TEACHING
LATIN TO LINGUISTS AND LAW STUDENTS (FROM EXPERIENCE)***

Розглянуто особливості навчання латинської мови студентів різних спеціальностей, зокрема прикладної лінгвістики та права. Проаналізовано загальні аспекти та відмінності у змісті та цілях навчання латини. Показано роль латинської мови як одного з фундаментальних елементів гуманітарної освіти. Виділено інтерактивні методи, які є найбільш ефективними у викладанні латини.

Key words: *Latin language, humanitarian education, linguistic competence, law terminology, innovation technologies, project activity.*

УДК 378.147: 81'243

Шевченко В. В., здобувачка вищої освіти

Науковий керівник: Заскалєта С. Г.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

**ФОРМУВАННЯ АКАДЕМІЧНИХ НАВИЧОК ЧИТАННЯ АУТЕНТИЧНИХ
ТЕКСТІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ**

The article is devoted to the problem of developing students' academic skills necessary for reading and understanding texts on professional topics in electronic format. The article considers a system of exercises that precede reading, accompany reading, and are aimed at analyzing the information extracted from the text with subsequent

transformation and creation by students of their own intellectual products of a textual nature.

Ключові слова: *навчання іноземної мови, діяльнісний підхід, практика читання, автентичний текст.*

Постановка проблеми. Формування вміння отримувати інформацію з автентичного тексту є одним із ключових напрямів у навчанні студентів університету, мета якого – підготовка компетентних фахівців, конкурентоспроможних професіоналів, які вміють знаходити, аналізувати та використовувати якісну інформацію іноземною мовою у своїй професійній діяльності.

Аналіз останніх джерел. Дослідженню формування академічних навичок читання присвячено праці відомих науковців. К. Безукладнікова та Б. Крузе студіювали можливості використання ІКТ у процесі навчання академічного читання. О. Ожегова та В. Осколкова досліджували компетентнісний підхід до формування професійної компетентності майбутніх викладачів англійської мови. Г. Якобс розробляв питання імплементації комунікативної парадигми навчання читанню академічних текстів.

Мета дослідження полягає у студіюванні процесу формування у студентів навичок читання академічних текстів та визначенні системи спеціальних завдань для аудиторної та самостійної роботи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Читання відноситься до системотворчої основи формування інформаційно-академічних умінь, які забезпечують безперервність процесу самонавчання та самоосвіти особистості.

У цьому необхідно сформувати у студентів вміння визначати жанрові характеристики тексту, відрізняти думку від фактів, робити власні висновки, порівнюючи отриману інформацію з уже наявними знаннями, особистим досвідом, висловлювати власне ставлення до прочитаного.

Крім інформаційної функції, автентичний текст служить унікальним та цінним джерелом поповнення вокабуляра. Аналіз мовних конструкцій в автентичному контексті сприяє індуктивному засвоєнню граматичного матеріалу, осмислення закономірностей іноземної мови як системи, розуміння прихованих смислів та нюансів значень, які можуть бути втрачено у разі електронного перекладу.

Процес формування у студентів навичок читання у форматі автентичного електронного тексту включає систему спеціальних завдань для аудиторної та самостійної роботи.

Перший етап присвячений освоєнню лексико-тематичної основи електронного тексту, який включає: 1) іменники, що відображають інтерфейс та структуру сайту (search engine, link, homepage, layout, tab, section, hyperlink); 2) дієслова навігації та дій по сайту (surf the Internet/Net, visit a website, go to www, work online, enter a password, log in/on/off, click, scroll up/down, download files, browse, find).

Після освоєння цієї групи лексичних одиниць студентам пропонується самостійно дослідити запропонований викладачем іншомовний портал з пошуком інформації, що відображає структуру та якість джерела: що це за сайт, кому належить (організація, країна), якого роду інформація на ньому міститься, кому адресована, коли були зроблені останні публікації та ін. Завдання з навігації сайту та питання формуються іноземною мовою: 1) Go to www... What kind of media is it? (News, travel, advertizing, review). 2) What is its structure? (Use the homepage tab). 3) What`s the target audience? (Teens, students, travellers, scientists, music fans). 4) Who does it belong to? (Analyze information at the bottom of the homepage). 5) Go... rubric and find the information...6) What`s the style of the text? (Formal – informal? Facts – opinion?)

Таким чином, визначивши адресу та характер електронного джерела, студенти виконують пошук необхідної текстової інформації, використовуючи

рубрикатор головної сторінки Потім їм пропонується здійснити детальний аналіз змісту конкретного електронного тексту, визначити смислову зв'язок між окремими його елементами.

Актуалізація отриманої інформації здійснюється переважно за допомогою використання дискусійних форм організації навчальної діяльності. Згідно з дослідженнями, присвяченими особливостям формування критичного мислення у навчанні, найбільш ефективною формою організації діяльності у цьому плані є дискусія у групі.

Після обговорення отриманих відомостей на черговому аудиторному занятті (у парах, групах, у форматі дискусії) здійснюється перенесення інформації в новий контекст за допомогою виконання завдань, орієнтованих висловлення власної думки щодо отриманих відомостей.

Висновки. Застосування описаної вище етапності роботи з текстами дозволяє навчити студентів раціональним прийомам інтелектуальної праці для пошуку та читання автентичної професійно орієнтованої інформації в електронному форматі, оптимізувати самостійну роботу студентів з текстовими матеріалами, забезпечуючи ефективність навчання.

Список джерел

1. Bezukladnikov K., Kruze B. An Outline Of An Esp Teacher Training Course. World Applied Sciences Journal. 2012. V. 20. № SPL.ISS. P. 103
2. Jacobs G.M., Farrel T. Understanding and implementing the communicative teaching paradigm. RELC Journal. 2003. 34 (1, 5–30).
3. Oskolkova V.R., Ozegova E.V., Kruze B.A. The Competence-Based Approach In The Russian Federation: The Definition Of The Notion And Structure Of The Professional Competence Of A Future Teacher. World Applied Sciences Journal. 2012. V. 20. № SPL.ISS.. P. 20–23.

Шевченко І. В., к.п.н., ст. викладач кафедри германської філології

Кордюк О.М., викладач кафедри германської філології

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

ДИДЖІТАЛІЗАЦІЇ СФЕРИ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ: ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ

Annotation. *The article is devoted to consideration of the advantages and disadvantages of the process of digitization of the educational sphere in Ukraine. The concept of "digitalization", its features and impact on the field of education is studied. The practical significance of the study lies in improving the understanding of the development process of digital transformation, its goals and impact on various areas of the economy. Attention is paid to educational platforms and software products that can be used for blended and distance learning.*

Keywords: *digitalization, development, economy, latest technologies, digitalization, educational platforms, software products.*

Постановка проблеми. У сучасному світі спостерігається зростання ролі нових технологій, що зумовлено високими темпами науково-технічного прогресу. Прогресуюча глобалізація економіки та посилення конкуренції на ринках змінюють проблеми, з якими стикається сучасність. Щоб відповідати сучасним викликам, необхідно швидко змінюватись, використовуючи нові технології. Внаслідок початку нової промислової революції очікуються радикальні зміни не тільки з погляду підвищення операційної ефективності та продуктивності факторів виробництва, але і з погляду нових бізнес-моделей, які приносять економічні вигоди підприємцям, економіці та суспільству загалом. Їх основа – дедалі більша діджиталізація сучасного світу, і в першу чергу сфери освіти. Діджиталізація чи

цифрова трансформація є процесом інтеграції цифрових технологій у всі аспекти людської діяльності. Вона змінює спосіб, яким ми працюємо, навчаємось, взаємодіємо і ведемо бізнес. Завдяки доступності цифрових інструментів, сервісів, цифрових інфраструктур, штучного інтелекту можливо забезпечити економічне зростання. Для цього потрібно чітко розуміти сутність діджиталізації, перспективи її впровадження для підприємств у різних сферах економіки, і перш за все у сферу освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття «діджиталізація» досліджувалося такими науковцями як С. Берн, Е. Бриньольфссон, Ж. Клерк, Х. Лутцева, Е. Макафі, , Т. Оноре, Ф. Скуотто і т.ін.

Аналіз досліджень вчених дає можливість зробити висновок, що поняття «діджиталізація» визначається науковцями як процес, спрямований на:

- пошук, отримання, обробку, використання, зберігання та передачу інформації у цифровому форматі;
- використання цифрових інфраструктур для забезпечення цього процесу;
- автоматизацію, штучний інтелект та аналіз великих даних для контролю процесу діджиталізації [1,2].

Мета дослідження. Метою дослідження є показати основні переваги і недоліки діджиталізації сфери вищої освіти України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Діджиталізація освіти ще у 2015 році була названа одним із основних трендів розвитку вищої освіти в Європі, хоча поза стінами класичних вищих навчальних закладів цифровізація освіти відбувається вже давно.

До цього спонукають соціально-економічні процеси, що відбуваються в нашому суспільстві. Це й зміна ринку праці, гостра технологічна конкуренція між державами, зміна характеру комунікації між людьми, а також потреба в інструментах організації й обробки безперервного інформаційного потоку. Освітні інновації сприяють створенню освіти майбутнього, долаючи кордони між

країнами, забезпечуючи доступ до освітнього контенту в інтернеті. Завдяки ним зростають можливості опанування нових мов, пізнання нових культур, знайомства з новими людьми, здійснення віртуальних подорожей. Важливим при цьому стає підвищення рівня критичного мислення, здобуття нових знань.

З розвитком і поширенням інформаційних технологій сучасна освіта відчуває незворотні зміни. З початком пандемії, а потім початком війни стало особливо помітно, наскільки сильно змінився сучасний світ.

З аудиторій заняття перейшли у відеочати, на зміну паперовим підручникам прийшли цифрові. Основними напрямками розвитку освіти на сучасному етапі є:

- швидкість, тобто динамізм пізнавальної діяльності, а не звичайне накопичення знань, яке зараз втратило свою силу;
- мотивація, тобто освіта необхідна для досягнення будь-яких цілей, пов'язаних з матеріальним благополуччям або підвищенням статусу, а викладачі стають швидше координаторами, які направляють студентів в онлайн- і офлайн режимах;
- доступність інформації, що спрощує процес освіти;
- міждисциплінарний контент, який вимагає об'єднувати знання з різних сфер життя і діяльності людини, так само як і багато професій поєднують в собі багато навичок і напрямків діяльності [3].

Виходячи з цього в сфері освіти активно використовуються різні форми онлайн-навчання, наприклад, дистанційна освіта. Пандемія COVID-19 змусила освітні заклади перейти на дистанційний формат навчання. Для цього викладачі використовують різні платформи для онлайн навчання (Zoom, Googl Meet і т.д.)

Як приклад діджиталізації в освіті можна назвати заміну звичних методів і форм навчання інтернет-технологіями: відеопрезентації, навчання через спеціальні портали, тестування та інше.

Однією з головних переваг використання цифрових технологій у процесі навчання є можливість викладача не тільки контролювати прикладну ефективність

навчання, а й швидкість освоєння студентами матеріалу, кількість часу, витраченого на виконання конкретного завдання, рівень розуміння нової інформації тощо, тоді як традиційні методи навчального контролю дозволяють лише «грубі» оцінки параметрів, наприклад, на підставі підсумкових оцінок [5].

Серед основних недоліків диджиталізації освіти необхідно виділити такі:

- використання недостатньо вивчених технологій;
- витіснення живої комунікації викладачів і студентів;
- погіршення здатності до запам'ятовування й переосмислення матеріалу, втрата навичок письмового викладення основних ідей унаслідок користування електронними версіями освітніх програм;
- розвиток у здобувачів екранної залежності;
- можливе звуження розумових здібностей, які окремі фахівці інтерпретують як «розвиток цифрового слабоумства»;
- системні збої;
- маніпулювання інформацією;
- загрози, створювані кіберзлочинністю.

Тенденції розвитку цифрової й онлайн-освіти будуть настійно вимагати свого організаційного оформлення в освітніх закладах. Тому необхідно переглянути саму суть освіти й визначити її призначення [4,6].

Висновки. Сучасні інформаційні технології дозволяють ефективно використовувати їх в системі освіти з метою навчання, виховання, розвитку творчих здібностей здобувачів освіти, організації їх пізнавальної діяльності.

Таким чином, використання інформаційних технологій в освітньому процесі дозволяє готувати нове покоління до майбутнього життя в цифровому світі. Процес навчання стає більш динамічним – за рахунок гейміфікації, персоналізації і діджиталізації контенту. Заклади вищої освіти більше не обмежені фізичними рамками: інтернет дозволяє залучати до освітніх програми та дослідних проєктів учасників по всьому світу. Також онлайн-платформа освіти забезпечить нові

можливості регіональним вузам, транслуючи їм кращі навчальні матеріали та практики з провідних університетів різних країн.

Список джерел

1. Abakumenko O. (2016) Digitalization of the banking sector of Ukraine. *Finansovi doslidzhennia – Financial research*, № 1 (1). Retrieved from: <https://fr.stu.cn.ua/tmppdf/20.pdf>. [in Ukrainian].
2. Digitalization is the process of digital transformation of society. (2023) Retrived from: <https://mentamore.com/socium/didzhitalizaciya.html>. [in Ukrainian].
3. Jaakkola H., Aramo-Immonen H., Henno J., Makela J. (2016). The digitalization push in universities // 39th International Convention on Information and Communication Technology, Electronics and Microelectronics (MIPRO). Opatija, P. 1025-1031.
4. Korol S. Ya., Polovyk Ye. V. (2019) Digitalization of the economy as a factor of professional development – *Modern Economics*. № 18 . pp.67-73 [in Ukrainian].
5. Kovalenko N. P., Bobrova N. O., Hanch O. V., Zachepyl S. V. (2020). Student motivation as a key to successful professional development – *Medical education*, № 3(88), pp. 43-48. [in Ukrainian].
6. Koziar M.M., Zachko O.B., Rak T.Ie. (2009). Virtual University. Lviv [in Ukrainian].

Розділ II

ФІЛОЛОГІЧНІ СТУДІЇ: ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА, МОВ І КУЛЬТУР

УДК 81'25

Босва Е. В., канд. філологічних наук, доцент

*ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»*

ОСОБЛИВОСТІ СТИЛІСТИЧНОЇ АДАПТАЦІЇ АВТОРСЬКОГО ТЕКСТУ У ПЕРЕКЛАДАХ РОМАНУ С. МОЕМА «CAKES AND ALE»

The research is devoted to the study of the features of stylistic adaptation of the original text of the novel by S. Maugham in Ukrainian and Russian in a comparative aspect. It is proved that in the process of translation the translator adapts the text taking into account the pragmatic factor. The conducted study of the linguistic organization of adapted texts as communicative transforms of the original work of art allows us to assert that the original and its adaptations form a formal and meaningful unity, which can be defined as a text paradigm.

Key words. *translation, stylistic adaptation, original work, authorial allusions, foreign words.*

Постановка проблеми. Як відомо, сучасний стан перекладознавства зумовлений інтеракцією культур, що дозволяє встановити взаємодію різносистемних мов, визначити специфіку перекладу й об'єднати різні наукові підходи до цієї проблеми. Сучасне перекладознавство взаємодіє з лінгвістикою сучасного напрямку, в основі якої міститься тріада «мова-особистість-культура». Оскільки метою художнього твору є створення мовою перекладу тексту, здатного справляти на читача чи слухача естетичне враження, аналогічне впливові оригіналу, значну роль у ньому відіграють лінгвокультурні особливості, національний колорит, історична забарвленість.

Аналіз останніх досліджень. На сучасному етапі розвитку перекладознавства активно розвивається лінгвокультурна складова перекладу – роботи Ю.Апресяна, Є.Верещагіна, С.Воркачова, В.Воробйова, В.Гака, В.Карасика, В.Красних, О.Левицького, В.Маслової, І.Ольшанського, Л.Синельникової, Ю.Степанова, Й.Стерніна, В.Телії та інш. Адаптацією й адекватністю перекладу та дискурсом і текстом у перекладі займаються Ю.Ванніков, В.Демецька, О.Кальченко, М.Маркіна, Є.Охремова, В.Подміногін та інш.

Актуальність теми представленої дослідження зумовлена насамперед потребою вивчення перекладу як своєрідного «вікна» до культури іншого народу, розкриття сутності його процесу як умови підвищення якості самого перекладу і розгляду питань перекладу з урахуванням лінгвоментальної специфіки двох середовищ. Адже в процесі перекладу відбувається інтерференція двох культур, і в результаті в перекладеному творі поєднується «дух» обох етносів. Актуальність обраної теми зумовлена також потребою розгляду цього питання саме на українському матеріалі. На нашу думку, це забезпечить новий свідомий підхід до перекладу і відродить традиції якісного перекладу українською мовою.

Метою роботи був аналіз випадків стилістичної адаптації відомого роману С. Моема «Cakes and ale» українською та російською мовами. Матеріалом дослідження стали роман англійського письменника Сомерсета Моема «Cakes and ale» [2] та його переклади українською мовою (В.Легкоступа) [3] і російською мовою (О.Іорданського) [4].

Результати дослідження. Відображення загальних прикмет авторського стилю не становить істотних труднощів для майстрів художнього перекладу. Але деякі специфічні стильові риси першотвору не завжди знаходять належне втілення в матеріалі української чи російської мов. Значні об'єктивні труднощі навіть для дуже досвідченого перекладача становлять слова, вжиті не в своєму прямому, словниковому, а в трохи "зміщеному" значенні. При цьому в тексті відбувається інтерференція словникового і контекстуального значень, з якої виникає художній

ефект [1, с. 137-138]. ... it was an insult to me to give me five shillings... [2, с. 88].; ... і ці п'ять шилінгів пекли мені долоню [3, с. 89].; ... и дасть мне пять шиллингов было с его стороны оскорблением [4, с. 87]. У даному випадку російський перекладач структурно скопіював англійське речення, а в українському перекладі задля більшого ефекту стилістично нейтральний вираз *it was an insult to me* замінено емоційно маркованим *пекли мені долоню*.

... when my aunt and I lost I used to retire under the dining-room table and cry [2, с. 96].; ... коли ми з тіткою програвали, я мав лізти під стіл і кукурікати [3, с. 102].; ... когда мы с тётёй проигрывали, я залезал под стол и плакал [4, с. 96]. Зазначимо, що англійське дієслово *to cry* перекладається як *плакати* чи *кричати*. В українському перекладі чомусь обрано еквівалент *кукурікати*. Напевно, український перекладач вирішив, що за домовленістю той, хто програв, мав кукурікати. Але англійське дієслово *used to* не має модального значення облігації чи обов'язку, воно позначає дію, яка регулярно повторювалася в минулому. Отже, зважаючи на семантику слів *to use to do smth* та *to cry*, можна сказати, що немає ніяких підстав для перекладу слова *cry* як *кукурікати*. Ми вважаємо, що адекватний переклад цього речення такий: ... *коли ми з тіткою програвали, я залізав під стіл та плакав*.

It's a very good **period piece**; I wouldn't mind having it myself [2, с. 180].; Це дуже гарна, **стильна річ** – я б не відмовився від такого [3, с. 226].; Очень хороший **старинный** стол, я бы сам от такого не отказался [4, с. 182]. Зазначимо, що *Period piece* – це річ, яка виражає дух, стиль свого часу, у даному випадку – антикварна річ. Як бачимо, в українському варіанті перекладу обрана не зовсім правильна диференціація лексичного значення слова, бо прикметник *стильний* має скоріше значення «сучасний», ніж «антикварний». У російському перекладі використано прикметник *старинный*, який адекватно передає основний зміст.

Інколи при перекладі важко передати деякі місця оригіналу. Звичайно, завжди можливо підшукати аналоги мовою перекладу, але якщо перекладач не хоче

витрачати час, то він просто опускає такі речі. Так, перекладач на українську мову зовсім не наводить рядків пісні, цитованої в оригіналі: ...I can only remember the lines:/ *First we mopped the floor with him;/ Dragged him up and down the stairs;/ Then we lugged him round the room;/ Under tables, over chairs* [2, с. 91].; ... однак запам'ятав тільки окремі рядки [3, с. 94].; ... но могу вспомнить только четыре строчки: *Тут взялись мы за него –/ Открывал он двери лбом,/ И ступеньки всё считал,/ И валялся под столом* [4, с. 90]. Слова пісні в українському перекладі повністю опущено, тоді як російський перекладач переклав цей куплет із значною майстерністю.

Інший приклад: The wise always use a number of ready-made phrases (*at the moment I write «nobody's business» is the most common*), popular adjectives (*like «divine» or «shy-making»*), verbs that you know the meaning of if you live in the right set (*like «dunch»*)... [2, с. 43].; Розумні люди переважно користуються певною кількістю готових фраз, популярних прикметників і дієслів, значення яких зрозуміле лише даному колу людей... [3, с. 25].; Благоразумные люди всегда употребляют множество ходячих фраз, общепринятых эпитетов, глаголов, смысл которых известен лишь тем, кто возвращается в определённом кругу... [4, с. 41]. Коментарі в дужках в англійському тексті стосуються винятково особливостей англійської мови, тому буквальний переклад цієї інформації є абсолютно нерелевантним для українського чи російського реципієнта. Отже, в обох варіантах перекладу ці фрази опущено.

Стиль С. Моема відзначається особливою простотою та ясністю, тому одразу можна відчувати втручання перекладачів, якщо це трапляється.

Окрему групу стилістичних особливостей мови письменника становить передача іншомовних слів у тексті оригіналу. Зазвичай використовуються два способи: 1) іншомовне слово не перекладається, а до нього подається коментар; 2) іншомовне слово перекладається.

Перший спосіб: But her smile was the *coup de grace*... [2, с. 135].; Але посмішка її була *coup de grace**... [3, с. 160].; **Останній удар, яким добивають пораненого, щоб припинити його страждання* (фр.); Но её улыбка была для него *coup de grace**... [4, с. 136].; **Смертельный удар, наносимый умирающему из сострадания* (фр.).

Французький вираз *coup de grace* в обох варіантах перекладу так і залишається, але подається коментар, щоб забезпечити адекватне сприйняття інформації реципієнтом.

Наведемо інший випадок: ...in keeping chorus girls and race horses and playing *chemin de fer*... [2, с. 129].; ...утриманню молодих співачок і скакунів та грі в *chemin de fer** ... [3, с. 150].; **Гра в карти*;... к содержанию хористок, скаковых лошадей и к игре в железку... [4, с. 129]. У цьому випадку в українському перекладі зберігається назва гри французькою мовою, а російський перекладач вирішив її перекласти. Треба зауважити, що російський переклад є не досить вдалим, бо, по-перше, *игра в железку* має якийсь вульгарний відтінок, а, по-друге, більшості читачів не зрозуміло, про яку гру йдеться. Отже, в цьому разі оптимальний варіант – залишити назву французькою мовою та пояснити її у примітці, як і зробив український перекладач. Безперечно, наведені випадки не вичерпують великої різноманітності випадків стилістичної адаптації при перекладі роману С. Моема.

Висновок. Таким чином, при перекладі прозового твору треба насамперед враховувати наявність необхідної фонові інформації в читачів перекладу. Її нестача вимагає національно-культурної та стилістичної адаптації тексту перекладу із застосуванням певних прийомів перекладацьких трансформацій, щоб донести інформацію до адекватного сприйняття читачів. Збереження стилю оригіналу полягає у вживанні в тексті перекладу стилістичних відповідників певним стилем першотвору. Перекладач має намагатися наблизитися до стилю письменника, а не перекривати його своїм власним стилем. Також треба обережно ставитися до опущення інформації при перекладі, бо це завжди найлегший шлях вирішення

проблем, але інформаційні втрати, які є невиправданими, негативно характеризують текст перекладу.

Список джерел

1. Влодавська І. Цей «загадковий» Сомерсет Моем. *Всесвіт*. 1974. № 2. С. 162-169.
2. Maugham S. Cakes and ale, or the Skeleton in the cupboard. Moskva : Progress, 1980. 327 p.
3. Моем С. Радощі життя, або Сімейна таємниця. Київ : Радянський письменник, 1963. 251 с.
4. Моэм С. Пирог и пиво, или Скелет в шкафу. Острие бритвы. Москва : Художественная литература, 1981. 449 с.

УДК 004.738.5:81'25

**Yana Boiko, Doctor of Science in Philology,
Associate Professor**

Kyiv National University of Technologies and Design (Kyiv, Ukraine)

THE IMPACT OF SOCIAL MEDIA ON THE EVOLUTION OF TRANSLATION PRACTICE

The rapid expansion of social media has significantly influenced various aspects of modern communication, including the field of translation. This paper explores how social media platforms have reshaped translation practices by introducing new challenges and opportunities. Key areas of focus include the rise of machine translation, the growing demand for real-time translation and the transformation of linguistic norms within digital discourse. The study highlights the necessity for translators to adapt to these changes while maintaining accuracy and cultural sensitivity.

Key words: *Social media, translation practice, machine translation, real-time translation, linguistic norms, digital discourse, cultural sensitivity, communication, technological advancements.*

In today's globalized world, social media plays a key role in intercultural communication, driving significant changes in translation practice. The dynamic spread of digital content, the advancement of machine translation technologies and the growing demand for rapid cross-linguistic information exchange necessitate a reevaluation of traditional translation approaches.

Social media creates new types of discourse characterized by high interactivity, multimodality and the use of slang, memes and abbreviations, which complicates the accurate rendition of meaning in another language. Moreover, the increasing accessibility of automated translation tools lowers the entry threshold for the profession while simultaneously raising the standards for translators in terms of post-editing and linguistic adaptation of texts.

The **purpose** of this study is to explore the impact of social media on the evolution of translation practices, focusing on changes in methods, strategies and tools used by professionals and to identify new challenges and opportunities for the development of translation in the digital communication era.

The analysis of recent research in the field of the impact of social media on translation practices shows that the rapid development of digital technologies is significantly changing approaches to translation. In the digital age, social media platforms such as Facebook, Twitter, Instagram, and TikTok have become primary channels for global communication [5]. These platforms facilitate cross-linguistic interactions, creating a growing need for efficient translation solutions. Unlike traditional translation, which prioritizes accuracy and fidelity, social media translation often demands speed, adaptability and engagement with informal and dynamic language structures.

One of the most profound effects of social media on translation is the increased reliance on *machine translation* (MT) and *artificial intelligence* (AI)-based tools. Services such as Google Translate, DeepL and Meta’s AI-driven translation systems enable real-time multilingual communication [4, p. 80]. While these tools have improved accessibility, they still struggle with nuances, idiomatic expressions and cultural references. As a result, human translators are often required for post-editing and refining automated translations to ensure contextual appropriateness.

Social media content is often ephemeral and rapidly consumed, necessitating *quick and efficient translation solutions*. Live-streaming, comment sections and viral trends require translators to work under tight time constraints while maintaining linguistic coherence [2, p. 128]. This has led to the emergence of community-driven translation efforts, where bilingual users contribute to translation processes and crowdsourcing models enhance linguistic diversity. However, this rapid turnaround can sometimes compromise translation quality, emphasizing the need for professional oversight.

Social media fosters the development of *new linguistic trends, including slang, emojis, memes and internet-specific jargon* [1]. These elements pose challenges for translators, as direct translation often fails to convey the intended meaning. Translators must navigate the fluid nature of online discourse, adapting messages to suit target audiences while preserving humor, tone and cultural significance. The concept of “transcreation” has gained prominence in this context, as it allows translators to recreate content creatively rather than merely translating it verbatim.

Despite its benefits, the integration of social media into translation practice presents the following **challenges**.

Lack of standardization. Social media lacks uniform linguistic norms, making translation inconsistent across platforms. Unlike formal translation, social media language evolves quickly, incorporating slang, dialects, and neologisms. For example, *BFF* may be translated differently depending on the region, with Spanish speakers using *mejores amigos* or keeping *BFF* in certain contexts. This inconsistency complicates establishing

best practices. Additionally, platform-specific limitations, such as character limits and emojis, create further challenges. Emojis, for instance, have different meanings across cultures, like the *thumbs-up emoji*, which can be seen as positive in Western cultures but offensive in some Middle Eastern ones. To address these challenges, translators should collaborate on platform-specific guidelines to maintain consistency across digital platforms.

Privacy and ethical concerns. Translators working with social media content must address issues related to user data privacy and ethical considerations. Social media platforms often collect and share user-generated content, raising concerns about consent and data protection. Translators must ensure compliance with confidentiality agreements and ethical guidelines, particularly when dealing with private messages, comments or posts. For example, if a public figure shares personal health or family details, the translator must respect privacy and avoid disclosing more than what was intended. Similarly, translating user-generated content that includes hate speech or offensive comments can present ethical dilemmas, as content may be legally permissible in some countries but could raise concerns when shared globally. Translators should receive specialized training in data privacy and ethics to handle such content responsibly, implement strict confidentiality agreements and adhere to ethical principles to mitigate privacy risks.

Overreliance on automation. While machine translation accelerates the process, it often produces errors that require human intervention, increasing the workload. Automated systems, though useful for basic comprehension, struggle with idiomatic expressions, humor and cultural references. The growing reliance on AI-driven translation tools reduces the perceived value of professional translators, leading to lower pay rates and fewer job opportunities. However, human translators remain essential for quality assurance, error correction and adapting content for specific audiences. For example, a social media campaign for a brand might rely on machine translation for various languages, but idiomatic phrases or brand slogans may lose their impact. A slogan like *Have it your way* from Burger King could be translated literally but may fail to carry the

same marketing punch in another language, requiring a human translator to adapt it for the local audience. Similarly, machine translations struggle with humor, such as a tweet from a comedian containing sarcasm or wordplay that an AI system may misinterpret. In such cases, human translators must intervene to preserve the humor, tone and intent of the content, ensuring it remains engaging and culturally relevant. While machine translation is an efficient tool, it should be complemented by human intervention for post-editing, quality control and refinement to ensure accuracy and cultural sensitivity.

Cultural sensitivity. Ensuring that translated content remains culturally appropriate in a fast-paced digital environment is a persistent challenge. Social media enables immediate global interaction, meaning that mistranslations or culturally insensitive content can quickly go viral, leading to backlash. Translators must strike a balance between linguistic accuracy and cultural sensitivity, adapting messages to resonate with the target audience while avoiding potentially offensive or controversial interpretations. Additionally, localizing humor, idioms and cultural references adds complexity to the translation process, requiring extensive cultural knowledge. For instance, the phrase *That's so gay* in English, used to describe something perceived as uncool or strange, can carry negative or offensive connotations when translated directly into other languages. Translators must grasp the tone and intent behind such slang and ensure the translation is culturally appropriate, avoiding stereotypes or offense. To address this, training programs should emphasize cultural competence, ensuring translators understand the linguistic and cultural nuances of the target audience. Collaboration with native speakers and cultural consultants can also help translators produce more authentic and appropriate translations.

The influence of social media on translation practice is undeniable, bringing both innovations and obstacles. The shift towards real-time communication, the proliferation of machine translation and the evolution of digital language have reshaped the role of translators. While technology provides valuable tools, human expertise remains crucial for ensuring accuracy, cultural relevance and linguistic integrity. As social media

continues to evolve, translation practices must adapt accordingly, balancing efficiency with quality to meet the demands of a dynamic, interconnected world.

References

1. Barrot, J. S. (2022). Social Media as a Language Learning Environment: a Systematic Review of the Literature. *Computer Assisted Language Learning*, 35(9), 2534-2562.
2. Chyrvonyi, O. S. (2024). The Evolution of Social Media Language: a Sociolinguistic Analysis of Recent Neologisms. *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород: Видавничий дім 'Гельветика', 35, 127–132.
3. Hanim, S. (2021). Social Media Usage for Learning English Language. *Randwick International of Education and Linguistics Science Journal*, 2(3), 461-466.
4. Siddig, B. (2020). Social Media in Teaching of Languages. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (iJET)*, 15(12), 72-80.
5. Tokarieva, O. (2024). Social Network as a Tool for Mastering Digital Competence while Teaching Foreign Language. *Актуальні питання гуманітарних наук. Серія: Педагогіка*, 72 (3), 299-302.

УДК 81'255

Гудкова Наталія, канд. філол. н., доц.

Київський національний університет технологій та дизайну

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ НЕВЕРБАЛЬНИХ ЕЛЕМЕНТІВ У ДІЛОВОМУ СПІЛКУВАННІ ТА ЇХ ВІДТВОРЕННЯ В ПИСЬМОВОМУ ПЕРЕКЛАДІ

The paper explores the role of non-verbal elements in written business communication and the challenges they pose in the context of intercultural translation. Based on theoretical analysis and examples from English and Ukrainian business texts,

the study identifies key groups of non-verbal components, including formatting, tone, visual markers, pragmatic signals, and etiquette formulas. Special attention is paid to the need for their adequate interpretation and cultural adaptation in translation to ensure communicative effectiveness. The research emphasizes the translator's role as a cultural mediator in cross-cultural business discourse.

Ключові слова: невербальні елементи, ділове спілкування, письмовий переклад, міжкультурна комунікація, прагматика тексту

Постановка проблеми. У сучасному глобалізованому світі міжкультурна комунікація стала ключовою складовою міжнародної ділової взаємодії. Особливої уваги потребує питання точного й адекватного перекладу ділових текстів, які, крім вербального змісту, містять також низку невербальних елементів – структурних, стилістичних, візуальних та прагматичних. Вони виконують не менш важливу функцію, ніж сам текст: сигналізують про статус, тональність, етикет, а також відображають національно-культурні особливості. Неврахування цих компонентів може призвести до комунікативних збоїв, втрати формальності чи навіть спотворення намірів сторін.

Аналіз останніх досліджень. Проблема міжкультурної комунікації в перекладі активно досліджується у працях як українських, так і зарубіжних науковців. Дослідники розглядають різні аспекти ділового дискурсу, перекладацької інтерпретації та культурної адаптації текстів. Серед українських дослідників, які працюють у цій галузі, варто відзначити О. А. Юрченко (аналізує структурно-композиційні особливості перекладу ділових документів у контексті функціонально-стилістичної адекватності), Т. В. Ліштабу (зосереджується на питаннях формування мовленнєвого етикету та мовної культури професійної комунікації в контексті професійної підготовки перекладача), О. М. Копильну (досліджує можливість застосування до перекладу інтермедіальних відносин моделей перекладу інтертекстуальних елементів), С. Є. Дворянчикову, Н. М. Гудкову (аналізують особливості вживання звертань у діловому спілкуванні,

акцентуючи увагу на міжкультурних відмінностях, мовленнєвих стратегіях і типових помилках, яких припускаються студенти-перекладачі в контексті міжмовної комунікації) [8; 7; 6; 5].

Серед зарубіжних дослідників важливий внесок у розвиток перекладознавства зробили М. Бейкер, Р. М. Асенсіо, М. Хрома та В. Бхатія. М. Бейкер акцентує увагу на необхідності збереження прагматичного потенціалу тексту в перекладі для забезпечення комунікативної еквівалентності [2]. Р. М. Асенсіо зосереджується на перекладі офіційних документів, підкреслюючи важливість збереження структурної точності та культурної релевантності [1]. М. Хрома аналізує юридичний переклад, зокрема в контексті контрактів, і акцентує на ролі спеціалізованих знань та міжкультурного розуміння [4]. В. Бхатія у співавторстві з іншими дослідниками висвітлює мовні аспекти професійного дискурсу та перекладу, приділяючи значну увагу міжкультурній варіативності ділового спілкування [3]. Водночас тема інтерпретації та передачі невербальних елементів у письмовому діловому дискурсі залишається недостатньо висвітленою у сучасній науковій літературі.

Мета дослідження. Метою цієї роботи є виявлення основних типів невербальних елементів у письмовому діловому спілкуванні та аналіз стратегій їх адекватного відтворення у процесі письмового перекладу в міжкультурному контексті.

Результати дослідження. На основі огляду наукової літератури та аналізу прикладів з англійських та українських ділових текстів було виокремлено кілька груп невербальних елементів, які мають важливе значення для міжкультурної комунікації та потребують особливої уваги при письмовому перекладі. До таких елементів належать: форматування тексту (структура, позиціонування інформації, візуальна організація); тональність і рівень формальності; візуальні маркери (формат дати, логотипи, підписи); приховані прагматичні сигнали, що містять імпліцитні смисли; етикетні формули, які

формують відповідний комунікативний стиль. Усі ці компоненти є частиною культурного коду тексту, і їхнє адекватне відтворення у перекладі є необхідним для забезпечення точності, зрозумілості та прагматичної ефективності ділового спілкування.

Форматування тексту є важливим невербальним елементом ділового дискурсу, що впливає на сприйняття документа та його інтерпретацію в іншомовному середовищі. Зокрема, позиціонування інформації суттєво відрізняється залежно від культурної та правової традиції: наприклад, англomовні контракти зазвичай розпочинаються з визначень термінів і основних положень, тоді як в українських текстах першою йде преамбула. Крім того, такі елементи, як нумерація, підзаголовки, капіталізація, створюють у читача враження про структурованість, офіційність і професійність документа, а отже, є важливими для збереження прагматичної функції тексту при перекладі.

Тональність і рівень формальності є ще одним важливим аспектом, який необхідно враховувати при перекладі ділових текстів. Наприклад, англomовні документи часто містять конструкції з модальними дієсловами (would, could, might) та усталені форми ввічливості, що дозволяють пом'якшити висловлювання та уникнути надмірної категоричності. Водночас ділові тексти українською мовою зазвичай відзначаються більш прямим стилем подачі інформації. Така відмінність у стилістичній традиції може призвести до хибного тлумачення намірів сторін, якщо перекладач не здійснить відповідну адаптацію рівня формальності з урахуванням культурних очікувань адресата.

Візуальні маркери також відіграють важливу роль у діловому спілкуванні, адже вони не лише оформлюють текст зовнішньо, а й несуть додаткове змістове й культурне навантаження. До таких маркерів належать фірмові бланки, логотипи, підписи, шапки документа, а також формат подачі дати. Наприклад, в англomовних документах дату часто подають у форматі «April 1, 2025», тоді як в українських використовується цифровий формат «01.04.2025». На перший погляд ці відмінності

можуть здаватися незначними, проте в контексті ділової комунікації вони здатні спричинити непорозуміння або навіть формальні помилки, якщо не враховуються у перекладі.

Приховані прагматичні сигнали є особливо важливими для міжкультурної комунікації, адже в різних культурах один і той самий вислів може мати різну інтерпретацію. Такі сигнали часто містять імпліцитні смисли – натяки, емоційні оцінки чи непрямі наміри, які не виражені відкрито. Наприклад, англійська фраза «We suggest reconsidering the current terms» може містити приховану критику або попередження, хоча формально виглядає як ввічливе прохання. Завдання перекладача полягає в тому, щоб правильно розпізнати ці імплікації та передати їх у перекладі відповідно до культурних норм і очікувань цільової аудиторії, зберігаючи при цьому тональність, інтенцію та комунікативну ефективність оригіналу.

Елементи етикету у діловому спілкуванні виконують важливу функцію налагодження контакту, встановлення довіри та дотримання норм ввічливості, притаманних тій чи іншій культурі. У діловому листуванні англословних країн традиційно використовуються сталі формули привітання, побажання й подяки на початку та в кінці повідомлення, наприклад, «We hope this message finds you well» або «Thank you for your continued cooperation». Такі фрази не несуть фактичної інформації, проте створюють відповідний тон спілкування та виконують функцію мовленнєвого маркера ввічливості. Водночас у діловому дискурсі інших культур, зокрема українського, такі формули можуть бути відсутні або мати інші комунікативні функції. Ігнорування або механічне перенесення цих етикетних елементів у перекладі може призвести до зниження ефективності комунікації або спотворення стилістичного рівня тексту. Тому перекладач має уважно ставитися до таких формул, адаптуючи їх з урахуванням культурного контексту.

Висновки. У процесі перекладу ділових текстів важливо не обмежуватись передачею лексичного змісту. Невербальні елементи, хоч і не мають вербального

вираження, є невід’ємною частиною комунікативного акту. Їхнє ігнорування може призвести до зниження ефективності повідомлення, спотворення намірів сторін або порушення комунікативного етикету. Тому перекладач повинен бути не лише мовним фахівцем, а й культурним медіатором, здатним зчитувати та відтворювати ці багаторівневі сигнали у письмовому перекладі.

Список джерел

1. Asensio M. R. Translating official documents. Manchester : St. Jerome Publishing, 2003. 174 p.
2. Baker M. In other words: a coursebook on translation. 2nd ed. London : Routledge, 2011. 336 p.
3. Bhatia V., Bremner S. The routledge handbook of language and professional communication. London : Routledge, 2014. 612 p.
4. Chromá M. Legal Translation and the Dictionary. Tübingen : Max Niemeyer Verlag, 2012. 204 p.
5. Дворянчикова С. Є., Гудкова Н. М. Звертання в діловому дискурсі сучасних української та англійської літературних мов: типові мовленнєві помилки студентів-перекладачів. *Вісник науки та освіти (Серія «Філологія»)*. 2024. Т. 10, № 28. С. 266–276.
6. Копильна О. М. Інтермедіальність як проблема перекладу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2018. Т. 4, № 37. С. 159–161.
7. Ліштаба Т. В. Формування мовної культури майбутнього спеціаліста-перекладача. *Наукові записки КДПУ. Серія: філологічні науки (мовознавство)*. 2012. № 104 (2). С. 397–402.
8. Юрченко О. А. Структурно-композиційні особливості тексту конкретного жанру офіційно-ділового стилю (на матеріалі доповідей, представлених на

парламентській асамблеї Ради Європи). *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики* : зб. наук. пр. 2006. № 9. С. 376–380.

УДК 81'374:811.111

Гуляєва В., здобувачка вищої освіти

Науковий керівник: Солодка А.К.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ: ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА ПЕРЕКЛАД У МЕДІЙНИХ ТЕКСТАХ

Annotation. This paper examines phraseological units in media texts, their role, translation challenges, and strategies. It also highlights the effectiveness of various translation transformations.

Ключові слова: фразеологічні одиниці, медійний дискурс, перекладацькі стратегії, лінгвістичні трансформації, крос-лінгвістична еквівалентність.

Постановка проблеми. Фразеологічні одиниці відіграють ключову роль у мовленні, надаючи текстам стилістичної виразності та культурної ідентичності. Водночас їхній переклад становить складне завдання, оскільки дослівний переклад часто не відображає їхнього справжнього змісту. Особливо важливо це в медійному дискурсі, де фразеологізми використовуються для передачі емоційного забарвлення, іронії або маніпулятивного впливу на аудиторію. Дослідження зосереджується на способах передачі фразеологічних одиниць у медіатекстах різними мовами.

Постановка проблеми. Важко переоцінити вплив медіатекстів у XXI столітті. Вони стали не просто засобом передачі інформації, а й потужним інструментом формування світогляду, цінностей та навіть поведінки людей.

Медіа постійно висвітлюють певні події, інтерпретують їх, надають оцінки. Завдяки цьому вони суттєво впливають на те, як суспільство сприймає ті чи інші питання, формують ставлення до політичних лідерів, соціальних проблем та інших важливих аспектів життя. Наприклад, висвітлення питання екології в медіа може спонукати людей до більш екологічного способу життя, а акцентування на проблемах толерантності – сприяти формуванню більш інклюзивного суспільства.

Передача культурних цінностей та ідентичності: Медіа є важливим каналом для трансляції культурних цінностей, традицій, історії та мови народу. Через кіно, телебачення, музику, літературу та інші форми медіа люди пізнають свою культуру, усвідомлюють свою ідентичність та відмінності від інших культур. Наприклад, популярні телесеріали часто відображають певні культурні норми та цінності, а історичні фільми допомагають зберегти пам'ять про минуле.

Аналіз останніх джерел. Фразеологія як наука почала активно розвиватися у ХХ столітті завдяки працям таких дослідників, як Чарльз Баллі [1], В. Виноградов [2], А. Кунін [3]. Сучасні дослідження фокусуються на класифікації фразеологізмів, їхній стилістичній ролі та методах перекладу. Значний внесок зроблено в галузі фразеології та перекладознавства, що вивчає відповідність фразеологічних структур у різних мовах. За дослідженнями Г. Глазєнкова [4], фразеологізми відіграють вирішальну роль у передачі культурного коду нації. Важливі дослідження щодо перекладу фразеологічних одиниць здійснили Н. Амосова [5] та Л. Бархударов [6].

Мета дослідження. Метою даного дослідження є аналіз функціонування фразеологічних одиниць у медійному дискурсі та визначення ефективних стратегій їх перекладу. Це допоможе зрозуміти, які методи адаптації є найбільш доречними для передачі значення фразеологізмів у міжкультурному контексті.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фразеологічні одиниці у медійних текстах виконують стилістичні, експресивні та прагматичні функції. Їхній переклад ускладняється відсутністю точних еквівалентів у мові перекладу, що

вимагає застосування різних трансформаційних стратегій, таких як дослівний переклад, калькування, описовий переклад, пошук функціонального аналога тощо.

Основними джерелами аналізу слугували газетні статті, телевізійні репортажі та онлайн-публікації, які містять значну кількість стійких виразів. Методологія дослідження ґрунтується на: 1) порівняльному аналізі, що дозволяє виявити розбіжності та подібності у функціонуванні фразеологізмів у різних мовах [3, с. 78]; 2) контекстуальному аналізі, який допомагає встановити роль фразеологічних одиниць у структурі медіатекстів [4, с. 112]; методі компонентного аналізу, що використовується для дослідження семантичних особливостей фразеологізмів та їхніх еквівалентів у перекладі [6, с. 203].

Функціонування та переклад фразеологізмів є складними через необхідність врахування контекстуального значення, стилістичних характеристик та культурних особливостей. Основними аргументами на користь ретельного аналізу фразеологізмів у медійному дискурсі є:

1. ***Складність відтворення фразеологізмів у перекладі.*** Як зазначає Л. Бархударов [6, с. 88], буквальний переклад таких одиниць може призвести до втрати їхньої семантики або до появи непорозумінь у сприйнятті тексту. Наприклад, англійський фразеологізм *to spill the beans* буквально означає «розсипати боби», тоді як його відповідник в українській мові – «видати секрет».

2. ***Фразеологічні одиниці як носії культури.*** В. Виноградов наголошує, що фразеологізми відображають національну картину світу та є невід'ємною частиною мовної традиції [2, с. 45]. Так, англійський вираз *beat around the bush* (букв. «ходити навколо куща») відповідає українському «ходити навколо, але не говорити прямо».

3. ***Медіатексти як важливий засіб формування громадської думки.*** За словами Г. Глазенкова, фразеологічні вирази використовуються журналістами для надання текстам яскравості та експресивності, що впливає на маніпулятивний потенціал мови [4, с. 129]. Наприклад, заголовок «The government is skating on thin

ісе» (букв. «Уряд ковзає по тонкій кризі») може передавати нестабільність політичної ситуації.

4. **Проблеми еквівалентності у перекладі.** А. Кунін зазначає, що пошук еквівалента в мові перекладу вимагає застосування різних стратегій, таких як описовий переклад, калькування або фразеологічна заміна [3, с. 67]. Наприклад, англійський вираз *pull someone's leg* (букв. «тягнути ногу») означає «жартувати», що в українському перекладі можна передати як «глузувати».

Фразеологізми у медійному дискурсі виконують різноманітні функції, включаючи експресивну, емоційну та маніпулятивну. Вони допомагають створити певний настрій, підсилюють емоційний вплив і можуть використовуватися для формування громадської думки [2, с. 145]. Особливо це актуально у заголовках новин, де фразеологізми привертають увагу та роблять текст більш виразним [4, с. 98].

Існують різні підходи до перекладу фразеологічних одиниць, кожен із яких має свої переваги та недоліки залежно від контексту. Дослідники відзначають, що використання еквівалентів дозволяє зберегти зміст і стилістику, проте в деяких випадках доводиться застосовувати адаптацію або описовий переклад, що може вплинути на точність передачі сенсу [5, с. 210].

Вибір стратегії перекладу фразеологізмів безпосередньо впливає на сприйняття медіатексту в іншій мовній культурі. Невідповідний переклад може змінити первісне значення тексту або зробити його менш ефективним. Дослідження показують, що калькування рідко буває оптимальним вибором, оскільки воно не враховує культурного контексту [3, с. 182]. Тому перекладачі часто застосовують трансформації, такі як зміна структури або заміна аналогічними виразами, які є природними для цільової аудиторії [6, с. 225].

Висновки. Дослідження підтверджує, що фразеологізми відіграють важливу роль у медіатекстах, впливаючи на їхню стилістику та змістове наповнення. Аналіз показав, що найчастіше використовуються стратегія еквівалентного перекладу та

фразеологічної заміни. Це дозволяє зберегти культурні особливості тексту та його емоційний вплив.

Результати дослідження також демонструють, що буквальний переклад або калькування не завжди є ефективним, оскільки можуть змінювати значення фразеологізмів або робити текст незрозумілим для носіїв мови. Натомість адаптація допомагає зберегти загальну стилістику повідомлення, роблячи його більш природним для цільової аудиторії.

Отже, фразеологічні одиниці мають вагоме значення у формуванні медійному дискурсу, збагачуючи його емоційний вплив і впливаючи на сприйняття аудиторії. Ефективність перекладу фразеологізмів залежить від точного збереження стилістичних та культурних особливостей, що досягається через застосування еквівалентного перекладу та фразеологічної заміни. У той час як буквальний переклад і калькування можуть спотворювати значення та ефект, важливо використовувати методи, які відповідають контексту.

Майбутні дослідження можуть зосереджуватися на вивченні новітніх технологій автоматизованого перекладу та їхній здатності адекватно передавати фразеологічні одиниці, зокрема у контексті мовних відмінностей.

Список джерел

1. Баллі Ш. Французька стилістика. К.: Наукова думка, 2004.
2. Виноградов В.В. Основи фразеології. М.: Вища школа, 1986.
3. Кунін А.В. Курс фразеології сучасної англійської мови. М.: Видавництво МДУ, 1996.
4. Глазєнков Г. Основи перекладу фразеологізмів. Харків: Видавництво ХНУ, 2007.
5. Амосова Н. Фразеологія англійської мови. М.: Видавництво МГУ, 1985.
6. Бархударов Л.С. Мова і переклад. М.: Вища школа, 1975.

Драга В. А., аспірант

Науковий керівник: Солодка А. К.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

ФОРМУВАННЯ М'ЯКИХ НАВИЧОК СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ
ВИКЛАДАННЯ КУРСУ «ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА МЕДІЙНОГО
ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ»

The article is devoted to highlighting the ways of forming soft skills of translation students in the process of teaching the course "Theory and Practice of English Media Translation".

Ключові слова: *м'які навички, переклад, кроскультурна взаємодія, теорія і практика перекладу, медійний переклад*

Постановка проблеми. Актуальність дослідження зумовлена сучасними тенденціями світового розвитку, які викликали необхідність підготовки студентів для майбутньої професійної діяльності, готових до міжкультурного співробітництва і здатних ефективно здійснювати кроскультурну комунікацію.

Кроскультурна комунікація є способом розвитку культури, засобом здійснення комунікативних зв'язків, оскільки під її впливом відбуваються динамічні зміни в сфері культурної діяльності двох взаємодіючих культур, з'являються нові елементи культури і нові форми культурної активності, корегуються ціннісні орієнтири, моделі поведінки, картина світу, спосіб життя.

В процесі кроскультурної комунікації в найбільш ефективних формах реалізується завдання формування м'яких навичок студентів під час їх навчання у закладах вищої освіти.

Курс «Теорія і практика медійного перекладу англійської мови» спрямований на розвиток основних м'яких навичок студентів-перекладачів у процесі кроскультурної комунікації в навчальній діяльності.

Аналіз останніх джерел. Теорії кроскультурної комунікації та полікультурного виховання й освіти розроблялись у численних працях науковців: гармонізація стосунків між представниками різних культур (G. Hofstede); вивчення традицій рідної культури (J. Banks); необхідності виховання взаємної відкритості, інтересу та терпимості (M. Byram); формування культурної ідентичності (E. Lehtomäki, J. Moate, H. Posti-Ahokas,) [3; 1; 2; 4] тощо.

Мета дослідження. Метою статті є висвітлення шляхів формування м'яких навичок студентів-перекладачів у процесі викладання курсу «Теорія і практика медійного перекладу англійської мови».

Виклад основного матеріалу дослідження. М'які навички розвиваються протягом свого життя і використовуються у різноманітних професіях. До змісту таких навичок включають: навички спілкування, навички міжособистісного спілкування, технічні навички, дослідницькі, аналітичні навички. Вони включають більш детальний перелік навичок: командна робота (ефективна робота з людьми для виконання завдань); емпатія; розв'язання проблем (виявлення проблем у задачах і шляхів їх подолання); критичне мислення; креативність (створення/винахід нових моделей, об'єктів або систем); гнучкість (приспосовується до мінливих обставин, легко переходить від однієї теми до іншої); лідерство (залучення інших людей до спільної роботи, мотивація їх); організація (структурування та організація часу для виконання завдань); прийняття рішень (прийняття рішень з урахуванням усіх альтернатив); тайм-менеджмент (виконання кількох завдань одночасно та досягнення цілей у встановлені терміни); толерантність; саморозвиток (оцінка власної діяльності та вжиття дій для вдосконалення та навчання); інформаційні технології (використання ІТ для створення, представлення та організації даних);

тактовність (виявлення та вирішення чутливих ситуацій, демонстрація такту, дипломатії та відповідної дипломатії); іншомовна комунікація.

Володіючи цими навичками майбутні фахівці, мають більшу кар'єрну гнучкість і переваги у працевлаштуванні.

У процесі викладання курсу «Теорія і практика медійного перекладу англійської мови» створюються умови для здійснення кроскультурної взаємодії та формування м'яких навичок перекладацької компетенції майбутніх фахівців. Вони включають: здатність здійснювати кроскультурну комунікацію як відповідальний посередник між двома культурами; спроможність виявляти активну толерантність та емпатійне ставлення до представників інших культур; можливість орієнтуватися в усталених патернах поведінки, мовленнєвого етикету та невербальних елементах спілкування, притаманних певній культурі; постійне прагнення вдосконалювати свої навички кроскультурної компетентності для здійснення успішної комунікації; враховувати при спілкуванні гендерні аспекти; передбачати комунікативні девіації та шукати стратегії досягнення комунікативної мети у процесі спілкування іноземною мовою; орієнтуватися на культурно обумовлені максими та схеми дискурсивного стилю для встановлення взаєморозуміння.

Студенти, які працюють з медіа текстами як перекладачі повинні зважати на комунікативну спрямованість перекладу. У публіцистичному дискурсі чітко виявляється культурна компонента англійської мови, що відрізняється від української мови, і вимагає від перекладача знання контексту та орієнтації у лінгвокультурологічних особливостях тексту перекладу.

Під час перекладу публіцистичного тексту слід враховувати аналітичний характер англійської мови. Тобто, усвідомлювати важливість зіставлення лексико-граматичних мовних категорій для адекватності перекладу. Перекладач мусить забезпечити смислову передачу тексту оригіналу. А для цього необхідно застосовувати певні трансформації, які допомагають забезпечити збереження формальної структури тексту оригіналу (перестановка, заміна, опущення,

додавання тощо). На лексичному рівні для створення адекватного перекладу та успішної кроскультурної комунікації з реципієнтом використовуються диференціація, конкретизація, генералізація, смислове розвинення, антонімічний переклад, цілісне перетворення тощо.

Для дослідження феноменів і параметрів кроскультурної комунікації студенти отримують знання з етносемантики, дискурсивного аналізу та кроскультурної прагматики.

Висновки. В результаті дослідження з'ясовано, що під час викладання курсу «Теорія і практика медійного перекладу» кроскультурна комунікація здійснюється в комунікативних контекстах перекладу. Студенти мають змогу сформувати м'які навички, які дозволять їм вирішити питання як саме відбувається кроскультурна комунікація у процесі перекладу, встановити причини міжкультурного непорозуміння, знайти мовні особливості та механізми, які дозволяють їх компенсувати, вибрати власні стратегії кроскультурної взаємодії.

Список джерел

- 1.Banks J. An Introduction to Multicultural Education. Boston Allyn&Bacon, 2008.
- 2.Byram M. Investigating Cultural Studies in Foreign Language Teaching. Clevedon: Multilingual Mateers, 1991.
- 3.Hofstede, G. Cultures and organizations: Software of the Mind. Intercultural cooperation and its importance for survival. New York: McGraw Hill. 3 rd. ed, 2010.
- 4.Lehtomäki, E., Moate, J. & Posti-Ahokas, Exploring Global Responsibility in Higher Education Students. Cross-Cultural Dialogues, European Educational Research Journal. 2018. vol. 18. no. 2. 218-233.

Дрьомов Є. А., здобувач вищої освіти

Науковий керівник: Мороз Т. О.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ РЕАЛІЙ-ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ
У КІНОДИСКУРСІ БРИТАНСЬКИХ ДЕТЕКТИВНИХ СЕРІАЛІВ

Annotation. *In film discourse, phraseological units as speech formulas and clichés are actively used, which remain insufficiently studied at present. However, phraseological units-reality also often appear in English-language films and television series. This aspect of English-language phraseology has recently begun to attract the attention of researchers, although mainly in terms of studying the possibilities of translating such units into other languages.*

Ключові слова: *реалії-фразеологізми, кінодискурс, детективний жанр, переклад реалій фразеологізмів.*

Постановка проблеми. Добре відомий той факт, що в кінодискурсі, який близький до усного розмовного мовлення, реалізуються фразеологічні одиниці (ФО) різних типів. Зокрема, у кінодискурсі активно використовуються такі фразеологізми, як мовленнєві формули та кліше, які залишаються нині недостатньо вивченими. Проте фразеологізми-реалії також часто з'являються в англomовних фільмах та телевізійних серіалах. Цей аспект англomовної фразеології починає останнім часом привертати увагу дослідників, щоправда, переважно, у плані вивчення можливостей перекладу таких одиниць на інші мови.

Аналіз останніх джерел. Питаннями перекладу реалій фразеологізмів вивчалися багатьма вітчизняними вченими. А. Головня та А. Щербина досліджували особливості перекладу кінодискурсу на матеріалі серіалу «Ферзневий гамбіт». Т. Крисанова вивчала основні підходи до розуміння поняття

«кінодискурс». А. Мельник студіював кінопереклад як особливий тип аудіовізуального перекладу. І. Микитюк та А. Атітян представили дослідження перекладацьких трансформацій у процесі відтворення емоційно-оцінної лексики в аудіовізуальному перекладі серіалу «Бріджертони».

Метою статті є розгляд особливостей функціонування реалій-ідіом у британських детективних серіалах при описі різних аспектів ситуації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Матеріалом дослідження є скрипти трьох британських детективних серіалів «Чисто англійські вбивства», «Віра» та «Інспектор Морс».

У британських детективних серіалах зустрічається велика кількість ФО, які використовуються для характеристики ситуації.

Насамперед, слід виділити ФО, які використовуються для акцентування складності ситуації. Це такі одиниці, як: *to be in the frame, to make sense, to have enough/ a lot, to come to pass, to go wrong, a loose end, between a rock and a hard place, a lot of trouble over an old shoe, to have the devil's own job doing something, to be a long stretch, smoke and mirrors, in a fix.*

Розглянемо ФО *have enough / a lot*. Словник Collins дає наступне тлумачення цього виразу: *If you have enough on your plate or have a lot on your plate, you have a lot of work to do or a lot of things to deal with* [1].

У наступних контекстах, взятих із двох різних детективних серіалів, така ФО вказує на те, що людина опинилась у ситуації, коли їй було необхідно займатися одночасно вирішенням кількох складних питань, що ставило її у скрутне становище.

He's got more than enough on his plate coping with you [3].

But I just had so much on my plate [4].

Інша ФО *between a rock and a hard place* означає: *having to choose between two equally unpleasant alternatives* [1].

У серіалі «Віра» цей фразеологізм використовується персонажем для того, щоб наголосити, що він опинився у дуже складній ситуації. Його дружина, якій він намагається це пояснити, деталізує фразеологізм, вважаючи, що все складнощі виникли через те, що він підтримував стосунки відразу з двома жінками.

Показовим є також ФО *the devil's own job: If you say that you had the devil's own job to do something or that you had a devil of a job doing something, you are emphasizing that it was difficult to do it* [1].

Наприклад: *And Marty had the devil of a job parking last time. Oh, did he? Yeah, he was double-parked* [4].

У ряді випадків вказівка на складність ситуації поєднується із зазначенням причин виникнення складності. Так, наприклад, є дві ФО, зафіксовані у серіалі «Vera»: *to stand in smb.'s way, to get in the way of smth.* ФО вказують на те, що існує якась перешкода, що веде до створення складної ситуації.

У серіалі «Молодий Морс» також виділяються три ФО, які акцентують складність ситуації, пов'язану водночас із небезпекою цієї ситуації: *to touch wood, to hold a pistol / gun to someone's head, you watch how you go.*

Наприклад: *No-one was holding a gun to your head* [2].

ФО *right up / down someone's street (suited to someone's tastes or abilities)* [1] у наступному контексті використовується для створення ефекту іронії, коли дружина Тома Барнабі детектива – головного героя серіалу «Чисто англійське вбивство» зауважує, що після тієї складної справи, яку він тільки що закінчив, наступне розслідування (справа про кровозмішення) буде простим і легким:

Anyway, after what you've just been through, a study of incest should be right up your street («Midsomer Murders», «N/A – The Killings at Badger's Drift» [3].

У всіх розглянутих британських детективних серіалах зустрічаються ФО, які використовуються для опису небезпеки при розвитку ситуації. Це такі одиниці, як: *to be a step too far, there's no way back, to cross the line, to go far, to push one's luck, to hold the fort, watch your back* etc.

Звернемося до контекстів, у яких функціонують фразеологізми, які стосуються цієї тематичної групи.

Розглянемо ФО *cover your back (to do something to protect yourself, for example against criticism or against accusations of doing something wrong)* [1].

Kenny, I've got to check something. Cover our back, will you? [4].

Наведений вище контекст описує ситуацію, яка стає небезпечною для підозрюваного – йому потрібно остерігатися тих питань, які будуть задавати детективи для уточнення обставин злочину.

У британських детективних серіалах також зустрічаються ФО, які використовуються для вказівки на результат/вирішення проблеми: *get it squared away, make ends meet, to get somewhere*, або відсутність результату *(not) to get anywhere*.

Слід також виділити ФО *to have smth to do with*, яка використовується для вказівки на те, що щось стосується ситуації. Оскільки дана ФО є дуже частотною, вона представлена численними прикладами, що зустрічаються у всіх розглянутих британських детективних серіалах.

Поява численних контекстів із ФО *have something to do with* у британських детективних серіалах обумовлено, мабуть, тим, що її семантика добре відбиває специфіку жанру. Дійсно, по ходу розвитку сюжету детективам, які розслідують злочин, доводиться вивчати різні обставини і визначати, чи мають вони якесь відношення до злочину, і наскільки вони важливі для затримання злочинця. Наприклад:

Nothing to do with Jeannie Hearne, then? No. That's twice I've heard that name tonight [2].

Why have anything to do with him? What's the connection? [4].

She said it was to do with the catering [3].

Висновки. Як показало проведене дослідження, фразеологічні одиниці, що застосовуються для характеристики ситуації, використовуються у всіх розглянутих

британських детективних серіалах. Однак найбільша їх кількість зафіксована в серіалі «Інспектор Морс». Фразеологічні одиниці, які акцентують складність ситуації, представлені найбільшою кількістю прикладів. Вказівок на складність ситуації набагато більше, ніж вказівок на простоту, набагато більше прикладів описує небезпеку ситуації, ніж безпеку, вказівки на результат та знайдене рішення переважає вказівки на відсутність результату.

Список джерел

1. Collins dictionary. Retrieved from: <https://www.collinsdictionary.com>
2. Script of “Endeavour”. Retrieved from: <https://sublikescript.com /series/ Endeavour-2701582>
3. Scrip of “Midsommer Murders”. Retrieved from: https://sublikescript.com/series/Midsomer_Murders-118401
4. Script of “Vera”. Retrieved from: <https://sublikescript.com/series/ Vera-1693592>

УДК 81'373.45

Князєв В. С., здобувач вищої освіти,

Науковий керівник: Солодка А. К.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

ФРАНЦУЗЬКІ ЗАПОЗИЧЕННЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

***Annotation.** The study and correct use of French borrowings play an important role in the training of a translator, as it allows not only to correctly understand and*

translate these lexemes, but also to recognize from them the social status of the participants in communication.

Ключові слова: *іншомовні запозичення, французькі запозичення, асиміляція запозичень, взаємодіючі мови.*

Постановка проблеми. Будь-яка мова нерозривно пов'язана з життям суспільства, тому неможливо уявити мову без іншомовних запозичень. Запозичення є основою розвитку будь-якої мови. Всі історичні події та зміни так чи інакше відображаються у мові. Торгові відносини, завоювання, подорожі, мода, політика – все це призводить до неминучої взаємодії мов і впливає на їхній лексичний фонд.

Аналіз останніх джерел. Питання входження іншомовної лексики до системи мови вивчалися багатьма вітчизняними та зарубіжними вченими (Ю. Костюченко, В. Шевчук, J. Ayto, Ph. Durkin, I. Gray та ін.).

Метою статті є висвітлення історичної ретроспективи французьких запозичень в англійській мові.

Виклад основного матеріалу дослідження. Приплив запозичень може бути різним у різні періоди залежно від історичних умов. Багато залежить і від близькості взаємодіючих мов. Близькі споріднені мови більше схильні до впливу одна на одну, ніж мови, що належать до різних мовних родин.

В англійській мові запозичення відіграють особливу роль, становлячи близько 70% лексики сучасної англійської мови. Головними джерелами поповнення словникового запасу англійської стали скандинавська, латинська та французька мови. Звичайно, низка європейських мов, таких як голландська, італійська, іспанська, португальська також неабияк вплинули на формування лексичного фонду англійської мови [1, с. 218].

Особливе місце у загальній масі запозичень відводиться запозиченням з французької. Відносини Англії та Франції прийнято називати “love-hate relationship”, оскільки вони склалися у досить суперечливій манері. Історія взаємин між країнами сягає корінням у далеке минуле.

Відправною точкою був 1066, коли нормандський герцог Вільгельм розгромив війська англійського короля Гарольда в битві при Гастінгсі. Тоді почався період, відомий в історії як нормандське завоювання. З того моменту на наступні 300 років нормандський діалект французької мови став офіційною мовою підкореної Англії. Цей період характеризується боротьбою англійських і французьких королів за трон як в Англії, так і у Франції.

Кульмінацією цього історичного періоду була Столітня війна 1337-1453 рр. Тріумфом англійців у цій війні стала битва при Кресі 1346, через тиждень поле якої відбулася знаменита облога порту Кале. Тоді шість французів-громадян Кале запропонували себе як в'язнів, засуджених до смерті, щоб урятувати місто від руйнування англійськими військами. У 1347 Едуард III захопив порт Кале, і англійці утримували його до 1558 року. Протягом наступних 200 років Кале залишався останнім англійським оплотом біля Франції. В 1518 році підписано пакт про ненапад, а в 1520 Генріх VIII влаштував шикарний прийом Франциску I на так званому «полі золотої парчі» (The Field of the Cloth of Gold) в ознаменування раніше підписаного пакту. Але це не завадило французам атакувати та захопити Кале у 1558 році [2, с. 420].

З лінгвістичної точки зору в цей період відносин між Англією та Францією домінувала англійська мова. Слова, що потрапили до англійської мови в ці роки становлять найбільш значний етап запозичень.

Тоді англійська мова запозичила понад 10000 французьких слів. Говорячи про запозичення, необхідно згадати, що, потрапляючи з однієї мови в іншу, вони піддаються фонетичним, морфологічним і семантичним трансформаціям (процес асиміляції) відповідно до норм лексико-семантичної та граматичної системи мови, що приймає. Всі вони змінюються різною мірою, тому слід розрізняти повністю асимільовані, частково асимільовані та неасимільовані французькі запозичення в англійській мові. Здебільше запозичення були викликані вищою культурою французів. Близько 75% з них досі збереглися в мові.

Запозичення приходили в англійську мову поступово протягом XI-XIV століть, коли французька мова стала офіційною мовою державного управління, судочинства, освіти, науки і військової справи. Таким чином, запозичені французькі слова раннього періоду можна класифікувати за сферами вживання: у сфері державного управління (*court, empire, Parliament*), юриспруденції (*judge, crime, justice*), військової справи (*war, officer, battle*), релігії (*prayer, to confess, benefit, commerce, industry*), мода (*dress, to adorn, garment*) тощо.

Багато слів французького походження витіснили споконвічно англійські слова, що виражають найпростіші та базові поняття. Подібні запозичення вже настільки укоренилися в мові, що їхнє іншомовне походження мало чи зовсім не відчувається носіями мови. Це такі слова, як *air, large, blue, appear, table, river, dance, painter* тощо. Їх можна вважати повністю асимільованими, тому що вони відповідають усім фонетичним, морфологічним та синтаксичним нормам англійської мови. Наступний період англо-французьких відносин – період з XVI століття до світових воєн, що характеризується боротьбою Англії з Францією за світовий вплив.

Найяскравішими подіями цього періоду стали освоєння Американського континенту, семирічна війна 1756-1763 років за розділ колоній, французька буржуазна революція 1789-1794 років, продаж Луїзіани в 1803, наполеонівські війни, що включають битву при Трафальгарі (1805) і битву при Ватерлоо.

Загалом, англо-французькі відносини цього періоду можна охарактеризувати як суперництво та недовіру один до одного. У цей час кількість слів, запозичених з французької, був настільки значним як і у період нормандського завоювання. Французькі запозичення цього часу відбивають історико-культурні зв'язки між двома країнами. Багато запозичень цього періоду відносяться до галузі дипломатії та мистецтва і відображають звичаї, уподобання французької аристократії, наприклад, *attaché, liqueur, ballet, joie de vivre, boudoir, secrétaire* тощо. Багато слів,

які запозичені в цей період, відносяться до так званої міжнародної лексики, наприклад, *etiquette, mirage, chic, reservoir* [3, с. 1161].

Наступним періодом англо-французьких відносин є період до і після першої та другої світових воєн. У цей час Париж стає культурною столицею світу. На цьому етапі активний період запозичень із французької мови закінчився та змінився періодом асиміляції запозичень другого етапу. Причому, запозичення більшою мірою зберігають французьку орфографію, і навіть мають англійські синоніми. Більшість (80%) запозичень становлять іменники, рідше зустрічаються прикметники, дієслова, прислівники, прийменники та фрази. Фонетично для французьких запозичень характерні особливі поєднання звуків, невластиві англійській мові. Запозичення другої хвилі можна охарактеризувати загалом як частково асимільовані, які зовні не відрізняються від лексем англійської мови [4, с. 344].

Другу групу французьких запозичень другої хвилі становлять неасимільовані запозичення. Більшу частину (близько 30%) становлять стійкі словосполучення, такі як *coup d'etat, crème brûlée, bon voyage* та ін.

Неасимільовані запозичення мають наступні формальні ознаки. Деякі з них мають позначку відповідно «фр. запозичення» – словосполучення часто містять французькі допоміжні частини мови – прийменники і артиклі.

Висновки. Отже, вивчення і правильне вживання французьких запозичень відіграє у підготовці перекладача важливу роль, оскільки дозволяє не тільки правильно розуміти і перекладати дані лексеми, а й розпізнавати з них соціальний статус учасників комунікації.

Список джерел

1. Амосова Н.М. Долі іншомовних запозичень у сучасній англійській мові. К.: Видавництво «Література іноземними мовами», 2010.
2. Ілліч Б.А. Історія англійської. Харків, 2007.

3. Французько-український словник. <https://dict.com>

4. Лексикологія сучасної англійської мови : навч. посібник / Є. І. Гороть, Е. К. Коляда, Л. М. Коцюк, Л. К. Малімон. Острогозьк, 2014.

УДК 81'25

Корецька О. В., здобувачка вищої освіти

Науковий керівник: Солодка А. К.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

ТРУДНОЩІ ПЕРЕДАЧІ ЗВЕРТАНЬ У ПЕРЕКЛАДІ

The transfer of addresses in the translation of literary texts is an important aspect of intercultural communication, because addresses reflect not only linguistic features, but also cultural norms, social roles and relationships between characters. The relevance of the topic is due to significant differences between the English and Ukrainian languages.

Ключові слова: переклад, звернення, лексико-семантичні трансформації, способи перекладу

Постановка проблеми. Передача звертань при перекладі художніх текстів є важливим аспектом міжкультурної комунікації, адже звертання відображають не тільки мовні особливості, а й культурні норми, соціальні ролі та стосунки між героями. Актуальність теми зумовлена значними відмінностями між англійською та українською мовами: англійська має лаконічну систему звертань, тоді як українська відзначається варіативністю та багатством форм ввічливості.

Невідповідна передача звертань може порушити авторський задум і вплинути на сприйняття тексту читачем. Саме тому дослідження цієї теми є важливим для

вдосконалення теорії та практики художнього перекладу, а також для збереження стилістичної та культурної автентичності тексту.

Аналіз останніх джерел. Дослідженню перекладу звертань присвячено праці українських науковців: Т. Гриценко, Л. Дашко, С. Ковпик, Н. Загнітко [1; 2; 3; 4] та ін.

Мета дослідження. Метою статті є визначення способів звертань у художньому тексті та їх вплив на сприйняття оригіналу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Переклад звертань з англійської на українську мову становить значні труднощі через відмінності в граматичних і соціокультурних аспектах обох мов. Звертання відіграють важливу роль у комунікації, і при їх перекладі необхідно враховувати не лише мовні, але й культурні, соціальні та психологічні особливості мовців. У цьому підрозділі розглянемо основні труднощі, які виникають при передачі звертань з англійської мови на українську.

1. Відмінності в граматичних формах звертань

Однією з основних труднощів є те, що англійська мова не має такої кількості граматичних форм звертання, як українська. В українській мові для вираження поваги або ввічливості використовуються різні форми звертання, такі як титули, займенники у множині ("ви"), а також пестливі та зменшувальні форми, що відсутні в англійській мові. Це може спричинити труднощі при передачі рівня формальності і поваги у перекладі.

Наприклад: В англійській мові є тільки один займенник "you", який може використовуватися як у формальних, так і в неформальних ситуаціях. Водночас в українській мові є два варіанти: "ти" (неформальне звертання) і "ви" (формальне звертання). При перекладі важливо правильно вибирати форму займенника залежно від соціального контексту.

2. Відсутність прямого аналога для титулів і форм ввічливості

Англійська мова не має такої багатой системи титулів та форм ввічливості, як українська. Тому перекладач часто стикається з проблемою вибору правильного аналога для титулів, таких як "пан", "пані", "професор", "доктор", які використовуються для вираження поваги в українській мові. В англійській мові часто відсутні такі титули, або вони вживаються тільки в обмежених контекстах.

Приклад: Англійське звертання "Mr. Smith" не має точного аналога в українській мові, де можливе використання форм "пан Сміт" або "містер Сміт", залежно від рівня формальності.

3. Культурні відмінності у використанні звертань

Звертання також залежать від культурних особливостей мови. В Україні, як і в інших країнах, є традиції і правила щодо використання титулів, звертань, формальностей у спілкуванні. В англійській мові ці традиції можуть бути менш вираженими або зовсім іншими. Наприклад, в англійськомовних країнах використання першого імені при звертанні є загальноприйнятим навіть у формальних ситуаціях, тоді як в Україні це може виглядати неприязно або недостатньо ввічливо, особливо у офіційних відносинах.

Приклад: В англійській мові, звертання "John" (на ім'я) може бути цілком прийнятним у діловому контексті, в той час як в Україні у подібних ситуаціях до людини зазвичай звертаються за прізвищем, додавши титул, наприклад, "пан Джон" чи "пані Джоан".

4. Вживання пестливих та зменшувальних форм

Пестливі та зменшувальні форми в українській мові дуже поширені й використовуються для вираження тепла, дружелюбності або ласки в особистих стосунках. В англійській мові подібні форми є рідшими і часто мають менш виразну форму. Це може стати проблемою при перекладі, адже точний відповідник часто відсутній.

Приклад: В українській мові ми можемо використати пестливі форми, такі як "дороженька", "мила", "зайчику", що мають відтінок емоційної близькості або

ніжності. В англійській мові для цього часто використовують просто "dear" або інші загальні слова, що не передають таких емоційних нюансів.

5. Особливості використання форм звертання у різних жанрах

Важливим аспектом є жанрова специфіка звертань. У художніх текстах звертання можуть не тільки служити засобом комунікації, а й виконувати важливу роль у розвитку персонажів, визначенні їх соціального статусу, вираженні емоцій або ставлення до інших персонажів. При перекладі таких текстів важливо враховувати не тільки лексичний і граматичний рівень звертання, але й його роль у створенні образів, атмосфері та відтворенні стилю автора.

Приклад: У літературних творах звертання можуть бути дуже специфічними і відображати не тільки соціальні зв'язки, а й психологічні аспекти. Перекладач повинен зберегти ці елементи, що може бути складним завданням, адже деякі форми звертання можуть не мати аналогів у мові перекладу, або їхня передача може втратити емоційну та культурну складову.

6. Роль соціальних і вікових норм

В англійській мові звертання менш чітко пов'язані з соціальними ролями, віком або статусом співрозмовника, ніж в українській. В Україні існують традиційні соціальні норми, які визначають форму звертання залежно від віку, статусу та ролі людини в суспільстві. Тому перекладач повинен бути уважним до цих нюансів, щоб зберегти автентичність міжмовної комунікації.

Приклад: В англійській мові існує лише одна форма займенника "you" для осіб будь-якого віку і статусу, в той час як в українській мові є різниця між формами "ти" і "ви", що відповідає різному рівню поваги та інтимності.

Висновки. У результаті розгляду трьох основних аспектів, пов'язаних з особливостями передачі звертань при перекладі художнього тексту з англійської на українську мову, можна зробити кілька важливих висновків.

По-перше, звертання є важливою складовою мовного спілкування, виконуючи різноманітні функції — від привертання уваги до вираження емоцій, соціального

статусу та рівня поваги чи близькості. Класифікація звертань за лексико-граматичними та стилістичними ознаками дозволяє більш точно визначити їх функціональне навантаження в мові. Вона демонструє, що звертання можуть бути не тільки простими номінативними одиницями, а й важливим інструментом соціальної і емоційної комунікації. Врахування цих ознак у процесі перекладу дозволяє зберегти комунікативні функції звертання, що є необхідним для адекватної передачі тексту.

По-друге, при перекладі звертань з англійської на українську мову перекладач стикається з певними труднощами, викликаними відмінностями в граматичних структурах обох мов. Англійська мова, на відміну від української, не має такої різноманітності у формальних і неформальних звертаннях, а також не використовує так часто титули чи пестливі форми, які є поширеними в українській мові. Це створює труднощі при виборі адекватних еквівалентів для передачі рівня формальності, поваги або емоційного забарвлення. Наприклад, в англійській мові займенник "you" використовується для звертання до осіб будь-якого віку чи статусу, тоді як в українській мові є чітке розмежування між "ти" та "ви", що має важливе значення для коректного вираження соціальних норм.

Третім важливим аспектом є культурні відмінності, які можуть ускладнювати переклад звертань. В англійській та українській культурах існують різні соціальні норми і традиції щодо форм звертання, що зумовлює потребу адаптації при перекладі. У деяких випадках перекладач може стикатися з відсутністю прямих аналогів пестливих форм чи титулів, що вимагає від нього творчого підходу для збереження емоційного та культурного контексту оригіналу. У цьому сенсі, крім лексичної та граматичної точності, важливо зберегти відповідний соціальний та культурний контекст, що дозволить читачу краще зрозуміти інтонацію та настрої персонажів.

Отже, успішний переклад звертань з англійської на українську мову вимагає від перекладача не лише високої мовної компетентності, але й здатності глибоко

розуміти соціальні та культурні відмінності між мовами. Перекладач повинен враховувати всі аспекти, пов'язані з соціальною ієрархією, віковими та емоційними відносинами між персонажами, щоб передати в перекладі не лише зміст, але й атмосферу, яку автор створює за допомогою звертань. Лише за умови ретельного підходу до цих деталей можна забезпечити точність і адекватність перекладу художнього тексту.

Список джерел

1. Гриценко М. В. Особливості відтворення англійських звертань українською мовою (на матеріалі перекладів дитячої літератури). *Мова і культура*. 2011. №14.3. С. 357-361.
2. Дашко Л. Т. Статус звертання у структурі речення. *Інститут іноземних мов ДДПУ ім. І. Франка*. Дрогобич
3. Долга Т. О. Переклад як вид мовленнєвої діяльності. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія"*. 2009. №11. С. 13-17.
4. Загнітко Л. А. До питання про статус звертання у структурі речення. *Науковий вісник Херсонського держ. ун-ту* 2005. С. 243-248

УДК 81'322.4

Кубарєв О. Р., здобувач вищої освіти

Науковий керівник: Єфіменко Т. М.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

ПЕРЕВАГИ МАШИННОГО ПЕРЕКЛАДУ

Анотація: A comprehensive study of machine translation systems showed that the driving force behind the development of the electronic translation services market is the

professional needs of specialists. Today, a large number of software products of this type are available for users, which makes it necessary to develop skills in working with machine translation systems.

Keywords: machine translation, online translation, electronic translation services, document management, office manager.

У сьогоднішньому діловому спілкуванні надзвичайно швидко зростають обсяги документів, які потребують оперативного перекладу, причому кількість мов спілкування постійно зростає. Впоратися цією ситуацією можливо лише засобами сучасних перекладацьких технологій серед яких важливе місце посідають системи машинного перекладу. Такі системи здатні значною мірою спростити та прискорити роботу фахівця-документознавця без втрати інформації. З іншого боку – це дозволить краще спілкуватися з замовниками, більш чітко розуміти їх вимоги, що врешті решт суттєво підвищить якість ділового спілкування. У той же час, на сьогодні в Україні практично відсутні науково обґрунтовані методики використання систем машинного перекладу і, відповідно, не здійснюється підготовка фахівців з цього питання. Це означає, що детального вивчення потребують питання, пов'язані з аналізом можливостей використання систем машинного перекладу в роботі фахівців-документознавців з метою розробки методики навчання майбутніх документознавців перекладу із застосуванням таких систем.

Серед сервісів, які сьогодні надаються користувачам мережею інтернет, не останнє місце займає переклад з однієї мови на іншу [1]. Технології оперативного машинного перекладу дозволять діловим людям орієнтуватися у величезному інформаційному полі, розбиратися в найновіших технологіях, легко спілкуватися з багатомовною аудиторією в багатьох країнах світу. Дуже часто виникає потреба просто зрозуміти сутність листа свого закордонного колеги або статті, знайденої в мережі Інтернет. Немає іншої реальної альтернативи як скористатися послугами

електронного перекладача. Таким чином, машинний переклад виконує сьогодні дуже важливу комунікативну функцію – забезпечує можливість комунікації між людьми, які спілкуються різними мовами.

Потреби фахівців різних сфер у послугах машинного перекладу постійно зростають, різноманітні системи машинного перекладу використовуються все більш інтенсивно. До 30 % перекладацьких компаній використовують системи машинного перекладу у професійній діяльності. Враховуючи, що якість такого перекладу постійно підвищується, можна зробити висновок про високу перспективність такого програмного забезпечення. Відповідно до прогнозів компаній, які займаються детальним вивченням ринків програмного забезпечення [5], очікується, що ринок машинного перекладу протягом 2017 – 2026 років зросте на 20,9 %, що є доволі значним показником.

Машинний переклад, внаслідок своєї економічної ефективності сьогодні інтенсивно використовується у багатьох сферах інформаційної діяльності: для перекладу великих обсягів даних, для створення багатомовного контенту глобальних веб-сайтів, для перекладу текстів науково-технічної інформації, технічної документації (це пов'язано з постійно зростаючим експортом продукції та інформаційним обміном між науковцями різних країн). Ще однією сферою застосування систем машинного перекладу на сьогодні є великі міжнародні організації, що використовують тотожні документи, написані багатьма мовами (наприклад, ООН і офіційні структури Європейського Союзу). Документи тут повинні створюватись практично одночасно на багатьох мовах. Враховуючи, що вимоги до якості перекладу тут досить високі, документи, після перекладу з використанням систем машинного перекладу потребують додаткового редагування. В цілому можна зробити висновок, що системи машинного перекладу успішно функціонують в тих галузях, де існує потреба в перекладі великої кількості однотипних текстів, не потрібна абсолютна точність перекладу, а вхідна мова

нормована і спрощена [6]. Цим умовам у великій мірі задовольняють інформаційні масиви, з якими працюють фахівці-документознавці.

До основних переваг електронних перекладачів слід віднести наступні. Швидкість роботи з документом. Машинний переклад дозволяє практично миттєво перекладати вміст документа, що дозволяє швидко його зрозуміти і прийняти рішення про необхідність подальшого більш точного його перекладу [4].

Низька вартість. Послуги професійних перекладачів не безкоштовні. Системи машинного перекладу потребують грошових витрат тільки при купівлі програмного забезпечення.

Доступність послуги. Електронний перекладач завжди доступний користувачу.

Конфіденційність. В системах машинного перекладу інформація повністю захищена.

Адаптивність. Системи машинного перекладу здатні запам'ятовувати основні терміни та фрази певної галузі. Це забезпечує єдиний мовний і термінологічний стиль при перекладі великих текстів.

Універсальність. Системи машинного перекладу універсальні, що забезпечується можливістю підключення відповідного словника. Підтримка перегляду багатомовної інформації з мережі Інтернет.

Мережа Інтернет – багатомовне інформаційне середовище. Системи машинного перекладу дозволяють переглядати і швидко перекладати сайти, створені різними мовами. Відсутність витрат на форматування. Цей фактор є особливо важливим при перекладі електронних документів. При електронному перекладі повністю зберігається початкове форматування.

Ринок машинного перекладу надзвичайно активно розвивається, а якість перекладу, виконуваного засобами систем машинного перекладу постійно поліпшується. В статті розглянуто способи класифікації систем машинного перекладу, визначено переваги їх використання. На сьогодні для користувачів

доступна велика кількість програмних продуктів, здатних працювати як після інсталяції на комп'ютері, так і в он-лайн режимі.

Список джерел

1. Abraham-Barna C.G., Abraham-Barna T. Current trends in the translation market Studii de știință și cultură, 2016. Vol. XII. № 3. P. 33-43.
2. Burchardt A. Comparing Errors: Neural MT vs. Traditional Phrase-based and Rule-based MT. URL: <https://www.gala-global.org/publications/comparing-errors-neural-mt-vs-traditional-phrase-based-and-rule-based-mt>
3. Craciunescu O., Gerding-Salas C., Stringer-O'Keeffe S. Machine Translation and Computer-Assisted Translation: a New Way of Translating? Translation Journal. 2004. Vol. 8. №3. URL: <http://translationjournal.net/journal/29computers.htm>
4. Google's Neural Machine Translation System: Bridging the Gap between Human and Machine Translation. URL: <https://arxiv.org/abs/1609.08144>.
5. Machine Translation Market P&S Market Research. URL: <https://www.psmarketresearch.com/marketanalysis/machine-translation-market>
6. Novak B. Machine Translation: Advantages and Disadvantages. URL: <http://dlsdc.com/blog/machinetranslation-advantages-and-disadvantages>.
7. Qun L., Xiaojun Z. Machine translation: general. The Routledge Encyclopedia of Translation Technology. Routledge: London and New York, 2015. P. 105–119.
8. Колесник А. С. Обзор систем машинного перевода. Интеллектуальні системи та прикладна лінгвістика: матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф., м. Харків, 28 березня 2013 р. Харків, 2013. С. 41–44.

Кудра В.О., здобувач вищої освіти,

Науковий керівник: Мороз Т.О.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

**CONTEMPORARY PRACTICES IN THE PROPER NAME TRANSLATION:
INTERNATIONAL PERSPECTIVE**

The paper examines current trends in the translation of proper names offered by foreign researchers. The factors influencing the choice translation techniques are presented. The techniques for translating proper names are discussed.

Keywords: proper names, translation, translation techniques

The process of translating proper names is often perceived as a simple and automatic conversion from one language to another, based on the assumption that such names serve merely as tags for people or things. Contrary to widespread assumptions, the process of translating proper names involves considerable complexity and is fundamentally tied to the exploration of their meanings [15].

The aim of the article is to analyze factors that may influence the choice of the proper name translation technique and research current trends of the proper name translation suggested by foreign scholars.

Proper names are distinct from other vocabulary, as their translations are not typically found in dictionaries. This distinction means that translating them may not successfully convey the precise or at least a reasonably accurate sense of the local context and nationality of the original text.

Reflecting on what to consider when choosing the technique for the proper name translation, researchers point out the following factors: names that are created for fictional purposes often serve to underscore the central theme of a story, as even one sound within a name can suggest important narrative insights (Erico Sato); the target audience and the

aim of the text to be the main determinants of the proper name translation technique selection (Saleh Abdolmaleki); lack of a specific theory relative to the translation of names and the trends currently in force (Marta María Gutiérrez Rodríguez); meaningfulness of the proper name, reader's age and type of work (Elvira Cámara Aguilera); the order of first name and surname is not the same in all languages (Behnaz Sanaty Pour); the target reader and the source language (Muhamad Agus Suriadi); in particular countries, authorities establish guidelines for the translation of proper names (Mirjana Marković); power relations between the source and target language culture (Anna Fornalczyk) [1, 2, 3, 5, 6, 13, 14].

Moreover, socio-cultural and socio-political elements play a significant role in shaping the translator's approach, particularly in relation to the expectations of target language readers and publishers (13).

Various translation techniques for proper names have been proposed by researchers and linguists for public consideration.

Thus, Marta María Gutiérrez Rodríguez views proper name translation as one of the most complex issues as regards literary translation. According to Gutiérrez Rodríguez's adoption of the theories of Moya, Newmark, and Ballard, the scholar suggests three primary techniques for proper name translation: transfer (passing the source language word on to the target language text), naturalization (the translating process based on transferring proper names and which consists in adapting a term in the original to the pronunciation and morphology distinctive of the target language), and literal translation. She lists a few more options for translating names, like using cultural equivalents and adding extra information in notes, but she excludes these methods from her research because transfer and literal translation are "the most feasible ones" [6, p.127].

A slightly wider range of translation techniques is offered by Heikki Särkkä and Saleh Abdolmaleki. Therefore, proper names may be left unchanged in comparison to the text in the source language, modified according to the target language phonological and graphological structure, expanded to include information not found in the cultural

background of the target audience, or removed from the text during translation if they fail to convey the text's primary meaning [1].

According to Elvira Cámara Aguilera, in stories, if the name is meaningful or can be translated and the result has the same degree of meaning with the TL, the name should be translated because the name has a role in it proper names in stories can be translated into target language if they have the same equivalence degree of meaning in TL. Thus, they can be translated, copied, transcribed, subtitled, recreated, and adapted from the source language into the target language [3].

However, Evelina Jaleniauskienė and Vilma Čičelytė (2009), who take into account proper names as part of the larger category of culture-specific items and base their study on the translation of proper names in children's literature on Eirlys E. Davies' techniques (preservation, addition, omission, globalization, localization, transformation, and creation), offer their own classification, which consists of three translation techniques: preservation (when proper names are translated directly or left unchanged), localization (when proper names are modified morphologically, phonologically, or gender endings added), and transformation and creation (when proper names have vivid modifications or equivalents in Lithuanian). These two tactics are examined as a single category since transformation and creation are not clearly distinguished from one another [8].

Silvija Matijašćić following Veselica Majhut is of the opinion that proper names may be translated using such nine strategies as simple transference, transference + classifier, transference + explanation in the footnote, orthographic adaptation, naturalization, naturalization + classifier, simple omission, replacement with another name and replacement with another common noun. However, Matijašćić added three techniques of her own: simple transliteration, transliteration + classifier, and transliteration + explanation in the footnote. She claims that this was necessary when rendering names written with the help of Latin alphabet into a language that uses Cyrillic alphabet [10].

The last theorist to be discussed is Lincoln Fernandes who, modifying the procedures formed by Theo Hermans, goes into more detail and suggests the following ten techniques for the proper name translation:

- 1) rendition, i.e. translating the name into target language by its literal meaning or translating directly with equivalent meaning in target language;
- 2) copy, i.e. replicating or borrowing source language name or term into target language without any changes of source language's spelling. The scholar claims that this strategy resembles Vinay and Darbelnet's borrowing;
- 3) transcription, i.e. phonological adaptation of the source language name into the language of translation. It is worth mentioning that Hermans calls transcription naturalization procedure. The procedure occurs when a name is transliterated or adapted at the level of morphology (morpheme), phonology (sound), grammar, etc., usually to conform to the target language system [7];
- 4) substitution, i.e. replacing the original name with the target language name even though the name is unlinked one another semantically;
- 5) re-creation or creation of a new name. The scholar emphasizes that recreation is different from substitution in the sense that in the re-creation, the lexical item does not exist in the source language or the target language;
- 6) deletion that is omitting the original name partially (only one word omitted) or completely (all names are omitted). This approach is employed when certain names seem to hold minimal significance for the progression of the story and lack sufficient relevance to justify the cognitive effort needed for readers to understand them;
- 7) addition, i.e. adding information in the form of glossary, footnote or notes or another form;
- 8) transposition is viewed as switching the structure of active becomes passive, or replacing a word class with another one, for example from adjective becomes adverb and vice versa whereas the original name is still preserved;

9) phonological replacement, i.e. the replacement of the source sound with the target language sound. The scholar reminds not to confuse this strategy with that of transcription, explaining that transcription presupposes adaptation of the original name to the equivalent letters of target language, while phonological replacement involves the replacement of the source language name into target language name, which is phonemically or graphologically analogous;

10) conventionality presupposes that the target language name is conventionally accepted as the translation of a particular source language name. The scholar states that this procedure resembles naturalization, but it is used for names of historical and literary figures and geographical locations [4].

It is worth mentioning that some researchers not only list the translation techniques but also explain their drawbacks. Thus, having researched the Japanese proper names translation in English literary texts, Erico Sato infers that transliteration and transcription of names present challenges that are frequently underestimated, especially when languages show differing phonetic inventories or writing systems. Semantic translation of a name can complicate the possibility of back translation. Substitution may lead to a dilution of the nuanced meanings of a proper name. Additionally, the cultural transplantation of a name can fundamentally transform the identity of the text. In literary settings, incorporating a description of a name may be ineffective [13].

All in all, there are proper names in practically every literary work, a translator of fiction must accurately express both the overall meaning of the text and the author's intent, of which the proper name may be a part. Considering the aforementioned points, it is obvious that translators cannot consistently apply the same technique when translating personal names across various types of text. When translating a work of fiction, a translator must carefully consider each name or title, selecting a method that will allow the author's intention to be communicated, without violating the system of imagery and artistic means, and maintain the sound and style of the original in order to guarantee an accurate translation of proper names. Having given the issue due consideration, we opt

for Lincoln Fernandes' classification of proper name translation techniques as the basis of our research.

References

1. Abdolmaleki, Saleh. (2012). Proper names in translation: An explanatory attempt. *The social sciences*, vol. 7.6, 2012, pp. 832–837. URL: https://spada.uns.ac.id/pluginfile.php/174507/mod_resource/content/1/proper%20names%20in%20translation.pdf
2. Behnaz Sanaty Pour. (2010). How to translate personal names. *Translation journal* Vol. 14, No 4. URL: <https://translationjournal.net/journal/50proper.htm>.
3. Cámara-Aguilera, E. (2009). The Translation of proper names in Children's literature. *AILIJ (Anuario de Investigación en Literatura Infantil y juvenil)* 7 (1), 47-61. URL: https://www.researchgate.net/publication/237602003_The_Translation_of_Proper_Names_in_Children's_Literature
4. Fernandes, L. (2006). Translation of names in children's fantasy literature: Bringing the young reader into play. *New Voices in Translation Studies* 2 : 44–57. URL: <https://newvoices.arts.chula.ac.th/index.php/en/article/view/63/37>
5. Fornalczyk, Anna. (2007) "Anthroponym Translation in Children's Literature – Early 20th and 21st Centuries". *Kalbotyra*, Vol. 3, No. 57. pp. 93-101, URL: <https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=34f326f3141edd57328b7b5c890c763d8cdacb65>.
6. Gutiérrez Rodríguez, Marta María. 2004. The problems of translation of proper names in Harry Potter and The Lord of the Rings. *English Studies* 25 : 123–136. URL: <https://uvadoc.uva.es/bitstream/handle/10324/17299/ES-2003-2004-25-TheProblemOfTheTranslation.pdf;jsessionid=F31AD586BE2B2BF54D0FA2C84450CB99?sequence=1>

7. Hermans, Theo. (1988) On Translating Proper Names, concerning De Witte and Max Havelaar”, in M. J. Wintle (ed.) Modern Dutch Studies. Essays in Honour of Professor Peter King on the Occasion of his Retirement, 1-24, London/Atlantic Highlands: The A. London/Atlantic Highland: The Athlone Press.
8. Jaleniauskienė, Evelina and Čičelytė, Vilma. (2009). “The Strategies for Translating Proper Names in Children’s Literature”. *Studies About Languages* 15: 31-42. URL:
https://www.researchgate.net/publication/228653802_The_Strategies_for_Translating_Proper_Names_in_Children%27s_Literature
9. Marković, Mirjana. (2018) Translating neologisms and proper nouns in fantastic literature. URL: <https://repozitorij.ffos.hr/islandora/object/ffos:4308>
10. Matijašić, Silvija. (2015). “Treatment of Culture-Specific Items in the Croatian and Russian Translations of ‘The Maltese Falcon’”. *Hieronymus* 2: 27-55. URL: https://www.ffzg.unizg.hr/hieronymus/wp-content/uploads/2015/12/Hieronymus_2_2015_Matijascic1.pdf
11. Mikšić, Vanda and Vodanović, Barbara. (2019). “Književna antroponimija i izazovi prevođenja na primjeru romana Modri cvijetak Raymonda Queneaua.” *Književna smotra* 51(194(4)): 119-126. URL: <https://hrcak.srce.hr/233563>.
12. Särkkä, H. (2007). Translation of proper names in non-fiction texts [on-line]. *New voices in translation studies*, 2(2), 44-57. URL: <http://translationjournal.net/journal/39proper.htm>.
13. Sato, Eriko. (2016) “Proper Names in Translational Contexts.” *Theory and Practice in Language Studies*, Vol. 6, No. 1, pp. 1-10. URL: <https://www.academypublication.com/issues2/tpls/vol06/01/01.pdf>
14. Suriadi M. Agus, Ihsani Ni’ mah Nurul. (2019). Translation Strategies of Proper Names. *Insaniyat Journal of Islam and Humanities*, 3 (2), 151–164. URL: <https://journal.uinjkt.ac.id/index.php/insaniyat/article/view/8668>

15. Vermes, A. P. (2003). Proper names in translation: an explanatory attempt. Across Languages and Cultures, 4 (1), 89-108. URL: https://www.researchgate.net/publication/270950289_Proper_Names_in_Translation_An_Explanatory_Attempt

УДК 81'255.2:62

Левчук О. А., кандидат філологічних наук, доцент

Рубцов В. М., здобувач вищої освіти,

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

**ВІДТВОРЕННЯ СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ
БАГАТОКОМПОНЕНТНИХ ТЕРМІНІВ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ
В ПЕРЕКЛАДІ**

Abstract. The paper highlights the structural and semantic characteristics of multi-component terms in scientific and technical literature and the ways of their translation. The focus is on analysing typical difficulties that arise when translating complex terms. The methods for preserving their structural integrity and semantic accuracy when transferring from one language to another are described. The study also considers the role of context in the translation process, which ensures the accuracy and clarity of terms. Based on the analysis, recommendations are provided to improve the practice of translating multi-component terms in scientific and technical texts.

Key words: multi-component terms, complex noun compounds, scientific and technical translation, structural characteristics, semantics.

Лексичне наповнення науково-технічних текстів постійно змінюється через впровадження нових технологій, що робить його важливим об'єктом дослідження

для лінгвістів. Однією з основних особливостей текстів цього стилю є використання термінів, які часто складаються з кількох компонентів, що дозволяє точно передавати специфічні наукові та технічні поняття. Переклад багатокомпонентних термінів є складним процесом, оскільки потребує не лише точного відтворення їхнього значення, а й збереження структурної цілісності та семантичної точності в іншомовному контексті.

Особливі труднощі у процесі відтворення науково-технічної термінології становить необхідність адаптації понять до лексичних, граматичних та стилістичних особливостей мови перекладу. Окрім того, важливо враховувати специфіку науково-технічної сфери, де навіть незначні зміни в термінології можуть призвести до втрати точності та змісту. Відтак, питання відтворення багатокомпонентних термінів в перекладі потребує детального дослідження.

Вивченню термінологічних систем присвячено низку робіт вітчизняних і зарубіжних науковців. Специфіку поняття терміна, його структурно-семантичні та лінгвокогнітивні характеристики досліджували Б. В. Гриньов, А. С. Д'яков, В. І. Карабан, З. Б. Куделько, Т. Р. Кияк, М. І. Любченко, Е. Ф. Скороходько та ін. Системні відношення у системі української термінології лісівництва розглядала О. Б. Бурковська. Автомобільну термінологію вивчала Н. В. Нікуліна, медичну – І. М. Сологор, А. В. Шугаєв, юридичну – О. В. Барабаш, Л. В. Мисик, тощо. Значна кількість досліджень підкреслює актуальність вивчення різних аспектів термінології, зокрема у текстах науково-технічного спрямування.

Метою цієї розвідки є вивчення структурно-семантичних особливостей багатокомпонентних термінів науково-технічної літератури та розгляд основних підходів до їх перекладу.

Термінам, як специфічним лексичним компонентам термінологічної системи, властиві точність, однозначність, системність, об'єктивність, вмотивованість [1, с. 138]. Складний термін складається з двох або більше слів, які утворюють одне поняття, і є самостійним, стійким словосполученням, наприклад: *proximity switch*

«безконтактний вимикач», *secure airborne radar equipment* «бортова радіолокаційна апаратура, захищена від виявлення».

У лінгвістиці існують різні класифікації багатокomпонентних термінів. Так, серед термінів-словосполучень виокремлюють: 1) словосполучення, у яких змістовий зв'язок між компонентами виражений приєднанням (наприклад, *load governor* «регулятор навантаження/потужності»); 2) словосполучення, компоненти яких граматично оформлені за допомогою прийменника або наявності закінчень (*rate of exchange* «курс валют») [2].

У контексті перекладу багатокomпонентні терміни класифікують на такі групи: 1) терміни, утворені шляхом буквального перекладу інтернаціонального словосполучення; 2) терміни, утворені шляхом описового перекладу інтернаціонального словосполучення без збереження інтернаціональної внутрішньої форми, але з частковим збереженням інтернаціональних коренів; 3) терміни, утворені шляхом описового перекладу інтернаціонального словосполучення без збереження інтернаціональної внутрішньої форми, без збереження інтернаціональних коренів тощо [3, с. 192–193].

Під час перекладу термінологічних словосполучень може виникати проблема двозначності, особливо якщо вони мають декілька значень у межах однієї галузі знань. Тож деякі складні конструкції потребують кількох прочитань, перш ніж їх можна буде правильно інтерпретувати, оскільки можливі різні комбінації, всі з яких граматично правильні. Науковці виокремлюють два типи двозначності. Справжня двозначність виникає тоді, коли існує більше ніж одне стандартне тлумачення. Інший тип пов'язаний із різними можливими відношеннями між елементами у складі словосполучення [4, с. 172].

Труднощі під час перекладу багатокomпонентних термінів можуть бути спричинені надмірним ускладненням. Іменники нагромаджуються один за одним, кожен модифікує наступний, і в результаті втрачається ясність, що може призвести до неправильного тлумачення і, відповідно, шкодити розумінню тексту.

Відтворюючи структурно-семантичні особливості багатокomпонентних термінів науково-технічної літератури в перекладі необхідно дотримуватись певних рекомендацій. Так, переклад багатокomпонентних термінів слід розпочинати з останнього елемента, поступово переходячи на попередні слова, враховуючи смислові відношення між компонентами. Приміром, при перекладі англійського терміну *liquid-propellant power plant* спочатку слід перекласти *power plant* «силовий прилад», а потім *liquid-propellant* «рідке ракетне паливо». Відтак, отримуємо український термін «силовий прилад на рідкому ракетному паливі». Варто розділяти багатокomпонентні іменникові конструкції за допомогою прийменникових зворотів, щоб полегшити їхнє сприйняття, наприклад: *aircraft maintenance engineering exhibition* «виставка технічного обладнання для обслуговування літаків».

У деяких випадках доцільно трансформувати деякі іменники у дієслова з метою зменшення складності структури вислову, наприклад: *the algorithm implementation was successful* «алгоритм успішно реалізовано». Для позначення тісно пов'язаних елементів у складі словосполучення рекомендованим є використання дефісів, наприклад: *electronic scanning* «аналіз з електронно-променевою розгорткою». Крім того, поширеним є описовий переклад – розкриття значення поняття за допомогою опису: *flexible transport* «транспортування (нафтопродуктів) гнучким трубопроводом; транспортування в м'якій тарі».

Підсумовуючи, для забезпечення адекватного перекладу багатокomпонентних термінів перекладачеві необхідно володіти не лише високим рівнем мовної компетенції, а й глибоким розумінням предметної галузі. Використання стратегій трансформації, таких як розгортання скорочених структур, введення прийменникових зворотів або заміна іменників дієсловами, сприяє покращенню якості перекладу.

Список джерел

1. Гаргаун В. В., Вінниченко М. Ю. Основні труднощі сучасного перекладу науково-технічної літератури. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія. 2018. № 37. Том 4. С. 138–140.
2. Скребкова-Пабат М. А. Технічний переклад: елементи теорії та практики : навчальний посібник (рек. МОН України). Львів: «Новий Світ 2000», 2012. 204 с.
3. Стоянова Т. В. Проблеми класифікації юридичної термінології та її переклад. *Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського*. 2018. № 27. С. 189–196.
4. Perez Ruiz L. Unravelling noun strings: toward an approach to the description of complex noun phrases in technical writing. *ES: Revista de filología inglesa*. 2006. Vol. 27. P. 163–174.

УДК 81'25

Литвинова А. Д., здобувачка вищої освіти,

Науковий керівник: Ворчакова І. Є.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

ПОЛІСЕМІЯ В ЮРИДИЧНОМУ ТЕКСТІ: ПРОБЛЕМИ ТЛУМАЧЕННЯ ТА ПЕРЕКЛАДУ

The article discusses polysemy as a key aspect of lexical semantics and its impact on legal language and translation of legal texts. Particular attention is paid to the problems of polysemy, which can cause ambiguity in law enforcement and legal argumentation. The requirements for translators of legal documents are analyzed, including language proficiency, knowledge of the legal system, and competence in

terminology. The role of cognitive linguistics in the interaction of legal concepts between different languages is also highlighted.

Ключові слова: *полісемія, юридичний переклад, тлумачення, багатозначність, еквівалент, когнітивна лінгвістика, термінологія, професійна підготовка*

Постановка проблеми. Полісемія є одним із ключових аспектів лексичної семантики, що відіграє важливу роль у юридичній мові та перекладі правових текстів. Багатозначність термінів може створювати неоднозначність у правозастосуванні, що, своєю чергою, впливає на точність формулювань нормативно-правових актів та судових рішень. Це ускладнює процес перекладу юридичних документів, оскільки різні правові системи можуть по-різному інтерпретувати ті самі терміни. Відсутність прямих еквівалентів або розбіжності в значеннях юридичних понять потребують глибоких знань як мови, так і правової системи. Вирішення цієї проблеми вимагає комплексного підходу, що поєднує лінгвістичні, правознавчі та когнітивні аспекти.

Мета дослідження. Метою дослідження є аналіз полісемії в юридичній мові та її впливу на переклад правових текстів, зокрема виявлення проблем, що виникають через багатозначність термінів. Дослідження спрямоване на вивчення вимог до перекладачів юридичних документів, з'ясування ролі когнітивної лінгвістики у взаємодії юридичних концептів між різними мовами, а також розробку рекомендацій для точного та ефективного перекладу юридичних текстів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Полісемія є одним із ключових аспектів лексичної семантики, який відіграє важливу роль у різних сферах мовного використання. Особливої уваги це явище набуває в науковій, технічній та професійній комунікації, де точність формулювань є критично важливою. Однією з таких сфер є юридична мова, яка вимагає чіткості та однозначності для забезпечення правильного правозастосування.

Переклад юридичних або судових документів потребує високого рівня професійної підготовки, адже будь-які неточності можуть призвести до серйозних правових наслідків, включно з матеріальними втратами чи судовими позовами. Виходячи з цього С. В. Єлісєєва виділяє основні вимоги до перекладача юридичних текстів [2, с. 180]:

1. Грунтовне володіння мовою оригіналу та мовою перекладу;
2. Знання правової системи як України, так і країни, з мови якої або на мову якої здійснюється переклад;
3. Компетентність у сфері юридичної термінології та нормативно-правових актів.

Юридичний переклад повинен виконуватися виключно фахівцями, які мають відповідну освіту або значний досвід роботи з юридичною тематикою.

Полісемія, або багатозначність, означає наявність у слова двох і більше значень, між якими існує семантичний зв'язок. У юридичній мові це явище має особливе значення, оскільки неправильне трактування багатозначних термінів може спричинити неоднозначність тексту, що, своєю чергою, впливає на правозастосування та юридичну аргументацію. Лексична полісемія у юридичному дискурсі ускладнює не лише процес розуміння тексту, а й його переклад на інші мови, адже різні правові системи можуть по-різному інтерпретувати одні й ті самі терміни [4, с. 75].

Тлумачення права є невіддільним процесом юридичної діяльності, оскільки воно спрямоване на встановлення точного змісту правових норм. У юридичній практиці тлумачення виступає важливим інструментом розкриття змісту нормативних положень, що дозволяє забезпечити правильне застосування правових норм. Це явище має безпосередній зв'язок із полісемією, адже багатозначність юридичних термінів нерідко створює потребу у додатковому поясненні та визначенні їхнього точного значення в конкретному правовому контексті [3, с. 13].

Наприклад, слово «*penalty*» може мати різні значення залежно від контексту: 1) дія за значенням «покарати»; 2) засіб впливу на того, хто вчинив який-небудь злочин, має якусь провину і т. ін. (кримінальне покарання) [5, с. 364].

Також, слова української юридичної мови можуть мати кілька значень. Наприклад, слово «*аташе*»: 1) службова особа, відряджена до дипломатичного представництва як фахівець у певній галузі, наприклад, військовій; 2) молодший дипломатичний ранг співробітника дипломатичних представництв та відомств закордонних справ.

Г. С. Дуднік вважає, що з точки зору когнітивної лінгвістики, кожен термін спеціалізованої мови відображає певний концепт і є його лінгвістичною репрезентацією. Термінологія юридичної мови також може бути розглянута як втілення конкретного концепту. Когнітивна лінгвістика виділяє три основні ситуації взаємодії концептів між різними юридичними мовами [1, с. 57]:

1. Концепт має прямий еквівалент у мові перекладу. Наприклад, «*bribery*» – хабарництво, «*treaty*» – договір, «*ratify*» – ратифікувати.

2. Юридичний концепт не має точного еквівалента, але в мові перекладу є подібний концепт: LLC – товариство з обмеженою відповідальністю.

3. У мові перекладу відсутній подібний або близький еквівалент. Наприклад «*blue-collar*», що дослідно означає - працівники блакитних комірців працюють, потребуючи сили або фізичної майстерності, а не офісної роботи.

Останній випадок становить найбільші труднощі під час перекладу. Відсутність близького або схожого концепту може бути спричинена тим, що термінологія оригінального тексту не достатньо розвинена в мові перекладу. Мови еволюціонують і разом з ними розвиваються нові терміни, що описують поняття, які раніше не існували в науці, економіці чи юриспруденції. У таких випадках перекладач має знайти найбільш відповідний еквівалент. Для цього він повинен мати не лише високий рівень знання іноземної мови, а й глибокі фонди знань [1, с. 57].

Висновки. Наведене засвідчує, що полісемія відіграє ключову роль у юридичній мові, впливаючи як на процес правозастосування, так і на юридичний переклад. Багатозначність термінів може спричиняти труднощі у тлумаченні правових норм, що вимагає особливої уваги з боку перекладачів та юристів. Високий рівень професійної підготовки перекладача, знання правових систем і спеціальної термінології є необхідними умовами для точного передавання змісту юридичних текстів. Оскільки мови та правові системи еволюціонують, важливим залишається пошук адекватних еквівалентів для термінів, які не мають прямих відповідників. Таким чином, полісемія не лише ускладнює юридичну комунікацію, а й слугує показником гнучкості та розвитку мови у правовому дискурсі.

Список джерел

1. Дуднік Г. С. Проблеми перекладу юридичної лексики й термінології. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2019. № 43. С. 56-58.
2. Єлісєєва С. В. Труднощі перекладу судових справ. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2023. № 59. С. 180-184.
3. Мочерад А. М. Аналіз наукових підходів до розуміння сутності інтерпретаційної діяльності. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 2. С. 13-16.
4. Сергєєва О. В. Полісемія англійських лексичних одиниць як проблема перекладу. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства : збірник наукових праць*. Хмельницький : ХНУ, 2019. № 17. С. 75-77.
5. Туровська М. Ю. Деякі особливості перекладу юридичного дискурсу (на матеріалі документів Ради Європи). *Сучасні напрямки досліджень міжкультурної комунікації та методики викладання іноземних мов : збірник наукових праць*. 2011. С. 362-365.

Мороз Т. О., к. п. н., доцент кафедри перекладу

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

COMPUTER-ASSISTED TRANSLATION: PRINCIPLES, ESSENTIAL
COMPONENTS, AND FUTURE TRENDS

The article examines the role of computerized translation systems (Computer-Assisted Translation, CAT) in the preparation of future translations. The key principles for the development of CAT skills in the initial process are described, with a focus on the development of practical skills, and critical adaptation to technological changes. The main components of CAT tools are analyzed in detail: translation memory, terminological databases, verification tools, brilliance control systems, integration of machine translation and robots with various file formats. Particular attention is paid to upcoming trends in emerging translations: the inclusion of post-editing, the emergence of dark platforms, an interdisciplinary approach and ethical aspects of data work. The article emphasizes the need for students to develop not only physical but also technological competence, which will ensure their professional success in the digital era.

Ключові слова: комп'ютеризовані перекладацькі системи, CAT, термінологічні бази, постредагування, використання хмарних платформ, технологічна компетенція

As the demand for high-quality, efficient translation grows across industries—from international business to academia and government—Computer-Assisted Translation (CAT) has emerged as a pivotal tool in the translator's arsenal. Unlike machine translation (MT), which attempts to translate text automatically, CAT tools are designed to aid human translators by improving productivity, consistency, and accuracy. This article explores the principles behind CAT, its essential components, and the future trends shaping the field.

1. Principles of Computer-Assisted Translation

At its core, CAT relies on the symbiosis between human intellect and computational tools. The primary principle is human-centricity: CAT systems are designed to support, not replace, human translators. This principle ensures that the linguistic, contextual, and cultural nuances of language are preserved while leveraging computational efficiency.

Key guiding principles include: 1.) Reuse of existing translations through translation memory (TM) systems. 2) Consistency across multilingual documents, particularly in terminology. 3) Interoperability with different file formats and localization systems. 4) User control over the translation process, ensuring human oversight and editing.

2. Essential Components of CAT Tools

CAT tools combine several modules to optimize the translation workflow. Below are the most crucial components:

2.1. Translation Memory (TM)

A translation memory is a database that stores segments of previously translated text—typically sentences or phrases—paired with their corresponding translations. When a similar segment appears in a new project, the CAT tool suggests the stored translation, increasing efficiency and consistency.

Benefits: Reduces repetitive work, improves consistency, and speeds up translation.

Example: If a company repeatedly translates “Terms and Conditions,” CAT tools recall previous translations of that phrase and suggest reuse.

2.2. Terminology Management Systems

A terminology database (or termbase) stores domain-specific terms and their approved translations. This component is essential in industries like legal, medical, and technical translation, where consistent terminology is critical.

Features: Definitions, contexts, usage examples, and term status (e.g., preferred, deprecated).

Benefits: Ensures brand voice and technical accuracy across projects.

2.3. Alignment Tools

These tools align source and target texts from previous translations, creating TMs retroactively. Alignment is helpful for organizations that have large corpora of bilingual texts but no existing TM.

2.4. Quality Assurance (QA) Tools

QA modules scan the translation for errors such as missing numbers, inconsistencies, punctuation mistakes, or formatting issues. Some advanced QA tools also flag potential grammar or stylistic inconsistencies.

2.5. Project Management and Workflow Integration

Modern CAT tools often include features for project management, enabling assignment of tasks, setting deadlines, and managing files. Integration with Content Management Systems (CMS) and Translation Management Systems (TMS) streamlines enterprise workflows.

2.6. Support for Multiple File Formats

CAT tools support a wide range of document types—Microsoft Office, HTML, XML, InDesign, software strings, and more—allowing seamless translation across different media.

3. Leading CAT Tools in the Market

Several commercial and open-source CAT tools are widely used: SDL Trados Studio: Arguably the industry standard for professional translation. MemoQ: Known for its user-friendly interface and powerful TM capabilities. Wordfast: Popular for its simplicity and compatibility with MS Word. OmegaT: An open-source solution ideal for freelancers and small teams. Across: Offers integrated TMS and QA modules for enterprise-level workflows.

4. Future Trends in Computer-Assisted Translation

4.1. Deeper Integration with Machine Translation

Modern CAT tools increasingly integrate neural machine translation (NMT) engines such as DeepL, Google Translate, or custom-built systems. Translators now work in a post-editing environment where raw MT output is refined into publishable content. This hybrid model enhances speed while maintaining human oversight.

4.2. Artificial Intelligence and Automation

Advancements in AI and Natural Language Processing (NLP) are improving predictive typing, automatic QA, and context-aware translation suggestions. Smart CAT tools may soon offer real-time collaboration, error prediction, and adaptive learning.

4.3. Cloud-Based Collaboration

Cloud-based CAT platforms allow real-time collaboration among teams, version control, and seamless access to centralized TMs and termbases – especially useful for global teams and remote work environments.

4.4. Voice and Multimodal Interfaces

With the rise of speech-to-text and voice-controlled tools, CAT systems may soon support voice-based translation workflows, useful for interpreters and mobile translators.

4.5. Ethical Considerations and Data Security

As CAT tools handle sensitive data, data privacy and ethical AI will become central concerns. Expect stricter compliance with regulations like GDPR and enhanced encryption of TM content.

Conclusion. Computer-Assisted Translation tools are indispensable in the modern translation landscape. By combining the precision and creativity of human translators with the power of computational tools, CAT systems streamline the translation process without compromising quality. As technology evolves, CAT tools will continue to adapt—becoming smarter, more integrated, and more collaborative—while keeping the human at the heart of translation.

By leveraging the principles of reuse, consistency, and human control, CAT technology represents not just a tool but a transformational shift in how we bridge languages and cultures.

For translation students, mastering CAT tools is no longer optional—it's essential. Educators must go beyond mere tool demonstrations to foster strategic, critical, and ethical users of translation technology. By integrating CAT into the core of translator training, institutions equip graduates not just to survive, but to thrive in the technology-rich landscape of modern translation.

Список джерел

1. Bowker L., & Fisher, D. Computer-Aided Translation Technology: A Practical Introduction. University of Ottawa Press, 2010.
2. O'Hagan M. The Impact of New Technologies on Translation Studies: A Technological Turn? In The Routledge Handbook of Translation Studies and Linguistics. Routledge, 2013.
3. Pym A. Translation Technology and Translator Training: An Introduction to the Challenges and Opportunities. In The Interpreter and Translator Trainer. 2011. 5(1). 1–17.
4. Corpas Pastor G., & Durán Muñoz I. Traducción y tecnologías: nuevas herramientas, usos y aplicaciones. Comares, 2019.

УДК 81'25:811.111:61

Нагірний Д. О., здобувач вищої освіти

Науковий керівник: Солодка А. К.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ МЕДИЧНИХ ТЕРМІНІВ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

The process of translating medical terms is a multifaceted task that requires a high level of competence in both linguistics and medicine. A professional translator must have

extensive knowledge of medical terminology, understands the peculiarities of its construction, and also knows the specifics and meaning of each individual term in a particular context.

Ключові слова: переклад, медичні терміни, лексико-семантичні трансформації, контекстний переклад

Постановка проблеми. Процес перекладу медичних термінів є багатогранним завданням, яке потребує високого рівня компетенції як у галузі лінгвістики, так і в медицині. Професійний перекладач повинен володіти широкими знаннями медичної термінології, розуміти особливості її побудови, а також знати специфіку та значення кожного окремого терміну в певному контексті. До того ж, складність медичної термінології часто пов'язана з використанням латинських і грецьких коренів, міжнародних аббревіатур і складних багатокомпонентних назв, що не завжди мають безпосередній еквівалент в українській мові.

Аналіз останніх джерел. Студіюванню проблеми перекладу медичної лексики присвячено праці вітчизняних та зарубіжних науковців. І. Заліпська досліджувала проблеми класифікації медичної термінології. Ф. Бассерро – фразеологічні варіації медико-фармацевтичної термінології. Л. Чен – мультилінгвалізацію медичних термінів.

Мета дослідження. Метою статті є встановлення особливостей перекладу медичної термінології.

Виклад основного матеріалу дослідження. Медичний переклад є одним із найскладніших напрямків перекладацької діяльності, який потребує не лише високого рівня мовної компетенції, а й глибоких знань у галузі медицини. Щоб виконати переклад якісно, перекладач повинен розуміти основи медичних наук, таких як фармакологія, анатомія, біохімія та фізіологія. Без цих знань переклад може стати поверхневим або навіть хибним. Наприклад, переклад терміну

antihistamine вимагає розуміння механізму його дії — це речовина, що блокує дію гістаміну в організмі, і український переклад "антигістамінний препарат" повинен відображати саме цю специфіку [1].

Знання латинського та грецького коріння є ще одним ключовим аспектом. Багато медичних термінів походять із цих мов, що робить їх зрозумілими для фахівців у багатьох країнах. Наприклад, слово *hypertension* утворене від грецького "hyper-" (надмірний) і латинського "tensio" (напруження), що перекладається як "гіпертензія" або "підвищений артеріальний тиск". Український еквівалент не лише калькує оригінал, а й адаптує його до медичної термінології нашої мови [7].

Переклад скорочень є ще однією суттєвою проблемою. Медичні тексти часто рясніють аббревіатурами, які можуть мати декілька значень. Наприклад, англійське скорочення ECG (electrocardiogram) перекладається як "ЕКГ" (електрокардіограма). Проте скорочення BP, що в англійській може означати як "blood pressure" (артеріальний тиск), так і "British Pharmacopoeia" (Британська фармакопея), вимагає чіткого контекстуального аналізу. Подібні проблеми виникають із перекладом епонімів, тобто термінів, що походять від імен вчених або пацієнтів. Наприклад, Parkinson's disease вимагає коректного перекладу як "хвороба Паркінсона", зберігаючи при цьому точність і загальновизнане використання в медичній практиці [7].

Ще однією складністю є множинність синонімів у медичній термінології. Наприклад, англійське слово *stroke* може перекладатися як "інсульт", "апоплексія" або "геморагічний удар" залежно від контексту. Неправильний вибір терміна може призвести до плутанини, особливо якщо текст призначений для спеціалістів різних галузей медицини [4].

Складні скорочення та мнемонічні схеми також створюють труднощі для перекладачів. Наприклад, скорочення ABCDE у контексті невідкладної допомоги означає послідовність оцінки пацієнта: Airway, Breathing, Circulation, Disability, Exposure (Дихальні шляхи, Дихання, Кровообіг, Дефіцит функцій, Огляд).

Перекладач має адаптувати цю мнемонічну схему так, щоб вона була зрозумілою українським лікарям, при цьому не порушуючи оригінального змісту [2].

Труднощі також виникають у випадках, коли мова йде про новітні терміни, що ще не увійшли до стандартних класифікацій. Наприклад, поняття *nanomedicine* (наномедицина) є відносно новим і вимагає додаткових пояснень для адаптації до української термінології.

Таким чином, переклад медичних термінів вимагає від перекладача глибоких знань у галузі медицини, високого рівня мовної підготовки та уважності до деталей. Це процес, який не терпить поспіху, адже від точності перекладу може залежати життя пацієнта чи ефективність лікування. Успішний переклад у цій галузі передбачає тісну співпрацю з медичними експертами та використання сучасних термінологічних баз і стандартів.

Висновки

У ході вивчення теоретичних засад дослідження медичних термінів було встановлено, що медична термінологія є складною та багатогранною системою, яка відіграє вирішальну роль у забезпеченні ефективної комунікації в галузі медицини. Її основою є латинські та грецькі корені, що забезпечують міжнародну зрозумілість, проте для точного перекладу необхідне глибоке розуміння цих мов.

Дослідження структури медичних термінів показало, що вони мають чітку ієрархічну будову, яка включає корені, префікси та суфікси. Ця структура сприяє систематизації термінів і полегшує їх інтерпретацію та переклад. Важливим аспектом є класифікація медичних термінів за тематичними та функціональними ознаками, що дозволяє краще орієнтуватися в їх різноманітності та уникати помилок.

Особливу увагу було приділено труднощам перекладу, таким як неправильне трактування скорочень, епонімів, синонімів і новітніх термінів. Виявлено, що такі помилки можуть мати серйозні наслідки, тому перекладачеві необхідно не лише володіти лінгвістичними знаннями, а й мати глибоке розуміння специфіки

медичної галузі.

Проблема стандартизації термінології залишається актуальною, оскільки саме стандартизовані терміни, такі як ті, що включені до МКХ чи SNOMED CT, забезпечують точність і взаєморозуміння між фахівцями різних країн. Проте динамічний розвиток медицини вимагає від перекладачів постійного оновлення знань та адаптації до нових термінологічних викликів.

Отже, медична термінологія, будучи об'єктом дослідження, є невід'ємним елементом, що забезпечує інтеграцію мови, науки та практики у сфері охорони здоров'я. Розвиток методів перекладу медичних термінів і вдосконалення роботи перекладачів є важливим кроком до підвищення якості медичних послуг і міжнародної комунікації в галузі медицини.

Список джерел

1. Заліпська І. Я. Сучасна медична термінологія: проблема класифікації // *Studia Linguistica*. Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського, 2020. № 14. 2411-1562.
2. Поворознюк Р. В. Strategies of Rendering English Medical Terminology into Russian within a Fictional. *Linguistics*. Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2014. № 9.
3. Becerro F. B. Phraseological Variations in Medical-Pharmaceutical Terminology and Its Applications for English and German into Spanish Translations. *SciMedicine Journal*. Universidad de Salamanca, Vol. 2, No. 1, March 2020. pp. 8.
4. Long-Huei Chen, Kyo Kagura. Multilingualization of Medical Terminology: Semantic and Structural Embedding Approaches // *European Language Resources Association (ELRA)*. The University of Tokyo, 2020. Licensed under CC-BY-NC. pp. 8.
5. Aage Hill-Madsen. Lexical Strategies in Intralingual Translation between Registers. Department of Business Communication Aarhus BSS, Aarhus

University. Hermes - Journal of Language and Communication in Business no 54-2015. pp 21.

6. Каптуренко О. В., Саплін Ю. Ю. Визначення міжмовних термінологічних відповідників як чинник перекладу медичних текстів // Держава та регіони. Сер. Гуманіт. науки. 2012. Вип. 2. С. 80–85.
7. Reter P. Springen Großwörterbuch der Medizin. Medical Dictionary: Deutsch-Englisch / English-German. – Italy: Springer-Verlag Berlin Heidelberg, 2005.

УДК 81'25

Нетреба Т. С., здобувач вищої освіти,

Науковий керівник: Єфименко Т. М.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

**СТРАТЕГІЇ ПЕРЕКЛАДУ СЛЕНГУ: АДАПТАЦІЯ, КАЛЬКУВАННЯ, ЗАМІНА
ТА ІНШІ**

This paper explores the main strategies used for translating slang, including adaptation, substitution, generalization, omission, descriptive translation, and calquing. It emphasizes the cultural and stylistic challenges in conveying the meaning and emotional tone of slang expressions in the target language. The study provides practical examples and illustrates how each method functions in the context of English-Ukrainian translation.

Keywords: *slang translation, adaptation, substitution, omission, descriptive translation, calquing, Ukrainian, English*

Переклад сленгу є одним з найскладніших завдань перекладацької діяльності через його унікальні культурні, соціальні та мовні особливості. У зв'язку з цим постає проблема вибору ефективної перекладацької стратегії, що дозволить

зберегти зміст, емоційне забарвлення та стилістичну функцію оригінального вислову.

Питання перекладу сленгу розглядалося в працях таких дослідників, як І. Онушканич, які звертали увагу на специфіку використання адаптації, заміни, опущення, описового перекладу та калькування при передачі сленгових виразів. Також у наукових джерелах підкреслюється необхідність індивідуального підходу до кожного випадку перекладу, зважаючи на контекст, стилістичну насиченість та цільову аудиторію перекладу.

Метою даного дослідження є визначення та класифікація основних стратегій перекладу англomовного сленгу українською мовою, а також аналіз їхньої ефективності на прикладі конкретних сленгових виразів.

На думку І. Онушканича, переклад сленгу в найбільшому обсязі зазвичай виконується шляхом використання методу *адаптації*, що полягає у підборі аналогічного сленгу (еквіваленту) або розмовного виразу в мові перекладу [1, с. 296]. Такий переклад вважається найвищим рівнем лінгвістичного збереження змісту оригіналу в перекладі. Проілюструємо це таким варіантом перекладу:

- "*That party was lit!*" [6] – "*Туса була просто бомбезна!*"

Адаптація передає емоційний заряд оригінального сленгу ("*lit*"), використовуючи український відповідник "*бомбезна*", який є зрозумілим в українському молодіжному середовищі.

У перекладі сленгу однією з характерних особливостей є використання прийому *заміни*. Цей метод передбачає заміну сленгу стилістично близьким або нейтральним виразом в мові перекладу. Наприклад, англійський сленг "*dude*" може бути замінений українським "*чувак*", а в деяких випадках і нейтральним "*хлопець*" [1, с. 298]. Заміна дозволяє уникнути втрати сенсу, якщо сленг оригіналу не має очевидного еквівалента в мові перекладу. Наприклад:

- "*She's woke.*" [4] – "*Вона в темі.*"

"Вона в темі" передає основний зміст слова "woke", яке використовується для опису людини, обізнаної щодо соціальних проблем.

У перекладі сленгу однією з характерних особливостей є використання прийому *генералізації* або *опущення*. Цей метод передбачає перетворення лексеми мови оригіналу, яка має вузьке чи специфічне використання, на лексему мови перекладу з більш широким семантичним спектром. Або у разі, коли сленговий вираз є надто складним або його адекватний переклад неможливий, перекладач може оминати його або змінити на нейтральний відповідник [1, с. 298]. Такі підходи можуть бути виправданими для уникнення непорозумінь або надто складних пояснень. Проілюструємо це наступним варіантом перекладу:

- "He's totally savage." [2] – "Він просто безжальний."

Слово "savage" тут використовується як сленг для позначення нестримної та жорстокої поведінки. Однак через складність перекладу воно опускається, і контекст зводиться до нейтрального "безжальний".

Не менш важливим є *описовий метод перекладу* сленгізмів. Цей метод передбачає надання пояснення або опису для сленгового виразу і є особливо корисний у випадках, коли переклад сленгу не має прямого або точного еквіваленту в мові перекладу, або коли переклад націлений на аудиторію, яка може бути не знайома з оригіналом [1, с. 299]. Прикладом цього методу перекладу може слугувати наступний уривок:

- "I'm hangry, okay?" [3] – "Я голодний і тому злий, ясно?"

Слово "hangry" в англійській мові є злиттям слів "hungry" (голодний) і "angry" (злий), тому його описовий переклад дозволяє передати точний зміст фрази.

Зазначимо ще один метод перекладу сленгу, що передбачає відтворення буквеного або фонематичного складу оригінальних виразів – це *буквальний переклад* [1, с. 298]. До такого перекладу відносяться: 1) *транслітерування* (збереження фонетичної структури слова або виразу); 2) *транскрибування* (збереження оригінального звучання виразу). Це ризикована стратегія для

перекладу сленгу, оскільки може не відповідати мовним нормам та сприйматися неприродно. Проте калькування може бути ефективним для фразеологічних або стійких виразів, які мають прямі відповідники [1, с. 192]. Приклад такого перекладу:

- *"My only son's a couch potato."* [5] – *"Мій єдиний син - домосід."*

Калькування в даному випадку створює дещо абсурдний ефект, оскільки український відповідник *"диванна картоплина"* дослівно передає оригінал, але звучить не дуже природно.

Висновки

Переклад сленгу є складним і водночас надзвичайно важливим аспектом перекладацької діяльності, оскільки він вимагає не лише мовної, а й культурної компетентності. Вибір перекладацької стратегії залежить від контексту, мети перекладу та цільової аудиторії. Найефективнішим вважається *метод адаптації*, оскільки дозволяє передати емоційне та стилістичне навантаження сленгових виразів. *Заміна* слугує зручним способом уникнення змістових втрат, коли немає прямого еквівалента, тоді як *опущення* або *генералізація* використовуються для спрощення складних або культурно специфічних висловів. *Описовий переклад* забезпечує глибше розуміння значення сленгу, особливо у випадках лексичних новотворів. *Буквальний переклад* та *калькування* мають обмежене застосування через ризик втрати природності мови перекладу, однак можуть бути ефективними при відтворенні сталих виразів. Таким чином, переклад сленгу вимагає від перекладача гнучкого підходу, творчості та уважності до культурних нюансів, адже від цього залежить автентичність та якість перекладу.

Список джерел

1. Онушканич І.В., Штогрин М.В. (2013). Сленг як перекладознавча категорія: поняття, етимологія, способи перекладу. Вісник Житомирського державного університету. Серія «Філологія». № 3. С. 296–300.

2. BuzzFeed // "Top Savage Celebrity Comebacks" (2022).
3. Supernatural (2019): a series season 14, episode 11.
https://www.imdb.com/title/tt8962434/?ref=tttop_ep11
4. The Guardian. Woke Culture and Its Impact on Society // "The Evolution of Woke Culture" (2021).
5. The Sopranos (1999): a series; season 1, episode 9.
https://www.imdb.com/title/tt0705231/?ref=tttop_ep9
6. Vice magazine // "Best Music Festivals You Can't Miss" (2020).

УДК 81'373.21

Павлов Д. А., здобувач вищої освіти

Науковий керівник: Солодка А. К.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

ПЕРЕКЛАД ТОПОНІМІЧНИХ СИМВОЛІВ ТА ВЛАСНИХ ІМЕН У ХУДОЖНІХ ТВОРАХ К. МЕТЦЕНА

This articles reviews peculiarities of rendering proper names and toponyms being based on the artistic creation by C.Metzen. The relevance of translation of Fantasy is explained by the popularity of this genre in literature, cinema and video game industry. The peculiarity of this genre is the creation of stories and worlds which require a special translation. The task of the translator in that case is to render toponyms and proper names as precisely as possible to preserve decent level of immersion of the fantasy world to the reader.

Ключові слова: переклад, лексико-семантичні трансформації, фентезі, власні назви, топоніми, способи перекладу, транскрипція, транслітерація, калькування, афіксація, словотворення.

Постановка проблеми. Жанр фентезі помітно відрізняється від звичних жанрів своїми персонажами, локаціями, расами тощо. Переклад таких текстів потребує особливої уваги від перекладача задля створення особливої атмосфери у яку потрібно занурити читача. Створений К. Метценом всесвіт є великим фантазійним всесвітом. Його населяють безліч різноманітних рас, які в свою чергу мають певні характерні їм риси, навички, здібності тощо. Світ населяють як люди, так і ельфи. Деякі з рас мають свою власну мову, що відображається в назвах міст або селищ.

Аналіз останніх джерел. Науковці розглядали питання правильності перекладу жанру фентезі та приділяли велику увагу засобам передачі власних назв та топонімів. Задля полегшення перекладу, створено класифікацію засобів перекладу. Вибір певної класифікації залежить від мовних та культурологічних факторів. Для передачі ономастичних чи топонімічних одиниць використовуються декілька стратегій: 1) стратегія «одомашнення» – національно-культурно адаптація. Перекладач видозмінює створені автором образи з втратою стилістичної своєрідності авторського стилю.; 2) стратегія «очуження» передбачає відтворення індивідуального стилю автора, збереження образу оригінал автора. При використанні цієї стратегії нерідко використовуються такі засоби як транслітерація, транскрипція, калькування. Таким чином, на початку перекладачеві необхідно визначити необхідну стратегію перекладу, якою він оперуватиме задля передачі власних назв та топонімів [1, с. 10].

Мета дослідження. Метою статті є встановлення шляхів та закономірностей, які сприятимуть адекватності перекладу власних назв та топонімів у текстах жанру фентезі.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Переклад власних назв у творах фентезі є складною справою. Власні назви в цьому жанрі мають різноманітний сенс та можуть викликати підсвідомі асоціації. Наприклад у відеоіграх нерідко трапляється, що за допомогою імен певних

персонажів створюються так звані «відсилання» на героїв книги чи кіно. В такому випадку перед перекладачем постає завдання правильно зрозуміти та передати рідною мовою власні назви.

Для перекладацького аналізу творів К.Метцена використовувались: WorldofWarcraftChronicle: Volume 1,2,3; Warcraft:OfBloodandHonor; відео-гра – WorldofWarcraft.

Зауважимо, що перекладів на українську мову художніх творів К. Метцена не існує, тому порівняння з оригіналом здійснюється відносно російського перекладу з власним перекладом українською.

Визначено способи творення та особливості перекладу власних назв та топонімів. Встановлено вживану класифікацію способів перекладу імен представників тих чи інших рас та їх топонімічні одиниць.

Транслітерація – цей прийом може використовуватись стосовно власних назв незалежно від того, чи є вони оригінальними або авторськими. Використання транслітерації зумовлюється більш простішою адаптацією власних назв. У досліджуваних перекладах власних назвах та топонімах цим способом перекладаються переважно імена представників раси людей. Наприклад: *TirionFordring* – *ТіріонФордрінг*, *BolvarFordragon* – *БолварФордрагон*, *Onixya* – *Оніксія*, *ArthasMenethil* – *АртасМенетіл*, *Thassarian* – *Тассаріан*, *Lor'ThemarTheron* – *Лор'ТемарТерон*.

Щодо топонімічних одиниць, то транслітерації піддаються зазвичай назви до них входять *дворфи, ельфи крові, орки, гобліни, дрепеї, тролі*. Наприклад: *DunMorogh* – *ДунМорог*, *LochModan* – *ЛокМодан*, *Shattrath* – *Шаттрат*, *Quel'Thalas* – *Кель'Талас*, *Kezan* – *Кезан*, *Orgrimmar* – *Оргріммар*.

Транскрипція використовується для передачі великої кількості імен, прізвищ, та топонімічних одиниць. Найчастіше зустрічається при перекладі раси людей. Наприклад: *VarianWrynn* – *ВаріанРінн*, *JainaProudmoore* – *ДжайнаПраудмур*, *Audrid* – *Одрід*, *Curzon* – *Курцон*, *ValeeraSanguinar* – *ВаліраСангвінар*.

За допомогою калькування передаються титули та прізвища. Велика кількість власних назв калькується задля підкреслення певної характеристики чи роду діяльності персонажа, або міста. Наприклад – *GaronaHalforcen* – *ГаронаНаніворчиха*, *GarroshHellscream* – *Гаррош Пекельний Крик*, *VaineBloodhoof* – *Бейн Кроваве Копито*, *TradePrinceGallywix* – *Торговий Принц Галівікс*, *ProphetVelen* – *Пророк Велен*. В цьому випадку виникає питання як правильно слід перекладати їх імена, бо вони можуть піддаватися як калькуванню, так і транслітерації. *Genn Grey manema Sally Whitmane*, мають однакову структуру своїх прізвищ прикметник кольору+іменник *mane*, який перекладається як «*грива*». При перекладі українською ім'я першого персонажа перекладено за допомогою калькування – (ГеннСедогрив), а другого – за допомогою транслітерації – (СаллиВайтмейн). Цікавим є той факт, що у німецькому перекладі, *GennGreymane* залишився незмінним, а *SallyWhitmane* вже отримала зміну у своєму прізвищі на *Weißsträhne*, тобто було використано калькування. Щодо українського варіанту перекладу, на нашу думку, слід дотримуватись певної закономірності щодо імен відносно раси. Так як обидва персонажі відносяться до раси людей, то слід дотримуватись спільного, більш поширеного щодо перекладу їх імен способу, а саме – транслітерації.

У випадку калькування топонімічних одиниць, цікавим прикладом для розгляду стане *Gadgetzan*. Фонові знання відносно тієї чи іншої раси нерідко стають помічником перекладача у підборі влучного перекладу різних назв. Так, місто *Gadgetzan* належить расі гоблінів, які у світі К.Метцена є майстрами інженерії та прихильниками створення різноманітних винаходів, хоча іноді не дуже безпечних та надійних. Розібравши назву на складові, ми можемо помітити те, що головним словом є *Gadget* – *Гаджет*. В українському перекладі дуже влучно підібрано синонім до слова «Гаджет», з відтінком, що характеризує расу гоблінів, а саме – Прибамбаск. Тому при перекладі українською також варто звертати увагу на те, чи є подібна гра слів можливою.

Одним з засобів передачі топонімічних одиниць є *словотворення*, яке відбувається за допомогою використання певних моделей. Наприклад: іменник+іменник (*EchoIsles – Острова Ехо*), прикметник + іменник (*GrizzlyHills – Сиві Холми*), числівник+іменник (*ThousandNeedles–Тисяча Голок*), іменник+of+іменник (*CavernsofTime – Печери Часу*), тощо.

Існує також афіксальний спосіб творення. При його використанні зустрічаються наступні суфікси: *-wood, -vale, -lands, -holme, -fall* тощо. Наприклад: *Duskwood – Темнолісся, Ashenvale – Ясневий ліс, Badlands – Безплідні землі, Westfall–Західний край*.

Висновки. Таким чином, на основі аналізу та порівняння текстів оригіналу та перекладу встановлено шляхи та закономірності, які сприяють адекватності перекладу власних назв та топонімів у текстах жанру фентезі.

Список джерел

1. Андрейко Л.В. Стратегії очуження та одомашнення при перекладі інтертекстуальних одиниць в художньому творі. Філологічні трактати. 2015. Т. 7, № 3. С. 7-13.

2. ChrisMetzen. Warcraft: OfBloodandHonorP.: Pocket Books, 2001.

УДК 81'25

**Палькевич В. О., здобувачка вищої освіти
Науковий керівник: Солодка А. К.**

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

СТРАТЕГІЇ ПЕРЕКЛАДУ ВЛАСНИХ НАЗВ У ХУДОЖНІХ ТЕКСТАХ

The translation of proper names is an important aspect of language practice, as these names carry specific information about a person, place, or object, and can also have cultural, social, and emotional significance.

Ключові слова: переклад, власні назви, лексико-семантичні трансформації, способи перекладу

Постановка проблеми. Переклад власних назв є важливим аспектом мовної практики, адже ці назви несуть у собі специфічну інформацію про особу, місце або предмет, а також можуть мати культурне, соціальне та емоційне значення.

Аналіз останніх джерел. Дослідженням власних назв займалися багато українських науковців. О. Бакірова досліджувала стратегії перекладу власних назв. Н.Коротка, Т.Ромашко, Ю.Ситник студіювали контекстний переклад власних назв у різноманітних художніх творах.

Мета дослідження. Метою статті є встановлення шляхів та закономірностей, які сприятимуть адекватності перекладу власних назв у художніх творах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Власні назви відіграють ключову роль у художніх текстах, оскільки вони не лише ідентифікують персонажів, місця чи об'єкти, а й створюють певну атмосферу, передають культурні та соціальні контексти, які є важливими для сприйняття твору. Вивчення власних назв у художніх текстах є актуальним з кількох причин.

По-перше, власні назви часто несуть у собі глибокий культурний зміст. Вони можуть відображати історичні, соціальні або географічні аспекти культури, в якій був створений твір. Знання про значення таких назв допомагає читачеві краще зрозуміти контекст, в якому розгортаються події, та характер персонажів. Таким чином, дослідження власних назв сприяє більш глибокому аналізу художнього твору.

По-друге, особливості перекладу власних назв становлять важливу частину літературного перекладу. Перекладачі стикаються з викликом: як зберегти автентичність тексту, не втрачаючи при цьому його культурну специфіку. Переклад власних назв може вплинути на сприйняття тексту в цільовій мові, адже зміна чи адаптація назв може призвести до спотворення або втрати культурної ідентичності

оригіналу. Таким чином, важливість дослідження власних назв у контексті їх перекладу полягає в тому, що це дозволяє зберегти культурну самобутність твору, а також забезпечити його адекватне сприйняття читачем.

Транскрипція передбачає передачу звучання власних назв, що особливо важливо для імен людей, географічних назв, брендів тощо. Ця стратегія базується на фонетичній відповідності між мовами і часто використовується, коли в цільовій мові немає усталеного перекладу.

Наприклад, ім'я "Leonardo da Vinci" буде транскрибоване як "Леонардо да Вінчі". Транскрипція дозволяє читачам зберігати автентичність ідентичності персонажів або об'єктів. Вона також допомагає уникнути непорозумінь, пов'язаних із значенням або походженням назви, що може бути важливим у контексті культури [2].

Однак варто зазначити, що транскрипція може не враховувати фонетичні особливості цільової мови, що може призводити до деяких труднощів у сприйнятті. Тому важливо, щоб перекладач мав добру обізнаність як в оригіналі, так і в цільовій мові [3].

Переклад власних назв через їхній змістовий еквівалент часто вживається у випадках, коли назва несе символічне або концептуальне значення. У такому випадку перекладач намагається передати суть назви, враховуючи контекст і культурні аспекти [4].

Наприклад, книга "Brave New World" була перекладена як "Дивний новий світ". Тут важливо не лише зберегти лексичне значення, але й передати емоційний відтінок, що виникає при прочитанні оригіналу. Переклад таких назв може бути дуже чутливим процесом, адже перекладач повинен вирішити, як найкраще передати намір автора та відобразити його стилістику [5].

Ця стратегія дозволяє уникнути ситуацій, коли читач може бути збитий з пантелику через незрозумілі або неприродні назви. Проте, як і в випадку з транскрипцією, важливо зберігати баланс між точністю та читабельністю [6].

Калькування — це стратегія, за якої власні назви перекладаються шляхом буквального перекладу їхніх складових частин. Цей метод може бути особливо ефективним для назв, що складаються з простих, зрозумілих слів, або коли потрібно підкреслити зміст [1].

Наприклад, назва "Greenpeace" може бути калькована як "Зелений мир". Хоча калькування дозволяє зберігати оригінальну структуру, вона вимагає уважності, щоб уникнути недоречностей. Інколи калька може призвести до комічного або дивного ефекту, якщо зміст назви не враховує культурні особливості цільової мови [2].

Калькування може бути також використане в контексті термінології, наприклад, "World Wide Web" буде перекладене як "Всесвітня павутина". У таких випадках важливо дотримуватися норм і традицій, що склалися в цільовій мові [3].

Вільний переклад надає перекладачеві більшу свободу для адаптації назви відповідно до культурного контексту цільової мови. У цьому випадку перекладач може змінювати формулювання, щоб зберегти емоційний чи символічний зміст, навіть якщо це призводить до відхилення від буквального перекладу [4].

Однак у використанні вільного перекладу важливо дотримуватися обережності, щоб не знецінити оригінал і не спотворити його зміст. Перекладач повинен мати глибоке розуміння контексту твору та його культурних аспектів, щоб створити адекватний і влучний переклад [6].

Багато перекладачів використовують комбінацію різних стратегій для досягнення найбільшого ефекту. Наприклад, у разі назви "Harry Potter and the Sorcerer's Stone" можливий варіант перекладу як "Гаррі Поттер і філософський камінь". Тут частина назви "філософський камінь" відображає значення та символіку оригінальної назви, в той час як "Гаррі Поттер" залишився в незмінному вигляді, оскільки ім'я героя стало знаковим і визнаним у багатьох культурах [6].

Комбіновані стратегії можуть дозволити перекладачеві зберегти автентичність оригіналу, одночасно адаптуючи його до культури та мовних

особливостей цільової аудиторії. Важливо, щоб при цьому зберігалася цілісність та сенс тексту, а також дотримувались мовних норм [6].

Висновки. Аналіз перекладу власних назв в художніх текстах продемонстрував важливість правильного вибору стратегії та застосування перекладацьких трансформацій для збереження соціальних, емоційних і культурних відтінків оригіналу. Кожен метод перекладу грає важливу роль у підтримці авторського задуму.

Отже, точність і адекватність перекладу власних назв залежить від глибокого розуміння як мовних особливостей, так і соціокультурних контекстів обох мов, що робить завдання перекладача досить складним, але й важливим для створення високоякісного перекладу художнього тексту.

Список джерел

1. Бакірова О. В. Теорія перекладу: основні концепції та практики. Київ: Либідь, 2010.
2. Коротка Н. П. Стратегії перекладу власних назв у художній літературі. Львів: Видавництво Львівського університету, 2015.
3. Піщанська В. С. Переклад ідентичності: особливості адаптації власних назв. Журнал перекладацьких досліджень. 2018. 3(2), 45-58.
4. Ромашко Т. В. Переклад як мистецтво: проблеми та рішення. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2020.
5. Ситник Ю. І. Власні назви в українському та англійському контекстах: теорія і практика. Вісник університету "Тараса Шевченка". 2019. 12(5), 78-85.
6. Шевченко Г. А. Мова і культура: семантичні аспекти перекладу власних назв. Наукові записки. 2021. 5(3), 112-119.

Sychova S.M., higher education applicant,

Scientific supervisor: Efimenko T.M.

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

LINGUISTIC AND HUMOROUS PUNS IN THE ENGLISH MEDIA

Linguistic and humorous puns in the English media refer to instances where wordplay is used to create humor or deliver a clever message. These puns often rely on the multiple meanings of a word, similar-sounding words, or playful manipulations of language. They are a popular feature in media such as headlines, advertisements, television shows, and even social media posts, as they engage the audience's attention and add a layer of wit to communication.

Macmillan dictionary gives such definition of pun – a humorous use of a word that has two meanings, or of words with the same sound but different meanings. For example in the sentence “ The violinist spent the night in a vile inn”, vile inn (=poor hotel) sounds like violin.

English, a language rich in vocabulary and diversity, often amuses its users with an element of wordplay—puns. At the heart of many puns are homophones, words that sound the same but have different meanings. The use of homophones in puns plays a critical role in humor, communication, and creative expression. Their ability to nuance meanings and tickle the funny bone underscores their importance in both spoken and written English. The artistry of homophone-driven humor is often celebrated in literature, advertising, and daily conversation, captivating audiences with its cleverness. Whether they bring laughter in a light-hearted conversation or provoke thought in a literary work, the impact of homophones on puns is profound.

The history of homophones influencing English puns can be traced back through centuries. Linguists and literary figures have long drawn upon the double-edged nature of homophones to add layers of meaning or humor to their expressions. The roots of this can be found in ancient literature, where wordplays were a clever means to convey wit and wisdom. As language evolved, so did the use of homophones, adapting to the changing styles of humor and communication. These playful semantic exchanges mined from sounds have been a constant in the English-speaking world, solidifying their place in storytelling, poetry, and cultural discourse.

In Shakespearean plays, for instance, puns were not merely comedic tools but instruments of deeper narrative revelations. Shakespeare's works are riddled with puns that hinge on homophones, revealing the playwright's mastery over language. This tradition has carried through to modern times, where homophones continue to serve as a literary device that not only entertains but also invites the audience into a shared joke between author and reader. The continuity of homophonic puns speaks to their timeless ability to engage audiences across eras.

To understand the power of homophones in puns, it is crucial to examine the mechanisms behind how they work. Homophones operate by exploiting phonetic similarity to create ambiguity, encouraging a listener or reader to process the sounds in context with multiple interpretations. This linguistic trickery engages the brain in a dual processing mode, where meanings converge and collide, often resulting in humor due to the unexpected twist in understanding.

The cognitive processes involved in interpreting homophonic puns are reflective of how the brain appreciates ambiguity and resolves language puzzles. By bridging disparate meanings through a shared sound, homophones play on the listener's expectations, creating a surprise element that enhances amusement. This capability to surprise and entertain is foundational to why homophones have become integral to punning.

Examples of homophones used in puns are as diverse as they are numerous. Classics like “time flies like an arrow; fruit flies like a banana” illustrate how homophones can construct brevity into clever humor. This particular pun takes advantage of the phonetic similarity between “flies” (an insect or travel) to create dual imagery, introducing an element of surprise at the logical shift. This example demonstrates the power of homophones to skew interpretation to delight and entertain.

Homophones, through their intrinsically playful nature, serve as fundamental pillars in the construction of English language puns. Their significance extends beyond eliciting laughter, comprising a multifaceted role in communication, literature, culture, and education. Bridging disparate meanings through phonetic similarity, homophones engage our cognitive faculties and enrich our experience of language.

The exploration of homophones in the context of puns reveals their ability to challenge perceptions, foster engagement, and enhance communication. This linguistic craft exemplifies creativity in language usage, providing both amusement and insightful observation of semantic possibilities. Their usage within literary works, advertising, and everyday dialogue underscores their enduring appeal and versatility.

As far as we have known about homophones in puns. It's time to discover what are the kinds of puns.

Types of Puns Found in the English Media:

1. Homophonic Puns: These involve words that sound the same but have different meanings. *Example:* "Sole searching" for an article about shoe trends.
2. Homographic Puns: These use words that are spelled the same but have multiple meanings. *Example:* "Bass instincts" for a story about fishing or music.
3. Compound Puns: These combine multiple layers of wordplay for a complex humorous effect. *Example:* A headline reading, "Lettuce turnip the beet," in reference to food and music.

4. Cultural Puns: These rely on cultural knowledge, such as references to famous quotes, idioms, or brand names. Example: "Orange you glad I didn't say banana?" in a food ad.

Role in Media:

- Engagement: Puns attract readers' attention, making content more memorable and shareable.
- Branding: Companies use puns to create relatable and witty slogans or taglines.
- Humor and Creativity: They showcase a playful use of language, appealing to audiences with a sense of humor.

Linguo-cognitive puns in English media play a multifaceted role in creating effective communication strategies. By employing wordplay, puns capture attention, add intrigue, and ensure emotional engagement with the audience. They rely on the polysemy of words, phrases, or concepts, evoking associative connections in the reader's mind, thereby activating cognitive processes.

Such puns can be ironic or satirical, emphasizing important social or political topics. For instance: "*Breaking News: Egg prices crack under pressure*", which leverages the multiple meanings of the word "crack." This not only enhances the message but also makes it more memorable.

Moreover, puns are often embedded in cultural contexts, making narratives more relatable. They are actively used in headlines, advertisements, and even political statements to increase communication impact. Hence, puns in media are not merely playful tricks but also significant tools for shaping messages.

Examples:

1. Headlines:

- "Local baker rises to the occasion" (a story about a bakery's success).
- "A shoe-in for fashion week" (about a new shoe designer).

2. Advertisements:

- "Orange you glad you chose us?" (used in a juice ad).
- "Lettuce turnip the beet" (used in a vegan food campaign).

3. Political Statements:

- "The stakes are rare but well done" (commenting on political debates related to food safety).

Cognitive Basis of Puns

Puns exploit the cognitive mechanism of ambiguity, where a single word or phrase can have multiple meanings. This ambiguity challenges the brain, activating areas responsible for language comprehension and problem-solving. The process of deciphering a pun often results in a "Eureka" moment, generating amusement or surprise. This makes puns both engaging and memorable for the audience.

Role in Media

In English media, puns serve multiple purposes:

- **Attracting Attention:** Headlines like "Whale of a Tale" (for a story about marine life) catch the reader's eye with their playful nature.
- **Arousing Emotion:** By invoking humor or irony, puns create an emotional connection with the audience.
- **Simplifying Complex Ideas:** Puns can distill intricate topics into digestible and relatable forms, especially in political satire or social commentary.
- **Examples in Different Media Genres**

1. News Headlines:

"Cold War: Winter Storm Freezes the Economy" – Uses "Cold War" metaphorically to describe economic disruption.

2. Advertisements:

"Sofa, so good" – A furniture company's catchy tagline, playing on "so far, so good."

3. Social Media:

"I'm over the moon for this mooncake!" – A festive pun during the Mid-Autumn Festival, blending emotion with wordplay.

Cultural Significance

Puns often rely on shared cultural knowledge. For example, a pun like "Brexit means breakfast" (used humorously in political cartoons) requires familiarity with both the term "Brexit" and British breakfast culture. This interplay of language and culture not only entertains but also fosters a sense of community among those "in the know."

References

1. Щербина А.А. Сутність та мистецтво гостроти слова (каламбуру). Київ : Видавництво Академії наук УРСР, 1958. 68 с.
2. Delabastita D. Wordplay as a linguistic problem: A linguistic perspective. *Übersetzung. Ein internationales Handbuch zur Übersetzung*. 1. Teilband / ed. by H.Kittel. Berlin – N. Y. : Walter de Gruyter, 2004. P. 600-606.
3. Koestler, A. The Act of Creation. L. : Hutchinson, 1964. 751 p.
4. Bader Yousef. A Linguistic and Cultural Analysis of Pun Expressions in Journalistic Articles. *Jordan Arab World English Journal (AWEJ) Special Issue on Translation*. May, 2015. No.4, P. 53-67.
5. Macmillan English dictionary (international student edition), 2006
6. Longman Dictionary of Contemporary English. (4th edition). Pearson, 2007. 1950 p.
7. Reiners, L. Stilkunst : Ein Lehrbuch deutscher Prosa. Munchen, 1950. 312 p.
8. Delabastita, D: Wordplay and Translation: Introduction. In The Translator. *Studies in Intercultural Communication*. 1996. Vol 2, № 2. Manchester : St. Jerome Publishing. P. 124-131.

9. Giorgadze, Meri. Linguistic Features of Pun, its Typology and Clasification. *European Scientific Journal*. 2014. Nov. 2014. Vol. 2. P. 271-275.

УДК 37.091.3

Солодка А. К., д-р пед. наук, професор кафедри перекладу,

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕРЕКЛАДАЧА

Annotation. The study is devoted to revealing the internal content of the intercultural competence of future translators through the meaning of the professional competence of translators, which is considered as a holistic phenomenon that integrates not only knowledge, skills, professionally significant personal qualities, but also the motivation, and experience of a specialist. The intercultural competence of future translators is a set of four competencies, the interconnection and interdependence of which are ensured by the elements of its content.

Ключові слова: міжкультурна компетентність перекладача, комунікативна компетенція, стратегічна компетенція, дискурсивна компетенція, прагматична компетенція, мовна компетенція, соціальна компетенція, соціолінгвістична компетенція, компенсаторна компетенція

Постановка проблеми. Екстраполяція поняття «міжкультурна компетентність» у сферу професійної діяльності перекладачів, враховуючи їх нові функції як медіаторів культур, дозволила трактувати міжкультурну компетентність перекладачів як інтегративну якість фахівця, що відображає його готовність та здатність забезпечувати успішність міжкультурної взаємодії між представниками

різних лінгвокультур за допомогою створення спільного для них значення етнокультурних цінностей, норм, уявлень, особливостей вербальної та невербальної поведінки.

Аналіз останніх джерел. Аналіз та узагальнення наукових праць щодо проблеми формування міжкультурної компетентності дозволили зробити наступні висновки [7;8;9;10]:

1) міжкультурна компетентність – це інтегративна система, що складається з певного набору компетенцій, що забезпечують успішність міжкультурної взаємодії на макро- та мікрорівнях;

2) міжкультурна компетентність відрізняється біполярною структурою, має динамічний характер і ґрунтується на діалозі культур;

3) міжкультурна компетентність не утворюється самостійно і потребує цілеспрямованих дій щодо її формування.

Мета дослідження. Метою статті є дослідження змісту та структури міжкультурної компетентності перекладачів.

Виклад основного матеріалу дослідження. З метою виявлення змісту цієї компетентності звернемось до науково-педагогічних досліджень із зазначеної проблеми.

На думку дослідників, міжкультурна компетентність є єдністю трьох основних складових – лінгвістичної, соціокультурної та інтерактивної компетенцій, які у своїй єдності утворюють якісно нове ціле, що має властиві ознаки, відмінні від кожної із компонентів, взятих окремо.

У вітчизняній та зарубіжній науці загальноприйнятими компонентами міжкультурної компетентності визначають такі:

1. Комунікативна компетенція – здатність засобами мови, що вивчається, здійснювати мовленнєву діяльність відповідно до цілей та ситуації спілкування в рамках тієї чи іншої мови та сфери діяльності [12] . В її основі лежить комплекс

умінь, що дозволяють здійснювати мовне спілкування у його продуктивних і рецептивних видах.

2. Дискурсивна компетенція означає здатність використовувати певні стратегії для конструювання та інтерпретації тексту. Поняття «дискурс» означає зв'язковий текст, надфразова єдність. Однак існує різниця між текстом і дискурсом. Якщо під текстом розуміється якась абстрактна формальна конструкція, то дискурс – це тексти, створені в результаті спілкування. Отже, дискурс є таким мовленнєвим твором, який поряд з лінгвістичними характеристиками має екстралінгвістичні параметрами, що відображають ситуацію спілкування та особливості учасників спілкування. Таким чином, дискурсивна компетенція передбачає вибір лінгвістичних засобів залежно від типу висловлювання, ситуації спілкування та комунікативних завдань [3].

3. Стратегічна (компенсаторна) компетенція – здатність використовувати вербальні та невербальні комунікативні стратегії для компенсації прогалин у знаннях лінгвістичного коду або непорозумінь, що виникають з інших причин [1].

4. Прагматична компетенція проявляється у бажанні та вмінні вступати в комунікацію з іншими людьми, у здатності орієнтуватися в ситуації спілкування та будувати висловлювання відповідно до комунікативного наміру мовця та ситуації [13].

5. Лінгвістична (лінгвокомунікативна, мовна) компетенція розглядається як володіння знаннями про систему мови, про правила функціонування одиниць мови та здатність за допомогою цієї системи розуміти чужі думки та висловлювати власні судження в усній та письмовій формі; здатність виробляти та інтерпретувати висловлювання, побудовані за нормами (правилами) відповідної мови та мають конвенційні значення, що їм зазвичай приписує носій мови [6]. Мовна компетенція за М. Хомським означає здатність розуміти і продукувати необмежену кількість правильних у мовному відношенні речень за допомогою засвоєних мовних знаків та правил їх з'єднання.

Отже, мовну компетенцію можна визначити як базовий компонент комунікативної компетенції, що передбачає знання категорій та одиниць мови всіх рівнів (фонетичного, лексичного, словотвірного, морфологічного, синтаксичного та текстового) та їх функцій, а також правил оперування мовними одиницями для побудови висловлювань різних ієрархічних ступенів та їх розуміння.

6. Мовна (іллокутивна) компетенція означає знання способів формування та формулювання думок за допомогою мови, що забезпечують можливість реалізувати комунікативний намір (мовленнєва дія) [11].

7. Соціальна компетенція, яка включає бажання та вміння взаємодіяти з іншими, мотивацію, ставлення, впевненість у собі, емпатію та здатність керувати соціальними ситуаціями; здатність використовувати соціальні стратегії, які підходять для досягнення комунікативних цілей [2].

8. Соціокультурна компетенція має на увазі знання національно-культурних особливостей соціальної та мовної поведінки носіїв мови: їх звичаїв, етикету, соціальних стереотипів, історії та культури, а також способів користування цими знаннями у процесі спілкування [14].

9. Соціолінгвістична компетенція – це здатність здійснювати вибір лінгвістичної форми та способу мовного вираження, адекватними умовам акту комунікації, тобто ситуації спілкування, цілей та намірів, соціальним та функціональним ролям партнерів по спілкуванню [4].

10. Країнознавча чи культурно-країнознавча компетенція – поінформованість про історичні, географічні та національні особливості країни, мови якої вивчається. Країнознавча компетенція включає і лінгвокраїнознавчий компонент, що передбачає знання та правильне використання таких іншомовних слів і виразів, що позначають реалії (предмети, явища, ідеї), яких немає у своїй країні [14].

11. Регулятивна компетенція передбачає наявність умінь керувати своєю поведінкою. Вона включає цілепокладання, планування, мобілізацію та стійку активність, оцінку результатів діяльності, рефлексію. Вона складається з

культурної саморефлексії, сприйняття стандартів іншомовної культури та вміння долати «культурний шок» при знайомстві з реаліями життя іншомовної країни. Аутокомпетенція передбачає володіння технологіями подолання професійних деструкцій, високий рівень рефлексії та самоперевірки [5].

Формування міжкультурної компетентності має починатися з формування готовності визнавати етнокультурні відмінності як щось позитивне, яка потім розвивається до здатності міжетнічного розуміння та діалогу. Кожна людина є носієм культурних цінностей і водночас «реалізатором» цих цінностей у світ «Іншого». Сприйняття світу «Іншого» відбувається як особистісне та ментальне. Отже, в міжкультурному діалозі етнокультурна компетенція постає як основа для розрізнення, зіставлення, зустрічі, вивчення, комунікації та вільної творчості.

Тому розуміння та сприйняття сучасного світу у всьому його різноманітті, усвідомлення необхідності міжкультурної комунікації, як основного принципу співіснування в ньому, можливо тільки на основі усвідомлення взаємозв'язку з власним етносом, його культурою, усвідомлення власної ідентичності, знання національної культури та історії.

Таким чином, з позицій системного підходу міжкультурна компетентність майбутніх перекладачів може розглядатися як система, що інтегрує у своєму складі взаємопов'язані та взаємозумовлені компоненти.

Системний аналіз досліджуваної компетентності дозволив зробити висновок про взаємозалежність та взаємний вплив її компонентів. Так, лінгвокомунікативну основу етнокультурної компетенції становлять етносоціальні функції мови, поняття рідної та національної мов. Соціокультурний аспект лінгвістичного компоненту лінгвокомунікативної компетенції реалізується у різних сферах спілкування одночасно з правилами мовного етикету та мовної поведінки. Комунікативний аспект аутокомпетенції обумовлений високим рівнем самосвідомості та саморегуляції, оскільки передбачає вміння слухати співрозмовника, відчувати його внутрішній світ, висловлювати свої почуття та керувати своїм емоційним станом.

Етнокультурний аспект аутокомпетенції передбачає готовність людини до взаєморозуміння та взаємодії.

Вказані зв'язки між компонентами структури міжкультурної компетентності виходять за її межі у сферу базових соціально-професійних компетентностей перекладача і безпосередньо впливають на них..

В умовах професійної діяльності перекладача сформовані базові лінгвокомунікативні компетенції (лінгвістична та дискурсивна) дозволяють спеціалісту повно, зрозуміло, лінгвістично коректно будувати свої висловлювання та адекватно розуміти мову інших людей. Низький рівень сформованості лінгвістичного та дискурсивного компонентів лінгвокомунікативної компетенції негативно впливає на якість формулювання думок і в результаті – на якість виконуваної роботи в міжкультурних умовах спілкування. Недостатній рівень сформованості соціокультурної та стратегічної компетенцій надає несприятливий вплив на процес професійно-ділового спілкування, утруднюючи або навіть блокуючи його, породжуючи нерозуміння. Все це може викликати реакцію неприйняття і відчуження, що впливає на продуктивність перекладацької діяльності.

Володіння знаннями соціокультурних реалій своєї країни та загальних цивілізаційних цінностей підвищує рівень загальної культури, ерудованості та освіченості фахівця.

Висновки. Вирішення проблеми наповнення внутрішнього змісту міжкультурної компетентності майбутніх перекладачів здійснювалося через дослідження значення професійної компетентності перекладачів, яка розглядається як цілісне явище, що інтегрує не тільки знання, вміння, професійно значущі особистісні якості, а й мотивацію, досвід спеціаліста, необхідні йому для виконання професійних завдань. З цього погляду дидактичний зміст міжкультурної компетентності включає в себе мотивацію та інтерес, установки та відносини, знання, вміння та навички, професійно значущі особистісно-поведінкові якості

майбутніх перекладачів, досвід міжкультурної діяльності та міжкультурного спілкування

Таким чином, системний аналіз міжкультурної компетентності майбутніх перекладачів дозволив зробити висновок про те, що вона є сукупністю чотирьох компетенцій, взаємозв'язок та взаємозалежність яких забезпечуються за рахунок елементів її змісту. При цьому досвід міжкультурної діяльності та міжкультурного спілкування інтегрує всі компоненти та елементи досліджуваної компетентності у єдине неподільне ціле.

Список джерел

1. Буданова, І., Чепелева, М. (2023). Теоретичні засади формування компесаторної компетенції студентів під час використання професійної термінології. Молодий вчений. № 1. С.96-101.
2. Лукацька, Я. (2021). Аналіз поняття «соціальна компетентність особистості» в українських і зарубіжних наукових працях. Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки. № 1 (21). С. 49-53.
3. Марголін, А.Г. (2022). Загальна характеристика дискурсивної компетентності як педагогічна проблема. Наукові записки кафедри педагогіки. Харків. Випуск 51. С. 39-46.
4. Михальчук, Н., & Коваль, І. (2024). Психологічні функції соціокультурної компетентності. Збірник наукових праць "Проблеми сучасної психології", (63), 219–241.
5. Пометун, О.І. (2004). Теорія і практика реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн. / Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека освітньої політики. Київ: «К.І.С.».
6. Сергієнко, М.С., Пантелеєва, О.Я., Підлужна, І.А. (2020). Формування лінгвістичної компетентності з використанням нейродидактики. Інноваційна педагогіка. С. 41-45.

7. Солодка, А.К. (2014а). Кроскультурна взаємодія: теорія, методологія, практика. Монографія/ за заг. ред. А. К. Солодкої. Миколаїв: Іліон;
8. Солодка, А.К. (2014б). Фасилітація кроскультурної взаємодії: навч.-метод. посіб. для студентів ВНЗ. Миколаїв. нац. ун-т ім. В. О. Сухомлинського. Миколаїв : Іліон.
9. Солодка А.К. (2015). Кроскультурна взаємодія учасників педагогічного процесу вищих навчальних закладів. [Текст]: монографія. Миколаїв : Іліон.
10. Солодка, А.К. (2016). Культурний інтелект. Монографія за наук. ред. А. К. Солодкої. Миколаїв : Швець В. М.
11. Струганець, Л. В. (2012). Культура мови. Модульний курс: навчальний посібник для студентів філологічних факультетів вишів України. Тернопіль : ТНПУ імені Володимира Гнатюка.
12. Чебатарева І.О. (2014). Комунікативна компетентність. Теоретичний аспект. Наукові записки кафедри педагогіки. Харків. Випуск XXXVI. С. 205-215.
13. Яцишина, Н.В. (2017). Сутність і структура прагматичної компетентності майбутніх перекладачів. Духовність особистості: методологія, теорія і практика. 6 (81). С. 254-263.
14. Safina, M. S. (2014). Formation of socio-cultural competence in foreign language teaching. Procedia. No. 136. P. 80–83.

УДК 378.147:811.111

Федоренко С. В. д-р пед. наук, професор

Київський національний університет технологій та дизайну

**ЛІНГВОПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ АНГЛОМОВНИХ
ТЕРМІНІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

The dynamic nature of the specialized language of higher education is evidenced by its innovative lexical and semantic processes, which indicate the implementation of

new possibilities of the language system. The linguopragmatic aspect of English-language terminology in higher education is closely related to the context, the purpose of professional communication, and cultural factors, and this diversity is manifested in different types of specialized texts addressed to both internal and external addressees. In different types of professional texts, such as scientific articles, textbooks, official documents, terminological units are characterized by different pragmatic functions, depending on the context and purposes of communication.

Keywords: *English-language terminology of higher education, linguopragmatic aspect, pragmatics, specialized text.*

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток вищої освіти США та Великої Британії, а також постійна модернізація цих двох освітніх систем відповідно до викликів сучасного суспільства призводить до потреби в оновленні термінологіки галузі вищої освіти. Динамічний характер фахової мови вищої освіти засвідчують її інноваційні лексико-семантичні процеси, які вказують на реалізацію нових можливостей мовної системи [2]. З одного боку, це свідчить про активну діяльність, що проводиться в напрямі оновлення англійської термінологічної бази сфери вищої освіти, а з іншого боку, цей процес створює певні труднощі, що потребує вивчення, систематизації й упорядкування понятійно-термінологічного апарату сфери вищої освіти США та Великої Британії.

Засади виникнення прагматики як нової галузі семіотики були закладені наприкінці XIX ст. – початку XX ст., зокрема в ідеях про мислення та мову як когнітивні засоби адаптації особистості до середовища з метою досягнення успіху [1]. Лінгвістичну основу і сам термін «прагматика» запропонував американський філософ К. Морріс, стверджуючи, що прагматика є одним із трьох компонентів семіотики, науки про знаки [5, с. I]. К. Морріс визначив прагматику як «дослідження відношення знаків до інтерпретаторів» [6, с. 6]. «Оскільки інтерпретатори більшості (а можливо, і всіх) знаків є живими організмами,

достатньою характеристикою прагматики було б вказати, що вона має справу з біотичними аспектами семіозису, тобто з усіма психологічними, біологічними феноменами, які спостерігаються у функціонуванні знаків» [6, с. 63].

Аналіз останніх досліджень. У лінгвістиці сьогодення прагматика широко визначається як дослідження використання мови в контексті. Зокрема Дж. Ліч стверджує, що «прагматика – це дослідження значення та способу, за допомогою яких мова пов’язана з будь-якими наданими ситуаціями [4, с. 13]. Як стверджує О. Селіванова[1], лінгвісти ще й досі не дійшли згоди щодо однозначного тлумачення цього феномену, який спостерігається як у сфері функціонування мовних одиниць, так і у сфері їх фіксації.

Проблематика сутності та функцій лексичного значення слів і досі активно дискутується в сучасній лінгвістиці, що актуалізує лінгвістичні студії, пов’язані з лексичним значенням англomовних термінологічних одиниць, а також з їх вивченням як мовних універсалій [3, с. 134].

Мета дослідження – вивчення лінгвопрагматичної специфіки англomовної термінології вищої освіти у фахових текстах різних типів.

Результати. Аналіз матеріалу дослідження засвідчив, що лінгвопрагматичний аспект англomовної термінології вищої освіти у різних типах фахових текстів простежується у таких ключових напрямках:

1. Функція термінів у контексті фахової комунікації. Терміни вищої освіти відіграють важливу роль у специфічній прагматико орієнтованій комунікації між різними учасниками освітнього процесу – викладачами, студентами, адміністрацією, а також зовнішніми зацікавленими сторонами. У різних типах фахових текстів, таких як наукові статті, навчальні посібники, офіційні документи, термінологічні одиниці характеризуються різними прагматичними функціями, залежно від контексту та цілей спілкування (наприклад, переконання, інформування чи опис). Зокрема, у заявах американських та британських закладів вищої освіти про досягнення (наприклад, прес-релізи на веб-сайтах, каталоги)

термінологія використовується для демонстрації статусу та репутації закладу вищої освіти, тоді як в академічних текстах термінологія слугує для точного опису понять та теорій.

2. Врахування адресата. Термінологія у текстах, спрямованих на внутрішнє використання (наприклад, для студентів та викладачів у закладах вищої освіти), буде сильно відрізнятися від термінів, що використовуються для зовнішньої аудиторії, такої як абітурієнти чи потенційні інвестори. Внутрішні тексти, як правило, мають більш вузькоспеціалізовану термінологію, тоді як зовнішня комунікація може бути більш спрощеною та орієнтованою на пояснення чи рекламні цілі.

3. Культурно-специфічні особливості. Лінгвопрагматичний аспект також включає вплив культурних особливостей США та Великої Британії. У контексті термінології вищої освіти важливо враховувати те, що багато термінів можуть мати локальні та культурно-специфічні значення. Наприклад, такі терміни, як *liberal arts college*, *community college* мають чітке значення в контексті американської системи вищої освіти, але можуть бути важкими для розуміння в інших країнах.

4. Вплив глобалізаційних процесів. З урахуванням глобалізації освіти та розширення міжнародних програм обміну, багато американських та британських університетів прагнуть зробити свою термінологію більш доступною для іноземних студентів. У цьому контексті терміни можуть адаптуватися або пояснюватись з використанням більш універсальних понять. Це також впливає на те, як університети подають свою інформацію в різних фахових текстах, таких як каталоги та веб-сайти.

Висновок. Таким чином, лінгвопрагматичний аспект англomовної термінології вищої освіти тісно пов'язаний з контекстом, метою фахової комунікації та культурними факторами, і ця різноманітність проявляється в різних типах фахових текстів, які адресуються як внутрішнім, так і зовнішнім адресатам.

Список джерел

1. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: підручник. Полтава: Довкілля-К, 2008. 712 с.
2. Федоренко С. В. Прагматичний аспект перекладу термінолексики вищої школи США. *Культурно-детерміновані фактори у практиці перекладу: монографія* / А. К. Солодка (ред.). Миколаїв: ФОП Швець В. М., 2017. С. 187–202.
3. Федоренко С. В. Лексико-семантичний аналіз термінів фахової мови вищої освіти США “humanities”, “liberal arts”, “liberal humanistic culture” (перекладацький аспект). *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*. 2021. № 16. С. 133–138. DOI: <https://doi.org/10.24919/2663-6042.16.2021.22>
4. Leech G. *Principles of Pragmatics*. New York: Longman Group Limited, 1983. 250 p.
5. Levinson S. C. *Pragmatics*. Cambridge: Cambridge University Press, 1983. 434 p.
6. Morris C. *Writings on the General Theory of Signs*. Walter de Gruyter, 2014. 486 p.

УДК 8

Фоменко К. А., здобувач вищої освіти,

Науковий керівник: Ворчакова І.Є.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

**ЗАЛЕЖНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ COCKNEY ACCENT ТА POSH ACCENT від
СОЦІАЛЬНОГО СТАТУСУ НОСІЯ МОВИ**

Анотація: *The article presents a phonological and sociolinguistic analysis of two British accents of English: Cockney English (CE) and Posh English (PE). Particular*

attention is paid to the study of their current status in the UK. English is the main language in and around London, existing on a continuum between Cockney English, the accent of the working class in London, and Pos h English, which is associated with the upper social classes.

Ключові слова: *акцент, голос, pos h accent, cockney, english.*

Постановка проблеми. Акцент мови є одним з критеріїв за яким ми складаємо думку про людину, її соціальний статус. У англomовному суспільстві *Cockney English* асоціюється з робітничим класом тоді як *Pos h English* – з елітою. Попри стандартизацію мов, вибір акценту залишається важливим для самоідентифікації та соціальної мобільності. Питання полягає в тому, які саме ознаки відрізняють вимову одна від одної? Якою мірою використання того чи іншого акценту впливає на соціальний статус у суспільстві? Чи не розмилися межі між ними зараз?

Метою дослідження є фонологічний і соціолінгвістичний аналіз двох британських акцентів англійської мови: *Cockney English* (CE) і як *Pos h English* (PE).

Аналіз останніх джерел. *Pos hness*, або *pos h accent* – це британське уявлення про те, що в розмові людина звучить як представник вищого класу. Англійці, що використовують цей акцент звертають увагу на чітку вимову звуків, відкриті та довгі голосні звуки та помірну швидкість мови. Також G.V. Chappell у своїй статті “The trouble with having a pos h accent ” зазначає, що відмінним є вимова букви "t" та "r". Звук "t" вимовляється чітко - на відміну від *Cockney*, де він може переходити в гортанну змичку або зникати (наприклад, *butter* вимовляється як ['bʌtə], а не ['bʌt̚ə]). Використовуючи це ж слово ми бачимо, що звук "r" не вимовляється наприкінці складу чи слова (наприклад, у слові *car* [ka:]) [1].

Дослідження “*Posh accent and vocal attractiveness in British English*” доводить те, що *posh accent* може допомогти отримати більше впливу на людей і викликає позитивні емоції у співбесідника. Як зазначають автори цього дослідження “*Poshness* нагадує привабливий чоловічий голос, мужній, але не агресивний”[4].

Автори дослідження “*Does Posh English Sound Attractive?*” зазначають, що *posh accent* виявляється не лише через характерний словниковий запас і вимову, а й через інші фонетичні параметри, пов’язані з вокальною привабливістю. На звучання впливають: інтонація, темп, ритм, гнучкість голосу, також мелодика голосу та назальність. У результаті мовознавці дійшли до висновку що *Posh English* асоціюється з більш швидким, а не повільним темпом. Водночас автори не виключають впливу інших чинників, які широко обговорюються в науковій літературі, зокрема діалектичних особливостей, лексики, граматики та інтонації [2].

Cockney є «радикальним діалектом робітничого класу Лондона». Носії англійської мови *cockney* використовують не стандартну англійську, а конкретний діалект, який, наприклад, включає стигматизовані негативні форми, як “*I don't want no dinner*”). Цікаво, що ця особливість була поширена в стандартній англійській мові, але тепер втрачена. Сучасний *Cockney English* включає в себе *t-glottaling* (раптова зупинка потоку повітря через закриття голосових зв'язок), *h-dropping* (не вимовляння звуку *h*, як “*what we 'ave 'ere*”) і *th-fronting* (вимова англійського “*th*” як “*f*” або “*v*”). Коли застосовується *th-fronting*, [θ] стає [f] або [ф] (наприклад, *three* вимовляється як *free*) і [ð] стає [v] або [β] (наприклад, *further* вимовляється як *fervour*)). Він також використовує вокалізовані /l/, що робить *milk* звучати як / mi:ʊk/ [3, с.7].

Висновки. Отже, спостерігається схожа тенденція щодо статусу *cockney accent* і *posh accent*. *Posh accent* більше не є єдиним загальноприйнятим стандартом у багатьох професіях і, хоча й досі вважається благородним, сприймається як скромний і неприязний. Дійсно, хоча сьогодні акцент *cockney* менш виражений, ніж

це було 20 чи 30 років тому, він все ще залишається об'єктом упереджень і дискримінації. Молоде покоління може слабше розуміти сенс англійської мови королівського стандарту, але *Posh English* залишається незмінним стандартом британської англійської мови.

Список джерел

1. Chappell G. V. The trouble with having a posh accent. URL: <https://www.spectator.co.uk/article/the-trouble-with-having-a-posh-accent/> (дата звернення: 10.01.2025).
2. Jiao L., Wang C., Hsu C., Birkholz P., Xu Y. Does posh English sound attractive? *Interspeech*. 2017. 20-24 August. C.2257- 2261.
3. Johansson C. Received Pronunciation, Estuary English and Cockney English: A Phonologic and Sociolinguistic Comparison of Three British English Accents. Lewes, 2016. 27 с.
4. Jiao L., Wang C., Hsu C., Birkholz P., Xu Y. Posh accent and vocal attractiveness in British English. C. 45-48. URL: https://www.researchgate.net/publication/323027890_Posh_accent_and_vocal_attractiveness_in_British_English (дата звернення: 14.01.2025).

The dependence of the use of cockney accent and posh accent on the social status of a native speaker

Abstract: *The article presents a phonological and sociolinguistic analysis of two British accents of English: Cockney English (CE) and Posh English (PE). Particular attention is paid to the study of their current status in the UK. English is the main language in and around London, existing on a continuum between Cockney English, the accent of the working class in London, and Posh English, which is associated with the upper social*

classes.

Keywords: *accent, voice, posh accent, cockney, English.*

УДК 81'367.623:811.111:811.161.2

Шевлякова Є. О., здобувач вищої освіти,

Науковий керівник: Єфименко Т. М.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

**МОРФОЛОГІЧНІ ЗАСОБИ ТВОРЕННЯ ПРИКМЕТНИКІВ В
АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ**

This paper analyzes morphological means of adjective formation in English and Ukrainian. It explores grammatical categories such as gender, number, and case in Ukrainian adjectives, compared with the analytic structure of English adjectives. The study emphasizes key differences in agreement, suffixation, and syntactic functions of adjectives in both languages. It also highlights how each language expresses quality and emotive evaluation through adjectives. This contrastive approach reveals essential distinctions in morphological structure and usage.

Keywords: *adjective, morphology, English, Ukrainian, word formation, agreement, grammatical category.*

Проблема, порушена в цьому дослідженні, полягає в недостатній опрацьованості морфологічних особливостей прикметника в межах перекладознавства та контрастивної лінгвістики. Незважаючи на те, що прикметник є однією з основних частин мови як в англійській, так і в українській мовах, його морфологічна структура та синтаксична поведінка суттєво відрізняються. Метою роботи є виявлення та аналіз цих відмінностей, зосереджуючись на способах творення, відмінювання та функціонування прикметників у контексті.

Усвідомлення цих особливостей є важливим для точного перекладу, лінгвістичного зіставлення та вивчення мов.

Аналіз станніх наукових джерел підтверджує актуальність морфологічного аналізу прикметника в контрастивному аспекті. Дослідники, зокрема А. Д. Алиєва (2021), О. В. Зайченко (2011) та Л. Ю. Скорик (2013), зосереджують увагу на граматичних особливостях прикметника в українській мові, таких як рід, число, відмінок та узгодження з іменником. Є. Я. Мараховська (2001), Х. О. Мельник (2018) та N. Pavlyuk (2010) аналізують структуру прикметника в англійській мові, акцентуючи на його аналітичному характері, відсутності флексій та емоційно-оцінній функції. А. В. Сітко (2013) підкреслює важливість урахування результатів контрастивних досліджень у перекладознавстві. Загалом, усі автори підтверджують суттєві граматичні відмінності прикметників в англійській та українській мовах і необхідність їх системного аналізу.

Мета дослідження – зіставити морфологічні особливості прикметників в англійській та українській мовах, виявити спільні й відмінні риси в їх творенні, граматичних категоріях і синтаксичних функціях, а також з'ясувати специфіку вживання прикметників у кожній з мов з урахуванням їх лексико-граматичних і стилістичних характеристик.

1. Прикметник як універсальна частина мови. Усі мови мають прикметники, які виконують роль вираження ознак предметів, дій чи явищ. Вони можуть мати різні форми залежно від граматичних категорій мови. Прикметник є важливим засобом для характеристики предмета в обох мовах, але різниця між англійською та українською мовами полягає в способі вираження цих ознак. Зокрема, українські прикметники мають граматичні категорії роду, числа і відмінка, що не є властивим для англійської мови [2][3].

2. Морфологічні відмінності в англійській і українській мовах. В англійській мові прикметники не мають закінчень, вони є незмінними і не залежні

від іменника. Українські ж прикметники мають чітко виражену морфологічну парадигму, що включає категорії роду, числа і відмінка. Ці відмінності є важливими для перекладу між мовами, оскільки англійські прикметники не узгоджуються з іменниками, що, в свою чергу, спрощує граматичну структуру в порівнянні з українською мовою [4][5].

3. Будова прикметників в англійській та українській мовах. В англійській мові прикметники складаються переважно з основи, без використання відмінкових закінчень, тоді як в українській мові прикметники поділяються на повні (з закінченнями) і короткі форми. Короткі форми прикметників в українській мові зазвичай використовуються в називному відмінку одиниці чоловічого роду. Англійські прикметники, хоча й позбавлені граматичних форм узгодження, виконують функції атрибутів та номінальної частини складного присудка, що є подібним до функцій прикметників в українській мові [2][4].

4. Емотивно-оцінні прикметники в англійській мові. У англійській мові прикметники часто передають емоційний або оцінний відтінок, що відображає суб'єктивну точку зору автора. Це виражається через особливості лексичного складу прикметників, таких як емоційно заряджені прикметники типу *happy* (щасливий) або *furious* (розлючений). Цей аспект відрізняє англійські прикметники від українських, де в більшості випадків прикметники не несуть такої виразної емоційної забарвленості в самій морфологічній формі [4][6].

5. Роль прикметників у синтаксисі. У обох мовах прикметники виконують функцію атрибута (означення) і можуть бути частиною складного присудка. У той час як в англійській мові прикметники часто сполучаються з іменниками та займенниками, створюючи правосторонні зв'язки (наприклад, *a beautiful girl*), в українській мові така взаємодія відбувається через узгодження прикметника з іменником у всіх граматичних категоріях [3][7].

6. Контрастивні дослідження. Дослідження контрастивної граматики показують, що при перекладі з однієї мови на іншу важливо враховувати різні морфологічні структури прикметників, оскільки втрата граматичних категорій у англійських прикметниках може призвести до труднощів у вираженні точних значень в українській мові, де ці категорії є обов'язковими [5][7].

7. Типи прикметників і їх афіксація. Обидві мови мають типові афікси для утворення прикметників, але англійська мова значно більше залежить від суфіксів і префіксів для формування прикметникових форм (наприклад, *-ful*, *-less*, *-ous*), на відміну від української, де прикметники формуються також через категорії роду та відмінка [1][5].

Результати дослідження показали, що прикметники в англійській та українській мовах мають спільні синтаксичні функції (означення, частина складеного присудка), але суттєво відрізняються морфологічно. Українські прикметники узгоджуються з іменниками в роді, числі й відмінку, мають повні та короткі форми. Англійські прикметники не змінюються, а творяться переважно афіксацією. Також встановлено, що англійські прикметники можуть входити до складу предикативних конструкцій, що не властиво українській мові. Таким чином, прикметники обох мов мають типологічну подібність у значенні, але істотні відмінності у формальній структурі.

Висновок. Дослідження морфологічних засобів творення прикметників в англійській та українській мовах дозволяє зробити кілька важливих висновків. Незважаючи на те, що в обох мовах прикметники виконують однакові функції, їх граматичні особливості суттєво різняться. В англійській мові прикметники мають аналітичний характер: вони не змінюються за родом, числом та відмінком, і не узгоджуються з іменниками, що є відображенням загальної тенденції англійської мови до мінімізації морфологічних форм. Натомість українські прикметники є

частиною синтетичної мови, маючи розвинену систему узгодження з іменниками за родом, числом та відмінком.

Морфологічні засоби творення прикметників в обох мовах також мають свої відмінності, що виявляються в різних типах суфіксів і префіксів, а також у різниці між повними та короткими прикметниками в українській мові. Англійські прикметники здебільшого створюються за допомогою суфіксів і префіксів, що формують їхні лексико-семантичні варіанти.

Таким чином, результати дослідження підтверджують, що прикметники в англійській та українській мовах мають різні морфологічні структури, що зумовлені типологічними особливостями кожної мови, і ці відмінності мають важливе значення для перекладознавства та контрастивного аналізу.

Список джерел

1. Алиєва А. Д., (2021). Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 198 с
2. Зайченко О.В. (2011). Прикметник: семантичний і структурний аспекти. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 9 «Сучасні тенденції розвитку мов». Київ. Вип. 6. С. 84-90.
3. Мараховська Є.Я. (2001). Основи теоретичної граматики англійської мови. Київ. 287 с.
4. Мельник Х.О. (2018). Морфологічні, синтаксичні та семантичні ознаки емотивно-оцінних прикметників англійської мови. Перекладацькі інновації : матеріали VIII Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, с. 39-41.
5. Сітко А.В. (2013). Використання результатів контрастивних досліджень у перекладознавстві. Наукові записки. Серія «Філологічні науки (мовознавство)». Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка. Вип. 116. С. 199-203.

6. Скорик Л. Ю. (2013). Світ слова / Леся Юріївна Скорик. - Київ: Кий. - 60 с.
7. Pavlyuk N. (2010). Contrastive grammar of English and Ukrainian. Донецьк : ДонНУ. 191 с

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ

УДК 81'25:81'373.7

Буленко Я. А., студентка 1 курсу,

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ

The theses describe the features of the translation of phraseological units, which consists in finding lexical equivalents, preserving their semantic load, emotional coloring and stylistic function. The main classifications of the types of translation of phraseological units are given.

Keywords: *phraseological units, translation of phraseological units, types of translation, translation methods.*

Фразеологізми як мовні одиниці посідають важливе місце в структурі будь-якої мови, адже вони є носіями культурного досвіду, національного світогляду й, беззаперечно, формують неповторну мовну картину світу, додаючи мовленню емоційності, експресивності, стилістичної виразності. Однак саме ці характеристики роблять фразеологізми складними для адекватного перекладу, особливо коли дослідник стикається з різними культурними традиціями носіїв певної мови.

Проблема перекладу фразеологізмів полягає не лише в пошуку лексичних відповідників, а й збереженні їхнього смислового навантаження, емоційного забарвлення й стилістичної функції. Перекладач повинен обрати між буквальним перекладом і вільною інтерпретацією, що вимагає не лише сформованої мовної компетентності, але й глибокого розуміння культури обидвох мов. Це питання неодноразово розглядали такі дослідники як Я. Баран, І. Гаврилова,

О. Герасименко, О. Коваленко, Ж. Краснобаєва-Чорна, О. Петрина, І. Раєвська, Д. Цюцюра, М. Уголькова та ін.

Відомий дослідник фразеології Я. Баран зауважує, що адекватний переклад фразеологізмів на цільову мову – це точне збереження їхнього тлумачення, форми й специфіки в тканині мови [1]. Мовознавиця Ж. Краснобаєва-Чорна у своєму підручнику детально розглядає класифікації фразем, зазначаючи, що «з погляду співвіднесеності з частинами мови всі фраземи умовно можна поділити на дві великі групи:

1) фраземи, категорійні властивості яких визначувані порівняно легко за допомогою граматично опорного компонента (здебільшого це фраземи, граматичним стрижнем яких є іменники та дієслова);

2) фраземи, що мають категорійні ознаки двох і більше частин мови, через що їм властива розпливчастість меж (здебільшого це фраземи, в яких важко або зовсім неможливо вирізнити граматично домінуючий компонент)».

Також лінгвістка зазначає, що більшу частину фраземного складу мови можна згрупувати в такі семантико-граматичні типи або розряди: іменникові (субстантивні), прикметникові (ад'єктивні), дієслівні, прислівникові (адвербіальні) та вигуківі [2].

Переклад фразеологізмів залежить від їхньої класифікації, еквівалентності й аналогів у цільовій мові, але зазвичай учені виокремлюють два основних способи перекладу – фразеологічний і нефразеологічний. Перший полягає у використуванні аналогів або еквівалентів для відтворення сталого виразу, а другий – у калькуванні, контекстуальних замінах й описовому перекладі. Дослідники продовжують визначати нові способи перекладу.

Мовознавець Я. Баран запропонував чотири способи перекладу фразеологічних сполучень:

1) калькування чи дослівний переклад, типовий для перекладу крилатих виразів;

- 2) повний еквівалентний переклад;
- 3) неповний еквівалентний переклад;
- 4) описовий переклад [1].

А дослідниці І. Раєвська та О. Коваленко у своїй статті згадують класифікацію мовознавця В. Карабана, який виокремлює «чотири головні види перекладу фразеологізмів з української на англійську мову: моноеквівалентний переклад (абсолютний та відносний); вибіркового перекладу, в якому перекладачу необхідно вибрати найбільш влучний відповідник із кількох наявних синонімів до фразеологізму; вільний переклад використовується тоді, якщо в англійській мові не існує адекватного відповідника до українського фразеологізму» [3].

Незважаючи на те, що мовознавці продовжують визначати способи перекладу цих мовних одиниць, існують також загальноприйняті способи перекладу фразеологізмів:

1. Переклад за допомогою абсолютних еквівалентів: «левова частка» – «lion's share», «грати з вогнем» – «to play with fire».
2. Переклад за допомогою відносних еквівалентів, коли є розбіжності в значенні виразів у вихідній і цільовій мовах: «політика батога та пряника» – «whip-and-carrot policy».
3. Переклад за допомогою фразеологічних аналогів, коли перекладаються прислів'я: «Краще синиця в руці ніж журавель у небі» – «A bird in the hand is worth two in the bush», «У гостях добре, а вдома краще» – «East or West – home is best».

Отже, переклад фразеологізмів потребує індивідуального підходу з урахуванням культурного контексту, функцій і стилістичного навантаження виразів. Найефективнішими стратегіями є використання фразеологічного еквівалента й описового перекладу. Успішний переклад можливий лише за умови поєднання лінгвістичної й культурної компетентності перекладача.

Список джерел

1. Баран Я. А., Зимомря М. І., Білоус О. М., Зимомря І. М. Фразеологія: знакові величини: навч. посіб. для студ. факультетів іноземних мов. Вінниця: Нова Книга, 2008. 256 с.
2. Краснобаєва-Чорна Ж. В. Фраземіка та фраземографія в сучасній лінгвопарадигмі: підр. для студентів філологічних факультетів вищих навчальних закладів. Вінниця, 2018. 200с.
3. Раєвська І., Коваленко О. Особливості та способи передачі під час перекладу фразеологізмів англійської мови українською (на матеріалі роману А. Майклідіса). *Слобожанський науковий вісник*. Серія: Філологія. 2023. № 4. С. 36-41.

УДК 378.147:8

Васильєва В. В., здобувач вищої освіти,

Науковий керівник: Рускуліс Л. В.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ МЕНТАЛЬНИХ МАП ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ МОВОЗНАВЧИХ ДИСЦИПЛІН

The article explores the methodology of using mind maps as a tool for studying linguistic disciplines. Mind maps facilitate the visualization of information, the systematization of knowledge, and the development of critical thinking. This method allows students to better comprehend material, structure information, and improve the efficiency of the learning process. The paper also analyzes the advantages and opportunities of implementing mind maps in education, and the principles of their

construction. There are various applications for creating mind maps and their advantages.

Keywords. *Mind maps, linguistic disciplines, information visualization, critical thinking, learning efficiency, principles of construction.*

Сучасна освіта вимагає інноваційних підходів до викладання, які сприяють активному залученню студентів до освітнього процесу. Однією з проблем є недостатня інтеграція візуальних методів навчання, зокрема ментальних карт, що суттєво обмежує можливості студентів у процесі засвоєння складних концепцій, розвитку аналітичного мислення й креативності.

Ментальні карти є ефективним інструментом для візуалізації та структуризації інформації, що підтверджується численними дослідженнями (Т. та Б. Бьюзени, О. Аксьонова, Т. Вакалюк, А. Гордєєва, О. Машкіна, Х. Мюллер, Н. Терещенко та ін.).

Термін «інтелект-карта» вперше запропонували науковці Т. та Б. Бьюзени. Вони зазначають, що інтелект-карта – це «графічне вираження процесу радіантного мислення і тому є природним продуктом діяльності мозку» [1]. Під радіантним мисленням дослідники розуміють такі асоціативні розумові процеси, відправною точкою яких є центральний об'єкт [Там само]. А. Гордєєва зазначає, що інтелектуальна карта (*далі ІК*) – це схема/діаграма, призначена для візуалізації інформації під час її обробки людиною. Головна особливість ІК полягає в тому, що її окремі елементи пов'язуються в основному асоціативними зв'язками, найбільш звичними для людського мислення і пам'яті [2, с. 51]. Отже, ментальні карти, або інтелектуальні карти, – це графічне зображення інформації, яке відображає концепції, ідеї та взаємозв'язки між ними. Вони побудовані за принципом асоціативного мислення, що дозволяє відтворювати складну інформацію у зрозумілому вигляді. Приклад ментальної карти на тему: «Прояви академічної нечесності» – демонструємо на рисунку 1.

Рис. 1. Ментальна карта «Прояви академічної нечесності»

Зазначимо, що побудова ІК вимагає урахування основних принципів, які запропонували Т. і Б. Бьюзени: концентрація уваги на центральному образі; інтенсивне використання графічних образів; робота як мінімум з трьома і більше кольорами; об'ємне зображення (передусім за рахунок опуклих букв і псевдо-тривимірної графіки); часте варіювання розмірів букв (шрифтів), товщини ліній і масштабу графіки; використання стрілок для підкреслення зв'язків між елементами карти; кодування інформації та винахід аббревіатур; строгий принцип «одне ключове слово на кожну лінію»; використання ключових слів над асоціативними лініями; використання номерної послідовності у викладі думок [2, ст. 52]

Під час побудови ментальних карт слід ураховувати також низку практичних рекомендацій, які автори ідеї називають «принципами»[1]:

1. У центрі будь-якої ментальної карти розташовується головна концепція або тема, яка є основою для подальшого розгалуження.
2. Від центральної ідеї відходять основні гілки – це асоціації першого рівня, які представляють ключові аспекти або підтему. Від основних гілок відходять підгілки, що деталізують інформацію. Всі елементи повинні бути обов'язково пов'язані між собою.
3. У кожному блоці використовуються короткі фрази, ключові слова, символи або зображення, які допомагають запам'ятовувати інформацію за допомогою візуалізації.

4. Різні рівні або категорії інформації виділяються кольорами для полегшення сприйняття й організації.

5. Ментальні карти дозволяють вільно додавати нові ідеї та розширювати карту в будь-якому напрямку.

В інтелект-карті кожне слово та графічне зображення стають по визначенню центром наступної асоціації, а весь процес побудови карти – це потенційно нескінченний ланцюг асоціацій, що відгалужуються та є вихідними з загального центру або сходяться до нього. Інтелект-карти допомагають ефективному зберіганню необхідного обсягу інформації в пам'яті (для чого цей метод і призначений), належне її засвоєння та розуміння. Це крок вперед на шляху від одновимірного лінійного логічного мислення (причина-наслідок, так чи ні) до багатовимірного, необмеженого мислення [3].

Існує багато способів створення ментальних мап. Перші прототипи карт робили вручну на папері у вигляді схем, які за своєю структурою нагадували «дерево», однак, ураховуючи сучасні інформаційні технології (ІТ), можливим стало створення інтелект-карти за допомогою онлайн ресурсів. У сучасному інтернет-просторі існує велике розмаїття онлайн сервісів, за допомогою яких можна створювати ментальні мапи.

FreeMind – популярний безкоштовний додаток для створення інтелект-карт. Перевагами є зрозуміле керування, наявність усіх інструментів, необхідних для створення мапи, можливість завантажити інтелект-карту в зручному форматі (PNG, JPEG, XML, HTML, XHTML тощо) [6].

XMind – онлайн-програма, яка уможливорює створення зручних інтелект-карт, діаграм Fishbone, організацію мозкових штурмів. Переваги: створення різноманітних карт і схем; яскравий дизайн: фон для всієї карти або окремих частин, декілька варіантів стилів, ліній та кольорів, значків; велика кількість різноманітних інструментів та функцій та можливість одночасно декільком користувачам працювати над однією ментальною мапою [5].

Canva – один із найпопулярніших інструментів для створення не лише інтелект-карт. Це багатомовна програма, її інтерфейс адаптований до 28 мов, зокрема української. Сервіс дозволяє користувачам створювати власні майндмепінг-проєкти, використовуючи вбудований редактор для зміни кольорів, тексту, шрифтів та додавання необхідних візуальних елементів, зокрема GIF-файлів і відео. Після попередньої реєстрації кілька користувачів мають можливість працювати над одним проєктом у режимі реального часу. Готову карту можна зберегти в будь-якому форматі: PNG, JPG, PDF, MP4, SVG, GIF [4].

Використання ментальних мапсприяє нестандартному підходу до навчання, кращому засвоєнню інформації, активізуючи критичне мислення студентів. Використання ментальних карт може стати ефективним для студентів під час вивчення мовознавчих дисциплін, оскільки допоможе їм не тільки засвоїти матеріал, а й розвивати критичне мислення й креативність.

Список джерел

1. Васильківська Н. А. Використання ментальних карт у підготовці майбутніх фахівців початкової освіти. Стратегічні напрями розвитку сучасної української лінгводидактики: колективна монографія. Тернопіль: Підручники і посібники, 2021. С. 287-296.
2. Гордєєва А. Й. Інтелектуальні карти як засіб формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх філологів. *Іноземні мови*. 2012. № 4. С. 51–53.
3. Терещенко Н. В. Інтелект-карти – сучасні інноваційні технології навчання в системі освіти. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/197224603.pdf>.
4. Canva URL: <https://www.canva.com/presentations/templates/>.
5. Draw.io. URL: <https://www.draw.io>.
6. FreeMind. URL: https://freemind.sourceforge.net/wiki/index.php/Main_Page.

Ворчакова І. Є., доц., канд. політ. н, доц. кафедри перекладу

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

МОВНА ОСОБИСТІСТЬ ВОЛОДИМИРА ЗЕЛЕНСЬКОГО ЯК СУБ'ЄКТА ВЕРБАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

The linguistic personality of Volodymyr Zelensky is considered at the syntactic level from the point of view of emotive-pragmatic semantics. The role of language as a political instrument in the communication process is shown. The emphasis is placed on the most relevant political speeches of the international format of the President of Ukraine.

Keywords: *linguistic personality, Volodymyr Zelenskyy, structural-linguistic level, verbal-communicative characteristic.*

Сьогодні Володимир Зеленський є одним із найпопулярніших, найцитованіших та найвпізнаваніших політиків світу. Видання Financial Times визнало його людиною 2022 року. Український Президент став прапороносцем ліберальної демократії в глобальній боротьбі з авторитаризмом, яка може визначити хід ХХІ століття. В. Зеленський також став втіленням мужності та стійкості українського народу в боротьбі з російською агресією [7]. Можемо припустити, що саме завдяки своїм промовам міжнародного рівня він зміг «достучатися» до європейської та американської аудиторії і отримати відповідне визнання.

Спираючись на результати досліджених політичних промов Президента, ми ставимо за *мету* розкрити мовну особистість Володимира Зеленського, виходячи з притаманних йому вербально-комунікативних характеристик.

Ряд дослідників, займаючись питаннями мовної особистості Володимира Зеленського, дійшли висновку, що його структурно-мовний рівень «характеризується домінуванням стилістично нейтральних мовних одиниць із дотриманням офіційно-ділового стилю мовлення у прямому значенні з метою запобігання двозначності, широким вживанням ділової та військової термінології; а також порушенням шаблонної синтаксичної структури речення офіційно-ділового стилю» [6, с. 226].

В. Каназірська зазначає, що в промовах Президента України домінують «складні речення (складносурядні і складнопідрядні). Лексико-семантичний рівень характеризується багатим арсеналом мовних засобів на позначення політичних, військових, географічних та економічних реалій, що відбиває їхню актуальність у воєнний період» [5, с. 25].

Працюючи над синтаксичними виявами емотивної лексики Володимира Зеленського підмічено, що в своїх офіційних промовах міжнародного формату від часто застосовує такий мовленевий акт як експресив, який проявляється через подяки партнерам, докори, подив, обурення: «дякую за підтримку», «ми стоїмо разом», «я вдячний вашим народам за те, що ви підтримуєте нас, Україну, підтримуєте наш народ. Американський народ допоміг нам, британці, французи, німці, італійці, японці, канадці. Дякую, щиро вам дякую», [1] «Зараз українська армія завдяки світовій підтримці – щиро дякуємо за неї – стримує Росію» [3], «Ми глибоко вдячні Європі за всю підтримку, яку вона надала нашій країні під час цієї війни» [2].

У промовах міжнародного формату В. Зеленський часто застосовує мовленеві акти спонукального типу (квеситиви). Наприклад, його виступ на Мюнхенській конференції просто рясніє запитаннями: «Чи призначені ці російські сили в Білорусі для нападу на Україну?», «І ми маємо бути реалістами – якщо хтось створює військовий плацдарм, ми маємо запитати: що нам із цим робити? І, що важливіше: що ми можемо зробити до наступного нападу, наступного

вторгнення?», «Але що як наступного разу це будуть не мігранти? Що як це будуть російські війська? Або північнокорейські війська?», «А як щодо ваших армій? Чи готові вони?», «І якщо Росія почне операцію під чужим прапором або просто без розпізнавальних знаків із території Білорусі, як це було з Кримом у 2014 році, як швидко відреагують союзники? І чи відреагують взагалі?», «То що ж буде з мільйоном російських солдатів, які зараз воюють в Україні? Де вони воюватимуть, якщо не в Україні?» [3].

Квеситивні мовленеві акти, які домінують в промовах Президента України, тісно переплетаются з директивами, що спонукають адресатів до дії: «...дуже важливо, щоб ми працювали разом, щоб під час переговорів із Росією за столом були найсильніші захисники свободи: Америка, Європа та Україна», «Для нашого народу, для життя загалом надзвичайно важливо, щоб американська підтримка, американська допомога залишалася» [1], «І я закликаю вас діяти – заради себе й заради Європи, народів Європи, ваших націй, ваших домівок, ваших дітей і нашого спільного майбутнього», «Ми маємо тиснути разом, щоб досягти справжнього миру» [3], «Європі потрібно змагатися за першість у пріоритетах, альянсах і технологічному розвитку», «Європа повинна утвердитися як сильний глобальний гравець. Як незамінний гравець» [2].

Промови Володимира Зеленського включають вислови, які мають виражене ептонімічне забарвлення: «Хто бореться – той виживає. Хто здається – зникає з історії», «Віра людей у добро сильніша за страх перед злом» [1]. «Будь-який дієвий спротив народу у війні засновується саме на усвідомленні правди – правди, яка об'єднує людей в країні та всіх у світі, хто підтримує» [4].

Серед синтаксичних особливостей визначаємо переважання в промовах Президента України синтаксичної парцеляції: «І таким лідерам і народам, як ваші. Які з нами від початку. Які допомогли врятувати тисячі життів. Які допомагають нам захищати наше небо та зберігати позиції на фронті», «На жаль. Така реальність. Якщо хтось спробує це зробити, і саме так – без будь-якої опори, це не спрацює. Без

будь-яких гарантій безпеки це не спрацює» [4], «Країна, яка завдає таких ударів, не хоче миру. Ні. Не хоче», «Можливо. А може, й ні. А може, вони для вас». «І нам потрібно те, що ви маєте змогу надати. Зброя. Навчання. Санкції. Фінансування. Політичний тиск. І єдність» [3].

Практично в усіх промовах Президента бачимо словосполучення національно-патріотичного забарвлення з найчастіше вживаними: а) концептами «хоробрість українців», «наша армія» та б) реченнями: «Тільки наша армія в Європі має справжній, сучасний бойовий досвід», «Україна сьогодні є світовим лідером у використанні безпілотників у бойових діях», «Я пишаюся Україною. Я пишаюся нашим народом» [3]. Патріотичний контекст промов Президента посилюється влучним вживанням військово-політичної термінології: «модифікований дрон «Шахед», «російський ударний безпілотник», «артилерія», «протиповітряна оборона», «бронетехніка», «боєголовка», «вибухівка», «авіаудари» [3], «крилаті і балістичні ракети» [2].

Лінгвістами визнано, що в українському політичному дискурсі найчастіше переважають такі комунікативні акти, як репрезентативи та промісиви. В проаналізованих нами промовах Президента України не можна відмітити використання останніх. Виступи В. Зеленського не містять обіцяючих політичних заяв, а за допомогою вживання стилістично-нейтральних лексичних одиниць його промови створюють враження впевненості в тому, що вербалізується, та констатацію фактів. Ці фактори створюють йому імідж політика-дії з особливою здатністю проявляти політичну волю.

Висновки. Володимир Зеленський – яскрава мовна особистість, переконливий оратор. Мовлення Президента багате емоційно-конотативною лексикою з використанням розмовно-офіційного стилю. Нами було проаналізовано останні чотири промови В. Зеленського на міжнародній арені, на основі яких зроблено висновок, що вони насичені різнобарвними фразеологізованими засобами вираження думки, де превалюють директиви –речення, комунікативно-інтенційним

змістом яких є пряме спонування адресата до дії. Кожне речення глибоко продумане оратором. Відчувається, що акценти в промовах розподілені так, щоб мати значний вплив на адресантів. У проаналізованих промовах другим за частотою вживання виявлено квеситиви, що теж мають спонукальний до дій характер.

В політичній лексиці часто використовуються спеціалізовані терміни або термінологізовані словосполучення. Однак, вони важко сприймаються слухачами, які не розуміють політичну термінологію, тому Зеленський уникає їх використання в своїх промовах, застосовуючи стилістично-нейтральну мову.

Риторика Президента України на дипломатичному рівні сконцентована на лобіюванні українських інтересів, що є виправданим і зрозумілим в умовах широкомасштабної війни.

Список джерел

1. Виступ Володимира Зеленського на засіданні лідерів країн G7 24 лютого 2025 року. Промови та звернення. Офіційне інтернет-представництво. URL : <https://www.president.gov.ua/news/duzhe-vazhlivo-shob-pid-chas-peregovoriv-iz-rosiyeyu-za-stol-96317>
2. Виступ Президента на Всесвітньому економічному форумі 21 січня 2025 року. Промови та звернення. Офіційне інтернет-представництво. URL : <https://www.president.gov.ua/news/yevropi-potribno-zmagatisya-za-pershist-u-prioritetah-alyans-95565>
3. Виступ Президента на Мюнхенській конференції з питань безпеки 15 лютого 2025 року. Промови та звернення. Офіційне інтернет-представництво. URL : <https://www.president.gov.ua/news/viryu-sho-cej-chas-nastav-neobhidno-stvoriti-zbrojni-sili-ye-96089>
4. Виступ Президента на пленарному засіданні «Підтримуй Україну» 24 лютого 2025 року. Промови та звернення. Офіційне інтернет-представництво. URL

: <https://www.president.gov.ua/news/mi-mayemo-zdobuti-mir-siloyu-mudristyu-ta-yednistyu-nashoyu-96305>

5. Каназірська В. Політичний імідж Володимира Зеленського: мовна специфіка *Філологічні студії*. 2022. Вип.13. С. 21-25.

6. Полякова О. В., Гастинщикова Л. О., Щербина А. В. Відтворення мовної особистості Президента України Володимира Зеленського у військово-політичному дискурсі. *Закарпатські філологічні студії*. 2022. Випуск 26.. Том 1. С. 226-231.

7. Volodymyr Zelensky Person Of The Year. *Financial Times*. 2022. URL : https://aboutus.ft.com/press_release/ft-person-of-the-year-2022.

УДК 81'373

Гаврилюк О. О., здобувачка освіти II (магістерського) рівня

Науковий керівник: Рускуліс Л. В., д. пед. н., професор

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСВОЄННЯ ЛЕКСИКИ ПЕРІОДУ 2022-2024 РР.:

КОНСТАТУВАЛЬНИЙ ЕКСПЕРИМЕНТ

***Анотація.** The article examines the features of the acquisition and usage of new vocabulary that emerged during the period of 2022-2024 in Ukraine. Based on a survey of students from the philological faculty of National University of Shipbuilding, the research analyzes the sources of new vocabulary acquisition, the most recognizable lexical units, the speed of their integration into everyday communication, and methods of word formation. The study also investigates the functional load of new vocabulary and assesses the expediency of its inclusion in educational materials.*

***Ключові слова:** неологізми, воєнна лексика, реципієнт, експеримент.*

Постановка проблеми. Період повномасштабного вторгнення росії в Україну (2022-2024 рр.) спричинив появу значного масиву нової лексики, яка віддзеркалює історичні події, суспільні настрої й репрезентує національну ідентичність українців. Ці лексичні одиниці активно функціують у різних сферах суспільства: від офіційних новин до приватного спілкування. Повністю погоджуємося з думкою дослідниці Д. Мазурик, яка переконує, що нові поняття, які стають набутком колективного мовного мислення нової епохи, потребують номінації [1, с. 5]. Зауважимо, що швидкість появи та засвоєння їх різними категоріями мовців, механізми словотворення й функційне навантаження залишаються малодослідженими, що зумовлює актуальність нашого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема виникнення й функціонування неологізмів у періоди суспільних зрушень привертає увагу багатьох дослідників: Т. Бевз, Д. Мазурик, І. Огієнко, Ю. Сорокіна, І. Тараненко, М. Фещенко та ін.

Метою проведеної розвідки є аналіз особливостей засвоєння й використання нової лексики періоду 2022-2024 рр. студентами філологічного факультету НУК імені адмірала Макарова й визначення доцільності використання цієї лексики в навчальних матеріалах до дисциплін мовно-літературного циклу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для з'ясування питань щодо джерел утворення нової лексики, розуміння новотворів періоду 2022-2024 рр., частотності вживання її студентами, думок респондентів щодо способів словотворення, функційного навантаження нових лексичних одиниць ми провели констатувальний експеримент серед студентів 2-4 курсів філологічного факультету НУК імені адмірала Макарова у формі анкетування, що передбачало відповіді на 11 питань.

Результати опитування (рис. 1) демонструють, що основними джерелами ознайомлення з новою лексикою для студентів є соціальні мережі Facebook, Instagram, Twitter/X та месенджери Telegram, Viber, WhatsApp, адже беззаперечним

є той факт, що, як стверджує Є. Карпіловська, активна діджиталізація приводить до формування у новому інформаційному просторі нових самостійних сегментів [2]. Значний вплив мають офіційні новини (телебачення, радіо) – 66,7% і відеохостинги TikTok, YouTube – 67%. Особисте спілкування з друзями й родиною, як джерело ознайомлення з інноваційною лексикою, вказали 41,7% опитаних. Така статистика підтверджує визначальну роль цифрових медіа в поширенні лексичних інновацій.

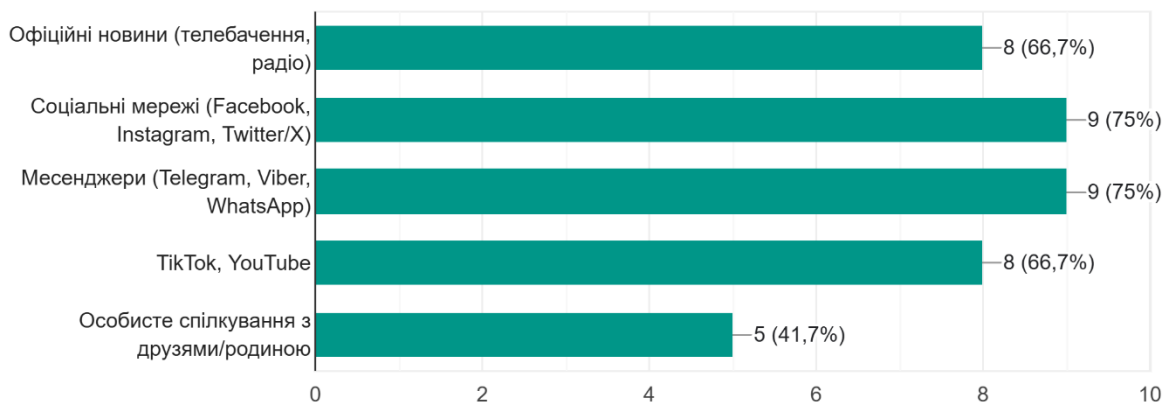

Рис 1. Джерела репрезентації новотворів

Найбільш упізнаваними лексичними одиницями виявилися: «Азовсталь» (як символ опору) – 100%; «орки» – 100%; «привид Києва» – 100%; «Байрактар» – 92%; «бавовна»/«хлопок» – 92%; «ЗСУшник» – 92%; «руський воєнний корабель» – 92%; «дрони-камікадзе»/«шахеда» – 83%; «макронити» – 50%; «денацифікація» (у російській пропаганді) – 67%.

Респонденти також зазначили лексичні одиниці, які не були представлені в запропонованому списку, але є відомими для них: військова термінологія: «Джавелін», «ППО», «ППОшка», «ППОшник», «приліт»; номінації осіб: «трьохсотий»/«двухсотий», «путлер», «ТЦКуни»; описові поняття: «блекаут», «бандеромобіль», «валяти Шольца», «бусифікація», «могилізація», «ЛГБТЦК».

Більшість респондентів (рис. 2) вважають, що нова лексика поширюється в повсякденному спілкуванні дуже швидко (упродовж кількох днів), 41,7% – швидко (упродовж кількох тижнів). Жоден з опитаних не обрав варіант «повільно», що свідчить про високу динаміку лексичних змін й адаптивність мовців до нових мовних явищ.

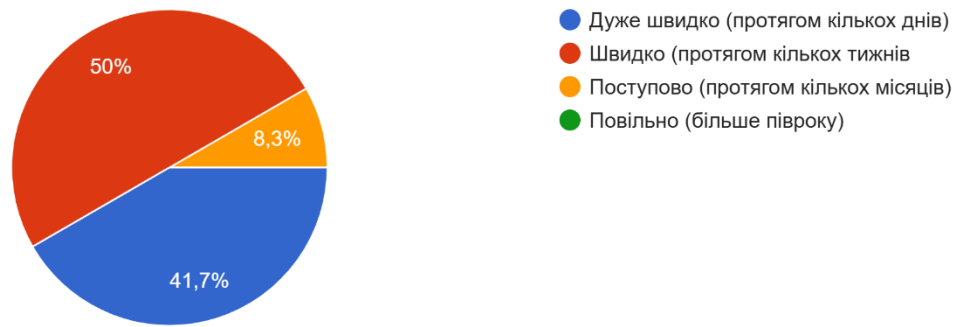

Рис 2. Швидкість «уходження» новотворів у повсякденне спілкування

Щодо особистого використання, 33% респондентів зазначили, що вживають нову лексику регулярно, 50% – інколи, 17% – рідко. Жоден з опитаних не обрав варіант «ніколи». Ці дані демонструють, що нова лексика активно входить у мовлення студентської молоді, хоча ступінь її засвоєння може бути різним.

На думку респондентів, найпоширенішими способами утворення нових слів у період 2022-2024 рр. є: переосмислення/надання нового значення вже існуючим словам – 83%; аббревіатури та скорочення – 83%; запозичення з інших мов – 58%; словотворення (додавання префіксів, суфіксів) – 50%; метафоризація (перенесення значення за схожістю) – 50%; складання двох слів – 50%.

За результатами опитування, найбільш продуктивними сферами виникнення нової лексики є такі назви: військова техніка та озброєння – 100%; політичні процеси – 83%; опис ворога – 75%; опис патріотизму та опору – 75%; гуманітарна сфера – 33%.

Така тематична диференціація відображає основні сфери суспільного життя, які зазнали найбільших змін унаслідок війни, та підтверджує тезу про тісний зв'язок між мовними й соціальними процесами.

Більшість респондентів (83%) вважають, що нову лексику періоду війни доцільно використовувати в навчальних матеріалах до дисциплін мовно-літературного циклу, але з певними застереженнями: збереження історичної

пам'яті; відображення мовної реальності; актуалізація мовного матеріалу; формування національної ідентичності.

Висновки. Основними джерелами поширення нової лексики періоду 2022-2024 рр. є цифрові медіа, зокрема соціальні мережі й месенджери, що відображає сучасні тенденції комунікації. Тематично нова лексика насамперед охоплює військову, політичну сфери та патріотичні почуття українців, що безпосередньо відображає актуальні суспільні процеси. Результати дослідження мають теоретичне значення для розвитку неології й лінгводидактики, а також практичне значення для розробки навчально-методичних матеріалів з урахуванням сучасних лексичних інновацій.

Список джерел

1. Мазурик, Д. В. Інноваційні процеси в лексиці сучасної української літературної мови (90-і роки XX ст.). 2002. Львів. С. 5.
2. Карпіловська Є. А. Вплив інновацій на стабільність мовної системи: регулятори системної рівноваги. *Мовознавство*. 2008. № 2-3. С. 148-158.

УДК 81'373.43:070

Грек Ю. О., здобувачка вищої освіти,

Науковий керівник: к.п.н., доцент Баркасі В. В.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

СПІВСТАВЛЕННЯ АНГЛІЙСЬКИХ ТА УКРАЇНСЬКИХ ОЦІННИХ НЕОЛОГІЗМІВ У СУЧАСНОМУ МЕДІА-ДИСКУРСІ

Abstract. *This research focuses on the role of evaluative neologisms in modern English and Ukrainian media discourse. It examines how newly formed words convey attitudes, reflect social dynamics, and influence audience perception. The study also*

explores the linguistic and cultural factors that shape the development of these lexical innovations. Evaluative neologisms significantly influence media discourse, shaping public opinion and drawing attention to important social issues.

Ключові слова: *неологізми, медіа-дискурс, запозичення, сучасна лінгвістика*

Постановка проблеми. Сучасний медіа-дискурс є динамічним середовищем, у якому активно формуються та поширюються нові мовні одиниці. Однією з найцікавіших і найважливіших груп серед них є оцінні неологізми, які не лише відображають актуальні суспільні процеси, а й формують ставлення до подій, явищ та персоналій. Вони відіграють значну роль у масовій комунікації, оскільки впливають на емоційне сприйняття інформації та конструюють певний наратив у суспільній свідомості.

Попри значний інтерес до вивчення неологізмів у лінгвістиці, оцінні неологізми в англomовному та українomовному медіа-дискурсі залишаються недостатньо дослідженими, особливо в контексті їхньої ролі у формуванні суспільної думки. Важливо визначити механізми їх виникнення, особливості функціонування та взаємозв'язок із соціокультурним середовищем. У зв'язку з активними процесами глобалізації та цифровізації комунікації, мовні інновації все частіше виходять за межі окремих національних просторів, взаємодіючи та впливаючи одна на одну. Це підкреслює необхідність порівняльного аналізу оцінних неологізмів в англійській та українській мовах для визначення спільних закономірностей і відмінностей у їхньому формуванні та використанні.

Аналіз останніх джерел. Останні дослідження підкреслюють важливість неологізмів у відображенні соціальних і культурних змін. Зокрема, у роботах Бондар Н. В. і Осіпчук Н. В. «Роль неологізмів у сучасному англomовному та німецькомовному медійному дискурсах» (2023) акцентується на впливі неологізмів на медіа-дискурс, а також на їхній роль у формуванні громадської думки. У дослідженні Мелконяна Д. А. «Новітні тенденції в системі словоскладання сучасної

англійської мови» (2015) розглядається роль нових лексичних одиниць у публіцистичних текстах, зокрема в контексті мовного оновлення та адаптації нових слів.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є порівняльний аналіз оцінних неологізмів у сучасному англomовному та україномовному медіа-дискурсі. Для досягнення цієї мети необхідно визначити поняття «неологізм» та його класифікацію в мовознавстві, проаналізувати особливості оцінної лексики та дослідити роль неологізмів у формуванні медіа-дискурсу. Також важливо виявити спільні та відмінні риси в англійських та українських оцінних неологізмах, а також з'ясувати вплив культурних і соціальних факторів на їх формування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Неологізми в сучасному мовознавстві займають важливе місце, оскільки вони відображають розвиток мови, що залежить від змін у суспільстві та технічних досягнень. [3] У ході дослідження встановлено, що неологізми відіграють ключову роль у процесах мовного оновлення, відображаючи соціальні та культурні зміни. Вони можуть мати як позитивну, так і негативну конотацію, що безпосередньо впливає на сприйняття інформації в медіапросторі.

Аналіз різних підходів до визначення неологізмів дозволяє виокремити кілька критеріїв для визначення новизни слова. Хронологічний підхід акцентує на часі появи слова, функціональний – на його ролі в комунікації, когнітивний – на тому, як воно сприймається мовцями, а соціолінгвістичний – на його зв'язку з суспільними змінами. Важливою складовою є оцінна природа неологізмів, що додає їм емоційного та стилістичного забарвлення.

Дослідження сучасного англomовного та україномовного медіа-дискурсу показало наявність спільних закономірностей у створенні оцінних неологізмів, хоча їх формування значною мірою залежить від соціокультурного середовища. Глобалізація сприяє поширенню та взаємопроникненню нових оцінних лексичних одиниць між мовами, але водночас кожна мова зберігає свої унікальні риси, що

зумовлені її історичним і культурним розвитком. [4] Отримані результати свідчать про те, що оцінні неологізми є дієвим засобом впливу на суспільну думку та широко використовуються у медіа-дискурсі для створення певного емоційного забарвлення інформації.

Висновки. Дослідження оцінних неологізмів у сучасному англomовному та українomовному медіа-дискурсі дозволяє простежити мовні тенденції та вплив соціокультурних факторів на формування лексичних інновацій. Аналіз подібностей і відмінностей у двох мовних середовищах допомагає краще зрозуміти закономірності розвитку оцінної лексики та її роль у суспільному мовленні. Зіставлення англійських та українських оцінних неологізмів демонструє, що, попри спільні загальні тенденції у творенні нових слів, кожна мова адаптує ці новоутворення згідно з власними лексичними, граматичними та культурними особливостями. Глобалізаційні процеси сприяють взаємопроникненню нових мовних одиниць, проте національні відмінності зберігають свою значущість у мовній картині світу. Отримані результати також показують, що оцінні неологізми виконують важливу функцію в медіа-дискурсі, допомагаючи формувати суспільну думку, акцентувати увагу на певних соціальних явищах та відображати зміни у суспільних настроях. Використання таких лексичних одиниць у ЗМІ є потужним засобом впливу на масову свідомість, що підкреслює важливість подальшого вивчення цієї теми в межах медіа-лінгвістики та соціолінгвістики.

Список джерел

1. Голуб, О. В., Бондаренко, О. Г. Висвітлення особливостей словоскладання в англійській та українських мовах. 2013. Київ, 133–140.
2. Сучасна українська літературна мова. А. П. Грищенко, - К., 1997.
3. Бондар, Н. В., Осіпчук, Н. В. Роль неологізмів у сучасному англomовному та німецькомовному медійному дискурсах. Нова філологія, 2023.

4. Мелконян Д. А. Новітні тенденції в системі словоскладання сучасної англійської мови (на матеріалі публіцистичних текстів). Житомир, 2015.

УДК 81'23

Деркунська І. Р., здобувачка вищої освіти,

Науковий керівник: Каленюк С. О.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

МОВНА МАЙСТЕРНІСТЬ ТАРАСА ПРОХАСЬКА: БАГАТОГРАННІСТЬ
ОБРАЗІВ ТА ГЛИБИНА ЗМІСТУ.

Abstract. *The article explores the linguistic personality of Taras Prokhasko, a prominent Ukrainian writer, through the analysis of his works, including the collection "Lexicon of Secret Knowledge" and the novels "Burnt Summer" and "Essai de deconstruction (an attempt at reconstruction)". The study identifies key features of his language, tracing its evolution from emotional sensitivity to intellectual reflection. The influence of postmodernist techniques, such as linguistic play and the creation of fictional toponyms like Yalivets, is examined in shaping his unique style and engaging the reader in co-creation of meaning. The research highlights Prokhasko's significant contribution to contemporary Ukrainian literature and the development of the reader's linguistic awareness.*

Key words: *linguistic personality, Taras Prokhasko, postmodernism, linguistic play, literary toponym, evolution of style, reader's perception.*

Постановка проблеми. У сучасному літературознавстві особливої актуальності набуває дослідження мовної особистості письменника як ключового елемента розуміння його художнього світу та впливу на читача. Творчість Тараса

Прохаська, одного з найоригінальніших українських прозаїків межі ХХ-ХХІ століть, вирізняється концептуальним підходом до мови, багатшаровістю образів та глибоким проникненням у внутрішній світ персонажів. Нестандартне використання лексики, особливості синтаксису та стилістичні прийоми формують унікальну мовну особистість автора, яка потребує системного аналізу для виявлення її характерних рис та еволюції.

Аналіз останніх досліджень. Аналіз наявних наукових праць свідчить про зростаючий інтерес до творчості Тараса Прохаська. Зокрема, дослідження Я. Голобородька розглядають образно-словесні мантри письменника, виявляючи особливості його поетики. М. В. Доценко аналізує топонімну містифікацію на прикладі образу Ялівця, розкриваючи постмодерністські аспекти його прози. В. Ленделова здійснює огляд роману "НепрОсті", вивчаючи його наративні та стильові особливості. Г. Ю. Хижняк досліджує есей як жанр у творчості Прохаська та Лютого. Однак, комплексне дослідження еволюції мовної особистості Тараса Прохаська на матеріалі різних жанрів його творчості, зокрема проаналізованих у тезах збірки "Лексикон таємних знань" та новел "Спалене літо" й "Essai de deconstruction (спроба реконструкції)", залишається актуальним і недостатньо розкритим.

Мета дослідження. Метою даного дослідження є виявлення та аналіз ключових характеристик мовної особистості Тараса Прохаська на матеріалі збірки "Лексикон таємних знань" та новел "Спалене літо" й "Essai de deconstruction (спроба реконструкції)".

Результати дослідження. Тарас Прохасько є одним з найяскравіших представників української прози межі ХХ-ХХІ століть, що вирізняється новаторським підходом до мови та глибоким змістовим наповненням своїх творів. Його збірка "Лексикон таємних знань" є показовим прикладом складного та багатогранного письма, де автор майстерно використовує мовні засоби для розкриття багатозначних образів і передачі як внутрішнього світу персонажів, так і

власного унікального сприйняття дійсності. Через нетрадиційне використання лексики Прохасько демонструє еволюцію мовної особистості, що поєднує в собі чуттєвість та глибоку рефлексію.

Аналіз новел "Спалене літо" та "Essai de deconstruction (спроба реконструкції)" ілюструє розвиток мовної особистості Прохаська від ліричної емоційності до інтелектуального осмислення навколишнього світу. Його авторський стиль характеризується особливою взаємодією мови та образності, що дозволяє створювати неповторні картини реальності та досліджувати світ через призму суб'єктивних переживань. Здатність письменника до детального аналізу та концептуального переосмислення спостережень відкриває нові перспективи для розуміння сучасної української літератури та тенденцій мовної еволюції [5].

Тарас Прохасько в збірці "Лексикон таємних знань" розвиває художню поліфонічність, що досягається через інтеграцію роману в новелі, як це видно у "Некрополі". Тут автор трансформує традиційну структуру роману в новелу, залишаючи її цілком самодостатньою. Прохасько експериментує з лексикою і структурою, створюючи текст, де все має безконечну мінливість, що надає прозі глибину та розширює межі можливого сприйняття реальності. У цьому він виявляє свою ірраціональну логіку, яка стає основою його художнього світу.

Новела "Довкола озера" є ще одним прикладом експерименту з потоком свідомості, де відображаються марення і медитації головного персонажа. Це текст без чіткої сюжетної лінії, але з важливими змінами в думках і почуттях персонажа, що відображають безконечну мінливість внутрішнього світу. В обох новелах прояснюється тенденція Прохаська до створення "безконечних" ситуацій, які наголошують на значущості малопомітних змін у реальності [6].

Кульмінацією збірки є повість "Від чуття при сутності", яка маніфестує головні категорії творчості Прохаська: відчуття і присутність. Це найвизначніший текст у його прозі, де він не просто описує, а й будує конструкції на основі

лексичних варіацій цих понять. У своїй творчості Прохасько завжди залишається поруч зі словом, що додає його прозі глибокого філософського звучання [1, с. 42].

Після кульмінації у повісті “Від чуття при сутності” напруга в збірці Прохаська спадає, і розв’язка стає менш виразною. Тексти “Увібрати місто” та “Лексикон таємних знань” виконують роль заключних, при цьому “Увібрати місто” відрізняється від інших текстів збірки своєю більшою подієвістю та кримінальними мотивами, що є відходом від звичного стилю Прохаська. Водночас, “Лексикон таємних знань” являє собою постмодерну абетку, де асоціативні медитації на основі літер алфавіту складають філософські нотатки, хоча цей текст не досягає рівня глибини попередніх творів збірки.

“Лексикон таємних знань” цікава своєю формою, що відрізняється від традиційної структури, але не може зрівнятися з оригінальністю та глибиною попередніх новел. Прохасько втілює у своїх текстах відродження натурального словесного почуття, де кожне слово й образ взаємодіють, а це створює фундамент для сильних, глибинних відчуттів, що виражаються через слово

У творах Тараса Прохаська, зокрема в "НепрÓстих", мова та простір виступають як основні феномени, що виразно проступають через стиль письменника. Прохасько володіє мовою на високому рівні, створюючи поетичні, витончені образи, що дозволяють йому описувати навіть складні теми, як-от інцест, без вульгарності, що відрізняє його від багатьох постмодерних авторів. Його тексти часто виконують роль рефлексії внутрішньої спорідненості людини з природою, а сам автор вважає себе "людиною мови", використовуючи її як джерело нових можливостей для художнього вираження [3, с. 82].

Прохасько формує у своїх творах унікальний ландшафт мислення, де реальні місця переплітаються з фантастичними. Він віртуозно поєднує топоніміку з подіями, надаючи особливу важливість місцю у своїй творчості, що дозволяє створювати "історично" локалізовані фантастичні сюжети. У "НепрÓстих" він розповідає міфи Карпатського регіону, сплітаючи їх з історичними подіями та

гуцульськими традиціями, що створює неповторну атмосферу європейськості та культурної унікальності його персонажів.

Для автора Прохаська Карпати є не просто географічним простором, а своєрідним *génia loci* — місцем, що визначає як особисту ідентичність, так і культурний контекст його творів. Важливе значення має топографія, деталі простору, які через свою конкретність втілюють візуалізацію та історію. Для Прохаська Карпати — це не межа між Сходом і Заходом, а святе місце, де поєднуються різні культурні сутності. Автор сприймає це місце як неперехідний щит, який береже не тільки його героїв, але й його самого як письменника.

Через цей простір Прохасько розкриває теми самовизначення і боротьби, підкорення фізичних та внутрішніх вершин, що відображено у його героях — альпіністах, що прагнуть до самоусвідомлення через подолання перешкод. Карпати для Прохаська є символом чистоти та вищої форми, місцем, де кожен виносить своє випробування й досягає цілі, як у мистецтві, так і в житті [3, с. 83].

Мовна гра проявляється також у використанні оксюморонів (як-от «джиновий курорт») та експресивної лексики («хімерний»), що активізує когнітивну діяльність читача і сприяє формуванню гнучкої, чутливої до контексту мовної особистості [2, с. 341].

Таким чином, постмодерністський художній текст виступає не лише засобом естетичної комунікації, а й простором розвитку української мовної особистості як такої, що вміє інтерпретувати, грати, сумніватися й творити нові смисли. Це відповідає загальним тенденціям її еволюції в умовах інформаційного суспільства, де комунікація дедалі більше набуває інтертекстуального та інтерактивного характеру.

Висновок. Аналіз виявив багаторівневу та складну мовну особистість Тараса Прохаська, позначену концептуальним підходом до мови, нестандартною лексикою, багатозначними образами та особливим синтаксисом. Простежено еволюцію від ліричної чуттєвості до глибокої інтелектуальної рефлексії. Вплив

постмодерністських ігрових стратегій, зокрема топонімної містифікації та мовних експериментів, активізує читацьку інтерпретацію. Мовна особистість Прохаська є ключем до його унікального художнього світу, заохочуючи співтворчість та глибоке осмислення проблем, що поглиблює розуміння сучасної української прози та ролі автора в літературному процесі.

Список джерел

1. Голобородько Я. Образно-словесні мантри Тараса Прохаська / Ярослав Голобородько // Слово і час. — 2006. — № 11. — С. 41-43.
2. Доценко М. В. Топонімна містифікація – Ялівець Тараса Прохаська / М. В. Доценко // Матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю. — 2016. — Вип. 16. — С. 340–342.
3. Лендєлова В. Тарас Прохасько: “НепрОсті”. Слово і час. — 2010. — № 3. — С. 81–86.
4. Прохасько Т. Кант для Соломії / Тарас Прохасько. — Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2013. — С. 5–6.
5. УкрЛіб. Т. Прохасько. Essai de deconstruction (спроба деконструкції) - URL: https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=3618#google_vignette
6. УкрЛіб. Т. Прохасько. Довкола озера - URL: https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=3620#google_vignette
7. УкрЛіб. Т. Прохасько. Спалене літо - URL: https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=3617#google_vignette
8. Хижняк Г. Ю. Есей як проблематичний жанр: Тарас Прохасько і Тарас Лютий / Г. Ю. Хижняк // Матеріали студентської наукової конференції, присвяченої 245-річчю з дня народження Григорія Федоровича Квітки-Основ'яненка — 2023. — С. 85-87.

Єропкіна Ю. О., здобувачка вищої освіти II (магістерський) рівень,

Науковий керівник: Рускуліс Л. В.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

**СТАН СФОРМОВАНOSTІ МЕДІАКОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ-
ФІЛОЛОГІВ: КОНСТАНТУВАЛЬНИЙ ЕКСПЕРИМЕНТ**

The thesis highlights the formation of media education competence of philology students in the context of the rapid development of information and communication technologies, which has an impact on the educational environment in particular, and analyzes approaches to the definition of the concept of “media competence” and its components. The results of a confirmatory experiment, namely a survey of philology students on the level of formation of their media competence, according to which higher education students have basic skills in working with media educational tools, are presented.

Ключові слова: *медіаосвіта, медіакомпетентність, учитель-філолог, медіаосвітні ресурси.*

Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема технологічна трансформація медіа та їх масштабне поширення, значно вплинули на всі сфери суспільного життя, ставши його невід’ємною частиною. Сучасні формати ІКТ активно інтегрувалися в усі види людської діяльності, зумовлюючи змістовні зміни й в освітньому середовищі, адже виклики сучасного суспільства вимагають набуття майбутніми учителями-філологами нових компетентностей, зокрема сформованість медіакомпетентності.

Із метою визначення рівня сформованості медіакомпетентності майбутніх учителів української мови і літератури проведено опитування здобувачів освіти Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова.

На запитання про розуміння поняття «медіаосвіта» більшість студентів обрали варіант відповіді, який охоплює й процес формування критичного мислення та аналізу медіаконтенту, й використання соціальних мереж у навчанні, й створення відео та презентації для освітнього процесу. Для невеликої кількості студентів поняття медіаосвіта означає лише процес формування критичного мислення й аналізу медіаконтенту, а для одного опитуваного – створення відео та презентацій для освітнього процесу. Загальний результат свідчить, що більшість студентів має комплексне уявлення про багатовимірний зміст поняття «медіаосвіта».

Друге питання передбачало визначення рівня розуміння студентами поняття «медіаосвітня компетентність». Більшість студентів пов'язує його з навичкою критично оцінювати медіаінформацію й умінням ідентифікувати маніпуляції та фейки, що свідчить про високий рівень усвідомлення здобувачами освіти існуючих ризиків у медіапросторі. Разом із цим значна кількість студентів додатково виокремила такі складові медіаосвітньої компетентності, як уміння створювати власний медіаконтент й уміння працювати з цифровими платформами, що, у свою чергу, вказує на практичну спрямованість здобувачів вищої освіти в роботі з медіа та активну взаємодію з ними. Трохи меншу увагу майбутні учителі-філологи приділили такому складнику, як знання про інформаційну безпеку.

Опитування продемонструвало, що найбільш популярними ресурсами серед студентів є YouTube та Google-сервіси, які активно використовуються для перегляду навчального контенту, створення презентацій та виконання колективних завдань. Здобувачі освіти наголосили на вмінні використовувати Wordwall, LearningApps, Canva, Padlet, що вказує на поступове впровадження інтерактивних візуальних форматів в освітній процес.

Аналіз частоти використання студентами медіаосвітніх ресурсів під час підготовки до занять продемонстрував високий рівень їх інтеграції в освіту. Більшість студентів зазначили, що використовують медіаосвітні ресурси щодня, ще частина – кілька разів на тиждень. Лише один з опитуваних використовує

медіаресурси в навчанні рідко. Отже, медіаосвітні ресурси вже є невід'ємною складовою в підготовці до занять для більшості студентів.

Разом із цим більшість студентів оцінюють власний рівень своєї медіаосвітньої компетентності, як середній, що означає оволодіння базовими навичками використання медіаосвітніх ресурсів. Незначна кількість опитуваних визначають високий рівень своєї медіаосвітньої компетентності, тоді як лише один студент визначає її низький рівень. Ці результати свідчать про актуальність і наявність потенціалу для формування медіаосвітньої компетентності здобувачів освіти.

Проаналізовано також і труднощі, з якими студенти стикаються під час використання медіаосвітніх ресурсів. Головними з них студенти назвали відсутність стабільного інтернету й невелику кількість практичних завдань із використання медіа в освітньому процесі. Додатковими труднощами студентам вважають перевантаженість освітнього процесу й брак часу для опрацювання медіаконтенту. І лише незначна кількість опитуваних зазначила в якості труднощів недостатній рівень технічних навичок, що корелює з результатами опитування щодо визначення студентами рівня власної медіаосвітньої компетентності.

Проаналізовано також і зацікавленість студентів у використанні певних видів медіаосвітніх інструментів в освітньому процесі. Більшість студентів прихильна до активного використання освітніх відео й подкастів, а також інтерактивних презентацій, кейсів і практичних проєктів із медіа. Трохи менше студенти зацікавлені у використанні онлайн-ігор і тестів, інтерактивних дошок та цифрових або ментальних мап. Загалом, результати свідчать про високий рівень мотивації студентів до активного використання різноманітних медіаосвітніх інструментів в освітньому процесі, відкритість здобувачів освіти до інтерактивності, гейміфікації й наочності в роботі з навчальним матеріалом.

На запитання щодо важливості сформованості медіаосвітньої компетентності в професійній підготовці всі студенти відповіли ствердно, що демонструє цілковите

усвідомлення необхідності використання майбутніми учителями-словесниками медіаосвітніх інструментів у практичній діяльності й мотивацію до розвитку відповідних навичок під час здобуття вищої освіти.

За результатами проведеного експерименту констатуємо, що більшість студентів має достатній рівень розуміння змісту поняття «медіаосвітня компетентність» й усвідомлення потреби в сформованості її під час здобуття вищої освіти. Майбутні учителі-словесники демонструють готовність активно використовувати медіаосвітні ресурси в освітньому процесі, проте рівень сформованості її визначається як середній

Список джерел

1. Єрмоленко А. О. Медіакомпетентність як необхідна складова професійної майстерності сучасного педагога. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. 2016. Вип. № 137. С. 330–333.

УДК 81'23:82-3

Загводська Т. О., здобувач вищої освіти,

Науковий керівник: Родіонова І.Г.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

МОВНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЗИ ОЛЕСЯ БЕРДНИКА ТА ЇХ РОЛЬ У ДОСЛІДЖЕННІ ЙОГО СТИЛЮ

Анотація. *The article examines the linguistic features of Oles Berdnyk's prose and their role in shaping his unique style. Berdnyk's language is not only a means of conveying content but also serves to create images, atmospheres, and express philosophical ideas. Through the use of metaphors, symbols, and images, the author creates a profound and*

symbolic narrative that contributes to the development of his literary style. Analyzing these linguistic elements allows for a deeper understanding of his works and their connection to the author's worldview and ideological beliefs.

Ключові слова: мовні особливості, Олесь Бердник, стиль, метафори, символи, роман-феєрія, філософські ідеї, художні образи.

Постановка проблеми. Мова прозових творів Олеся Бердника є важливим інструментом у формуванні його унікального стилю. Вона служить для створення образів, атмосфери та вираження філософських ідей. Оскільки мовні засоби (метафори, символи тощо) відіграють важливу роль у його прозі, дослідження цих аспектів дозволяє краще зрозуміти художню сутність творів митця і глибше розкрити зв'язок між мовними прийомами та світоглядними переконаннями автора. Водночас, саме через мову Бердник реалізує специфіку жанру роману-феєрії, яка дає йому можливість втілювати унікальні фантастичні образи та символи, що відображають глибокі соціально-філософські проблеми.

Аналіз останніх джерел. М. О. Верман досліджує мовні особливості у романі «Зоряний корсар», акцентуючи увагу на метафорах та символах, що сприяють створенню фантастичної атмосфери і вираженню філософських ідей. О. Глінчевська встановлює, як через мовні конструкції Бердник втілює національну ідею, досліджуючи її вплив на моральні засади героїв. І. Гречаник зосереджується на багатосуб'єктності та хронотопній поліфонії в творах Бердника, розкриваючи, як мова створює поліфонічні структури у фантастичних світах. І. Гриньох вивчає релігійно-філософські мотиви у творчості Бердника, підкреслюючи роль мови в передачі його світогляду. О. Губко досліджує харизму Бердника, зокрема через мовні засоби, які формують образ письменника як філософа та шукача відповідей на глибинні запитання.

Мета дослідження. Вивчення мовних особливостей прозових творів Олеся Бердника та аналіз їхньої ролі у формуванні його художнього стилю.

Творчість Олеся Бердника є однією з яскравих явищ в українській літературі ХХ століття. Його проза, що часто поєднує елементи фантастики, філософської розповіді та соціальної утопії, має характерні мовні особливості, які дозволяють розглядати його стиль як один із основних феноменів вивчення української літератури того часу. Мовні особливості прози Бердника є важливим інструментом для розкриття художнього світу письменника, а також для глибшого розуміння його філософських ідей [3].

Однією з головних рис мовного стилю Бердника є використання складних, багатозначних метафор, які допомагають створювати глибокі образи та символи. Зокрема, в його романах, таких як «Зоряний корсар», часто використовуються образи, пов'язані з космосом і прирученням космічних стихій, що є символом не тільки зовнішніх, а й внутрішніх пошуків людини. Мова Бердника не лише описує події, а й допомагає втілювати складні філософські поняття, часто у вигляді символічних або метафоричних образів. Наприклад, у романі «Зоряний корсар» образ космічного простору символізує не лише безмежність Всесвіту, а й глибинні пошуки людської душі та прагнення до пізнання, що відображає одну з центральних тем фантастики Бердника — пошук істини і сенсу життя через космічний вимір. Ці образи дозволяють читачам не лише споглядати фантастичні світи, а й заглиблюватися в роздуми про людське існування і місце людини у безмежному космосі [2].

Іншою важливою рисою його мовного стилю є використання різноманітних стилістичних засобів. Це можуть бути інверсії, оксюмори, які роблять текст більш динамічним і багатим на смислові відтінки. У творах О. Бердника мова є своєрідною «мозаїкою» з численними переключеннями від конкретних до абстрактних понять, від природного до фантастичного. Такі переміщення між реальним і вигаданим створюють атмосферу загадковості та містичності, що є характерною ознакою його стилю. Наприклад, в романі «Діти безмежжя» Бердник активно використовує контраст між реальним та вигаданим світом, де фантастичні

елементи поєднуються з моральними дилемами, що ставлять під сумнів сучасні соціальні й етичні норми.

У творах Олеса Бердника «Чаша Амріти» мова є важливим інструментом для створення глибоких образів та символів. Наприклад, у згаданому уривку зустрічаємо цікаву мовну побудову, де перелічені персонажі: «Український астрофізик Михайло Сагайдак, індійський біолог Свами Рішідева, американський астронавт Гаррі Соун». Це не лише розкриває міжнародний контекст, а й підкреслює велич і значущість героїв, що мають різні національності та професії. Їхня дружба, що виникла ще в умовах фашистського концтабору, стає символом братерства і єдності через труднощі, що є основною темою роману [1].

Мова, вжита для опису їхніх наукових досягнень, також набуває метафоричного значення: «Гаррі готується до польоту на Місяць», «Михайло розкриває таємниці далеких галактик», «Свами вивчає складність людської психіки». Ці образи не тільки підкреслюють великий науковий прогрес героїв, а й служать як символи прагнення до пізнання, нескінченних можливостей людського духу.

Разом з тим, мова роману торкається глибоких філософських тем, таких як розпач і зневіра: «поряд з вершинами наукових досягнень часто діють прірви розпачу й зневіри». Це контрастне поєднання підкреслює складність людської долі, де наука і душевні страждання часто переплітаються, створюючи атмосферу глибокої рефлексії.

Мовна організація творів Бердника тісно пов'язана з його стилістичними та жанровими особливостями. Це видно у романах, де фантастичні елементи переплітаються з реальними, що додає його мові особливу експресивність та значущість. Це можна спостерігати в його утопічних творах, де соціальні, моральні та етичні аспекти висвітлюються через космічні метафори та художні засоби, що дозволяє йому створювати не просто фантастичні світи, а й відображати складні соціально-філософські проблеми [2].

Важливим є також те, як мова Бердника дозволяє зберігати зв'язок з традиціями української літератури. Його використання народних символів, фольклору, міфів і легенд допомагає відродити багатство української мови та культури. Проте, разом із тим, Бердник вносить новаторські елементи, адаптуючи їх до потреб сучасної фантастичної літератури, що робить його стиль оригінальним та самобутнім. Він поєднує класичні українські традиції з сучасними ідеями, що надає його прозі глибину та багатогранність.

Жанр роману-феєрії в творчості Олеся Бердника дозволяє йому використовувати мову як інструмент для створення надзвичайних, фантастичних світів, де межа між реальністю і вигадкою розмивається. Феєрія, з її наявністю магічних елементів, казкових образів і водночас глибоких філософських роздумів, дає можливість Берднику створювати в своїх творах не тільки нові світи, але й нові форми мови. Вона дозволяє втілювати у вигаданих світах соціальні та моральні проблеми, виражати вищі духовні ідеали через метафоричну мову, що є характерним для його стилю.

Бердник, через жанр роману-феєрії, створює не просто фантастичні світи, а й можливості для рефлексії над соціальними і моральними питаннями, такими як війна, справедливість, людське співіснування та пошук гармонії. В його творах мова є не лише засобом фантастичної вигадки, але й важливим інструментом для вираження складних етичних і філософських тем, що робить його стиль унікальним та багатограним [3].

Висновки. Мовні особливості прозових творів Олеся Бердника є важливим елементом його унікального художнього стилю, що поєднує фантастику, філософію та соціальну утопію. Мова в його творах не лише передає події, але й створює глибокі образи та символи, що виражають складні філософські ідеї. Використання метафор, символів, інверсій та багатозначних висловлювань дозволяє автору не тільки малювати фантастичні світи, а й порушувати соціально-філософські питання, що підвищує інтелектуальну цінність його творів. Мова в творах Бердника

активно взаємодіє з жанром роману-феєрії, де межа між реальністю та вигадкою розмивається, що дає змогу не лише створювати фантастичні світи, а й висловлювати глибокі моральні та соціальні проблеми.

Завдяки використанню народних символів, фольклору та міфів, Бердник підтримує зв'язок із українськими літературними традиціями, при цьому впроваджує новаторські елементи, які роблять його стиль самобутнім та сучасним. Поєднуючи класичні мотиви з новаторськими ідеями, автор створює багатогранний художній світ, де мова стає важливим інструментом для розкриття внутрішнього світу персонажів і філософських концепцій.

Список джерел

1. Верман М. О. Художній світ у романі Олеся Бердника «Зоряний корсар» Філологія ХХІ століття [Електронне видання] : зб. наук. пр. студентства й наук. молоді за матеріалами X Всеукр. наук.-практ. конф. студентства й наук. молоді, Харків, 29 квіт. 2020 р. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; [редкол.: К. Ю. Голобородько (голов. ред.) та ін.]. Харків, 2020. С. 97–101.
2. Глінчевська О. Художнє втілення національної ідеї у творчості Олеся Бердника. ОНУ імені І.І. Мечникова, 2016. с. 157-160. URL: <https://dspace.onu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/33a6ffd4-1f2a-4796-85aa-ac6c32b2f3a6/content>
3. Гречаник І. Багатосуб'єктність як конструкт хронотопної поліфонії у романах-феєріях Олеся Бердника. Житомирські літературознавчі студії. 2013. Вип. 7. С. 215-221

**Родіонова І. Г., доцент кафедри української мови,
літератури та методики навчання**

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ПОДІЙ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ В СУЧАСНОМУ РОМАНІ

Abstract. *The theses examine the narratives of the Russian-Ukrainian war through the lens of novels by modern writers (H. Vdovychenko, Yu. Ilyukha, S. Talan, S. Loyko) dedicated to the events in Donbas during 2014–2015.*

Ключові слова. *Військовий роман, волонтери, наратив, бестселер, мелодрама.*

Постановка проблеми. Українська література, як і всі інші явища в нашій країні, зазнає відчутного впливу війни, зокрема значна частина сучасних романів присвячена висвітленню подій російсько-української війни (воєнній темі), адже у суспільства був запит на таку літературу. Авторами цих творів є цивільні письменники, журналісти, волонтери, військові, які виражали свою реакцію на жорстокі події.

Аналіз останніх джерел. Однією із перших дослідниць, яка спробувала кількісно окреслити це явище, була Ганна Скоріна (незалежна дослідниця книг про російсько-українські війну з 2014 року, авторка блогу #книги_про_війну). Вона склала відомий список літератури про АТО, до якого потрапили понад 200 паперових видань, а також безліч електронних книжок та онлайн-щоденників (і це до 2020 року); за 2022 рік вийшло понад 150 книг про війну. Олег Коцарєв стверджує, що наразі у творах про війну більше йдеться не так про осмислення, інтерпретацію чи обігрування драматичних реалій, як про фіксацію, збирання фактів, тобто відбувається певне конструювання образу подій. Проте саме такі

книги, на думку літературознавця, «цементують український, а не нав'язаний ззовні вимір найновішої історії (лише маючи й пам'ятаючи його можна адекватно сприйняти вимір альтернативний). Саме вони найбезпосередніше змальовують наші події та наші почуття» [4].

Мета дослідження. Розглянемо твори найбільш репрезентативних сучасних авторів, які найбільше виокремлюються в цій тематичній групі та з'ясуємо їх основні наративи. Протягом усього часу бойових дій на Сході України, фронт відвідали чимало журналістів. Дехто з них також видав свої великі тексти про цю війну. Насамперед, це військовий роман Сергія Лойка «Аеропорт», вийшов в Україні найпершим, у вересні 2015 року і одразу став бестселером. С. Лойко – росіянин, але пропрацював майже все своє життя як журналіст-кореспондент для головних американських часописів. Під час журналістської діяльності був свідком багатьох збройних конфліктів і низки війн, але ніколи не брав участі на чиємусь боці. У березні 2022 р. він приїхав в Україну, на околиці Києва, щоб захищати Україну від його батьківщини, від путіна – гітлера сьогодення. «Чи ви знаєте, чому я вирішив стати воїном? Тому що це Біблійна боротьба. Це битва Армагеддон між добром та злом. І для мене було дуже легко обрати сторону. Тому що це битва між темрявою і світлом. Вперше у моєму житті, між добром і злом. І я зрештою обрав свою сторону», – написав 69-річний автор на початку повномасштабного вторгнення. Його роман про оборону Донецького аеропорту (у творі названо «Краснокам'янський»). Через цей образ автор транслює найважливішу думку твору: «На моїх очах одне з найяскравіших досягнень цивілізації, одна з кращих і сучасних пам'яток архітектури, технології та дизайну перетворювалась на чадні руїни, серед яких люди продовжували вбивати один одного. Одні захищали свою батьківщину, інші виконували злочинні накази у війні, якої не повинно було бути і для якої не було ніяких розумних підстав, жодної щонайменше значущої причини» [5, с.17]. Понад 200 українських захисників загинули, понад 500 поранено, десятки потрапили в полон. 242 дні оборони. Усе ж Кіборги вистояли, не вистояв – бетон!

«Він. Вона. Війна» – ці три слова на обкладинці книги «Маріупольський процес» Галини Вдовиченко відразу підказують читачеві, які події розгорнуться перед ним у тексті. Першою причиною, чому письменниця зважилася на прозу про АТО, була серйозна ситуація під Маріуполем 2014 року, а другою – стала історія, яку письменниця почула від поранених бійців у шпиталі: про кохання між українським захисником і сепаратисткою, батьки хлопця після загибелі сина забрали вагітну дівчину до себе у Львів. «Маріупольський процес» – «твір не так про війну, як про людину в лихоліття війни, про любов, що, змінюючи людей, здатна стерти межі та здолати найскладніші обставини» [2, с. 27]. Авторка демонструє, як в такий непростий час люди знаходять порозуміння (Роман та Ольга), як війна змінює їхні переконання із здавалося б, діаметрально протилежних площин і світоглядів; як війна перевертає світогляд людини і породжує появу нових цінностей у її житті: «Усе переплуталося, переплелось. Картина світу похитнулась. Дівчина-західнячка пішла у найманці вбивати земляків, а влучила пострілом у хлопця з Саратова, що захищав Україну тут – сам так казав – нову Україну й майбутню росію, уточнював: не так за Україну воюю, як за свою вільну країну, якою вона неодмінно колись буде...» [1, с. 130].

Особливе місце у воєнному наративі посідають твори, написані жінками, книги-свідчення цивільних, які пережили окупацію. Серед таких Світлана Талан – авторка із Сєвєродонецька, свідок окупації міста та подальшого його звільнення у 2014 році. Саме про цей період йдеться у її першій книзі («Оголений нерв»). «Війна оголює почуття, скидає з облич людей маски, оголює їхні душі». Цей роман став у житті письменниці межевим, бо через нього її приговорили до розстрілу (на росії) і намагалися реалізувати цей вирок її ж земляки. Авторка розкриває колізію, яка відбувається між людьми, які населяють одне окуповане місто, які ще вчора жили як одна спільнота, а сьогодні вже перетворюються на запеклих ворогів, навіть більше – діти головної героїні роману Насті Агафоновой обрали різні шляхи: син Геннадій підтримував проукраїнські позиції, а донька Іванна – бойовиків. Як так

могло статися? Вагомою причиною визнає авторка – «сусідня країна» провела один із найжахливіших експериментів над масовою свідомістю людей Донбасу через свій головний інструмент пропаганди – «емоції, що знижують критичне ставлення до подій», бо з екрану телевізора впливали на підсвідомість глядача, «суцільну брехню підносили емоційно, жестикулюючи, доводили до сліз страшними картинками звірств укропів, били по болючих точках... використовувалося все, що годилося: і Донбас, що всіх годує, і плани НАТО, і фільтраційні табори» [6, с. 532]. І так жила значна частина людей Сходу України, що легко піддалися такому впливу пропаганди й повелися на сумнівні перспективи «руського миру».

Роман С. Талан «Ракурс» став продовженням попереднього, але вже зі зміщеними акцентами у бік драми; це спроба подивитися очима двох героїв на одні й ті ж самі події 2014 року. Опір російським окупантам та місцевим колаборантам чинить Еліна, вона – проукраїнська мешканка Луганська – залишається в окупації і працює під прикриттям СБУ так само, як і її молодша сестра-скрипалька, а за якийсь час Еліна йде добровольцем до батальйону «Айдар». Євген – прибічник ЛНР, і щоб підтвердити свої переконання реальними діями, йде воювати. Цей крок змінить його життя назавжди. Він побачить правду (бо кожна подія в історії має свою правдиву сторінку, як би не намагалися її подати під різним кутом зору) і визнає свої помилки. Задля цього пройшов такі тяжкі випробування – втратами близьких, осудом чужих, прозрінням, та виправданням (спочатку вступить до лав ополченців, згодом стане бойовиком ЛНР, згодом втече до «сусідньої країни» – і скрізь бачитиме подвійну мораль, подвійну «правду»).

Юлія Ілюха – українська письменниця, журналістка, волонтерка АТО. З літа 2014 року, з групою однодумців «Реальна допомога військовим» збирали й передавали на фронт усе, чого потребували наші військові – від форми і продуктів до медикаментів та оптики. Спілкуючись з бійцями, дізнавалась історії, що згодом втілились у її роман «Східний синдром» (2017) – так авторка назвала той травматичний досвід, через який пройшли, проходять і будуть проходити учасники

бойових дій (вже не лише на Сході України). Це алегорична назва посттравматичного стресового розладу, руйнівну силу якого відчувають на собі усі герої. Ю. Ілюха використала лише деякі окремі епізоди з біографії реальних людей: прототип Максима Шилова, «Турка» – товариш Юлії, Олег, який до війни жив у Луганську, а потім пішов добровольцем у 92 бригаду, був снайпером, потім служив у патрульній поліції. На створення образу росіянки Тані Ларіної, яка за сюжетом поїхала на Донбас парамедиком-добровольцем («Скеля»), Ю. Ілюху надихнула реальна росіянка, яка служила в ЗСУ, проте спільне в цієї героїні та її прототипу лише те, що обоє родом з росії, їхні долі згодом – не подібні. Третій герой – Вася Супрунчик («Адвокат»), успішний чиновник, що в сімейному житті виявляється непотрібним і фактично втікає до зони АТО від своєї самотності/загубленості. Тож роман про долі різних людей, про те, як жорстока реальність впливає на людину, роман не стільки про війну, як про повернення (драма ветерана, сімейні конфлікти, соціальні розлади), про пошуки нового сенсу життя.

Висновки. Отже, твори про війну виражають реакцію людей на жорстокі події, описують болючі досвіди, які проходить наша країна, військові та звичайна людина, проте важливо, що у фіналі романів герої, незважаючи на нагромаджений біль у душі, зберігають в собі людяність, усвідомлюють цінність кожної секунди життя, ці книги «про війну, якої не мало бути, і про героїв, які хотіли жити...» [5, с. 10].

Список джерел

1. Вдовиченко Г. Маріупольський процес: роман. Харків: Книжковий Клуб “Клуб Сімейного Дозвілля”, 2015. 288 с.
2. Герасименко Н. Особливий погляд (Огляд романів українських письменниць про події Революції Гідності та війну на Сході України). *Слово і час*. 2018. №7. С. 24-35.
3. Ілюха Ю. Східний синдром. Харків : [КСД](#), 2019. 240 с.

4. Коцарев О. Сім книг про Майдан і Війну. Ще не осмислення, але ретельна фіксація реальності: огляд [Електронний ресурс]. URL: <http://texty.org.ua/pg/article/editorial/read/62544/>.
5. Лойко С. Аеропорт. К.: Брайт Букс Паблішинг, 2016. 344 с.
6. Талан С. Оголений нерв. Харків: Книжковий Клуб “Клуб Сімейного Дозвілля”, 2015. 544 с.

УДК 004.8

Рускуліс Л. В., д. пед. н., проф.

Рускуліс А. В., І (бакалаврський) рівень освіти,

спеціальність Комп’ютерні науки

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

**ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ШІ В ПРОЦЕСІ ЗАСВОЄННЯ
ДИСЦИПЛІНИ «АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ»**

Artificial intelligence (AI) is defined as an organized set of information technologies that facilitate complex tasks through scientific research methods and algorithmic data processing. AI significantly impacts academic integrity by enhancing personalized learning, increasing educational accessibility, improving the quality of education, supporting educators and researchers, and expanding learning opportunities.

Keywords: *academic writing, scientific text, academic integrity, artificial intelligence, education*

Академічна доброчесність – «сукупність етичних принципів та прав, якими повинні керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та

наукової діяльності. Дотримання академічної доброчесності охоплює: покликання на джерела інформації; дотримання норм законодавства про авторське право; достовірну інформацію про результати проведених студіювань [1]. С. Омельчук виокремлює особливості цього поняття, наголошуючи, що академічна доброчесність – це етичні принципи та правила; вона виявляється в навчальній та науковій діяльності; стосується всіх учасників навчального процесу; забезпечує довіру до результатів навчальної та наукової діяльності [2].

Наразі здобувачам освіти представлено чисельну кількість новітніх технологій, зокрема й технологій штучного інтелекту (далі ШІ) – інструментами ChatGPT, Compose AI, Gemini, Search Microsoft Copilot та Adobe Podcast та ін., що здійснили значно більший стрибок від нескладного пошуку інформації до її комплексного аналізу, до миттєвої генерації нового контенту й адаптації до унікальних вимог зацікавлених користувачів. Зокрема ChatGPT може забезпечити формування кращих метаданих, індексування, адаптації академічного тексту на непрофесійну мову, формування синонімічних пошукових термінів та ін., що важливо для пошуку міждисциплінарних досліджень [7, р. 27]. Беззаперечним є той факт, що поява ChatGPT від OpenAI стала синонімом вияву академічної недоброчесності здобувачів освіти, які потенційно можуть використовувати цю систему, щоб виконувати завдання й видавати їх за власні напрацювання [6, р. 230]. Однак наразі розроблено програми для перевірки текстів – GPTZero, AI Writing Check, CrossPlag, OpenAI, основою яких є ШІ, що дає можливість розрізняти текст, створений людиною та написаний ШІ. Відповідно назріває проблема адекватного оцінювання їх застосування, підготовки студента й розробки методики роботи з ними. Технології ШІ складні за структурою, однак доступні для застосування й функціують за принципом пошуку загальнодоступної інформації через бази даних пошукових систем, опрацювання й надання користувачу даних за запитом, відбуваються без зазначення джерела, часто при цьому порушуючи авторське право.

Це призводить до того, що викладачі не завжди можуть розрізнити, де завдання виконані студентом, а де за допомогою технології штучного інтелекту.

Повністю погоджуємося з думками дослідників, що вплив ІІІ на академічну доброчесність є надзвичайно важливим і полягає в:

1. Персоналізації навчання: створення адаптивних навчальних платформ, які підлаштовуються під індивідуальні потреби та рівень знань кожного здобувача; розробка індивідуальних освітніх маршрутів, що враховують інтереси, здібності та темп навчання кожного здобувача освіти.

2. Підвищенні доступності освіти: сприяння доступності освіти для людей з обмеженими можливостями, географічними або соціальними бар'єрами.

3. Покращенні якості навчання: аналіз величезних обсягів даних, що уможлиблює розуміння потреби студентів та ефективність методів навчання.

4. Підтримці викладачів, педагогів, науково-педагогічних працівників: можливість зняти частину адміністративного навантаження, дозволяючи викладачам зосередитися на навчанні.

5. Розширенні навчальних можливостей: навчання через інтерактивні та імерсивні технології: віртуальні лабораторії та ігрові методи навчання [4, с. 266].

Нам імпонують розвідки, проведені С. Толочко, Н. Бордюг, Л. Міронець, які, спираючись на закордонні дослідження, з'ясовують магістральні вимоги до використання технологій ІІІ:

- визначення стандартних правил щодо того, коли та як студентам, викладачам, дослідникам та іншим зацікавленим сторонам освіти дозволено використовувати різні види інструментів ІІІ. Політика та правила мають бути чітко доведені до відома всіх зацікавлених сторін;
- поради користувачам, як правильно та прозоро підтверджувати використання інструментів ІІІ в завданнях, дисертаціях, роботах, статтях, розділах у книгах, комп'ютерних програмах, графіках, ілюстраціях та інших типах артефактів [5, с.28].

Ми повністю погоджуємося з С. Паламар, М. Наumenко, що технології ІІІ та освіта – нероздільні. Одні науковці висловлюють загрози і побоювання щодо впровадження даних технологій в освітній процес, інші – активно впроваджують [3, с. 73]. Основне завдання викладача – спрямувати здобувача освіти й навчити з користю використовувати ІІІ для проведення наукових розвідок, добору матеріалу до занять.

Проведені дослідження дозволяють стверджувати, що баланс між дотриманням і забезпеченням академічної доброчесності здобувачами освіти, педагогічними й науково-педагогічними працівниками та використанням інструментів ІІІ залишається недостатньо з'ясованим. Технології ІІІ мають право на функціонування й покликані покращити освітній процес і наукову-дослідницьку діяльність здобувачів освіти.

Список джерел

1. Закон України «Про вищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
2. Омельчук С. Бути чесним у навчанні й науці: експрес-курс з академічної доброчесності для здобувачів вищої освіти: навч. посіб. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. 80 с.
3. Паламар С., Наumenко М. Освітологічний дискурс, № 1(44), 2024. С. 265-268, С. 68-83.
4. Партико Н., Смирнова І., Житомирська Т. Академічна доброчесність в епоху штучного інтелекту: виклики та можливості для здобувачів освіти. URL: <http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2024/72/55.pdf>.
5. Толочко С., Бордюг Н., Міронець Л. Академічна доброчесність та штучний інтелект в освітній і науковій діяльності. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2023/62/part_2/4.pdf.

6. Cotton D. R., Cotton P. A., Shipway J. R. Chatting and cheating: Ensuring academic integrity in the era of ChatGPT. *Innovations in Education and Teaching International*. 2024. Vol. 61. No 2. Pp. 228-239.
7. Lund, B. D. and Wang, T. (2023), "Chatting about ChatGPT: how may AI and GPT impact academia and libraries?", *Library Hi Tech News*, Vol. 40 No. 3, pp. 26-29.

УДК 82-91:811.111:811.161.2

Скоромних Г. І., здобувач освіти

Науковий керівник Єфіменко Т. М., к.філол.н., доцент

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

**НЕОЛОГІЗМИ ПУБЛІЦИСТИЧНОГО СТИЛЮ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА
УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ**

This paper focuses on the emergence and functioning of neologisms in the publicistic style of the English and Ukrainian languages. The author outlines the main structural and functional features of neologisms, compares word-formation methods in both languages, and analyses translation strategies in the media. Particular attention is paid to the influence of globalization and sociocultural changes.

Key words: *neologism, publicistic style, translation, word-formation, media.*

Постановка проблеми. Мова постійно адаптується до потреб суспільства, створюючи нові лексичні одиниці – неологізми – для позначення нових понять і явищ. У публіцистичному стилі, який спрямований на швидке реагування на події, неологізми відіграють важливу роль у формуванні громадської думки. Вони не лише передають інформацію, а й виконують виразну функцію, впливаючи на емоційне сприйняття тексту.

Питання класифікації, виникнення та функціонування неологізмів розглядалися в роботах В.Н. Заботкіної, Л.Г. Кайди, І.В. Арнольд, Ж. Колоїз, Н.В. Заботкіної та інших. Сучасні дослідники поділяють неологізми на лексичні, семантичні, фразеологічні, а також на okazіональні та узуальні [1, с. 44; 2, с. 23; 3, с. 62]. Особливу увагу приділено впливу ЗМІ та Інтернету як каналів розповсюдження нових слів, а також питанням перекладу англomовних новотворів [4, с. 90].

Метою дослідження є порівняльний аналіз структурних, семантичних та функціональних характеристик неологізмів у публіцистичному стилі англійської та української мов, а також вивчення стратегій їх перекладу.

У межах дослідження:

- Розглянуто класифікації неологізмів за формою, значенням, походженням та ступенем поширення [1; 5].
- Визначено основні способи словотворення в обох мовах: афіксація, словоскладання, телескопія, запозичення, конверсія (для англійської), лексико-семантичний розвиток [6, с. 205; 7, с. 84].
- Проведено тематичний аналіз неологізмів на матеріалі британського видання The Guardian, що показав активне вживання слів, пов'язаних з технологіями, політикою та соціальними явищами (наприклад, doomscrolling, superspreader, quiet quitting).
- Проаналізовано методи перекладу неологізмів: транскрипція, транслітерація, калькування, описовий переклад, включення. Встановлено, що вибір методу залежить від типу неологізму, його функції та контексту [4, с. 93].
- Показано, що англійські неологізми проникають у публіцистичні українські тексти завдяки медіа, молодіжним субкультурам і соціальним мережам. Водночас українська мова адаптує ці новотворення або створює власні відповідники.

Висновок. Неологізми в публіцистичному стилі виступають не лише лексичними інноваціями, а й індикаторами змін у суспільстві. Їхне

функціонування в англійській і українській мовах має як спільні риси (під впливом глобалізації), так і відмінності, пов'язані з внутрішніми мовними механізмами. Перспективним напрямком дослідження є створення електронних словників неологізмів, а також подальше вдосконалення методів їхнього перекладу.

Список джерел

1. Андрусак І.В. (2019). Англійські неологізми кінця XX століття як складова мовної картини світу: автореф. дис. канд. філ. наук. Київ - 20 с.
2. Бобаль Н. Р. (2012). Тексти ЗМІ: структура та зміст поняття. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія"*, № 30. С. 234–235.
3. Галишин І. (2011). Телескопія як один із новітніх способів словотвору в англійській мові. *Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки*, № 3 : Філологічні науки. Мовознавство, Ч. 2. Луцьк, С. 82–87.
4. Дергач Д. (2017). Жанрово-стильові домінанти аналітичних текстів сучасних українських мас-медіа. *Актуальні проблеми української лінгвістики : теорія і практика*, № 33. С. 76–87.
5. Дудик П.С. (2005). Стилїстика української мови. Київ : Видавничий центр “Академія”. 368 с.
6. Енциклопедія Сучасної України. URL: <https://esu.com.ua/article-882781/>
7. Заботкіна В. І. (1989). Нова лексика сучасної англійської мови: Навч. посібник для ін-тів і фак. іншомовних мов. Вища школа. 126 с.
8. Кавера Н. (2020). Освоєння англійських аббревіатур у сучасній українській мові. *Теоретична і дидактична філологія: збірник наукових праць*, № 33.
9. Кайда Л. Г. (2006). Композиційна поетика публіцистики. Флінта: Наука. 144 с.
10. Коваленко К. (2013). Продуктивні способи утворення нових слів у сучасній англійській мові. *Актуальні проблеми сучасної медицини*, № 4. С. 211–214.

11. Колоїз Ж. (2009). Українська неологія: здобутки і перспективи. *Наукові праці: Науково-методичний журнал*, Т. 105, Вип. 92 : Філологія. Мовознавство. Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили. С. 57–62.
12. Мацько Л., Сидоренко О., Мацько О. (2003). Стилїстика української мови. Київ : Вища школа. 462 с.
13. Марчук Л. (2015). Вербалізація оцінки в українській історичній прозі кінця ХХ–початку ХХІ ст. *PhD Thesis*. Кам’янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. 207 с.
14. Семен Н., Тополук К. (2020). Інноваційна лексика в мові сучасних веб-медіа (на прикладі інтернет-варіанту газети «День»). *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Журналістські науки*, Вип. 4. С. 205–210.
15. Сивак А. О. (2021). Способи утворення неологізмів, які використовуються при висвітленні подій, пов’язаних із пандемією COVID-19. *Publishing House “Baltija Publishing”*. С. 263–267.
16. Скороходова О. Ю., Щеголева М.М. (2016). Роль вживання неологізмів у сучасних ЗМІ. Актуальні проблеми гуманітарних і природничих наук, № 5-3. С. 73-78.
17. Чорна С. С. (2013). Особливості функціонування емотивно-оцінної лексики в публіцистичному тексті (на базі німецької преси). *Держава та регіони. Серія: Гуманітарні науки*, № 1. С. 38–41.
18. Чумак Л. М. (2011). Утворення англомовних одиниць за допомогою комбінування механізмів скорочення та суфіксації. *Мовні і концептуальні картини світу*. Київ : Вид-во Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Вип. № 37. С. 431–437.
19. Ясинецька Н. А. (2011). Напівкальки англомовних неологізмів в українській мові. *Філологічні трактати*, Т. 3, № 2. С. 87–96.
20. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/>

21. Khamidova, Mahbuba. (2023). PUBLICISTIC STYLE AND ITS FEATURES. *Євразійський журнал соціальних наук, філософії та культури*, 3.2 Part 2. С. 22–24.
22. Oxford Dictionary. URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/>
23. ZHOU Li-na. (2016). Neologism in News English. *Sino-US English Teaching*, Vol. 13, No. 4. С. 292–295.

УДК 81:811.161.2

Чумак А. О., здобувачка освіти II (магістерського) рівня

Науковий керівник: Рускуліс Л. В.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

**ЛІНГВОДИДАКТИЧНИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ ГРАМАТИЧНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ**

The concept of "grammatical competence" has been studied and it has been determined as the level of mastering the grammatical system of language, operation of terminological apparatus, systematic mastering of grammatical concepts and means of expression of grammatical categories on the basis of fundamental knowledge from all levels of the Ukrainian language, "sense" of grammatical form, ability to use the acquired grammatical knowledge in the process of speech activity. System-forming components of grammatical competence have been interpreted. The dominant components of grammatical competence have been investigated.

Key words: *grammar, grammatical competence, grammatical skills, grammatical concepts.*

Глибоке вивчення лінгвістичних джерел репрезентує, що пріоритетне завдання граматики – організація та надання форми лексемам, поєднуючи їх згідно

з нормами української мови в словосполучення й речення. Оволодіння законами граматики й граматичними правилами уможливорює вільне й правильне висловлювання власних думок, доречне використання мовних засобів відповідно до ситуації мовлення [4].

Ф. Бацевич визначає граматичну компетентність як «уміння мовця будувати ефективну мовленнєву поведінку, яка відповідає нормам соціальної взаємодії, притаманним конкретній культурі; вміння учасників спілкування володіти комунікативними стратегіями, правилами спілкування й передбачає органічну єдність мовної, мовленнєвої, прагматичної та предметної компетенцій» [1, с. 228]. На думку І. Кушнір, вона є важливим складником «комунікативної компетентності учнів основної школи; комплекс знань про граматичні одиниці, засоби вираження граматичних категорій та граматичних значень; умінь і навичок будувати ефективну мовленнєву поведінку з урахуванням особливостей функціонування граматичних одиниць у текстах різної жанровостильової належності, комунікативного досвіду використання їх в усному й писемному мовленні; сформованих цінностей, що виявляються передусім в усвідомленні учнями ролі мови в розвитку особистості» [3, с. 7-8]. І. Тригуб стверджує, що це «здатність людини до коректного граматичного оформлення своїх усних і писемних висловлювань і граматичного оформлення мовлення інших, яка базується на складній динамічній взаємодії відповідних навичок, знань та граматичної усвідомленості [5, с. 75].

Під формуванням граматичної компетентності Л. Рускуліс розуміє рівень оволодіння граматичною системою мови (морфемна будова слів; види морфем, способи словотвору; морфологічна й синтаксична структура української мови); оперування термінологічним апаратом; системне оволодіння граматичними поняттями й засобами вираження граматичних категорій на основі ґрунтовних знань із усіх рівнів української мови; «чуття» граматичної форми; вміння використовувати здобуті граматичні знання в процесі мовленнєвої діяльності [4,

с. 8]. Складниками граматичної компетентності є морфологічна та синтаксична субкомпетентності.

Магістральними складниками граматичної компетентності, як вважає І. Тригуб, є: граматичні навички, граматичні знання й граматична усвідомленість [5, с. 75]. Граматичні навички – автоматизоване оперування граматичними явищами. Граматичні знання – оволодіння граматичними правилами в межах чинної програми та практичне застосування їх. Граматичне усвідомлення – це осмислення граматичних категорій, що засвоюються в шкільному курсі мови.

У процесі формування граматичної компетентності учні оволодівають такими граматичними знаннями: граматичні елементи (морфеми, основа та афікси, слів тощо), категорії (число, відмінок, рід, конкретне/абстрактне, перехідне/неперехідне, видо-часові форми, активні/ пасивні, класи (відмінювання дієслів, відмінювання іменників, прикметників тощо), синтаксичні структури (прогнозування синтаксичної схеми висловлювання; пов'язування речень на рівні надфразових єдностей); узагальнення граматичних понять. Однак слід наголосити й на тому, що глибоке засвоєння граматичного рівня української мови неможливе без активної мовленнєвої діяльності – розуміння й висловлення думки, оформленої за допомогою засобів мови [4].

До системотвірних компонент граматичної компетентності вчені уналежнюють: а) *мотиваційний*; б) *гностичний*; в) *особистісний* [2], які тісно пов'язані між собою.

У наукових розвідках виокремлено чотири етапи формування граматичних понять: аналіз мовного матеріалу з метою виокремлення домінантних ознак поняття; узагальнення магістральних ознак граматичного поняття, встановлення між ними зв'язків та засвоєння терміна; уточнення ознак поняття; конкретизація поняття в процесі виконання вправ (практичний аспект) [6, с. 159].

Отже, граматику посідає чільне місце в курсі української мови й передбачає формування граматичних умінь та навичок (репродуктивні та рецептивні), що

відбувається в декілька етапів, кожен із яких вимагає від учителя вибору специфічних методів і прийомів навчання. Навчити учнів граматично правильно будувати власні висловлювання, розуміти висловлювання оточуючих формує їхню граматичну компетентність.

У перспективі плануємо дослідження лінгвістичних основ граматики та розробку методичної системи формування граматичної компетентності здобувачів освіти ЗВО.

Список джерел

1. Бацевич Ф. С. Вступ до лінгвістичної генології: навч. посіб. К.: Видавничий центр «Академія», 2006. 248 с.
2. Горохова Т. Граматична компетенція як складова професіограми студента-філолога. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/1082/1/T_Gorohova_DMU_3_GI.pdf.
3. Кушнір Т. Формування граматичної компетентності учнів 8 – 9 класів у процесі вивчення синтаксису: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2016. 294 с.
4. Рускуліс Л. Методика навчання української мови у схемах, таблицях, коментарях: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К.: 2022. 222 с.
5. Тригуб І. П. Формування граматичної компетенції у студентів немовних спеціальностей ВНЗ у процесі вивчення англійської мови. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія. 2014. № 10. Т. 2. С. 74–75.
6. Цоуфал Л. С. Лінгводидактичні засади навчання морфології в загальноосвітній школі *Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. Філологічні студії. 2010. Вип. 4. С. 155-162.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**CURRENT TRENDS OF THE PHILOLOGICAL EDUCATION
DEVELOPMENT IN THE CONTEXT OF EUROPEAN
INTEGRATION**

**«ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФІЛОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ В
КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ У ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПРОСТІР»**

XI Міжнародна науково-практична інтернет-конференція

24-25 квітня 2025 року

Відповідальність за достовірність фактів, цитат та інших відомостей несуть
автори публікацій

Головний редактор:
Анжеліка Солодка

Технічний редактор:
Анастасія Голуб